

**BULGARİSTAN'DAN ZORUNLU TÜRK GÖÇÜ (1989) SÖZLÜ
TARİH ÇALIŞMASI: TEKİRDAĞ ÖRNEĞİ**

Lütfiye ÇEVİK

Yüksek Lisans Tezi

Balkan Araştırmaları Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ

2024

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BULGARİSTAN'DAN ZORUNLU TÜRK GÖÇÜ (1989) SÖZLÜ
TARİH ÇALIŞMASI: TEKİRDAĞ ÖRNEĞİ**

LÜTFİYE ÇEVİK

BALKAN ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SEZAI ÖZTAŞ

TEKİRDAĞ-2024

Her Hakkı Saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

10 /06 / 2024

Lütfiye ÇEVİK

ÖZET

Kurum, Enstitü, : Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
ABD : Balkan Araştırmaları Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü (1989) Sözlü Tarih Çalışması:
Tekirdağ Örneği
Tez Yazarı : Lütfiye ÇEVİK
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2024
Sayfa Sayısı : 331

Araştırmada, Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü (1989) ile Türkiye'ye gelenlerin, Türkiye'ye göçü öncesinde, göçü sırasında ve göçü sonrasında yaşadıklarının ve göç sonrasında devlet ile halkın desteğinin neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmada sosyal bilimlerin veri toplama araçlarından biri olan sözlü tarih yönteminin kullanılma sebebi, 1989 Zorunlu Türk Göçü ile Tekirdağ iline yerleşen ve göçü bizzat yaşamış olan bu kişilerin hâlâ hayatta olmaları ve yaşadıklarının kayıt altına alınmak istenmesidir. Tekirdağ'ın tüm ilçelerinden çalışmaya dâhil ettiğimiz görüşmecilerimize, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Açık uçlu sorularla, görüşmecilerin göç öncesinde sosyal çevrelerinde, eğitim hayatlarında, iş hayatlarında, dini ve sosyal hayatlarında ne gibi zorluklar yaşadıklarını, göç kararı almalarındaki etkenler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ardından göç sırasında yaşadıkları zorlukları, devlet yetkililerinin tutumlarını, geride kalan mülklerin ne olduğu hakkında bilgi toplanmıştır. Türkiye'ye geldikten sonra sosyal çevre, devlet desteği, halk desteği ve iş hayatı hakkında sorduğumuz sorular çerçevesinde yaşadıkları zorlukları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın giriş kısmında Bulgaristan'daki Türk varlığının tarihsel süreci ele alınmıştır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıkları belirtilmiştir. İkinci bölümde, sözlü tarih anlatılmıştır. Üçüncü bölümde Bulgaristan'dan Türkiye yapılan göçler, dördüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve beşinci bölümde de Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü (1989) ile Tekirdağ iline yerleşen göçmenler ile yapılan sözlü tarih görüşmelerinin bulguları yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bulgaristan, Sözlü Tarih, Tekirdağ, Zorunlu Göç

ABSTRACT

Institution,institute,: Tekirdağ Namık Kemal University, Social Sciences Institute

Department :Department of Balkan Studies

Thesis Title :Forced Turkish Immigration from Bulgaria (1989) Oral History
Study: Tekirdağ Example

Thesis Author :Lütfiye ÇEVİK

Thesis Adviser : Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ

Type of Thesis, : MS Thesis, 2024

Year

Number of pages : 331

The aim of the research is to reveal the experiences of those who came to Turkey from Bulgaria with the Forced Turkish Migration (1989) before, during and after their migration to Turkey and what the support of the state and the people was after the migration. The reason for using the oral history method, one of the data collection tools of social sciences, in the research is that these people, who settled in Tekirdağ province with the 1989 Forced Turkish Migration and experienced the migration themselves, are still alive and their experiences are wanted to be recorded. A semi-structured interview form was prepared for the interviewees we included in the study from all districts of Tekirdağ. With open-ended questions, it was tried to reveal what difficulties the interviewees experienced in their social environment, education life, business life, religious and social life before migration, and the factors that influenced their decision to migrate. Then, information was collected about the difficulties they experienced during migration, the attitudes of state officials, and the properties left behind. We tried to reveal the difficulties they experienced after coming to Turkey within the framework of the questions we asked about the social environment, government support, public support and business life. In the introduction part of the research, the historical process of the Turkish presence in Bulgaria is discussed. In the first chapter, the purpose, importance and limitations of the research are stated. In the second part, oral history is explained. In the third chapter, migrations from Bulgaria to Turkey are included, in the fourth chapter, the method of the research, and in the fifth chapter, the findings of the oral history interviews conducted with the immigrants who settled in Tekirdağ province with the Forced Turkish Migration from Bulgaria (1989) are included.

Keywords: Bulgaria, Oral History, Tekirdağ, Forced Migration.

ÖNSÖZ

Yazının olmadığı dönemlerdeki toplumlar, geleneklerini, göreneklerini, önemli olayları sözlü gelenekler sayesinde gelecek kuşaklara aktarmışlardır. Bulunduğu coğrafyaya göre bazen efsane, bazen şiir, bazen mitos vs. isimler olsa da özünde hepsi sözlü bilgi aktarımıdır. Yazının bulunuşundan sonraki dönemlerde sözlü gelenekler önemini yitirse de günümüze kadar hala devam etmiştir. Sözlü tarih ise önemli olaylara şahitlik etmiş kişilerden toplanan bilgilerin kaydedilerek toplumların tarih oluşumuna katkı sunan bir araştırma yöntemidir. Sözlü tarih sayesinde sıradan insanların yaşam öyküleri tarih yazımına katkı sunar ve böylelikle tarih araştırmalarının alanı genişlemektedir. Günümüzde de tarihi olaylara şahitlik etmiş birçok kişi bulunmaktadır. Bu kişilerden hayattayken onlardan toplanan bilgiler çok kıymetlidir. Bu bağlamda araştırmada Tekirdağ iline yerleşmiş, 1989 göçünü bizzat yaşamış kişilerle görüşmeler yapılmıştır.

Geçtiğimiz yüzyılın sonlarında gerçekleşen 1989 Bulgaristan Zorunlu Göçü, Türkiye'nin yaşadığı en yoğun kitlesel göçlerden biridir. Yaklaşık 350.000 Bulgaristan Türkü zorla göç etmeye mecbur bırakılmıştır. Bulgaristan Komünist rejimi tarafından asimile edilmek istenen Türk azınlığı, haklarını aramak isteyince çeşitli işkencelere katliamlara ve sürgünlere maruz kalmışlardır. Bu yaşadıkları acılardan sonra anavatan Türkiye'ye zorunlu göç gerçekleştirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti göçmenleri Türkiye'nin çeşitli yerlerine yerleştirmiştir. Tekirdağ ili de Bulgaristan göçmenlerinin iskân edildiği illerin başında gelmektedir. Araştırmada Tekirdağ iline yerleşmiş Bulgaristan Göçmenleriyle sözlü tarih görüşmeleri yapılarak, göç öncesinde ve göç sırasında ve sonrasında yaşadıkları kayıt altına alınıp değerlendirilmiştir. Bu kayıtlar 1989 zorunlu göç olayının gerçekçi bir şekilde anlaşılması açısından çok değerlidir.

Tez konusunun belirlenmesinde ve bu süreçte bana yol gösterip rehberlik eden, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ'a teşekkürlerimi iletirim. Lisans sürecimde bilgi birikiminden istifade ettiğim, bu çalışmamda da beni her daim motive eden değerli hocam Doç. Dr. Zehra Gözütok TAMDOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecinde tanıştığım ve akademik olarak bilgilerinden istifade ettiğim kıymetli hocam Doç. Dr. Oya Onat KOCABIYIK'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam sırasında maddi ve manevi desteğini, anlayışını benden esirgemeyen sevgili eşim Tuncay ÇEVİK'e, görüşmelerde bana eşlik eden kızım Betül Sena ÇEVİK'e teşekkür ederim. Araştırmama katılıp yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini benimle paylaşan 1989 göçmenlerine de teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
TEZ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	9
1.1. Araştırmanın Amacı.....	9
1.2. Araştırmanın Önemi	9
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
2. BÖLÜM.....	11
SÖZLÜ TARİH	11
2.1. Sözlü Tarih Nedir?	11
2.2. Sözlü Gelenek.....	12
2.3. Sözlü Tarihin Geçmişi.....	13
2.4. Sözlü Tarihin Türkiye’deki Gelişimi	18
2.5. Sözlü Tarihin Önemi	22
2.6. Sözlü Tarihe Yöneltilen Eleştiriler	23
2.7. Sözlü Tarih Çalışmalarında Yöntem	24
2.7.1. Ön Araştırma	25
2.7.2 Görüşme.....	25
2.7.3. Görüşme Sonrası.....	26
3. BÖLÜM.....	28
BULGARİSTAN’DAN TÜRKİYE’YE YAPILAN GÖÇLER	28
3.1. 93 Harbinden (1877-1878) Sonra Yaşanan Göçler.....	28
3.2. Balkan Savaşlarından Sonra Yaşanan Göçler.....	30

3.3. Türkiye Cumhuriyeti Kurulduktan Sonraki ilk Yıllarda Gerçekleşen Göçler	32
3.4. 1950-1951 Göçü.....	33
3.5. Yakın Akraba Göçü (1969-1978)	38
3.6. 1989 Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü	39
3.6.1. 1989 Göçüne Giden Süreç	39
3.6.2. 1989 Göçü	45
4. BÖLÜM.....	48
YÖNTEM.....	48
4.1. Araştırmanın Yöntemi	48
4.2. Çalışma grubu.....	49
4.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	50
5. BÖLÜM.....	52
BULGULAR	52
5.1 Göç Öncesi Dönem	53
5.1.1. Sosyal Çevre	53
5.1.2. Eğitim.....	55
5.1.3. İş Hayatı.....	58
5.1.4. Dini ve Sosyal Hayat.....	60
5.1.5. Aidiyet.....	72
5.1.6. Göç Kararı.....	73
5.2. Göç Sırasındaki Dönem	76
5.2.1. Yetkililerin Tutumu	76
5.2.2. Mal-Mülk.....	80
5.2.3. Ulaşım	80
5.3. Göç Sonrasındaki Dönem	81
5.3.1. Duygu	81
5.3.2. Sosyal Çevre	82
5.3.3. Sosyal Hayat.....	83
5.3.4. Vatandaşlık.....	84
5.3.5. Devlet Desteği	85
5.3.6. Halk Desteği.....	86

5.3.7. İş Hayatı.....	86
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	90
EKLER.....	94
EK 1. GÖRÜŞME FORMLARI	94
EK 2. İZİN BELGESİ.....	331

TABLÖLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.: Cumhuriyetin İlk Döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmen Sayısı (1923-1939)	34
Tablo 2.: 1950-1951 yılları içerisinde Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin sayısını gösteren çizelge	38
Tablo 3.: Bulgaristan Zorunlu Göçü ile Türkiye'ye Sınırdan Giriş Yapan Göçmenlerin Sayıları (1989-1990)	48
Tablo 4.: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil.1: Bulgularda Yer Alan Temalar ve Alt Temalar

Sayfa
54

KISALTMALAR LİSTESİ

OHA	: Oral History Association
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
TV	: Televizyon
TKZS	: Trudova-Kooperativno Zemedelsko (Emek Kooperatif Tarım İşletmeleri)
Vb	: ve benzeri
CD	: Compact Disc

GİRİŞ

Osmanlı Devleti 14.yüzyılda bugünkü Bulgaristan topraklarını fethetmiş ve oraları Türk vatanı haline getirmiştir. Bununla birlikte Bulgaristan'da Osmanlı Devleti'nden önce de Türklerin var olduğu bilinmektedir. 5. Yüzyılda, çoğunlukla Karadeniz'in kuzeyinden gelerek bu coğrafyaya yerleşen birçok Türk halkları bulunmaktadır. Bu halkların başında, Hunlar, Tuna Bulgarları, Ogurlar, Kumanlar gelmektedir (Kayapınar, 2020, s.41). Hunlar daha 374 yılında İtil (Volga) kıyılarında görüldükten sonra güçlü bir askeri birlik oluşturarak 378 yılında Tuna'yı geçerek Trakya'ya kadar gelmişlerdir (Kafesoğlu, 1998, s. 73). Günümüzde Balkanların en kalabalık nüfusunu oluşturan Slav kavimleri ise 6. yüzyılın sonlarında Balkanlara yerleşmişlerdir. Türklerin Balkanlara gelişi, kuzeyden gelerek buralara hâkim olan Slavlardan daha öncedir (Kayapınar, 2020, s.41).

7. yüzyılda Türk asıllı Bulgar kavimleri *Asparuh* isimli hükümdarlarıyla Tuna'yı geçerek bölgedeki Slavları hâkimiyetleri altına almış ve Bulgar Hanlığını kurmuşlardır. Fakat bir süre sonra kendi kimliklerini kaybederek Slavlarla karışmışlardır (Karpas, 1992, s.28). 10. ve 11. yüzyılda Peçenek, Kuman (Kıpçak) ve Uz Türkleri Bizans Devleti tarafından Bulgaristan ve Vardar ovası bölgesinde iskân edilerek askeri sistemde de görevlendirilmişlerdir (Kayapınar, 2020, s.41). 12. ve 14. yüzyıllarda Hristiyanlık dinine geçmiş Kumanlar Bulgaristan'da çeşitli hanedanlar kurarak bölgede üstünlük sağlamışlardır. Dobruca-Varna arasında kurulan Çolpanın Dobruca Beyliği, bir Kuman adı taşımaktadır ve 1393'e kadar varlığını sürdürmüştür. Özetle, Bulgaristan Osmanlılardan çok daha önce Türk yerleşim yeri olmuştur (İnalçık, 2005, s.20).

Karadeniz'in kuzeyinden gelen Türkler bir süre sonra hristiyanlaşp kimliklerini kaybetmeler de Anadolu'dan Balkanlara gelen Türkler, dinlerini ve kültürlerini koruyabilmişlerdir. Anadolu'dan Balkanlara ilk yerleşme 1261 yılında Bizans'a sığınan Selçuklu sultanı İzzettin Keykâvus ve beraberinde gelen Türkmenler ile başlamıştır. Hemen ardında Moğul İstilasından kaçan Horasan Erenlerinden Sarı Saltuk ve beraberindeki Türkmen aşireti Dobruca bölgesine yerleşmişlerdir. Burada Baba Saltuk ve başka isimli kasabalar da kurmuşlardır (İnalçık, 2005, s.21; Karpas, 1992, s.28). 14. yüzyılın başlarında Karesi ve Aydınolu

Beyliklerine bağılı Türkler bölgedeki Katalanlarla Bizans'a karşı ittifak yaparak Balkanlara geçmişlerdir (Kayapınar, 2020, s. 42).

Osmanlıların Balkanlara geçmesi Sultan Orhan'ın oğlu Süleyman Paşa'nın 1352'de Çınpe Kalesine yerleşmesi ve ardından 1354'de Gelibolu Kalesini almasıyla başlamıştır. Süleyman Paşa, Gelibolu-Bolayır hattından Anadolu'dan akıncı birliklerini geçirmiş ve böylelikle Balkan fetihlerini başlatmıştır (İnalcık, 2005, s. 22). Ardından 1361 yılında Edirne'nin fethi ve üç Bulgar krallığını ve Haçlı artığı feodal devletleri yıkarak Balkan fetihlerini hızlandırmışlardır. 1389 yılında I. Murat'ın Kosova Meydan Savaşında Sırbistan'ı Osmanlı topraklarına katması ve 1396'da I. Bayezid'in haçlılara karşı kazandığı Niğbolu Zaferi ile Osmanlıların Balkan hâkimiyeti sağlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda kısa sürede hâkimiyet kurması siyasi, sosyal ve kültürel sebeplere bağlıdır. Osmanlı Devleti, Bizans'ın ve Haçlıların getirdiği feodal toprak sistemini değiştirerek Tımar sistemini uygulamaya koymuştur. Eski feodal toprak sisteminde köylü efendisi için altı ay ücretsiz çalışırken tımar sisteminde devlet kontrolünde sipahiler ve uç beyleri eliyle toprak işletilmiş ve halkın yükü hafiflemiştir. Halk sadece vergi vermekle yükümlü sayılmıştır (Karpat, 1992, s. 29). Bununla birlikte Osmanlı'nın uyguladığı Hoşgörü politikası (İstimâlet) sayesinde, Müslüman veya Müslüman olmayan halkı ayırmadan onların can- mal güvenliğini sağlamış, din ve mezheplerine karışılmamış ve etnik kimliklerini korumalarına müsaade edilmiştir. Hatta bunu Tanrının bir emri ve devletin görevi olarak görmüşlerdir. 1396, 1443, 1444 ve 1448 yıllarında Balkanları istila eden Haçlı ordularının Hristiyan halktan bekledikleri yardımı ve desteği görememeleri Osmanlı İdaresinin getirdiği refah ortamının bir göstergesidir (İnalcık, 2005, s. 28).

Bu uygun şartlar altında 15. ve 18. yüzyıllar arasında zirai üretim artmış, nüfus fazlaşmış ve Balkanlar ekonomik olarak çok gelişmiştir. Nüfusun ve zirai üretimin artmasının en önemli nedenlerinden biri de Anadolu Türklerinin bölgede iskân edilmesidir. Osmanlı Devleti Balkan fütuhatında elde ettiği yerlere Anadolu'dan getirdikleri Türkleri yerleştirerek birçok köy ve kasabanın kurulmasını sağlamışlardır. Daha çok ormanlık alanlara ve arazisi ziraatte kullanılmayan topraklara yerleştirilen Anadolu Türkleri, bu bölgeleri tarıma elverişli hale getirmiş

ve kullanılmayan birçok toprak parçasını ekonomiye kazandırmışlardır (Karpat, 1992, s.29).

1392'den 1397 yılına kadar tüm Bulgaristan'ı fetheden Osmanlı Devleti Bulgaristan'daki harap olmuş şehirleri yeniden inşa etmiş, Kazanlık ve Yenice-i Zağra gibi birçok yeni şehirler de kurmuşlardır. Anadolu erenlerinin açtığı Tekkeler ve Osmanlı hanedanları ve paşalarının yaptırdığı vakıf eserlerle Bulgaristan Müslüman Türk yurdu haline gelmiştir (Kayapınar, 2020, s.42). 1550 yılına gelindiğinde Bulgaristan'daki Hristiyan nüfus 300.000 iken Türk nüfusunun yaklaşık 1.200.000 olduğu görülmektedir. Osmanlılardan önce iç savaşlarla perişan olmuş Hristiyan halkın, yaşanan ekonomik gelişmelerle 17. yüzyılın sonlarına doğru nüfusunun arttığı görülmüştür. 18. ve 19. yüzyıllarda ekonomik şartların değişmesi, art arda yaşanan savaşlar ve idari-mülki bozulmalarla Müslüman nüfus azalırken Hristiyan nüfusunda artış devam etmiştir (Karpat, 1992, s. 30). 1831 yılında yapılan ilk Osmanlı nüfus sayımında Bulgaristan'da 394.054 civarında Türk, 538.570 civarında da Bulgar, Sırp ve Rum nüfusunun olduğu belirtilmektedir (Halaçoğlu, 1992, s. 397).

18. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın ve Rusya'nın Osmanlı imparatorluğu karşısında üstün konuma gelmesi ve Fransız İhtilaliyle yayılan milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı Gayri Müslim halkını etkilemesiyle Osmanlı Devleti'nin Balkan hâkimiyeti sarsılmaya başlamıştır. İlk olarak 1804 yılında Sırbistan'da başlayan Avusturya'nın desteklediği Sırp isyanı arkasından 1821 yılında İngiltere'nin desteğiyle başlayan ve 1829 yılında bağımsızlıkla sonuçlanan Yunan İsyanı, diğer etnik grupları da umutlandırmıştır (Karpat, 1992, s.30).

Bulgarlar ise 19. yüzyılın ilk çeyreğinde diğer etnik gruplara göre isyan hareketlerinden uzak kalmışlardır. Bunun en önemli nedeni Fener Rum Patrikhanesinin Bulgarlar üzerinde yıllardır uyguladığı asimilasyon çalışmalarıdır. Bu asimilasyon çalışmaları sonucunda Bulgarlarda milli bilinci uyandıracak uyanık bir kadrodan yoksun olmuşlar hatta kendi kimliklerinden utanır hale gelmişlerdir. İlk milli uyanış kıvılcımını *Paisii* (1762) isimli Bulgar keşiş atmıştır. Rumların ağır tahakkümleri altında ezilen Bulgar halkını uyandırmak için yazdığı eserini Bulgaristan'da birçok yerde kopyalayıp dağıtmıştır. Rumlara ateş püsküren bu eser

halk arasında büyük heyecan uyandırmıştır. Paisii'den sonra milli bilincin oluşmasında *Sofrani* adlı rahibin büyük rolü olmuştur. Çıkardığı eserle kalmamış verdiği vaazlarla Bulgar gençliğini aydınlatarak vatansever bir nesil yetişmesini sağlamıştır. Uyanışta etkili olan bir diğer kişilik te *Jorj Venelin*'dir. Filolojik eserleri ile Bulgar milletin tanınması ve canlanması yolunda hizmet etmiş Bulgar sever bir Rus'tur. *Eski ve Yeni Bulgarlar* (1828) adlı eseri Rusya'da Bulgarlara karşı başlayan ilginin en kuvvetli kaynağı olmuştur (İnalcık, 2019, s. 47-52). Bununla birlikte Avrupa'daki fikirlerin taşıyıcısı olan Bulgar tacirleri, Bulgarca eğitim veren okullar açarak, matbaalar kurarak, gazete ve dergi basımını finansa ederek Bulgar Dili ve Edebiyatının gelişmesini sağlamışlardır. Böylelikle hakiki bir fikri canlanma meydana getirmişlerdir (Şentürk, 1992, s. 59).

Bulgarlarda ilk milliyetçi hareketler Fener Rum Patrikhanesine karşı olsa da daha sonra yönünü Osmanlı idaresine çevirmiştir. Rusların Bulgaristan'da yoğun olarak uyguladığı Panslavizm politikası ve Osmanlı Devleti'ndeki idari-mülki bozulmalar Bulgarlarda ilk isyan hareketlerinin başlamasına sebep olmuştur (Halaçoğlu, 1992, s.397). Rusya 1806- 1812 daha sonra 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşlarında Bulgaristan'ı işgal ettiği sırada Rus casusları, gayri müslim halkı Osmanlı idaresine karşı ayaklandırmaya çalışmıştır. Aynı zamanda asi çeteleri himaye etmiş, *Haydut* denen eşkıyalarla anlaşıp Rus ordusuna hizmet etmelerini sağlamıştır (Şentürk, 1992, s. 75-76). İlk isyanlar küçük çaplı mahalli teşebbüsler şeklinde olmuş ve kısa sürede bastırılmıştır. İlk ciddi isyan olan 1841 Niş İsyanı, Sırbistan'ın tahrikleriyle haksız vergi alındığını iddia eden Bulgarlar, Niş'te isyan başlatmış ve birçok müslümanı katletmişlerdir. İsyan bastırılrsa da Avrupalı devletlerin müdahalesine sebep olmuştur. İkinci Büyük isyan Vidin İsyanı (1849), şehre yakın Boynitza köyünde başlamıştır. Sırbistan'dan gelen âsiler köy halkını ayaklandırmış, katılmayan Bulgar köylüsünü tehditle isyana dâhil etmişlerdir. Bölgeye asker sevk edilip isyan bastırılrsa da bir yıl sonra tekrar Vidin'de (1850) daha geniş çaplı bir isyan çıkmıştır. Vidin'in çevresi, Sahra nahiyesinden seksen köy, Belgratçık kazasından da birçok köy isyana katılmıştır. Âsiler başta memurları arkasından da önüne gelen müslüman halkı katletmişlerdir. Önemli yolları ve geçitleri tutan âsiler İstanbul'dan yardım gelmesini engellemeye çalışmışlardır. İsyan

Bâbîâli'nin istemediği şekilde başıbozukların müdahalesiyle bastırılmıştır (İnalçık, 2019, s. 56-84).

Osmanlı idaresi Tanzimat'ın getirdiği yeni idari ıslahatlarla halkın sıkıntılarını gidermeye çalışsa da başarılı olamamış isyan hareketleri devam etmiştir. 1856, 1861 ve 1867 yıllarında çıkan isyanlar Mithat Paşa tarafından bastırılmıştır. Mithat Paşa mahalli ve idari organları merkezi idareye bağlamış Tuna Vilayetini oluşturmuştur. Birçok ıslahatlar yaparak halkın refah düzeyini yükseltmiştir (Şentürk, 1992, s. 129-168). 1870 yılında Bağımsız Bulgar Kilisesinin (Bulgar Eksarhlığı) açılmasına da izin veren Osmanlı İdaresi Bulgar halkını büyük ölçüde memnun etmiştir fakat devrimci gruplar hiçbir şekilde memnun olmamıştır. 1870 yılında Bulgaristan'ın içinde ve dışındaki devrimci grupları birleştirmek amacıyla *Bulgar Devrimci Merkez komitesi* kurulmuştur. Özerk ya da bağımsız bir devlet kurmak isteyen komitenin başında Rakovski, Vasil Levski, Hiristo Botev gibi isimler bulunmaktaydı. Levski Bulgaristan'ı dolaşarak çeteler kurmuş, 1872 yılında, isyan hazırlıkları yaparken yakalanmış ve idam edilmiştir (Jelavich, 2018, s.376). Komitenin diğer üyeleri tarafından 1876 yılında büyük bir isyan çıkartılmıştır. Bu isyanda Türk köyleri yakılarak müslüman halk katledilmiştir. İsyana 18.000 bin kişilik askeri birlikle zorlukla bastırılabilmiştir (Halaçoğlu, 1992, s. 397).

İsyanlar art arda yaşansa da 1878 yılına kadar Balkan yarımadası Osmanlı yönetiminde kalmıştır. 1877- 1878 Osmanlı- Rus Savaşı (93 Harbi) müslüman Türk halkı için sonuçları çok kötü olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu savaşı kaybedince Balkanların büyük kısmı Osmanlı idaresinden çıkmıştır. Ruslar ve Bulgar çeteleri tarafından yüzbinlerce Müslüman halk katledilmiş yaklaşık 1.000.000' u da kanlı bir şekilde göçe zorlanmıştır. Savaş sonunda imzalanan Berlin Antlaşmasıyla *Özerk Bulgaristan Prensliği* Osmanlının Tuna Vilayetinde kurulmuştur (Karpas, 2019, s.54). Savaştan önce Tuna Vilayetinde Bulgar nüfusu 1.130.000 ve Müslüman Türk nüfusu 1.120.000'dir. Türk ve Bulgar nüfusunun nerdeyse eşit olduğu bu bölge de tek milletli Bulgar devleti kurmak isteyen Rusya, Bulgar çetelerini de silahlandırarak Türk halkını katletmiş, savaş hukukunu ihlal ederek soykırım uygulamış ve göçe zorlamıştır (Şimşir, 2012, s.218). McCarthy'e göre Savaştan önce Tuna vilayeti ve Doğu Rumeli vilayetinde toplam 1.500.000 civarında Türk bulunmaktadır. Savaştan

sonra 1879 yılına kadar Bulgaristan'daki Türklerin % 17'si katledilmiş, % 34'ü de göç ettirilerek Türk nüfusun yarısı tasfiye edilmiştir (2014, s.110).

Berlin antlaşmasıyla (Temmuz 1878) Bulgar Prensliği topraklarında kalan Türklerin hak ve özgürlükleri güvence altına alınacağı belirtilse de durum böyle olmamıştır. Rus orduları çekilince Türklere karşı Bulgar anarşisi başlamış ve bu bölgelerde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Bulgarlar silahlandırılırken Türklerin ellerindeki silahlar toplatılmış, bir araya gelmeleri, gece sokağa çıkmaları yasaklanmıştır. Bulgar çeteleri tarafından Türklerin evleri basılıp işkenceler yapılmış, paraları alınmış, hayvanları çalınıp göç etmeleri için tehdit edilmişlerdir. Türk halkı malını mülkünü düşünmeden Türkiye'ye göç etmeğe mecbur kalmıştır. Haziran 1879- Eylül 1880 tarihleri arasındaki yaklaşık 14 aylık bir süreçte sadece Varna limanından 18.033 Bulgaristan Türk'ü Anadolu'ya göç etmiştir (Şimşir, 2012, s.220-221). 1885 yılında haksız bir şekilde Doğu Rumeli Vilayetini de topraklarına katan Bulgaristan Prensliği 5 Ekim 1908 yılında da bağımsızlığını ilan etmiştir (Ağanoğlu, 2001, s.39). Bu süreçte de 1886-1890 yılları arasında 74.753, 1893-1903 yılları arasındaki on yıllık sürede 70.603 Türk, anavatan Türkiye'ye göç etmiştir. 1912-1913 Balkan Savaşlarına kadar yer yıl göçler devam etmiştir (Şimşir, 2012, s.223-224).

İkinci büyük göç dalgası ve bozgun da Balkan savaşları (1912-1913) sırasında yaşanmıştır. Bulgar orduları Çatalca'ya kadar ilerlemiş Makedonya ve Trakya'da çok sayıda Türk halkını katletmiştir. 1911 yılında Osmanlı Rumeli'sindeki Müslüman nüfusu 2.315.293 iken Savaş sonrasında farklı kaynaklarda gösterilen Müslüman nüfus 870.114 kişidir. Müslüman nüfusun % 62'si katliam ya da tehcir ile azalmıştır (Ağanoğlu, 2001, s.94). Cumhuriyet döneminde de Bulgaristan'dan anavatan Türkiye'ye olan göçlerin ardı arkası kesilmemiştir. Bu dönemde iki Bulgar örgütü (Rodna Zaštita ve Trakya) Türk azınlığa karşı sürekli saldırılar düzenlemiştir. Dönemin gazetelerinde de bu örgütlerin Türklere saldırarak paralarının alındığı, dayak atıldığı bazen de camileri yaktıkları yazmaktadır. 18 Ekim 1925'te iki devlet arasında Türk- Bulgar İkamet Antlaşması imzalanarak göç konusu düzenlenmiştir. Bu sözleşmeye göre Bulgaristan'daki Türklerinin istek ile yapılacak olan göçlerine engel olunmayacak, taşınmaz mallarını rahatça satabilecek ve taşınan mallarını da

yanlarında götürebileceklerdi (Şimşir, 2012, s. 225-227). 1930'lı yıllarda başa geçen partiler tarafından Türk halkına karşı baskılar artmış, yeni Türk yazısı yasaklanmış, çok sayıda Türk okulu kapatılmış ve din adamları görevlerinden alınarak Türk halkını göç ettirme gayretine girmişlerdir (Yılmaz Börklü, s. 66). 1923-1939 yılları arasındaki on altı yıllık süreçte 198.688 kişi anavatan Türkiye'ye göç etmiştir. 1940 - 1949 yılları arasında da 21.353 kişi göç etmiştir. Bu dönemde II. Dünya savaşının yaşanması ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçlerin neredeyse yasaklanmasıyla daha az sayıda soydaşımız göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 229-231).

8 Eylül'de Bulgaristan'ı işgal eden Kızıl Ordu mevcut hükümeti devirerek yerine Vatan Cephesi Koalisyonunu getirmiştir (Kamil, 2016, s.35). İktidarda olan Komünist rejim azınlıkların haklarını koruyacağı sözünü verse de tek tip sosyalist Bulgaristan toplumu oluşturma politikası gütmüştür (Yılmaz Börklü, 1999, s. 67). Bu politika dahilinde de Bulgaristan'da en büyük azınlığı teşkil eden Türkleri göç ettirmeye çalışmışlardır. 1950-1951 yılında yaşanan göç ile 154.393 Türk Türkiye'ye göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 245). Bulgaristan'ın Kasım 1951 tarihinde göçü yasaklamasıyla binlerce Türk pasaport ve vize aldığı halde göç edememiştir. Akrabaları Türkiye'ye göç eden bu göçmen kitlesi, Bulgar ve Türk makamlarına dilekçeler verip göç etmek istediklerini bildirmişlerdir. 1968 yılında Bulgaristan ile Yakın Akraba Göç Anlaşması imzalanmıştır (Yılmaz Börklü, 1999, s. 71). Bu anlaşmadan sonra (1968-1978) on yıllık sürede 130.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 361).

Bulgaristan bağımsızlığını ilan ettiği günden itibaren başka milletlere yaşam hakkı tanımamıştır. 1972-1974 yıllarında Pomakların isimlerini zorla değiştirmiştir. 1984 yılına gelindiğinde ülkedeki nüfusun % 40'ını oluşturan Türklerin de isimleri zorla değiştirilmeye başlanmıştır. Kabul etmeyenler, karşı çıkanlar katliama maruz kalmışlardır (Yılmaz Börklü, 1999, s. 71-72). Türkçe konuşmak, Türk müziği dinlemek, geleneksel kıyafet giymek, Türk bayramlarını kutlamak, ölülerini Türk mezarlığına defnetmek de yasaklanmıştır. Todor Jivkov hükümeti bu asimilasyon politikasını 1989 yılının sonuna kadar sürdürmüştür. Türk ve Dünya kamuoyunun dikkatini çeken bu insanlık dışı uygulama birçok ülke tarafından kınanmıştır. 1989

yılı Mayıs ayında büyük göç başlamış, yaklaşık 350.000 Bulgaristan Türkü perişan bir halde Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır (Şimşir, 2012, s. 388).

Türkiye'ye gelen göçmenler ekseriyetle Marmara ve Ege Bölgesinde iskân edilmişlerdir. Devlet tarafından Türkiye'nin her tarafına dağıtılmak istense de göçmenler özellikle bu bölgeleri tercih etmişlerdir. Bunun en önemli nedeni, iklim ve kültürel olarak bu bölgeleri kendilerine daha yakın hissetmeleri ve daha önce göç etmiş akrabalarının bu bölgelerde yaşıyor olmalarıdır.

Tekirdağ ili de Bulgaristan göçmenlerinin en fazla iskân edildiği yerlerin başında gelmektedir. Göçmenler, Tekirdağ'da başta Merkez/ Süleymanpaşa ilçesi ve Çorlu ilçesi daha yoğun olsa da diğer ilçelere de yerleşmişlerdir. Çalışmanın yapılacağı alan Tekirdağ ve tüm ilçeleri olarak belirlenmiştir.

1. BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada 1989 Bulgaristan göçmenlerinin Türkiye'ye göçü çerçevesinde Tekirdağ iline yerleşmiş göçmenler ile sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır.

Sözlü tarih, tarih başta olmak üzere sosyal bilimlerin veri toplama araçlarından biridir ve sıradan insanı tarihin öznesi yapmaktadır (Dere, 2017, s. 1). Araştırmada sözlü tarih yönteminin kullanılma sebebi, 1989 Bulgaristan Zorunlu Göçü ile Tekirdağ iline yerleşmiş göçmenlerin çoğunun hâlâ hayatta olmaları ve göç olayını bizzat yaşamış bu kişilerden, birincil kaynaktan dinleyip kayıt altına alınmak istenmesidir.

Araştırmanın amacı, Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü (1989) ile Türkiye'ye gelenlerin, Türkiye'ye göçü öncesinde, göçü sırasında ve göçü sonrasında yaşadıklarının ve göç sonrasında devlet ile halkın desteğinin neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmaya başlamadan önce mevcut literatür taraması yapılmış, Çanakkale ve İzmir illerinde benzer çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu iki ilde yapılan bu çalışmalar, Borlat (2019), Kurtuluş (2017)'un çalışmaları tek bir ilçeyle sınırlandırılmıştır.

Tekirdağ ilinde daha önce benzer bir tez çalışmasının yapılmamış olması ve Tekirdağ'ın tüm ilçelerinin çalışmaya dahil edilmesi çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Çalışmada 1989 göç olayına şahitlik etmiş kişilerden toplanan bilgiler daha sonraki yıllarda göç ile ilgili çalışma yapacak kişilere de kaynak sağlaması ve örnek teşkil etmesi açısından değerlidir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada video ve ses kayıt cihazının kullanılıyor olması bazı görüşmecilerin heyecanlanıp sesinin titremesine ve yaşadıkları olayı daha kısa, çekinerek anlatmalarına neden olmuştur.

Kullanılan kayıt cihazlarının amatör cihazlar olması özellikle video görüntülerinin kalitesinin düşük olmasına sebep olmuştur.

Görüşmelere başlanılan 2022 yılında Covid 19 pandemi sürecinin devam ediyor olması, bazı görüşmecilerin anlatım sürelerinin kısa olmasına neden olmuştur.

Görüşmelerin 50 kişi ile yapılması planlanmıştır. Fakat ön görüşmelere 50 kişi dahil olmasına rağmen asıl görüşmeler 35 kişi ile yapılabilmektedir. 10 kişi yaşadıkları göç olayının travmasını hâlâ atlatamadıklarını ve bu yüzden geçmiş hakkında konuşmak istemediklerini belirtmişlerdir. 5 kişi de çalışmanın amacını tam anlayamayıp, Bulgaristan vatandaşlıklarının da olduğunu, oraya gittiklerinde bir sorun yaşayabileceklerinden endişe ettiklerini dile getirmişler ve bu yüzden asıl görüşmeye dahil olmamışlardır.

Araştırma, Tekirdağ iline yerleşmiş 1989 göçmenleri ile sınırlandırılmıştır. Birkaç ili kapsayan veya Türkiye genelinde yapılacak çalışmalar, konu ile ilgili daha geniş kapsamlı bir sözlü tarih verisi toplanmasını sağlayabilir.

2. BÖLÜM

SÖZLÜ TARİH

2.1. Sözlü Tarih Nedir?

Sözlü tarih, belli bir dönemdeki olaylara şahitlik etmiş kişilerden toplanan bilgilerin kaydedilerek, toplumların tarihlerinin oluşumuna katkıda bulunan bir araştırma yöntemidir. Dünyaca ünlü sosyolog ve sözlü tarihçi Thompson sözlü tarihi, araştırma yönteminden ziyade bir tarih türü olarak görmekte ve bu tarih türünün baş aktörünün de sıradan insanlar olduğunu ileri sürmektedir (1999, s. 18).

Caunce ise sözlü tarihi, “malzeme toplama yöntemi” olarak kabul etmektedir. Bu yöntemin geçmişi açıklamak, günümüzü daha iyi anlamak ve geleceği şekillendirmek için katkı yapacağını belirtmektedir (2001, s. 11). İngiliz tarihçi Tosh sözlü tarihi, tarihin yeni bir dalı olmadığını, yazılı kaynakların, arkeolojik kalıntıların ve harabelerin yanında değerlendirilmek üzere yeni kaynakların kullanıma sokulması olarak görür (2020, s. 276). Kyvig ve Marty ise sözlü tarihi, geçmişteki olaylarla ilgili görgü tanıklarından toplanan bilgiyi kaydetmenin ve bunu var olan bilgiye katmanın bir yolu, olarak tanımlanmıştır. (2000, s. 70).

Amerika’daki sözlü tarih kurumu olan Oral History Association ise sözlü tarihi, bir çalışma alanı ve insanların, kavimlerin ve geçmişteki olaylara şahit olanların anılarını toplama, muhafaza etme ve yorumlama yöntemi olduğunu belirtmektedir (OHA, 2023).

Türkiye’de sözlü tarih araştırmaları yapan Sosyolog Somersan, sözlü tarihi hem bir araştırma yöntemi hem de bu araştırmalardan meydana gelen tarih yazım biçimi olarak iki yönlü ele almaktadır (aktaran, Sarı 2007, s. 44). Sözlü tarih, belirli bir mevzu çerçevesinde mevzu ile alakalı kişilerle yapılan ve kaydedilen konuşmalar sonrasında ortaya çıkan verileri değerlendirmek ve incelemektir (Öztürkmen, 2002, s. 116). Özetle Sözlü tarih çalışması, sadece bir kayıt altına alma işlemi değildir. Çalışmanın öncesi, çalışma sırası ve çalışma sonrası bazı tekniklerin kullanıldığı anlama faaliyetidir. Yukarıda sözlü tarihle ilgili yapılan tanımlardan da anlaşıldığı

üzere, sözlü tarihe çeşitli disiplinlerden araştırmacılarca farklı tanımlar yapılmıştır. Bu da sözlü tarihin tanımını ve çalışma alanı genişletmiştir.

2.2. Sözlü Gelenek

Sözlü kaynaklar, tarihsel bilgi toplamak açısından farklı niteliklere sahip iki ayrı grupta toplanmışlardır. İlki genellikle “sözlü tarih” denen sözlü yaşam öyküleridir. Şöyle ki, bir araştırmacının görüşme yaptığı şahısların, ilk ağızdan hatıralarından oluşur. İkincisi “sözlü gelenek”tir; geçmişteki kişilerle olaylar hakkında nesilden nesile sözlü olarak nakledilen ifade ve betimlemelerdir (Tosh, 2020, s. 249).

Kişilerin gündelik yaşantılarında en basit hadiselerden en önemli hadiselere kadar tarihe kaydedilen veya kayıt edilmeden hafızalarda kalan, her türlü toplumsal, siyasi, iktisadi hadiseler sözlü kültür ortamında gerçekleşmektedir (Ersoy, 2004, s. 103). Örneğin göç ve savaşlar gibi çok büyük sıkıntılara sebep olmuş olaylardan sonra oluşturulan *destanlar* ve hüznü ölüm sırasında söylenen *ağıtlar* bunlara örnek olarak verilebilir (Sarı, 2007, s. 103).

Yazı öncesi dönemdeki tarih tümüyle sözlüydü ve bütün toplumsal birikimler sözlü gelenekler sayesinde muhafaza ediliyordu. Yazı, ilk keşfedildiğinde dahi sadece ambar memurlarının hesaplarını kaydedip saklamak için kullanılan bir araçtı. Daha sonraki yıllarda sözlü ve yazılı ortam birbirine dahil olup sürerken bunlara yeni bir ortam olan elektronik ortam eklenmiştir. Bu ortam birlikteliği yeni kaynakların meydana gelmesine katkı sağlasa da bu ortamların tamamında söz de önemini yitirmemiştir (Ersoy, 2004, s. 103-105).

Yazıyla tanışmış toplumların, kırsal kesimlerinde okuma yazmanın olmadığı yerlerde de gelenek ve görenekler, olaylar karşısında gösterilen tepkiler, sözlü gelenek ile aktarılırdı. Buna iyi bir örnek olarak geleneksel Türk milletini ortak belleği olan ozanlar gösterilebilir. Bu ozanlar, sosyal hayatta lazım olan bilgiyi üreten ve ileten konumda olmuşlar, dolayısıyla da kültürün yayılmasını ve devamlılığını sağlamışlardır (Ersoy, 2004, s. 105).

Sözlü gelenek, çok gelişmiş ülkelerde uygulamada tükenmiş durumda olsa da Afrika gibi ülkelerde hâlâ canlıdır. Afrika tarihçileri yaklaşık bir asırdır sözlü

geleneği güvenilir bir kaynak olarak araştırmaktadırlar. Afrika toplumunda kültürel özellikler, sosyal kimlik, siyasi iktidar ve toprak sahipliğine ilişkin meseleler sözlü geleneğe müracaat edilerek doğrulanmaktadır. Batı dünyasında yazılı belgeler ile resmiyete dökülen her türlü şey, sözlü geleneğe benimsemiş toplumlarda etkisini yaşayanların belleğinde bulmaktadır (Tosh, 2020, s. 249-265).

2.3. Sözlü Tarihin Geçmişi

Geçmişte adı farklı isimlerle anılsa da *sözlü tarih* mevcut olan ilk tarih türüdür (Thompson, 1999, s. 19). Yazı öncesi toplumlar önemli olayları, kültürlerini, yaşantılarını sözlü gelenekler (hikayeler, destanlar, şiirler, türküler, mitler vb.) sayesinde nesilden nesile aktarmış bir bakıma tarihi verinin geçişini sağlamışlardır.

Tarih yazımının doğuşu sözün kayda geçirilmesiyle olmuştur. Fakat sözlü geleneklerin tarihsel olarak ne zamandan itibaren sözlü tarihle aktarıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Sözlü tarih uzmanları, sözlü tarihin ilk olarak tarih araştırmalarında bilgi toplamak için kullanılmasını Çin’de Zhou Hanedanlığının ve Sima Qian’nın elde ettiği notlar ile Antik Yunan’da Homeros, Herodot ve Thukydides’in çalışmalarına dayandırmaktadır. Zhou Hanedanlığı İmparatoru, yazıcılarını saray tarihçilerinin faydaları üzerine, halkın neler konuştuklarını kayıt altına almaları için görevlendirilmiştir. Yine Çin’de saray tarihçisi Sima Qian, yaptığı ilk biyografik kayıtlarla Çin tarihine büyük katkılar sağlamıştır (Dere, 2017, s. 13).

Antik Yunan’a bakıldığında Homeros’un İlyada eserinde eski zırhların detaylı anlatılışı ve metruk kentlerin isim çizelgesindeki kesinlik, İlyada’nın yazılmış olan ilk biçiminden önceki altı asır süresince şifahen muhafaza edilmiş olması, tarihçiler ve arkeologlar kanalıyla teyit edilmiştir (Thompson, 1999, s. 19-23). Herodot (M.Ö. 5. Yüzyıl), *Herodot Tarihi* adlı eserinin büyük bir kısmını topladığı anılarla yazmıştır. Çağdaşı Thukydides de Peloponnesos Savaşları hakkındaki eserini savaşa bizzat katılanların hatıralarından derlemiştir (Danacıoğlu, 2007, s. 136).

8. yüzyılda Japon imparatorunun emriyle soylu ailelerden toplanan tarihi gelenekler ve 9.yüzyıl İslam dünyasındaki hadislerin bir araya getirilmesi, insanların

belleklerine dayanılarak yazılan çok değerli belgelerdir. Yine 8. yüzyıl başlarında Bede, bir eserinde rahiplerin ona gönderdiği sözlü geleneklere yer vermiştir. (Thompson, 1999, s. 23-25). 1070'li yıllarda Kaşgarlı Mahmut'un eserinde bulunan *Alper Tunga* şiirinin M.Ö. 6. yüzyılda cereyan eden olaylardan bahsetmesi, bu şiirin 1600 sene Türk insanının hafızasında yaşadığının göstergesidir (Sarı, 2007, s. 33).

Ortaçağ tarih yazımına genel olarak bakıldığında da tarihçiler sözlü kaynakları çokça kullanmışlardır. 12. yüzyılda Malmesbury Li William gibi ortaçağ kronikçileri, ilk ağızdan tanıklıkların yanı sıra sözlü gelenekleri de eserlerine katmışlardır (Tosh, 2020, s. 250). Osmanlı müverrihleri veya vakanüvisleri bazı eserlerinde kendi şahitliklerine yer vermişlerdir. Misal olarak Âşık Paşazade, kaleme aldığı *Tevârih-i Âl-i Osman* eserinin bir kısmında başkalarından dinlediği olaylara yer vermiştir (Sarı, 2007, s. 36). Rönesans ile birlikte yazılı kaynaklar fazlalaşsa da, belgelerin yanında sözlü kaynaklar kullanılmaya devam etmiştir (Tosh, 2020, s. 250).

Matbaanın kullanımının yaygınlaşması ve bununla birlikte basılı kitapların çoğalması, tarih araştırmalarında belge kullanımının önem kazanmasını sağlamıştır. 18. Yüzyılın sonlarına doğru da özel arşivlerin açılmasıyla birlikte, tarihçiler arşivlere yönelmişlerdir (Sarı, 2007, s. 37).

19. yüzyıla kadar tarih yazımında önemli bir yerde olan sözlü kaynaklar, bu dönemde pozitivist akımın etkisiyle geri plana itilmiş, tarih belge ve arşivdeki yazılı kaynaklara dayalı bir ilim dalı olarak kabul edilmiştir. Alman Tarihçi Ranke ve Fransız Tarihçi Seignobos'un, sözlü tarihinin arşiv malzemesine göre sınırlılıkları olduğu yönündeki eleştirileri ve başka tarihçilerinin onların fikirlerine katılmasıyla büyük darbe almıştır (Dere, 2017, s. 14). Bu tarihçiler, Tarihçilerin sadece belgelerle çalışabileceğini, belge yoksa tarih de yazılamayacağını ileri sürerek konuya tavizsiz bakmışlardır (Thompson, 1999, s. 44). 20. Yüzyılın başlarına kadar hâkim olan bu tarih anlayışı, sıradan insanların yaşantılarını görmezden gelmiş, hükümdarları, savaşıları, devletleri, kısaca siyasi tarihi önemsemişlerdir (Özer, 2012, s. 1).

Bu eleştirilere rağmen sözlü kaynaklara güvenle bakıp, bunları kullanan araştırmacılar da olmuştur. Örneğin; Fransa'da, Voltaire ve Michelet arşiv araştırmalarını desteklemek için görgü tanıklarının anlattıklarına güvenmişlerdir

(Dere, 2017, s. 15). Michelet 1846 yılında “Makinalaşmanın Fransa’daki toplumsal sınıflar üzerindeki etkisini” araştırdığı makalesi *Le Peuple*’yi sözlü kanıtlarla hazırlamıştır. Paris dışındaki birçok taşra kasabasında gezerek topladığı bu bilgilerin, ona hiçbir istatistikte olmayan çok şeyi öğrettiğini savunmaktadır (Thompson, 1999, s. 39).

20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren sözlü tarihte bir canlanma görülmektedir. Amerika’da 1929 mâli krizin ardından, işini kaybeden araştırmacı ve basın mensuplarına iş olanağı sağlamak için *Federal Yazarlar Projesi* tasarlanmıştır. Proje kapsamında, yazarlar ve gazetecilerden Amerikan kırsalında yaşayanların (Kızılderililer, eski köleler, savaş gazileri, sıradan insanlar) hayatlarını derlemeleri istenmiştir. Bu çalışmada, sözlü tarih teknikleri kullanılmıştır. 1942 yılında da Joseph Gold *sözlü tarih* terimini kullanan ilk kişi olmuştur. II. Dünya Savaşı’nda savaşan askerler ve deniz piyadeleri ile görüşmeler yapılarak, askerlerin anıları yazıya dökülmüş ve yapılan bu çalışmanın adını Gould *sözlü tarih* olarak nitelendirmiştir (Danacıoğlu, 2007, s. 135).

Sözlü tarih ile ilgili ilk değerli adım, 1948 yılında Amerika Columbia Üniversitesi’nde Allan Nevins tarafından Sözlü Tarih Bölümü’nün açılmasıyla atılmıştır (Danacıoğlu, 2007, s. 137). Federal yazarlar projesinde, teknolojik kayıt araçlarının olmamasından dolayı görüşmeler not alınarak kaydedilmiştir. Bu yüzden güvenilir olmadığını ileri sürünler olmuştur. Allan Nevins tarihsel değeri olan çalışmaları titiz bir şekilde kayıt cihazlarıyla muhafaza etmesi, sözlü tarihin bilimsel manada gelişmesine katkı sunmuştur (Sarı, 2007, s. 54).

Kolombiya Sözlü Tarih Bölümü’nden dört yıl sonra *William Owen Texas Tarih Merkezi*’nde bu alanda çalışmalar başlamıştır. 1954 yılında Kaliforniya Üniversitesinde Sözlü Tarih Ofisi açılmıştır. 1960 yılında ise ilk başkanlık kütüphanesinde sözlü tarih programı açılmıştır. 1966’da 77 kişinin dahil olduğu ilk *National Colloquium Kaliforniya*’da gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda sözlü tarihin neyi amaçladığı ve prensipleri ilk defa yayınlanmıştır (Dere, 2017, s. 19).

1970’lerde sözlü tarih çalışmaları hızla artarken resmi eğitimde de yer bulmaya başlamıştır. Eliot Wigginton, Rabun Gap Nacoochee Okulu’nda liseli

öğrencilerle *Foxfire* isminde okul gazetesi çıkartarak, sözlü tarihe olan ilginin artmasını sağlamışlardır. Gençler görüşmeler yoluyla veri toplamışlar, fotoğraflar çekmişler, ölçümlü çizimler yapmışlardır. Bu teknik becerilerle birlikte yaşı büyük kişilerle bir araya gelip toplantılar yapmışlardır. Eliot Wigginton yaptığı bu çalışmalar, lise öğrencilerini sözlü tarih çalışmalarına ilgilerinin artmasını sağlamak için kullanmıştır (Thompson, 1999, s. 155).

Garry Shumway tarafından toplanan ve 1971 OHA adına basılan *Oral History in the United States* adlı eser, çeşitli eyaletlerden 230 koleksiyondan oluşmaktadır. Yine bu yıllarda sözlü tarihin popülerleşmesinde etkili olan bazı isimler vardır. Terkel Studs bu isimlerin başında gelir. 1974'te yayınlanan *Working* isimli çalışması 130'dan fazla kişiyle görüşerek oluşturmuştur. Terkel Studs, yaptığı başka bir çalışmada (1995) yaşları 70 ile 99 arasında olan 70 kişiyle görüşmeler yapmış, bu görüşmelerden yola çıkarak Amerikan yaşantısını gözler önüne sermiştir. Terkel Studs, Özellikle 18 kitabıyla sözlü tarihte unutulmaz bir isim olmuştur (Dere, 2017, s. 19- 21).

Alex Haley'in Malcolm X'in hayatını anlattığı eseri *The autobiography of Malcolm X* ve kendi atalarının hayatını araştırırken yaptığı görüşmelerden esinlenerek yazdığı *Roots (Kökler)* adlı romanı, geniş okuyucu kitlesine ulaşmıştır (Thompson, 1999, s. 20-21). 1974 yılında Willa K. Baum'un yazdığı kitabı, sözlü tarihe yön veren eserler arasındadır. Amerika'da 1973'de *Oral History Society (Sözlü Tarih Derneği)* kurulmuştur (Dere, 2017, s. 20- 24).

Amerika'da sözlü tarih araştırmaları daha çok siyasi tarih alanında yapılırken, Avrupa'daki araştırmalarda ise sosyoloji ve sosyal tarih alanında yapılmıştır. İngiltere, görüşme, anket gibi tekniklerle işçilerin tarihi hususunda güçlü bir geçmişe sahiptir ve Avrupa'da sözlü tarih araştırmalarına yön vermiştir (Danacıoğlu, 2007, s. 137).

George Ewart Evans, İngiltere'nin *East Anglia* bölgesinde yaptığı saha araştırmalarıyla İngiltere'de sözlü tarihe kılavuzluk etmiştir. Evans'ın *Ask the Fellows Who Cut the Hay* isimli çalışması (1956) Thompson'a göre İngiltere'de sözlü tarih ile ilgili ilk çalışmadır (Thompson, 1999, s. 59). Ronald Blythe'in

Akenfield: Portrait of an English Village eseri çok büyük ilgi görmüş ve İngiltere'de sözlü tarihin potansiyelinin anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Daha sonra Sosyolog Robert Moore, sözlü kanıtlardan yararlanarak hazırladığı çalışmasıyla sözlü tarihe katkı yapan değerli isimlerden biri olmuştur (Dere, 2017, s. 22-23).

Paul Thompson'ın da İngiltere'de sözlü tarih çalışmalarını ileriye taşıyan isim olmuştur. Thompson, İngiltere'de Edward döneminde yaşamış 500 yaşlı kişiyle bir çalışma gerçekleştirmiştir. İngiltere'de bütün bölgelerden ve bütün sınıflardan insanların bulunduğu *Edwardians: The Remaking of British Society* adlı bu çalışma başka tarih çalışmaları içinde temel oluşturmuştur (Tosh, 2020, s. 255). Thompson'ın 20. yüzyılın başlangıcında İngiltere'de sosyal değişimi gösteren ve sözlü tarih çalışmaları arasında kaynak kişi sayısı bakımından çok zengin olan bu çalışması, ilk ulusal sözlü tarih projesi olarak kabul edilmektedir (Dere, 2017, s. 23).

Fransa'da ise sözlü tarihin gelişimi arşivcilik çalışmalarının gelişimine paralel olarak ilerlemiştir. 1985 Barcelona ve 1987'de Oxford'daki enternasyonal toplantılar bu gelişimi hız kazandırmıştır (Sarı, 2007, s. 69). İtalya ve Almanya'da II. Dünya Savaşı'ndaki seneler ve faşizm dönemi ile ilgili sözlü tarih araştırmaları yapılmaktadır (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012, s. 675). Avusturalya'da sözlü tarihin kendi kurumu ve dergisi bulunmaktadır. Asya'da, ise çoğu çalışmanın hâlâ İngiliz araştırmacılara ve haber kaynaklarına bağlı olduğu bilinmektedir. Çin'de sözlü tarihe sürekli olmasa da ilgi duyulmuştur. 1950'de devrim anıları derlenmiş, 1958'de ise işçi sınıfının zorlu mücadeleleri incelenmeye başlanmıştır. Fakat iki çalışmada Kültür Devrimi yıllarındaki kaos içinde eriyip gitmiştir. Daha sonra bu çalışmalar Amerikalı William Hinton tarafından tekrar el alınmış ve *Shenfan: The Continuing Revolution in a Chinese Village* (*Şenfan: Bir Çin Köyünde Sürekli devrim*) başlıklı sözlü tarih çalışması meydana gelmiştir (Thompson, 1999, s. 53).

Neticede sözlü tarihin, Amerika ve İngiltere merkezli iki anlayışla geliştiği ve birçok ülkeyi etkisi altına aldığı görülmektedir. Sözlü tarih, Amerika'da tanınmış kişilerle, İngiltere'de ise köylülerin yaşamlarıyla yükselmiştir. Fakat zaman içerisinde Amerika'daki sözlü tarih çalışmalarının çoğunluğu sosyal tarihe yönelmiştir. Amerika ve İngiltere'deki tecrübeler, başka ülkeleri de etkileyerek sözlü

tarihin kurumsallaşmasını ve dünya genelinde değer kazanan bir alan olmasını sağlamıştır (Dere, 2017, s. 27-28).

2.4. Sözlü Tarihin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de sözlü tarihin kullanımı yakın geçmişe dayansa da Türk tarih yazıcılığında sözlü geleneklerden (destan, efsane, menkıbe, masal vb.) her zaman faydalanılmıştır. Sözlü gelenekler saray tarihçileri tarafından Osmanlı tarih yazımında sıklıkla kullanılmıştır. Ayrıca Osmanlı müverrihlerinden olan Aşık Paşa ve Cevdet Paşa, eserlerinde kendi tanıklıklarına ve başkalarının tanıklıklarına yer vermişlerdir. Örneğin Cevdet Paşa yazdığı eserinde, 18. Yüzyılın sonlarını anlattığı dönemi, kişilerle görüşmeler yaparak yazmıştır (Öztürk, 2010, s. 15).

Türkiye’de bilimsel anlamda sözlü tarih çalışmalarının ilk örnekleri, 1932 yılında kurulan *Halkevleri* bünyesindeki folklor ürünlerinin bir araya getirmesine dayanmaktadır. Halkevlerinin yayınları arkeoloji çalışmalardan folklor derlemelerine, yer isimlerine ve arşiv malzemeleri olmak üzere çok çeşitlilik göstermektedir (Danacıoğlu, 2007, s. 13). Osmanlı göçmen ofislerinin ve Uluslararası Araştırma Komisyonlarının göçmenlerle yaptıkları görüşme raporları da sözlü tarihe kaynaklık edecek çok önemli bilgiler içermektedir. Bu görüşme raporlarının Osmanlı’nın son dönemlerinin aydınlatılmasında büyük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Osmanlı Devleti’nin dağılmasını şahitlik eden tarihçiler, yazdıkları eserlerde maalesef görgü tanıklarına başvurmayı tercih etmemişlerdir. Fakat kendi tanıklıklarını zaman zaman eserlerinde yer vermişlerdir. 1940’lı yıllarda Behice Boran’ın Manisa’nın kırsal kesimlerinde toplumsal değişiklikleri gözlemlediği Sosyoloji çalışmalarında sözlü kaynak kullanılmıştır (Sarı, 2007, s. 80).

Pertev Naili Boratav, 1930’lu yıllarda ve 1940’lı yıllarda, küçük yerleşim birimlerinde sözlü geleneğe ait eserleri yazıya aktarmıştır. Niyazi Berkes ise Ankara’nın bazı köylerinde yaptığı sosyolojik araştırmasında kişilerle sözlü görüşmelerden istifade etmiştir. Behice Boran, Niyazi Berkes ve Pertev Naili Boran yaptıkları çalışmalarla Türkiye’de sözlü tarihin kurumsal alt yapısının oluşmasında çok önemli bir adım olmuştur. Daha sonraki yıllarda duraklama sürecine giren sözlü

tarih çalışmaları 1970’li yıllarda ve 1980’lerden sonra farklı bir şekilde canlanmaya başlamıştır (Öztürk, 2010, s. 15). Bu yıllarda yaşanan Ermeni terörünü bizzat yaşamış veya tanık olmuş kişilerden toplanan sözlü bilgilere dayalı bazı çalışmaların olduğunu görmektedir. Gürsoy Solmaz’ın *Tanıkların Diliyle Ermeni Vahşeti* çalışması, 1983–1984 yıllarında Doğu illerinde Ermeni katliamlarına şahit olmuş 125 kişi ile yapılan görüşmelere içermektedir (Sarı, 2007, s. 81).

1990’lı yıllarda Türkiye’de ilk kez *sözlü tarih* bir kavram olarak duyulmuştur. Bunda, 1980’den sonra özel yaşamların gazete ve dergilerde dikkat çekici nitelikte kendisine yer bulması ve yaşam hikâyelerinin basına bu niteliğiyle yansması etkili olmuştur (Öztürk, 2010, s. 81). Leyla Neyzi’nin 1990’lı yıllarda gazete ve dergilerde yayınlanan çalışmalarını kitap haline getirdiği İstanbul’u Hatırlamak ve Unutmak isimli kitabında sözlü tarih görüşmelerini bir araya getirmiştir. Neyzi, sözlü tarihi yazılı kaynaklara dayalı tarihe karşı, farklı bir alan olarak görmektedir ve çalışmasındaki hedefini “geçmiş bellek yoluyla ve bugünün gözüyle yeniden okumak” olarak belirtmiştir (Neyzi, 1999, s. 3).

Türkiye’nin sözlü tarih çalışmalarıyla tanışmasında Türk Tarih Vakfı öncülük yapmıştır. Vakıf 1993 yılında I. Sözlü Tarih Atölyesi’ni gerçekleştirmiş ve misafir olarak da ünlü sözlü Tarihçi Paul Thompson’ı getirtmiştir. Vakıf aynı yıl Kültür Bakanlığının hibesiyle ilk sözlü tarih projesini başlatmış, bu projeye toplumsal tarih açısından önemli tanıkların yaşam hikayeleri video kaydıyla kalıcı hale getirmiştir. 1998 yılında Cumhuriyet’in 75. Yılında, *Cumhuriyet’in Anıları: Sözlü Tarih ve Belgesel Film Projesi*’ni gerçekleştirmiştir. Bu proje Cumhuriyet döneminin görmüş üç kuşağın anılarından derlenen 13 belgesel film ekranda izleyicilerle buluşmuştur (tarihvakfi.org.tr).

Tarih vakfı, birçok kurum tarihi yazımı projelerinde de sözlü kaynaklardan faydalanmışlardır. Tariş (1992), Tekel, Osmanlı bankası gibi kurumların tarihlerini yazarken sözlü tarih görüşmeleri de kullanılmıştır (Danacıoğlu, 2001, s. 149). Vakıf, 2002 yılı içerisinde, Türkiye’nin tarihi ve kültürel mirasının bugüne kadar gün yüzüne çıkmamış veya noksan kalmış konularına aydınlatmak ve Türkiye’de ilk defa düzenli bir sözlü tarih arşivi oluşturmak amacıyla *Tarihe 1000 Canlı Tanık* adlı bir sözlü tarih projesi başlatmıştır. Fakat 105 kişiyle görüşme yapılabilmektedir. Farklı

toplumsal grupları temsil eden bu 105 kişinin yaşam öyküleri kayıt altına alınmış ve yüzlerce fotoğraf toplanmıştır. Bundan başka *Toplumsal ve Siyasal Çatışmaların Yaşandığı Toplumlarda Uzlaşma Aracı Olarak Eğitimin Rolü Projesi* kapsamında Türkiye’de 20 ilde Öğretmen, öğrenci ve farklı meslek gruplarından 121 kişiyle 2009-2010 yılları arasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bir diğer projede *Belleklerde Dersim “38”*, Temmuz 2010’da başlayıp Haziran 2011’de sona eren bir projedir. Proje dahilinde 1937- 38 yıllarında Tunceli’de yaşanan olaylar, farklı nesillerden 146 kişinin zihinlerinde yer ettiği biçimde kayıt altına alınmıştır. Görüntü ve ses kayıtları olan bu sözlü tarih görüşmeleri, *Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi*’nde muhafaza edilmektedir (tarihvakfi.org.tr).

Tarih vakfı, sözlü tarih ile ilgili telif tercüme yayınlarıyla da sözlü tarih çalışmalarına önemli bir katkı sunmuştur. Başta Paul Thompson’un *Geçmişin sesi*, Stephan Caunce’in *Sözlü tarih ve Yerel Tarihçi*, Leyla Neyzi’nin *İstanbul’u Hatırlamak ve Unutmak*, Esra Danacıoğlu’nun *Geçmişin İzleri* adlı kitaplarını yayınlamıştır.

Ülkemizdeki gazete ve TV kurumlarının da ellerinde yakın tarihe ait birçok sözlü-görüntülü arşiv malzemesinin bulunmaktadır. TRT’nin *Milli Mücadelede Son Tanıklar* adlı kayıt sözlü tarih açısından çok değerlidir. Bu çalışmada görüşmelerin yanında tarihçilerin de fikirlerine yer vermektedir (Sarı, 2007, s. 83).

Türk Tarih Kurumunun bir sözlü kaynak arşivi bulunmamaktadır. Fakat son dönemlerde kurumun yaptığı veya desteklediği proje çalışmaları kapsamında sözlü verilerin derlenmesi ve dijital ortama aktarılması çalışmaları sürmektedir (Sarı, 2007, s. 83).

Son yıllarda üniversitelerimizde ise sözlü tarih çalışmalarında bir artış gözlenmektedir. Yerel tarih ve sözlü tarih çalışmalarına yönelik birçok tez çalışması yapılmaktadır. Ege bölgesinde Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrası ile sosyal bellekteki bilgilerin toplanması için yapılan ön çalışmalar, 1990’lı yıllardan bu yana sözlü tarih alanında birçok çalışmanın meydana gelmesini sağlamıştır (Öztürkmen, 2002, s. 118). Sabancı Üniversitesinin de bünyesinde 1999 yılından bu yana Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesinde sözlü tarih çalışmaları yapılmaktadır. Bununla birlikte Sözlü

Tarih Topluluğu bulunan üniversitenin, internet sitesinde de yapılan çalışmalar yayınlamaktadırlar (sabanciuniv.edu).

Sözlü tarih yöntemi, 2005 yılından itibaren Türkiye’deki eğitim araştırmalarında daha çok incelenmeye başlamıştır. Bu çalışmalardan Sarı’nın (2007) lisansüstü doktora tezi, sosyal bilgiler öğretimi kapsamında sözlü tarih ile ilgili yapılan ilk doktora çalışmasıdır. Çalışma ilköğretim 7. sınıftan 46 kişiyle yapılmıştır. Araştırma sürecinde bir gruba sözlü tarih yöntemi kullanılarak ders verilirken diğer gruba klasik yöntemle ders verilmiştir. Araştırma sonunda sözlü tarihle işlenen derslerde öğrenci başarısının yükseldiği ve bunun yanı sıra öğrencilerin birçok beceriler kazandığı ortaya konmuştur.

Bir diğer çalışma da Dere’nin (2017) lisansüstü doktora tezi, sözlü tarihin bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak Türkiye’de sosyal bilgiler derslerine entegre edilebileceğini göstermektedir. Ön uygulama ve asıl uygulama aşamaları içeren bu tez çalışmasında öğrenciler, 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan Elektronik Yüzyıl ünitesinin “İlerlemenin Sonu Yok” adlı konu üzerine sözlü tarih çalışmaları yapmıştır. Çalışma grubuna 6. sınıftan 20 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin birçok beceri geliştirdiği görülmüş, bununla birlikte hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin sözlü tarihi yararlı bir öğrenme ve öğretme yöntemi olduğunu gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışma öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde sözlü tarihi kullanabilmeleri için uygulama kılavuzu içermekte ve bu özelliğiyle de Türkiye’de bir ilktir (Dere, 2017, s. 1-3).

Tarih eğitimi alanında Arslan (2012) tarafından hazırlanan lisansüstü doktora tezi, Tunceli ili merkezinde bulunan 10 ortaöğretim okulundaki 12. sınıftan 482 öğrenci ve bu okullarda görev yapmakta olan 12 tarih öğretmeni ile yapılmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin sözlü tarihlerini daha çok dede ve ninelerinden ve çevredeki yaşlılardan öğrendikleri, sözlü kültüre dayalı tarihsel bilgilerin ortaöğretim tarih derslerinde yer almamasının tarih derslerine olan ilgiyi negatif etkilediği görülmüştür. Sosyal bilgiler eğitimi alanında Sarı (2002), İncegül (2010), Özer (2012), Kaya (2013), Temir (2015) ve Öztaşçı (2017) tarafından yapılan yüksek lisans tezleri de bulunmaktadır (Dere ve Dinç, 2018, s.119-120).

2.5. Sözlü Tarihin Önemi

Sözlü tarih, her bireyin yaşam öyküsünün tarihin bir parçası olduğu görüşünden hareket eder. Sözlü tarih, disiplinler arası işbirliğini artıran yönü ile de sosyoloji, antropoloji vs. sosyal bilimlerin imkânlarından sonuna kadar faydalanmaktadır (Sarı, 2007, s. 96). Böylelikle tarih araştırmalarının da alanı genişlemektedir.

Geleneksel tarih anlatısı kralların, liderlerin yaşam hikayeleri ya da onların baş aktör olduğu savaşların tarihi olarak sunulurken, aksine sözlü tarih çok daha adil bir yargıyı olanaklı kılmaktadır. Tanıklarını alt tabakadan, sıradan ve ezilen insanlar arasından seçmektedir. Yerleşmiş fikirlere karşı gelerek geçmişin çok daha gerçekçi ve adil bir şekilde yeniden inşasını sağlamaktadır (Danacıoğlu, 2007, s. 3; Thompson, 1999, s. 5).

İnsanlar arasındaki ilişkilerin, ev-içindeki yaşantıların, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin, kırsal yerlerdeki değişimlerin, gündelik hayatın tarihi türündeki anıların toplanmasıyla yazılı tarihin tespit edemeyeceği bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır (Danacıoğlu, 2001, s. 138). Sözlü tarih görüşmesi, başka araştırmalarda bulunması mümkün olmayan yazılı belgeleri ve fotoğrafları da ortaya çıkartabilmektedir.

Sözlü tarih, tarihin içeriğini ve gayesini dönüştüren bir araç olabilmektedir. Tarihin merkezini değiştirmek ve yeni çalışma alanları oluşturmak için kullanılabilir. Örneğin öğretmenler ile öğrenciler, nesiller, eğitim kurumları ile dışarıdaki dünya arasındaki manileri kaldırabilmektedir. Sözlü tarih ile tarihi yaşayan kişiler kendi söylemleriyle merkezi bir yere oturtulabilmektedir (Thompson, 1999, s. 2).

Sözlü kaynaklar, yazılı kaynakların güçlü ve zayıf olduğu noktaların birçoğunu, ayrıntı zenginliğini, kültürel taraflılığın ve siyasi hesapların getirdiği hasarı paylaşırlar. Bu sebeple sözlü kaynaklar tarihçinin eleştiri becerilerini geliştirmesi için uygun bir malzemedir (Tosh, 2020, s. 276). Sözlü kaynaklar yeri geldiğinde belgelerdeki boşlukları doldurabilir veya yazılı kaynaklardaki bilgilerin doğrulanmasını sağlayabilirler.

Sözlü tarih, eğitim araştırmaları ve eğitimin uygulanması açısından da çok önemli görölmektedir. Sözlü tarih yöntemi tüm okullarda geçerli bir ek materyal olabilir ve eğitimsel araştırmalar ve değerlendirmeler için değerli veriler sağlayabilmektedir. Öğrencilerin tarihe yönelik ilgileri artar ve derslere katılmaları, geçmişle kendileri arasında ilişki kurmaları gerçekleşebilmektedir. Sözlü tarih, öğretmen ve öğrenci ilişkisinde tek taraflı bilgi aktarımını değiştirir ve öğrenciyi eğitim öğretim sürecine katmaktadır (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012, s. 678-679).

Sözlü tarih, hem konuşmacıya hem de araştırmacıya bir şeyler veren, bununla birlikte araştırmacıdan ve konuşmacıdan bir şeyler talep eden çift yönlü bir süreçtir. Görüşme sonunda ortaya çıkacak tarihle birlikte, o insanların yaşamlarının ne kadar değerli olduğunu göstermektedir. Amansızca bunamaya doğru giden biri için bu tür bir çalışma olumlu ve iyileştirici bir etki yapabilir (Caunce, 2001, s. 27).

Sözlü kayıt olmadan, insan yaşantısının büyük kesimi yok olmaktadır. Hızlı teknolojik değişim devrinde şiveler hatta diller kaybolmuştur. Topluluklar yerlerinden yok olup gidebilir. Bu yüzden sözlü tarih araştırmaları son yıllarda daha fazla önem kazanmıştır (Caunce, 2001, s. 15).

2.6. Sözlü Tarihe Yöneltilen Eleştiriler

Sözlü tarihe klasik kaynakları kullanan araştırmacılar tarafından hala şüphe ile bakılmaktadır. Bunun birinci sebebi öznellik sorunudur ki insanlar yaşarken olaylara, süreçlere kendi pencerelerinden bakarlar ve bu nedenle sözlü tarih meşru kaynaklardan değildir görüşünü savunurlar. Ancak tarihsel bir belge de onu kaleme alan kişinin (sosyal statüsü, belgenin ne için, kime yazılmış olduğu, vb değişkenlerin) ürünüdür ve bu yüzden diğer kaynaklarla sinanarak bir çerçeve oturtulmaktadır. Sözlü tarih görüşmeleri de bu süreçten geçer. Bu manada sözlü tarih görüşmeleri de yazılı belgeler kadar güvenilir ya da aynı oran da güvenilmezdir (Danacıoğlu, 2007,s. 139).

Ayrıca yazılı kaynaklar daha kontrol edilerek oluşturulur ve ileriki yıllarda okunabileceği düşüncesiyle taraflı bir yaklaşım içerebilmektedir. Halbuki sözlü kaynaklara o anda müdahale etme şansı bulunmaktadır. Görüşülen kişinin ses tonu,

mimikleri ve duraklamaları verdiği bilginin doğru olup olmaması konusunda araştırmacıya fikir vermektedir. Yargı sistemimizde de mahkemede hakimlerin şahitliğe güvenmesinin açık sebebi, gerektiğinde o kanıt o dakikada müdahale edebilmesidir (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012, s. 680).

Sözlü tarihin eleştirildiği diğer bir nokta da, anıların değişkenliğidir. Bu görüşteki araştırmacılar yazılı belgelerin değişmez olduğunu savunurlar. İnsanların neyi, nasıl hatırladıkları, olayın üzerinden geçen zamanın bıraktığı ize, görüşme sürecinde araştırmacıyla girilen ilişkiye bağlıdır. Yapılan araştırmalara göre insan belleği pramit bir yapıdır ve zaman içinde tepesinden aşınmaya başlar. Yaşlı insanlar dün ne yediğini unutabilir ama çocukluk ve gençlik hatıralarını unutmazlar, anılar deformasyonun en az olduğu bölümlerde en altta saklanırlar (Danacıoğlu, 2007, s. 140).

Sözlü tarih görüşmesini yapan kişinin iyi bir tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Araştırmacıyla görüşmecinin iyi bir ilişki kurması ve konuların uyumlu olması gerekmektedir. Bazı durumlarda anlatıcı kendi anlatmak istediklerini anlatıp araştırmacının öğrenmek istediklerine cevap vermeyebilir. Bu durumda araştırmacı tedbirli olmalıdır (Güçlü, 2013, s. 9).

Bunların yanı sıra sözlü tarih görüşmelerinde teknik bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Örneğin video, ses kayıt cihazlarında sorun yaşanabilir. Araştırmacının görüşme tekniğine hâkim olmaması ve öncesinde hazırlıksız olması da bazı sorunlara yol açabilmektedir. Bunları yaşanmaması için iyi bir planlama ve uygulama gerekmektedir. Görüşme yapılacak kişilerde dikkatle seçilmelidir.

2.7. Sözlü Tarih Çalışmalarında Yöntem

Sözlü tarih çalışmalarında izlenen yöntem, çalışmanın olumlu bir biçimde tamamlanması açısından çok önemlidir. Sözlü tarih çalışması, ön araştırma, görüşme ve arşivleme olmak üzere üç aşamadan meydana gelmektedir (Danacıoğlu, 2001, s. 142).

2.7.1. Ön Araştırma

Bu aşamada araştırmanın konusu ve amacı belirlenmelidir. Görüşmeye dahil edilecek kişilerin seçilmesi, görüşmede kişilere sorulacak soruların hazırlanması, görüşmenin içeriği ve lazım olan araç gereçlerin hazırlanması gerekmektedir.

Konun belirlenmeden önce genel tarih okumaları yapılarak araştırmaya değer bir konu belirlenmelidir. Konusunu belirlenen çalışma için plan yapmak fayda sağlar. Bu plan, çalışmamızın aşamalarını ve hızını da belirlemektedir. Görüşmeye geçmeden konuyla ilgili temel soruları da hazırlamak gerekmektedir. Hazırlanan soruların özelden genele doğru olmasına dikkat edilmelidir.

Görüşme yapılmadan önce hazırlanan soruların belli özellikleri olmalıdır. Sorular basit ve anlaşılır kelimelerden oluşmalı, cevapları yönlendirici sondaj sorular olmamasına dikkat edilmelidir. Soruların açık uçlu olması görüşmede veri toplamak için çok önemlidir. Çünkü açık uçlu soruların sorulduğu görüşmelerde soru soran araştırmacı az konuşur cevap veren görüşmeci ise çok konuşmaktadır (Öztürkmen, 2002, s. 117). Bunun aksine kapalı uçlu sorularda ise cevaplar “evet” “hayır” şeklinde kısa kesildiği için veri toplamak zorlaşabilir.

Çalışma planı yapıp sorular hazırlandıktan sonra görüşmeye gidilebilir. Görüşmeye randevu alarak gitmek ve görüşülecek kişiye en uygun mekan ve zaman tercih etmek gerekmektedir (Danacıoğlu,2001, s.143). Muhakkak ön görüşme yapılmalı ve görüşülecek kişiye araştırmanın amacı, içeriği, toplanan verilerin ne amaçla kullanılacağı belirtilmelidir. Bu durum araştırmanın hem etik yönü için gerekli hem de görüşmecinin motivasyonunu artırması açısından önemlidir (Güçlü, 2013, s. 114).

Görüşmede kullanılacak her türlü kayıt cihazının ön kontrolü yapılmış olmalıdır. Her türlü olasılığa karşı da yedek cihaz ya da ekipman hazır bulundurulmalıdır.

2.7.2 Görüşme

Görüşmeye giderken randevu saatini geciktirmemeye özen gösterilmelidir. Sözlü tarihte tavsiye edilen bire bir görüşmedir. Grup görüşmesi yapılacaksa bile

öncesinde bire bir görüşme yapılmalıdır. Görüşmeye ilk kısa bir öz geçmiş bilgisi alınarak başlanmalıdır. Görüşme süresince araştırmacının konuşmacıyla göz teması kurması da çok önemlidir. Elimizdeki soru listesini izlemek bu teması ortadan kaldırabilir (Danacıoğlu, 2001, s. 138).

Görüşme sırasında araştırmacı samimi, güvenli ve sabırlı bir tutum içerisinde olmalıdır. Etrafta dikkat dağınıcı (televizyon, radyo) eşyalar varsa uzaklaştırılmalıdır. Görüşmeyi kayıt edecek cihazlar araştırmacı ile görüşülen kişinin arasında bir yerde bulundurulmalı, cihazın düzenlenmesi yapılırken de sohbete devam ederek anlatıcın heyecanlanması önlenmelidir (Güçlü, 2013, s. 116).

Görüşme sırasında sorular, kısa, öz ve amaca uygun olmalı ve mümkünse anlatıcının zihninde bir yolculuk başlatacak açık uçlu sorular sorulmalıdır. Soru sorulduktan sonra araştırmacı susmalı, göz teması, mimik ve jestlerle dinlenildiğini hissettirmelidir. Anlatıcı konuyu başka yere götürse dahi sözü kesilmemeli zira bu durum anlatıcının anılarının önemsenmediğini hissini uyandırmasına sebep olabilir. Bu süreçte konu anlaşılmadıysa tekrar başa dönüp ayrıntıya girmeden konu yeniden ele alınmalı, araştırma konusuyla ilgili en önemli bilginin verilip verilmediğine dikkat edilmelidir. Araştırmacı, görüşülen kişinin ön yargılı konuşmaları ve birbiriyle çelişen ifadelerinin farkında olmalı, mümkün olursa konu daha detaylı araştırılmalıdır (Danacıoğlu, 2001, s. 144; Güçlü, 2013, s. 116).

Yapılan görüşmelerde görüşme süresi de oldukça önemlidir. Görüşmeler, görüşmeciyi yormayacak bir- iki saatlik zaman diliminde olmalıdır. Gerektiğinde aynı kişiyle birden fazla görüşme de gerçekleştirilebilir (Avcı Akçalı ve Aslan, 2011, s. 682). Kayıt cihazı kapatıldıktan sonra görüşme sırasında eksik kalan yerler varsa bunlar tamamlanmalıdır.

2.7.3. Görüşme Sonrası

Sözlü tarih görüşmesi tamamlandıktan sonra en kısa sürede kayıt cihazındaki bilgiler baştan sona kadar dinlenerek yazıya aktarılmalıdır. Kayıt cihazı kapatıldıktan sonra söylenen bilgiler varsa bunlarda not edilip hızlıca metne aktarılmalıdır. Yazıya aktarılan bilgiler kaynak kişiye okutularak yanlış anlaşılma ya da konuşma hatası varsa görüşülen kişi tarafından düzeltilmelidir (Sarı, 2007, s. 106).

Kayıt cihazındaki bilgilerin yazıya aktarımı oldukça zahmetli bir iştir. Bazen bir saatlik görüşmenin yazıya aktarımı 6-12 saat arası bir emeği gerektirir. Yazıya aktarımda önerilen görüş, görüşmenin tüm aksan ve duraksamalarla birlikte deşifre edilip arşivlenmesidir (Danacıoğlu, 2001, s.146). Fakat “şey” “hı” gibi sahte başlangıçlar ve laf kalabalığı yapan ifadelerin çıkarılması iyi olacaktır (Güçlü, 2013, s. 117). Yine sözlü anlatımın yazıya geçirilmesinden dolayı göze çarpan eksiklikler, konuşmanın aslını bozmayacak şekilde tamamlanmalı ve düzeltilmelidir (Tombul, 2010, s. 19).

Yapılan görüşmede anlatıcıya, verilen bilgilerin daha geniş bir tarihsel araştırma için kullanılma olasılığının da açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Yasal olarak bir kayıt için iki telif hakkı vardır. Kaydın kendisinin telif hakkı, görüşme yapan araştırmacıya ya da yaptıran kurum veya kişiye aittir. Kaydın içindeki bilginin görüşme yapılan kişinin sözlerinin telif hakkı, görüşme yapılan kişiye aittir. Ancak, doğal olarak görüşme yapmayı kabul etmek, bu verilerin kullanılmasıyla ilgili bazı hakları da beraberinde getirir. Bu sebeple bir kişi, araştırma yapan kişinin bir araştırma için veri topladığını bilerek, görüşme yapılması hususunda anlaştıktan sonra, bir baskıda kendi sözlerinden alıntı yapıldığını gördüğünde bundan yakınmak için güçlü nedenleri olmayacaktır. Yasal hakların resmi bir şekilde, açık ve yazılı bir uzlaşmayla devredilmesi konusunda ısrarcı olmak, bilgi veren kişiyi huzursuz etmekle kalmayıp aslında haksız kullanıma karşı var olan korunmayı da azaltabilmektedir. Yine de standart olarak resmi bir anlaşmanın yapıldığı durumlar da vardır (Thompson,1999, s. 197-198).

3. BÖLÜM

BULGARİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE YAPILAN GÖÇLER

Göç, hareket den canlıların geçici ya da sürekli olarak yaşam alanlarını değiştirme olayıdır (Bozkurt, Özgüzel, 2019, s. 817). Kemal Karpat'a göre ise "Asıl yerinden, ulaşmak istenilen yere hareket" olarak tanımlanmıştır (2019, s. 71). Tarihin çok eski dönemlerinden itibaren ekonomik, toplumsal, siyasal sebeplerle göç olayları yaşanmıştır. Özellikle kuraklık, iklim değişikliği, yaşam şartlarının zorlaşması Kavimler göçünde olduğu gibi kitlesel göçlere neden olmuştur (Bozkurt, Özgüzel, s. 817).

Göçlerin ana nedeni daha çok ekonomik olarak görülmektedir. Artan nüfusla besin üretimin doğru orantılı olmaması başka verimli coğrafyalara göç etmeyi zorunlu kılmıştır. Osmanlı Devleti'nde de Balkanlara ilk göçlerin ana nedeni Batı Anadolu'da artan nüfustur. Balkanlara göç eden Anadolu Türkleri daha çok boş arazilere ve metruk haldeki şehirlere yerleşerek oraları canlandırmışlardır. Yerli halkı yerinden etme veya topraklarını işgal etme bir kaç istisna dışında görülmemiştir. Osmanlı Devleti'nde ekonomik nedenli göçlerden başka idari sebepler ve emniyet nedeni (sürgün) ile yapılan göçlere de rastlanmaktadır (Karpat, 2019, s. 76-94).

19. ve 20. Yüzyıllarda ise tamamıyla siyasi nedenlere bağlı göçler görmek mümkündür. Fransız İhtilaliyle birlikte milliyetçilik fikirlerinin yayılması ve buna bağlı olarak siyasi gücü elinde tutan etnik grup, diğer etnik gruptan veya dinden olanlara aynı topraklarda yaşam hakkı tanımamıştır. Nitekim Osmanlı Balkanlarda gücünü yitirince Bulgarlar, Sırp ve Yunanlar Türk halkını zorla göç ettirme gayretine girmişlerdir (Karpat, 2019, s. 78). Balkanları beş asır boyunca yurt edinen, yeni köyler kasabalar kurarak bu toprakları şenlendiren Anadolu Türkleri, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'dan çekilmesiyle zorla tehcir edilmişlerdir. 19. yüzyıldan günümüze kadar göçler devam etse de Balkanlardaki Türk varlığı tüketilememiştir (Şimşir, 2012, s. 217).

3.1. 93 Harbinden (1877-1878) Sonra Yaşanan Göçler

Bulgaristan'dan ilk kitlesel Türk göçü 93 harbinden sonra olmuştur. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda karşılaştığı en büyük

yenilgi olmuş ve Balkanların büyük çoğunluğu Osmanlı idaresinden çıkmıştır. 93 Harbi olarak bilinen bu savaş Müslüman Türk halkı için çok kötü sonuçlar doğurmuştur. Ruslar işgal ettikleri yerlerdeki yüzbinlerce Müslüman halkı Bulgar çeteleriyle birlikte katletmiş, 1.000.000'nunu da kanlı bir şekilde göçe zorlamıştır (Karpas, 2019, s. 54). Savaştan önce Tuna Vilayetinde Bulgar nüfusu 1.130.000 ve Müslüman Türk nüfusu 1.120.000'dir. Türk ve Bulgar nüfusunun nerdeyse eşit olduğu bu bölge de tek milletli Bulgar devleti kurmak isteyen Rusya, Bulgar çetelerini de silahlandırarak Türk halkını katletmiş, savaş hukukunu ihlal ederek soykırım uygulamış ve göçe zorlamıştır (Şimşir, 2012, s. 218).

Justin McCarthy, savaş sırasındaki sivil Müslüman kayıplarını çatışmalar sırasındaki ölümler, Rus birlikleri ve Bulgarlar tarafından katledilenler, açlık ve hastalıktan kaynaklanan ölümler ve mülteci durumuna düşen Müslümanların can kayıpları olarak dört grupta toplamaktadır. Ancak çatışmaların sebep olduğu sivil ölümleri toplam Müslüman kayıplarının çok azını teşkil ettiğini, en çok can kayıplarının ise Rus birliklerinin sivil halkı kıyımdan geçirmesiyle gerçekleştiğini belirtmiştir (2014, s. 70-71).

Rusların ve Bulgarların yaptıkları zulümler, savaşı izlemek üzere Şumnu'da bulunan Manchester Guardian, Kölnische Zeitung, Journal des Débats, Morning Post vs. Avrupa gazetecilerinin ortak imzalarıyla yayınladıkları duyuruda da dile getirilmiştir (Ağanoğlu, 2001, s. 35). Ayastefanos (1878) müzakereleri sırasında Türk delegeler tarafından Türk- Bulgar nüfus mübadelesi fikri ortaya atılsa da Rusya bu teklifi kabul etmemiştir. Çünkü Türk nüfusunu yaptıkları plan dahilinde katliam yaparak yok etmek istemişlerdir (İpek, 1991, s. 18-19). Bu savaş Panslavist Prens Çerkaski'nin ifadesiyle "İrk ve yok etme" harbi olarak tasarlanmış ve uygulanmıştır (aktaran Koyuncu, 2013, s. 548).

Savaş sonunda imzalanan Berlin Antlaşmasıyla (Temmuz 1878) *Özerk Bulgaristan Prensliği* Osmanlının Tuna Vilayetinde kurulmuştur (Karpas, 2019, s. 54). Savaştan önce Tuna vilayeti ve Doğu Rumeli vilayetinde toplam 1.500.000 civarında Türk bulunmaktadır. Savaştan sonra 1879 yılına gelindiğinde Bulgaristan'daki Türklerin %17'si katledilmiş, %34'ü de göç ettirilerek Türk nüfusun yarısı tasfiye edilmiştir (McCarthy, 2014, s. 110). Türk nüfus yok edilirken

bununla birlikte Türk İslam eserleri de bilinçli bir şekilde tahrip edilip bölgedeki Türk izleri silinmek istenmiştir (Koyuncu, 2013, s. 566-575).

Berlin antlaşmasıyla (Temmuz 1878) Bulgar Prensliği topraklarında kalan Türklerin hak ve özgürlükleri güvence altına alınacağı belirtilse de durum böyle olmamıştır. Rus orduları çekilince Türklere karşı Bulgar anarşisi başlamış ve bu bölgelerde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Bulgarlar silahlandırılırken Türklerin ellerindeki silahlar toplatılmış, bir araya gelmeleri, gece sokağa çıkmaları yasaklanmıştır. Bulgar çeteleri tarafından Türklerin evleri basılıp işkenceler yapılmış, paraları alınmış, hayvanları çalınıp göç etmeleri için tehdit edilmişlerdir. Türk halkı malını mülkünü düşünmeden Anadolu'ya göç etmeğe mecbur kalmıştır. Haziran 1879- Eylül 1880 tarihleri arasındaki yaklaşık 14 aylık bir süreçte sadece Varna limanından 18.033 Türk Anadolu'ya göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 220-221).

1885 yılında haksız bir şekilde Doğu Rumeli Vilayetini de topraklarına katan Bulgaristan Prensliği 5 Ekim 1908 yılında da bağımsızlığını ilan etmiştir (Ağanoğlu, 2001, s. 39). Bu süreçte de 1886-1890 yılları arasında 74.753, 1893-1903 yılları arasında da 70.603 Türk anavatan Türkiye'ye göç etmiştir. 1912-1913 Balkan Savaşlarına kadar yer yıl göçler devam etmiştir (Şimşir, 2012, s. 223-224).

3.2. Balkan Savaşlarından Sonra Yaşanan Göçler

Balkan savaşlarını (1912-1913) sadece Osmanlı Devleti ile küçük Balkan Devletleri arasında görmek doğru değildir. 19. yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başlarında Rusya ve Avrupa devletleri Balkanlara sahip olmak için çeşitli planlar yapmışlardır. 93 Harbinden sonra Rusya, Balkanlardaki Ortodoksların hamiliği rolünü daha kuvvetli bir şekilde sürdürmüştür (Ağanoğlu, 2001, s. 45). Berlin Antlaşmasıyla Osmanlı Devleti Balkanlardaki topraklarının büyük kısmını kaybetse de bu topraklar üzerindeki taksim mücadelesi bitmemiştir (Küçük, 1992, s. 239). Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor şartları fırsat bilen ve topraklarını genişletmek isteyen Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ ittifak yaparak Osmanlı Devleti'ne savaş açmıştır. Sayıca üstün olan müttefikler Osmanlı Devleti'ni büyük bir yenilgiye uğratmış ve Osmanlı'nın Balkanlardaki topraklarının büyük bir kısmını da işgal etmişlerdir (Kurtuluş, 2017, s. 20).

Balkanlarda Türklere karşı yapılan zulümler Balkan savaşlarında da vahşice devam etmiştir. Balkan devletlerinin Nevrekob, Menlik ve Petriç'te yaptıkları katliamlar engizisyon zulümlerinden çok daha şiddetli olmuştur. Bulgarlar Davut, Topuklu ve Maden köylerinde kadın, ihtiyar ve hatta Beşikteki bebekleri dahi parçalamışlardır. Rodaviş'te ise tüm erkeklerin öldürüldüğü bildirilmiştir. Zulümlere dayanamayıp göç yoluna dökülen kabilelere de Bulgar komitacıları saldırılar düzenlemişler ve binlerce masum insanı katletmişlerdir (Halaçoğlu, 1990, s. 44-45).

1912-1913 Balkan Savaşları Rumeli Türklerinin bozgunu olmuş ve ikinci büyük göç dalgası bu savaştan sonra yaşanmıştır. Bulgar orduları Çatalca'ya kadar ilerlemiş Makedonya ve Trakya'da çok sayıda Türk halkını katletmiştir. *Anap* adlı Macar gazetecinin 7 Şubat 1913 tarihli yayınlanan raporuna göre sadece Makedonya'da öldürülenlerin 100.000 kişi olduğu belirtilmiştir. Bu katliamlar karşısında canlarını kurtarabilmek için Bulgar işgalinde olan Batı Trakya'dan 200.000, Makedonya'dan ise 240.000 Rumeli Türkü Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Balkanların diğer bölgelerinden göç edenler ve katledilenlerde hesaba katılırsa yaklaşık 1.000.000 Türk Balkanlardan koparılıp atılmıştır (Şimşir, 2012, s. 224).

McCarthy göre ise 1911 yılında Osmanlı Rumeli'sindeki Müslüman nüfusu 2.315.293 iken Savaş sonrasında farklı kaynaklarda gösterilen Müslüman nüfus 870.114 kişidir. Müslüman nüfusun 1.445.179'u yani % 62'si katliam ya da tehcir ile azalmıştır. Bunlardan 413.922 kişi savaş sırasında ve sonraki sekiz yıllık süreç içinde Anadolu'ya göç etmiştir. 398.849 kişi 1921- 1926 yılları arasında göç etmiş, geriye kalan 632.408 kişi hayatını kaybetmiştir (2014, s. 185-187).

Balkan Savaşlarından sonrada bölgede kalan Türklere karşı Bulgarların soykırım hareketleri hızla devam etmiştir. Türk isimlerini değiştirme, vaftiz ederek Hristiyanlaştırmaya çalışma, geleneksel kıyafetleri yasaklama ve camileri yakma gibi uygulamalar gerçekleşmiştir (Yılmaz Börklü, 1999, s. 65). Makedon ve Bulgar komitecileri tarafından 1913 yılına kadar Kavala, Drama, Dedeağaç ve birçok bölgedeki Müslüman Pomaklardan yaklaşık 200 bin kişi zorla Hristiyanlaştırılmış, karşı gelenler ise katledilmiştir (Yıldırım, 2014, s. 152).

3.3. Türkiye Cumhuriyeti Kurulduktan Sonraki ilk Yıllarda Gerçekleşen Göçler

I. Dünya Savaşında Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'ın aynı ittifakta yer almasıyla iki devlet arasındaki ilişkiler biraz daha normalleşmiştir. Savaş sonunda imzalanan Neulliy Barış Antlaşmasıyla (27 Kasım 1919) da ülkede yaşayan azınlıkların dini ve kültürel hakları güvence altına alınmış ve böylelikle Türkler biraz olsun rahat nefes almıştır. 1919-1923 yılları arasında Bulgaristan'da Çiftçi Partisi dönemi Türklerin son kez rahat ettiği ve göçlerin daha az yaşandığı yıllardır. 1923 yılında darbe ile Çiftçi partisi iktidardan indirilmiş Faşist Yönetim iş başına gelmiştir ve Türklere yönelik baskılar atmıştır (Yılmaz Börklü, 1999, s. 65).

Aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu bu dönemde Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler devam etmiştir. Bu dönemde göçlerin en önemli sebeplerinden biri de Çete faaliyetlerinin devam etmesidir. Üç Bulgar örgütü (Rodna Zaştita, Trakya, Dobruca) Türk azınlığa karşı sürekli saldırılar düzenlemiştir. İdarecilerin emekli subaylar olduğu Rodna Zaştita örgütü, başta Türkler olmak üzere tüm azınlıklara karşı faaliyet yürütmüştür. Dobruca örgütü, Deliorman ve Kuzey Bulgaristan'daki Türklere karşı eylemler düzenlemişlerdir. Trakya Örgütü ise Güney Bulgaristan'da Rodoplar bölgesindeki Türklere karşı saldırılarda bulunmuşlar ve özellikle Türklerin Aydın kesimlerine suikastler düzenlemişlerdir (Yıldırım, 2017, s. 866).

Dönemin gazetelerinde de bu örgütlerin Türklere saldırarak paralarının alındığı, dayak atıldığı ve öldürüldüğü bazen de camileri yaktıkları yazmaktadır. Göçlerin aralıksız devam ettiği bu yıllarda iki devlet arasında *Türk- Bulgar İkamet Sözleşmesi* (18 Ekim 1925) imzalanarak göç konusu düzenlenmiştir. Bu sözleşmeye göre Bulgaristan Türklerinin isteğe bağlı göçlerine engel olunmayacak, taşınmaz mallarını rahatça satabilecekler ve taşınan mallarını da yanlarında götürebileceklerdi (Şimşir, 2012, s. 225-227).

1930'lı yıllarda Bulgaristan'daki iktidar tarafından Türk halkına karşı baskıların yoğunlaşmasıyla yeni Türk yazısı yasaklanmış, çok sayıda Türk okulu kapatılmış ve din adamları görevlerinden alınarak Türk halkını göç ettirme gayretine

girmişlerdir (Yılmaz Börklü, 1999, s. 66). 1930-1937 yılları arasında da Türkiye Cumhuriyeti Devleti nüfus ve ekonomik gücünü arttırma politikası gütmüş ve Balkan devletleriyle antlaşmalar yaparak göçler daha düzenli hale getirilmiştir. Balkan savaşları ve ardından I. Dünya Savaşıyla 20-40 yaş arası erkek nüfusunun yarısına yakınıni kaybeden Türkiye, göçlerle nüfusunu arttırmıştır (Karpat, 2019, s. 96). Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere 1923-1939 yılları arasındaki on altı yıllık süreçte 198.688 kişi anavatan Türkiye'ye göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 229).

Tablo 1. Cumhuriyetin İlk Döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmen Sayısı (1923-1939)

Yıllar	Göçmen sayısı
1923-1933	101.507 kişi
1934	8.682 kişi
1935	24.968 kişi
1936	11.730 kişi
1937	13.490 kişi
1938	20.542 kişi
1939	17.769 kişi
Toplam	198.688 kişi

Kaynak: Şimşir, 2012, s. 229

1940 - 1949 yılları arasında da 21.353 kişi göç etmiştir. Bu dönemde II. Dünya savaşının yaşanması ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçlerin neredeyse yasaklanmasıyla daha az sayıda soydaşımız göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 229-230).

3.4. 1950-1951 Göçü

II. Dünya savaşında Bulgaristan Almanya safında yer almış, 5 Eylül 1944 yılında da Sovyetler Birliği Bulgaristan'a savaş ilan etmiştir. 8 Eylül'de Bulgaristan'ı işgal eden Kızıl Ordu mevcut hükümeti devirerek yerine Vatan Cephesi

Koalisyonunu getirmiştir (Kamil, 2016, s. 35). 15 Ekim 1944'te Bulgaristan Cumhuriyeti adını alan ülke, 1946 yılında yapılan referandumla sosyalist aileye dâhil olmuştur. İktidarda olan Komünist rejim azınlıkların haklarını koruyacağı sözünü verse de tek tip sosyalist Bulgaristan toplumu oluşturma politikası gütmüştür (Yılmaz Börklü, 1999, s. 67). Bu politika dâhilinde Bulgaristan'da en büyük azınlığı teşkil eden Türkleri göç ettiremeye çalışmışlardır. İlk olarak ağır vergiler alarak köylü olan Türklerin ürünlerini devlete satmaları için baskılar yapmışlardır. Türk çocuklarını *Trudovak* adı verilen işçi asker taburlarına alıp ağır işlerde görevlendirmişler, okul yaşındaki çocukları da *Brigadir* adı verilen kısa dönem işçi taburlarında çalıştırmışlardır (Çolak, 2013, s. 119).

1947 yılında Türklerin önde gelen aydınlarını sebepsiz yere tutuklayan Bulgaristan, Türk halkına derin korku ve kaygı yaşatmıştır. Türk öğretmenlerini, Türk din adamlarını, Türk esnaf ve sanatkârlarını ve Türk öğrencilerini düzenli toplantılara çağırarak komünizm fikirlerini aşılama çalışmışlardır. 1946 yılında da özel okul statüsünde olan Türk azınlık okulları devletleştirilmiştir. Türk kültürün korunmasında önemli bir yeri olan okulların Bulgarların eline geçmesiyle asimile olma korkusu yaşamışlardır. 1949'dan sonra Türklerin tarlaları elinden alınarak kooperatifleştirilmiştir. Türk halkı bütün bu yapılan politik baskılardan sonra 1947-1948 yıllarında göç etmek için Türk yetkililere başvurmaya başlamışlardır (Şimşir, 2012, s. 232).

Her geçen gün artan göç başvuruları karşısında Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu 31 Mayıs 1947 tarihli bir kararname çıkarmıştır. Bu kararnameye göre Bulgaristan Türklerinin göç etmesi iki ülke arasında yapılacak antlaşmalar doğrultusunda daha müsait bir zamana bırakılarak, bir plan program çerçevesinde hareket edileceği kararlaştırılmıştır (Kamil, 2016, s. 49). Şöyle ki toplu olarak gelen iskânlı göçmen almayacak sadece *serbest göçmen* (hükümetten yardım almayan) vizesiyle gelenler kabul edilecektir (Çolak, 2013, s. 120). Bununla birlikte Bulgar yetkilileri de pasaport ve vize almak isteyenlere çıkarttıkları zorluk yüzünden 1947-1949 yılları arasında ortalama yılda 1.500 kadar kişi göç edebilmiştir. 1949 yılının Eylül ayında Bulgaristan tutum değiştirerek göç etmek isteyenlere kolaylıkla pasaport vermeye başlamıştır (Şimşir, 2012, s. 235-236). Bulgaristan bu tutum

değişikliği ile Türkiye'yi ekonomik olarak ağır bir yükün altına sokmak ve kendi içinde yok edemediği en büyük azınlıktan kurtulmayı amaçlamıştır (Çolak, 2013, s. 120).

Bu dönemde Türkiye – Bulgaristan ilişkileri durma noktasına gelmiştir. 1948 yılında Bulgar anarşistlerin iki Türk uçağına saldırımları ve arkasından Filibe Türk Konsolosluguna saldırımları iyice gerginliği arttırmıştır. Türkiye'nin Amerika Marshall yardım planına dahil edilmesi, batı yanlısı politika izlemesi ve Kore Savaşına asker göndermesi, Sovyet Rusya'nın etkisinde olan Bulgaristan'da büyük kızgınlığa neden olmuştur (Sarıkoyuncu Değerli ve Karakuzu, 2016, s. 315). 10 Ağustos 1950'de Bulgaristan Türkiye'ye bir nota vererek üç ay içinde 250.000 Türk'ün göçmen olarak derhal alınmasını istemiştir. Bulgaristan düpedüz bir tehcir operasyonu olan bu hamleyle Türkiye'yi ekonomik olarak zora sokmak ve cezalandırmak istemiştir (Yılmaz Börklü, 1999, s. 68). Diplomatik nezaket kurallarının dışında Türkiye'yi suçlayan ifadelerle kaleme alınmış Bulgar notası, iki ülke arasında göç olayını büyük bir soruna dönüştürmüştür. Nota'nın içeriğinde, Bulgar hükümeti, Türk azınlığına tam eşitlik sağladığını, Türkiye'ye göç etmek isteyenlerinde arzusuna karşılık verdiğini ve isteğe bağlı göçlerin engellenmemesini öngören 1925 tarihli *Türk-Bulgar İkamet Sözleşmesini* uyguladığını, çok yakında da göç etmek isteyen 250.000 Bulgaristan Türküne vize vermeyi kararlaştırdıklarını, hatta 54.028 kişiye pasaport verildiğini ifade etmişlerdir (Şimşir, 2012, s. 239-240). Nota'nın devamında Türkiye'nin antlaşmadaki taahhütleri yerine getirmediği ve göçü engellediği suçlaması yapılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin Bulgaristan'daki Türkleri Bulgar hükümetine karşı kışkırttığı, Türkiye'ye giren göçmenlerin siyasi görüşlerini sorguladığı ve bunlardan rahatsızlık duyulduğu belirtilmiştir (Kamil, 2016, s. 50).

Türkiye Bulgar notasına 28 Ağustos 1950 tarihinde karşı cevap vererek suçlamaları reddetmiştir. 1925 sözleşmesinin Bulgar makamları tarafından yanlış yorumlandığını, 250.000 kişinin üç ay içerisinde kabul etmenin mümkün olamayacağını ve daha az sayıda göçmeni kabul edeceğini, siyasi olarak istenmeyen zararlı kişileri ise kabul etmeyeceğini ifade etmiştir (Kurtuluş, 2017, s. 29). Nota'nın devamında Bulgar hükümetinin, göçmenlerin taşınabilir mallarını ve hayvanlarını yanlarında götürmelerine mani olduğunu, 1925 tarihli İkamet Sözleşmesinin

hükümlerini ihlal ettiklerini ve bundan vazgeçmeleri gerektiği uyarısında bulunulmuştur (Çolak, 2013, s. 126). 22 Eylül'de Bulgaristan Türk notasına karşılık ikinci bir nota vermiştir. Karşılıklı nota alış verişi sürerken göçmenler sınıra akın etmiş, Bulgaristan 1950 Eylül sonuna kadar 26 bin kişiyi vizesiz keyfi olarak göndermiştir. Türkiye vizesiz gelenleri geri göndermiştir (Kamil, 2016, s. 50).

Göç akını sürerken Bulgaristan, Türk göçmenlerin arasına Çingeneleri ve vizesiz bazı kimseleri sokarak siyasi gerginliği iyice arttırmıştır. Türk Cumhuriyeti yasalarına göre ve 2510 sayılı yasaya göre sadece Türk soyundan olanlar Türkiye'ye göç edebilirdi ve Çingeneler Türk soyundan sayılmıyordu. Türkiye Çingenelerin ve vizesiz girenlerin geri alınmasını istemiş fakat Bulgaristan kabul etmemiştir. Bundan sonra Türkiye 7 Ekim 1950 tarihinde sınırı kapatmak mecburiyetinde kalmıştır (Şimşir, 2012, s. 240-241). Bu olaydan sonra Bulgaristan Türkiye ile masaya oturmuş, yapılan müzakerelerden sonra günde en çok 800 kişi vizeli göçmen kabul edileceği kararlaştırılmıştır. Türkiye 2 Aralık 1950 tarihinde tekrar sınırı açmış ve göçmenler sınıra yığılmıştır. 3 Aralık'tan 31 Aralık'a kadar 21.143 göçmen Türkiye'ye giriş yapmıştır (Tanoğlu, 1952, s.131). Ocak ve Şubat aylarında da 20 şer bin kişi göç etmiştir. Nisan ayında Türkiye aldığı kararla 1 Ocak 1950 tarihinden itibaren gelen göçmenlerin devlet desteği alan *iskânlı göçmen* kategorisine almıştır. 1951 yılında da sayıları azalsa da göçmenler Türkiye'ye gelmeye devam etmiştir. Bulgaristan göçmenlerin arasına tekrar sahte vizeli, vizesiz ve Çingeneleri sokmuş göç akınına sabote etmiştir. Bunun üzerine Türkiye Bulgaristan'a altı nota vererek vizesiz kişilerin geri alınmasını, sahtekârlık yapanların cezalandırılmasını istemiştir. Fakat Bulgaristan'dan olumlu bir yanıt alınmayınca Türkiye 8 Kasım 1951'de sınırı kapatmıştır (Yılmaz Börklü, 1999, s. 68).

Bulgaristan 14 Kasım'da sınırı kapatma olayını protesto etmiş ve ardından 17 Kasım'da Türkiye'ye cevap olarak bir nota vermiştir. 30 Kasım 1951 tarihinde de Bulgaristan yayımladığı tebliğ ile göçü yasakladığını duyurmuş ve ardından Türkiye'yi suçlamıştır. Türkiye'nin Bulgaristan Türklerini göçe heveslendirdiğini ve bunun için her türlü propagandayı yaptığını sonra da göçleri engellediğini ileri sürmüştür (Çolak, 2013, s. 129).

Türkiye, 1 Aralık 1951 günü bir tebliğ ile Bulgaristan'ın iddialarına yanıt vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti göç etmek isteyen soydaşları kesinlikle engellemediğini zaten 1950 yılından 1951 yılının sonbaharına kadar 150 bin küsur göçmeni kabul ettiğini fakat göçün sürmesinin Bulgaristan Devleti'nin hoşuna gitmediğini bu sebeple sınırın kapanmasını gerektirecek hamleleri yaptığını belirtmiştir. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere Türkiye'ye 1950-1951 yılları arasında toplamda 154.393 Bulgaristan Türkü göçmen olarak gelmiştir. (Şimşir, 2012, s.245).

Tablo 2. 1950-1951 yılları içerisinde Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin sayısını gösteren çizelge

Aylar	1950 yılı		1951 yılı	
	Aile	Nüfus	Aile	Nüfus
Oca.	224	816	5071	21352
Şub.	285	1212	5538	20237
Mar.	463	2186	2240	9553
Nis.	588	2387	3812	16250
May.	296	1274	1868	8008
Haz.	804	3930	2098	8646
Tem.	898	3065	1220	5243
Ağu.	1330	6028	1394	5489
Eyl.	1499	7408	723	2861
Eki.	867	2572*	886	3455
Kas.	-	-	268	1114*
Ara.	4979	21407	-	-
Toplam	12233	52185	25118	102208

Kaynak: Şimşir, 2012, s. 246

Yukarıdaki tabloda 1950 yılında Kasım ayı hariç toplam 52.185 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Kasım ayında sınır kapandığı için göç gerçekleşmemiştir. 1951 yılı da Aralık ayına kadar toplam 102.208 kişi göç etmiştir. Aralık ayında göç yasaklandığı için göç kesilmiştir.

Bulgaristan 30 Kasım tarihinde göçü yasakladıktan sonra göç edemeyen soydaşlarımızın pasaportlarını toplamış ve göç konusunun konuşulmasını bile yasak etmiştir. Hatta göçmenlikle ilgili konuşanlara cezalar uygulanmış, soydaşlarımızın göç umutları söndürölmek istenmiş ve bu durum 1968 göç anlaşmasına kadar sürmüştür (Çolak, 2013, s.245).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti gelen büyük göçmen kitlesini, başarılı bir şekilde ölkce genelinde iskân ederek ev bark sahibi yapmış ve üretici konuma geçirmiştir (Yılmaz Börklü, 1999, s. 69). Göçmenlerden 4.890 kişi Edirne iline, 7.659 kişi Tekirdağ iline, 7.694 kişi de Kırklareli'ne yerleştirilmiştir (İnginar Kemaloğlu, 2020, s. 318).

Devletimiz göçmenlere iaşe, sıhhi bakım, iskân yerlerine nakil ve misafir edildikleri yerlerdeki ihtiyaçları için 1.4.1954 tarihine kadar 6 milyon lira sarf etmiştir. İskân ettikten sonra da milyonlarca lira değerde arazi dağıtmış, ev ve iş yerleri yaptırmıştır. Yurt dışından da yardımlar gelmiştir. Amerika Marshall Yardım planı kapsamında 30 milyon lira göndermiştir (Tanoğlu, 1952, s.148).

3.5. Yakın Akraba Göçü (1969-1978)

1950-1951 yılları arasında Türkiye'ye yaklaşık 150 bin küsur soydaşımız göç etmiş, yaklaşık 70 bin kişi de pasaport ve vize aldığı halde göçün yasaklanmasıyla Türkiye'ye gelememiştir. Göçün aniden kesilmesi binlerce Türk ailesinin parçalanmasına sebep olmuştur. Bu aileler zaman zaman Türk ve Bulgar makamlarını göç için zorlamışlardır. Bununla birlikte Bulgaristan Hükümetinin yaptığı bazı uygulamalar da Türklerin göç isteklerini arttırmıştır (Şimşir, 2012, s. 336). Bunlardan ilki eğitim öğretimle ilgilidir. Türk okulları 1946 yılında devletleştirilmiş, 1959-1960 yılında da Türk okulları Bulgar okullarıyla birleştirilmiştir. Türk çocuklarına kendi kültürlerinden uzak, komünist içerikli bir eğitim verilmek istenmiştir (Yılmaz Börklü, 1999, s. 69).

Bulgaristan hükümetinin bir diğer uygulaması Müslüman olan Çingenelerin 1953-1954 yıllarında isimlerinin değiştirilmeye başlanmasıdır. Bağımsız Komünist Partisi 1956 yılında, Türk olmadıkları halde Türkçe konuşan ve Türk isimleri alan Müslüman azınlıkların isimlerini Bulgar isimlerle değiştirme kararı almıştır. 1960

yılında da Nüfus Yasası'nda yaptıkları değişiklik ile Bulgar ismi almak isteyenlerin bir dilekçe ile başvurmaları sağlanmıştır (Kurtuluş, 2017, s. 31). Bu uygulama Türklerde de korkuya neden olmuştur.

1949-1956 yıllarında Bulgaristan'da tarım topraklarının kolektifleştirilmesi de Türklerin göç kararı almalarında etkili olmuştur. TKZS adıyla kurulan Emek Kooperatif Tarım İşletmeleri ile Bulgaristan Türklerinin toprakları ellerinden alınmıştır (Şimşir, 2012, s. 337). Toprakların devlet tek eline geçmesi çoğunluğu çiftçi olan Bulgaristan Türklerini ekonomik olarak çok kötü duruma düşürmüştür (Yılmaz Börklü, 1999, s. 69).

Bu yaşananlardan sonra Bulgaristan'daki Türk temsilciliklerine binlerce soydaşımız göç dilekçesi vermiştir. Aynı tarihlerde soydaşlarımızın Türkiye'deki akrabaları da Başbakanlık Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğüne ve Türkiye Dışişleri Bakanlığına binlerce göç dilekçesi vermişlerdir. 1964 yılının Mart ayına kadar Bulgaristan Türklerinden 400.000 kişi Türkiye'ye göç etmek için dilekçe vermiştir (Şimşir, 2012, s. 337-340). 21 Ağustos 1966'da Bulgaristan Dışişleri Bakanı Ivan Başef'in Türkiye ziyareti sırasında göç sorunları da görüşülmüş, sınırlı da olsa ortak kararlar alınmıştır. Uzun süren müzakereler sonunda da 22 Mart 1968'de İki ülke Dışişleri Bakanları tarafından Türkiye'de *Yakın Akraba Göç Anlaşması* imzalanmıştır (Yılmaz Börklü, 1999, s. 71). Bu anlaşmaya göre "1952 yılına kadar Türkiye'ye göç etmiş olan Türk vatandaşları ile aile ve yakın akrabalık bağları bulunan Türk asıllı Bulgar vatandaşları Türkiye'ye göç edebileceklerdir". Bu anlaşmadan sonra 1968 yılından 1978 yılına kadar yaklaşık 130.000 göçmen Türkiye'ye göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 345-361).

3.6. 1989 Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü

3.6.1. 1989 Göçüne Giden Süreç

Bulgaristan Komünist Parti hükümetinin azınlık politikasını belirleyen temel unsur nüfus artış oranlarıdır. 1960'lı yıllardan itibaren Bulgar nüfusun artış oranının düşmesi buna karşın Türk nüfusun artış oranının yükselmesi Hükümet tarafından tehdit unsuru olarak görülmüştür. Türk nüfusunu belli bir oranda tutmak içinde Türkleri göç ettirmek istemişlerdir. Fakat Türkiye'nin özellikle Kenan Evren'in

1960'lı yıllardan itibaren göç karşıtı tavrı Bulgaristan'ın hoşuna gitmemiştir (Kayapınar, 2020, s. 128). Sadece göç ettirerek Türk nüfusun azalmayacağını anlayan Bulgar Hükümeti, Türkleri Bulgarlar içinde eritme politikası gütmüştür (Şimşir, 2012, s. 367). Etnik kimlik ve dini aidiyet yok sayılıp, ulusal kimlik ve vatandaşlık aidiyeti öne çıkarılarak homojen bir sosyalist ulus oluşturulmak amaçlanmıştır (Atasoy, 2011, s. 44-47).

Komünist Parti iktidarı, *edinna bulgarska natsiya* (tek bütün bir Bulgar ulusu) kurmak için daha önce de yaptığı gibi asimilasyon politikası uygulamıştır. 1960'lı yıllarda Pomaklar (Bulgarca konuşan Müslümanlar) hedef alınmaya başlanmıştır. Hükümet tarafından buna gerekçe olarak da Pomaklara geçmişte İslam'ın zorla kabul ettirildiğini uydurma tarih ile açıklamaya çalışmışlardır. Bu dönemde yazılan Bulgar tarih yazımında, Osmanlı döneminde İslam'a geçişlerin hepsinin zorla gerçekleştiğini öne sürmüşlerdir. Bu iddialarını da 1666 yılında Papaz Methodii Draginov tarafından yazılan bir dua kitabının arkasında geçen nota dayandırmaktadırlar. Osmanlı tarihi ve Bulgar meselesi üzerine çalışan uzmanlar bu belgenin sahte olduğunu belirtmişlerdir (Karpas, 2019, s. 415-416). Bulgaristan'da uzun süre kalan Hollandalı araştırmacı Dr. Machiel Kiel, Bulgar tarihçilerin bu belgenin gerçek olmadığını ona söylediklerini açıklamıştır (aktaran Karpas, 2019, s.417).

1970-1972 yılları arasında Rodop ve Pirin bölgesinde 200.000 Pomak vatandaşın Müslüman ve Türk isimleri Bulgar isimlerle değiştirilmiştir. Bulgar yönetimi tarafından karşı çıkanlara baskı yapılmış, dayak atılmış, tutuklanmış hatta Pazarcık (1971) bölgesinde asker güç kullanarak çok sayıda Pomak Müslümanı öldürülmüştür (Kayapınar, 2020, s.132). Pomaklara yapılanlar Bulgaristan'da basın özgürlüğü olmamasından dolayı dünya kamuoyuna yansımamıştır. Daha sonraki yıllarda basına sızan bilgilere göre 1975 yılında *Uluslararası Af Örgütü* 500'e yakın Pomak Türkünün Belene hapisanesine atıldığını bildirilmiştir (Kurtuluş, 2017, s. 66).

1970'li yıllarda Türklere karşı isim değişikliği gibi bir asimilasyon uygulaması yapılmasa da daha uzun yıllar öncesinde eğitim ve öğretim ile ilgili yapılan değişikliklerin aslında bu asimilasyonun bir parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Komünist rejim, 1946 yılında özel okul statüsündeki Türk okullarını devletleştirmiştir. 27 Kasım 1919 Neuilly Barış Antlaşması'nda Türk azınlık okullarının özel statüsünün korunacağı maddesi ihlal edilmiştir. Türk öğretmenleri, Türk öğrencileri ve Türk esnaflara düzenli toplantılara çağrılarak komünizm fikirleri aşılarmaya çalışılmıştır (Şimşir, 2012, s.202-203). 1959-1960 yıllarında da Türk okullarının Bulgar okullarıyla birleştirilmesiyle Türk çocuklarının kendi kültüründen uzak, komünist içerikli eğitim almaları sağlanmıştır (Yılmaz Börklü, 1999, s.69). Daha sonraki yıllarda anaokulu mecburi hale getirilerek, çocukları küçük yaşta ailesinden koparıp kendi hedeflerine uydun yetiştirmeyi planlamışlardır. Türkçe seçmeli ders olarak sadece verilmiştir. Türklerin yoğun olduğu köy okullarına daha fazla maaş vererek Bulgar kökenli öğretmenler görevlendirilmiştir (Kayapınar, 2020, s. 130-131).

Pomaklardan sonra 1981-1983 yıllarında Müslüman Çingenelerin, daha sonra 1984 yılında da Tatar, Alevi, Arnavut gibi küçük Müslüman grupların adları zorla değiştirilmiştir (Şimşir, 2012, s.376).

1984 Aralık ayında Bulgaristan'da yaşayan Türklerin hepsinin ismi zorla değiştirilmeye başlanmıştır. Bulgarlar tarafından *soya dönüş* olarak adlandırılan bu süreçte Türklerin Bulgar olduğu, Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'daki Hristiyanları zorla Müslümanlaştırdığı iddia edilmiştir. Zorla Müslümanlaştırılan bu kişileri aslına döndürmek için bu uygulamanın yapıldığı ileri sürülerek, yaptıkları asimilasyona tarihsel bir kılıf uydurmuşlardır. Bulgaristan Devlet Başkanı Todor Jivkov'un yardımcısı olan Çakırov, Jivkov'un asimilasyon politikasının sebeplerini şu şekilde sıralamıştır: 1) Türk nüfusunun çok fazla artması, özellikle Türkiye sınırına yakın bölgelerdeki nüfusun artması ve bununla birlikte Müslüman Türk kültürünün yayılması 2) Birçok açıdan Türkiye ile komşu olmak 3) 1974 Kıbrıs Harekâtından sonra Bulgaristan'a karşı da benzer bir Kıbrıs hadisesinin ortaya çıkması endişesi (Hacısalıhoğlu, 2012, s. 173-181).

Bulgaristan Hükümetinin insanlık dışı uyguladığı asimilasyon sadece İsim değişikliği ile kalmamış kapsamı daha geniş tutulmuştur. Türkçe konuşmak yasaklanmış ve kamusal alanda Türkçe konuşanlardan para cezaları alınmıştır. Türkçe müzik dinlemek yasaklanmış, dinleyenlerden para cezaları alınmıştır. Şalvar

gibi Türk kültürünü yansıtan kıyafetler yasaklanmıştır. Bulgar radyosundaki birkaç saat yapılan Türkçe yayın ve Türkçe yayınlanan gazete ve dergiler yasaklanmıştır. Bulgar bayram ve adetlerinin uygulanması mecburiyeti getirilmiştir (Lütem, 2012, s. 146-147) Türk gelenek ve göreneklerini yerine getirmek, Türk dini ve milli bayramlarını kutlamak, Türk ölülerini ayrı mezarlığa defnetmek gibi Türklüğü yansıtan bütün hususlarda yasaklanmıştır (Şimşir, 2012, s. 388). Hatta eski Türk mezarlıklarındaki mezar taşları kırılıp yok edilerek Bulgaristan'da Türk olmadığını kanıtlamaya çalışmışlardır. Bu yasaklar başlamadan önce de Türkiye'ye göç olmayacağını ve yeni bir göç anlaşması yapılmayacağını her fırsatta duyurarak, yasaklara boyun eğmeleri için zemin hazırlanmıştır (Lütem, 2012, s. 148). Erkek çocuklarının sünnet ettirilmesi, mevlit okutma, camiye gitme gibi İslam dininin kurallarını yerine getirmek de yasaklanmıştır (Kayapınar, 2020, s. 132).

Uygulanan bu yasaklar herhangi bir mevzuata ve hukuki bir belgeye dayandırılmadan kişisel hak ve özgürlükler ihlal edilmiştir. Normal şartlarda kişilerin statüsünde ve kazanılmış haklarında yapılan değişikliklerin mutlaka hukuki bir dayanağı olması gerekir fakat Bulgar Hükümeti bu uygulamayı keyfi bir şekilde gerçekleştirmiştir (Lütem, 2012, s. 148).

1984 Aralık ayında Türk köylerinin üzerine gidilerek zorla, şiddet uygulanarak Türk isimleri, Bulgar Slav isimleri ile değiştirilmeye başlanmıştır. 1984-1985 kışının çok ağır geçmesi, yoğun kar yağışı ile yerleşim yerlerinin bağlantıları dışarıyla kesilmiştir. Özellikle dış dünya ile bağlantının kesildiği böyle bir zamanda Türk bölgelerine asker gücüyle girerek, isimler zorla değiştirilmiştir (Yılmaz Börklü, 1999, s. 71). Bölgede bulunan birkaç turist oralardan uzaklaştırılıp, yabancıların geçişi yasaklanmıştır. İsimlerini değiştirmek istemeyenler şiddete maruz kalmış, bazıları da öldürülmüştür. 1985 Ocak ayında yapılan bu insanlık dışı uygulama Türk ve Dünya basınına yansımıştır. 1985 Marta ayına kadar öldürülenlerin sayısı 800 ile 2500 kişi arasında olduğu tahmin edilmektedir. Basına yansıyan haberlere göre ismini değiştirmek istemeyenlere karşı çeşitli eziyetler yapıldığı yer almaktadır. Dayak, işkence, hapis, zindan ve ırza namusa saldırı gibi eziyetlere maruz kalmışlardır (Şimşir, 2012, s. 362-363).

1984 Aralık ayının son günlerine kadar Güney Bulgaristan'daki yaklaşık yarım milyon Türkün isimleri değiştirilmiştir. Sonraki aylarda da Kuzey Bulgaristan'daki Türklerin isimleri kanlı operasyonlarla değiştirilmiştir. Bunun üzerine Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Bulgaristan Devlet Başkanı Todor Jivkof'a bir mesaj göndererek, bu yapılanlardan vazgeçmesini söylemiştir. Fakat olumlu bir cevap alınamamıştır (Yılmaz Börklü, 1999,s. 71-72).

14 Şubat günü Başbakan Turgut Özal basına verdiği açıklamada “Hadisenin başından beri meseleyle yakından ilgilendiklerini, akılcı hareket ederek çözüm bulmanın, hem Türkiye hem orada yaşayan soydaşlarımız için daha doğru olacağını” belirtmiştir. Gazetecilerden gelen bir soru üzerine de, “Bulgaristan'daki soydaşlarımıza gerekirse kapıları açarız” demiştir (Şimşir, 2012, s. 380).

18 Şubat günü Todor Jivkof'da konuşmasında özetle, yıllardır Türk makamlarına göçten bahsettiklerini ama onların buna yanaşmadığını, bu yüzden göç meselesini kapattıklarını, kimsenin göç etmesine izin vermeyeceklerini zaten ülkede Türk olmadığını, bu kişilerin zorla Osmanlı döneminde İslamiyet'i seçtirildiğini ifade etmiştir (Zafer, 2010, s. 30). 22 Şubat'ta Türkiye Bulgaristan'a bir nota vererek, Bulgaristan'daki Türklerin sorununa müzakere yoluyla çözüm bulunmasını, geniş içerikli bir göç anlaşması da yapılabileceğini bildirmiştir. Buna karşılık Bulgaristan 28 Şubatta Türkiye'ye bir nota vererek teklifleri reddetmiştir (Şimşir, 2012, s. 381-382). İki ülke arasındaki bu nota alış verişi Ağustos 1985'e kadar devam etmiştir. Bulgaristan'ın yaptığı bu insanlık dışı muamele Batı Avrupa Ülkelerinde pek yankı bulmamıştır. İlerleyen zamanlarda, Türkiye'nin yapılan bu zulmü uluslararası kuruluşlara götürmesinden sonra, göreceli olarak ilgi göstermeye başlamışlardır (Lütem, 2012, s. 151-152).

Zorla, şiddetle gerçekleştirilen isim değiştirme operasyonuna karşı Bulgaristan Türkleri protesto yürüyüşlerine başlamışlardır. 1984 Aralık ayında Kırcaali'de yürüyüş yapan Türklere, asker tarafından ateş açılmış, annesinin kucağında bir bebekle (Türkan bebek) birlikte 7 kişi öldürülmüştür. Çok sayıda kişi yaralanmış, tutuklananlar olmuş ve Belene kampına kapatılanlar olmuştur. Bir hafta içerisinde Kırcaali bölgesinde 11.000 kişinin katıldığı yürüyüşler gerçekleşmiştir. Ocak 1985 tarihinde Yablonova (Alvanlar) köyünde yapılan yürüyüşte, polis ve

askerler tarafında 1 kişi öldürölmüş, çok sayıda kişi yaralanmış, 20 kişi tutuklanmış ve 22 kişi de Belene Kampına kapatılmıştır (Zafer, 2010, s. 28-29).

18 Ocak 1985 tarihinde Bağımsız Komünist Partisi'nin yaptığı toplantıda konuşan Todor Jivkof, isim değıştirme operasyonu kanunlar çerçevesinde Türklerin Arap isimlerini Bulgar isimlerle değıştirdiklerini, bunun böyle olması gerektiğini, sakın sessizce bu işin yapılmasını ve bu bilgilerin çok gizli olduğunu belirtmiştir. Kırcaali bölgesindeki Türklerin isim değışikliklerinin yerel makamlarca gerçekleştirildiğini, diğey yerlerde de aynı şekilde olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca adları değıştirildikten sonra da durmayacaklarını, Türklerin Bulgarlaştırılması için çalışmaya devam edeceklerini ve Bulgar vatandaşlara da ismi değıştirilen Türklerin, kendi kardeşleri olduğuna ikna etmeleri gerektiği vurgusunu yapmıştır (Kamil, 2020, s. 217-219).

Bulgaristan hükümeti İsim değıştirme işlemini tüm Bulgaristan'da gerçekleştirse de istedikleri gibi sakın ve sessiz bir şekilde tamamlayamamıştır. Türklerin bireysel ya da kalabalık gruplar halindeki direnişleri devam etmiş, sivil toplum örgütleri kurarak daha güçlü bir şekilde seslerini duyurmaya çalışmışlardır (Zafer, 2010, s. 31). *Bulgaristan Türk Milli Kurtuluş Hareketi* gibi birçok dernek kurularak asimilasyona karşı haklarını savunmayı çalışmışlardır (Şimşir, 2012, s. 419-429). Bu derneklerin çalışmalarıyla birçok miting, yürüyüşler ve protestolar düzenlenmiştir. Yapılan bu yürüyüşlerde kolluk kuvvetleri tarafından çok fazla kişi öldürölmüş, başta dernek başkanları olmak üzere birçok kişi tutuklanmış, Belene Kampına kapatılmıştır (Kamil, 2020, s. 221).

Bulgaristan Hükümeti Mücadele eden her Türkü, Türkiye hesabına çalışan casus olarak ilan etmiş ve tutuklamıştır. Sorgulama sırasında işkence yapılmış, sürgün ya da hapsedilmişlerdir. 1984'den 1989'a kadar 517 kişi Belene kampına kapatılmıştır. Seferberlik ilan edilerek birçok Türk erkeği kışlalarda kapalı tutulmuştur (Zafer, 2010, s. 30). 3 Mayıs 1989'da Bağımsız İnsan Hakları Derneği üyesi olan 6 Türk, adlarının iadesi ve *soya dönüş* operasyonunun durdurulması için açlık grevine başlamışlardır (Kayapınar, 2020, s. 132).

19 Mayıs Şumnu'ya bağlı Yusufhanlar Köyünde yürüyüş başlamıştır. Şarvı, Davulcular, Saltıklar, Nasufçular ve Emberler gibi köy, kasabalardan da katılanlar olmuştur. Yol üstündeki bazı köylerde mitingler yapılarak “dilimizi, geleneklerimizi iade edin” sloganları atılmıştır. 21 Mayıs'ta Türklerin direniş hareketleri daha da yayılmıştır. Kırcaali, Razgrat ve Hasköy'de yürüyüşler yapılmıştır. 23 Mayıs'ta devam eden yürüyüşe askerler tarafından ateş açılarak 3 kişi öldürülmüş ve 30'a yakın kişi yaralanmıştır (Kamil, 2020, s. 223).

Yürüyüşler ve protestolar 29 Mayıs'a kadar Todor Jivkof'un televizyonda halka seslenişine kadar devam etmiştir. Hükümet, bu süreçte halkın aydın kesiminden yaklaşık 5 bin kişiyi zorla sürgün etse de direnişe engel olamamıştır. Mitinglerdeki konuşmacılar, direnişin amacının göç etme isteği olmadığını sadece ellerinden alınan haklarını geri istediklerini dile getirmişlerdir (Zafer, 2010, s. 41-42).

3.6.2. 1989 Göçü

1984 yılından beri uygulanan sert asimilasyon politikası işe yaramamış, Türkler değerlerine sarılarak daha fazla direnme gücü elde etmişlerdir. Bulgaristan Devlet Başkanı Todor Jivkof, Türkiye'nin yaptığı baskılar, uluslararası tepkiler ve Türklerin kararlı direnişi karşısında homojen bir nüfus yaratma amacına ulaşamayacağını anlamıştır. 2 Haziran 1989 tarihinde televizyonda yaptığı bir konuşmada “Pasaportlarını vereceğiz, Türkiye kapılarını açsın, kalmak istemeyen çekip gitsin” demiştir. Dışişleri Bakanı tarafından da Türkiye'ye gitmek isteyenlere serbestçe vize verecekleri açıklamıştır (Şimşir, 2012, s. 439-440).

Bu tarihten sonra Bulgarların “Golyamata Ekskurzia/Büyük Turistik Seyahat” dedikleri süreç yaşanmıştır. Bulgarların dalga geçer gibi *Turistik Seyahat* diye adlandırdıkları 1989 göçü, hukuki temellerden yoksun, Bulgar Hükümetinin baskıları sonucu apar topar zorla gerçekleşmiştir. İki ülke arasında kapsamlı bir göç anlaşması yapılmadığından dolayı da soydaşlar, *yabancı turist* olarak Türkiye'ye giriş yapabilmişlerdir (Atasoy, 2020, s. 156).

Bu göç isteğe bağlı göç olmamış, Bulgar yetkililer bazı tespit ettikleri Türkleri zorla, şiddetle, aile bireylerini ayırarak, mallarına el koyarak göç

ettirmişlerdir. Bazı gruplara da keyfi izin vermemişler, özellikle yaşları askerlik çağına yakın olan gençlere güçlük çıkarmışlardır. Bu yüzden çeşitli yollarla kaçıp Türk-Bulgar sınırına yığılmalar olmuştur. Türk Hükümeti sınıra yığılan binlerce kişiyi almak için geçici olarak vize anlaşmasını kaldırmıştır. Bulgaristan, iki ülke arasındaki anlaşmaları, uluslararası anlaşmaları ve uluslararası hukuku önemsemeyerek 2 Haziran 1989 tarihinden başlayarak binlerce Türkü, zorlayarak göç ettirmiştir. 22 Ağustos tarihine kadar yaklaşık üç aylık süre zarfında toplamda 311.862 Bulgaristan Türk'ü Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır (Şimşir, 2012, s. 440-441).

Tablo 3. Bulgaristan Zorunlu Göçü ile Türkiye'ye Sınırdan Giriş Yapan Göçmenlerin Sayıları (1989-1990)

Aylar	Vizeli	Vizesiz	Toplam	Genel Toplam
May. 89	-	1.630	1.630	1.630
Haz. 89	22	87.599	87.621	89.251
Tem. 89	79	135.237	135.316	224.567
Ağu. 89	512	87.396	87.908	312.475
Eyl. 89	1.859	-	1.856	314.334
Ek. 89	3.619	-	3.619	317.953
Kas. 89	4.531	-	4.531	322.489
Ara. 89	4.843	-	4.843	327.327
Oca. 90	2.779	-	2.779	330.106
Şub. 90	3.645	-	3.645	33.751
Mar. 90	4.595	-	4.595	338.346
Nis. 90	4.360	-	4.360	342.706
May. 90	3.254	-	3.254	345.960
Toplam	34.098	311.862	345.960	345.960

Kaynak: Şimşir, 2012, s. 457

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, Mayıs ayından Ağustos ayına kadar Türkiye'ye vizesiz girenlerin toplam sayısı 311.862'dir. Vizeli olarak gelenler ise Mayıs 1989'dan Mayıs 1990 tarihine kadar 34.098 kişidir.

Göçmenler Türkiye'nin pek çok değişik şehirlerinde iskân edilmişlerdir. Yoğun olarak Tekirdağ, Bursa, İzmir, Kocaeli, İstanbul, Yalova, Ankara gibi şehirlere yerleşmişlerdir. Büyük acılarla geçen göç süreci, göçmenler için bir dönüm

noktası olduğu gibi Bulgaristan ve Dünya tarihi açısından da içinde bir dönüm noktası olmuştur. Komünist rejimin bulunduğu ülkelerde bu rejimin çöküşü hız kazanmıştır. 1989 Kasım ayında Todor Jivkof istifa etmek zorunda kalmıştır (Kayapınar, 2020, s. 134).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, böylesine büyük bir kitlesel göçü endişeye kapılmadan, hızlı ve düzenli bir şekilde, göçmenlerin bütün sorunlarına çözümler getirilmeye çalışılmıştır. Devlet Bakanlığından birini göç ile ilgili iş ve işlemlerin koordinasyonu ile görevlendirmiştir. Kapıkule sınır kapısından giren göçmenler devlet tarafından geçici iskân yerlerine yerleştirilmiş, yiyecek, içecek, ilaç ve acil ihtiyaçları giderilmiştir. Daha sonra sürekli yaşayacakları iskân yerlerine nakledilerek mesleklerine uygun devamlı işlerin bulunması sağlanmıştır. Eğitim ve sağlık sorunlarının giderilmiş, gıda ve kira yardımı yapılmıştır. Konutlar inşa edilerek göçmenlerin daha ucuz fiyatlarla ev sahibi olmaları sağlanmıştır (Şimşir, 2012, s.444 - 450).

1989 Zorunlu Göçü ile ülkeye gelen soydaşlarımız için 1990 yılının Mayıs ayına kadar yurt içinden 10.394.000.000 TL, yurtdışından ise 2.388.000.000 TL yardım yapılmıştır. Uluslararası dolar olarak yapılan yardım miktarı ise 15.360.000 dolardır (Konukman, 1990, s. 95).

4. BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada Nitel araştırma deseni tercih edilip yöntem olarak da sözlü tarih yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı araştırma olarak tanımlanabilmektedir (Baltacı, 2019, s. 370).

Nitel araştırmalar kişilerin ve grupların yaşamış oldukları olayları ve olguları derinlemesine anlamak ve açıklamak amacıyla, araştırmacının kişileri doğal hallerinde gözlemler yaparak, bu olay ve olguların oluşum süreçlerini ayrıntılı bir şekilde incelediği açıklayıcı ve yorumlayıcı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Seçmez, 2023, s. 58).

Nitel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden biri olan sözlü tarih yöntemi, olaylara, olgulara şahitlik etmiş kişilerden derinlemesine görüşmelerle toplanan bilgilerin kaydedilme sürecidir (Danacıoğlu, 2007, s. 138). Sözlü tarih, her bireyin yaşam hikayesinin tarihin bir parçası olduğu görüşünden hareket eder ve disiplinler arası işbirliğini arttıran yönüyle tarih araştırmalarının alanını genişletir (Sarı, 2007, s. 96).

Sözlü tarih çalışmalarının en önemli yönlerinden biri de verileri toplamak amacıyla birinci el kaynaklara ulaşmayı sağlamasıdır Sözlü tarih çalışmalarıyla bilgi toplamak için yaşayanların hafızalarına başvurulmaktadır Sözlü tarih çalışması yapılacak olan kişilerin ölümü, bu zengin kaynakların yitirilmesi anlamına gelmektedir Bu sebeple sözlü tarih çalışmaları ayrı bir önem arz etmektedir. Sözlü tarih çalışmalarıyla, yaşanan önemli olaylar hakkında yazılı kaynaklarda yer almayan bilgiler elde edile bilmektedir. Bu yönüyle sözlü tarih çalışmaları yazılı kaynaklara önemli bir katkı sağlamaktadır (Akçalı ve Aslan, 2012 s. 666-677).

Sözlü tarih görüşmesi ön araştırma, görüşme ve arşivleme olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır (Danacıoğlu, 2001, s. 142).

4.2. Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 1989 yılında Bulgaristan'dan göç eden ve Tekirdağ iline yerleşen 35 Bulgaristan Türk'ü oluşturmaktadır. Görüşmecilerin belirlenmesinde kartopu örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi, araştırmayla ilgili bir kişiyle temas kurulmasından sonra, bu kişinin yardımıyla diğer bir kişi ile görüşüp zincirleme olarak örnekleme oluşturma işlemidir (Kılıç, 2013, s. 44).

Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesinde dikkat edilen en önemli özellik, 1989 Bulgaristan zorunlu göçüne bizzat şahitlik etmeleri olmuştur. Görüşmeler görüşmecilerin müsait oldukları zamanlarda evlerinde ya da iş yerlerinde gerçekleştirilmiştir. Tablo 4'te çalışma grubunun demografik özelliklerine yer verilmiştir:

Tablo 4. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Ad-Soyad	Doğum Tarihi	Doğum Yeri	Meslek	İskan Edildiği İlçe
Melek Karadaş	1969	Dobriç	Öğretmen	Malkara
İlhan Güneş	1974	Medovets	Öğretmen	Süleymanpaşa
Makbule Tüfekçi	1957	Silistre	Tekstil İşçisi	Süleymanpaşa
Bilgin İnceoğlu	1978	Kilikadı	Öğretmen	Çorlu
Gülbeyaz Mutlu	1958	Eğridere/ Kırcaali	Ziraat Müh.	Süleymanpaşa
Vijdan Terzi	1958	Duluo/ Silistre	Hemşire	Süleymanpaşa
Emine Gençtürk	1971	İsperih/Bogdansi	Hemşire	Süleymanpaşa
Fatma Hacıoğlu	1957	Boğdansi/Abdülköy	Öğretmen	Süleymanpaşa
Mecbûre Aktaş	1966	Targovişte	Muhasebeci	Çorlu
Ali Çakır	1963	Kırcaali	Öğretmen	Süleymanpaşa
Embiye Sırım	1970	Kırcaali	Ev Hanımı	Süleymanpaşa
Nütfiye Solak	1955	Razgrat	Kimyager	Hayrabolu
Fatma Özgür	1952	Emirköy/ Varna	Öğretmen	Süleymanpaşa
Necati Şentürk	1974	Aydoğdu/ Silistre	Antrenör	Süleymanpaşa
Ercan Çavuşoğlu	1978	Ruşçuk	Diş Hekimi	Ergene
Müslüm Ersoy	1957	Bisertsı/ Razgrat	Öğretmen	Süleymanpaşa

Kemal Öztürk	1952	Silistre	Öğretmen	Süleymanpaşa
Fevzi Çakmakçı	1960	Tolbuhin	Vinç Opr.	Süleymanpaşa
Nefise Çakmakçı	1959	Tolbuhin	Terzi	Süleymanpaşa
Lütfiye Öztürk	1944	Kırcaali	Bahçecilik	Süleymanpaşa
Nurettin Öztürk	1944	Kalfalar/Kırcaali	Memur	Süleymanpaşa
Fitnat Mutlu	1949	Varna/Bulgaristan	Resim Öğr.	Süleymanpaşa
Reyhan Kaya	1973	Preslav/Şumnu	Satınalma M.	Muratlı
Feray Kaya	1977	Varna	Ev Hanımı	Muratlı
Adile Şahinler	1946	Kırcaali	Aşçı	Süleymanpaşa
Nesibe Yıldız	1957	Zornitsa	Tütün işçisi	Süleymanpaşa
Meliha Filibeli	1966	Sitrentis/Kırcaali	Tekstilci	Süleymanpaşa
Hüseyin Tomar	1965	Yablanova	Emekli	Şarköy
Şevket Halimoğlu	1954	Şumnu	Veteriner	Çerkezköy
Minnet Kahraman	1949	Köklüce	Aşçı	Malkara
Fehmi Aydoğdu	1962	Mestanlı/Kırcaali	Doktor	Süleymanpaşa
Elman Çetin	1964	Şumnu	Kaynakçı	M. Ereğli
Hilmi Çavuşoğlu	1964	Akdere/ Şumnu	Tornacı	Saray
İklima Çavuşoğlu	1965	Tuşovitsa/Şumnu	Tekstil	Saray
Naciye Mutlu	1957	Smolen	Tekstil	Süleymanpaşa

Araştırmaya katılan kişilerin doğum tarihlerine bakıldığında 1944 ila 1978 doğumlu oldukları görülmektedir. Görüşmecilerin 20'si Kadın, 15'i Erkektir. Meslek gruplarına bakıldığında da memur çoğunlukta olmak üzere, hemen hemen her meslek grubundan görüşmeci dahil edilmiştir. Görüşmeler 2022 ve 2023 yılları içinde gerçekleştirilmiştir.

4.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmadaki veriler, konuyla ilgili kaynak taraması ve katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Veriler sözlü tarih yöntemi ile toplanmıştır. Veri toplama aşamaları görüşme öncesi (hazırlık), görüşme yapılması ve görüşme sonrası şeklindedir (Aziz, 2020,s. 115). Çalışma soruların

hazırlanmasında uzman görüşü alınmıştır. Bu doğrultuda 24 adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Bu formda görüşme sırasında konunun ayrıntılarına inmek, eksik kalan bir noktayı tamamlamak amacıyla bu sorulara ek sorular getirilebilir (Karataş, 2017, s. 69). Görüşmelerin 12'sinde de video kaydı, 13'ünde ise ses kaydı alınmıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra video ve ses kayıtları metne dökülmüştür.

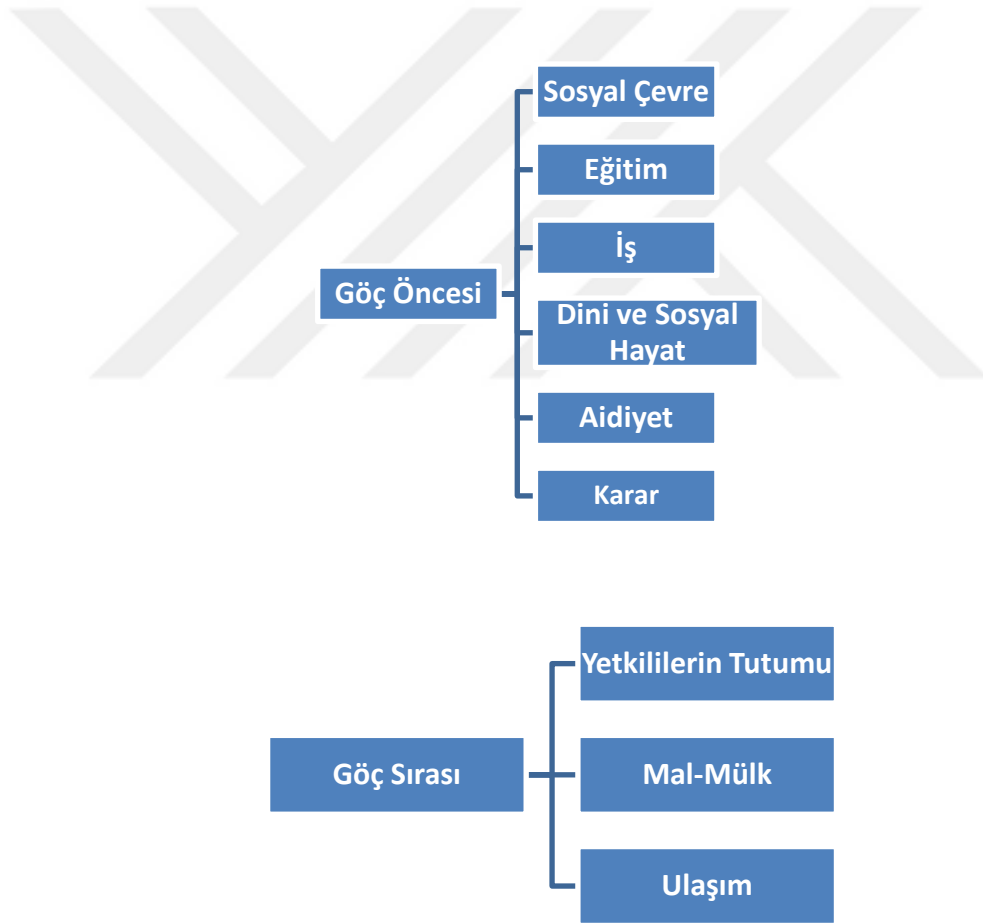
Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde kişilerin söylemleri analiz edilmiştir. Bir sonraki aşamada ana tema ve alt temalar belirlenmiştir. Analiz bittiğinde görüşmecilerin ifadeleri hangi ana veya alt temanın altında yer alacağı belirlenmiş olmaktadır.

5. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü (1989) çerçevesinde Tekirdağ iline yerleşen göçmenlerle yapılan sözlü tarih görüşmelerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgularda yer alan temalar ve alt temalar Şekil 1'de yer almaktadır:

Şekil 1. Bulgularda Yer Alan Temalar ve Alt Temalar

5.1 Göç Öncesi Dönem

5.1.1. Sosyal Çevre

1989 göçmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda birçoğunun, tamamı Türk olan köylerde yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu köylerin de Osmanlı döneminde kurulan köyler olduğu vurgusu yapılmıştır:

“Bulgaristan'ın Medovets köyünde doğdum. Medovets Türkçesi Sarıkovandır. Tamamı Türklerden oluşan bir köy, çocukluğum çok güzel geçti...”(İlhan Güneş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 12.03.2022).

“Bulgaristan'da bizim köyümüz tamamen Türklerden oluşuyordu. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 1537 yılında Kiligâzi diye geçiyor ismi, gazilik ünvanıyla ünlenmiş olan bir köyümüz. Mihal oğulları akıncıları yerleşmiş gazilik ünvanıyla, daha sonra Kilikadı ismini alıyor, Türkçe adı Kilikadı köyü” (Bilgin İnceoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.03.2022).

Tamamı Türklerden oluşmayan köylerin içerisinde Bulgar, Ermeni ve Makedonların da yaşadığı bir çevrede büyüyen bu göçmenler, özellikle 1984'e kadar herhangi bir etnisite problemi yaşamamışlardır. Komşuları ile günlük ilişkileri ve

kendilerine has dini bayramları da onların bir araya gelmelerine vesile olmuştur. Özellikle düğün ve cenazelerde sevinç ve hüznlerini paylaşmışlardır:

“Doğduğum köy Türk köyü değildi karışıktı. Bulgar mahallesi vardı. Daha çok kızılbaş, pomak vardı. Onlarla ilgili herhangi bir şikayetimiz olmadı, biz onlara bayramlarda lokma götürürüz, onlarda bize paskalya zamanı paskalya çöreği getirirdi. Onlarla bi problemimiz olmadı. Komşuluk ilişkileri güzeldi bi problem olmadı, insanlar bi şey çıkarmadı ama bazı şeyleri hissedebiliyorduk...”(Vijdan Terzi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Köyde çok güzel komşuluk yapardı köylü halkı, yani Türkler Bulgarlar hiç bi sorunumuz olmazdı, onlarla yani kavga gürültü hiç olmazdı. Şöyle mevlit okuttuğumuzda bi tane bizde yakın komşumuz vardı, kadın mevlitlere geliyordu. Yani o kadar perfekt Türkçe biliydiler, o kadar yani. Biz Bulgarca öğrenceğimize onlar Türkçe öğrendi. Bizim köyümüzde öyle komşuluk yapardık yani...” (Makbule Tüfekçi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Köyümüzde Türk’te vardı Bulgar da vardı, karışıktı. Bulgar komşularımızla hiçbir problemimiz olmadı 1984’e kadar. Daha sonra onlardan çok az kişi milliyetçiliğini gösterdi Türklere karşı. Ama onların içinden de dostluklarım, arkadaşlarım oldu. Hatta isim değişikliğinden sonra yeni ismini kullanmasınlar diye lâkâbını kullandılar rencide etmemek için. Köyde bir iki Bulgar’dan başka aşırı milliyetçi görmedim...”(Nütfiye Solak, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

“Bizim köyümüz Türktü, orda Türkiye’den göç ettirilmiş Ermeni yerlilerde vardı. Altmış sene öncesine kadar Hristiyan Türklerde varmış. Ermeniler de bildikleri tek dil Türkçeydi, geçinme olarak gayet iyiydiler...” (Ercan Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 19.03.2022).

“Biz küçük bi köyde yaşıyoduk. Genelde bütün köy Türk’tü. Beş altı hane Bulgar komşumuz vardı. Çok güzel geçiniyoduk onlarla da, bizden kendilerini ayırmazlardı bizde onlardan ayırmazdık kendimizi. Mevlidlerimize gelirdiler, dua ederlerdi. Onlarda bayramlarında kırmızı yumurta getirirlerdi bize, paskalya çöreği getirirlerdi, komşuluğumuz çok iyiydi.” (İklima Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 04.11.2023).

1984 sonrası Bulgaristan tarafından alınan siyasi kararlarla birlikte dil ve isim değişikliği, Türkler arasında huzursuzluğa sebep olmuş ve korkulara yer bırakmıştır. Bulgar komşuları tarafından şüpheli bakışlara maruz kalanlar olduğu gibi bahçede ve evlerde Türkçe konuşuluyor mu diye Bulgar komşular tarafından dinleyip şikayet edilenler de olmuştur:

“Komşuluk ilişkilerimiz iyiydi. Ama adlar değiştikten sonra onlara da görevler verdiler. Bize Bulgarca adlarla seslensinler diye. Onlar bizden çekinmeye başladı bizler onlardan çekinmeye başladık.” (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

“Yani düşünün bahçeli ev, bir tarafı duvar sokağa dayalı olduğu için kim geçecek camın altından belli değil. Veya akşamları ailece oturuyorsun, Bulgarca konuşacak halin yok, yoldan geçen biri bunlar Türkçe konuşuyordu deyince cezalar yağıyordu.” (Fatma Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

5.1.2. Eğitim

1989 göçmenlerinin göç öncesi Bulgar topraklarında aldıkları eğitime dair görüş ve düşüncelerine bakıldığında, daha çok köylerinde ilkokul okudukları görölmektedir. 1960 yılında okulların birleştirilmesiyle birlikte Türkçe seçmeli ders olarak okutulduğu için bu tarihten itibaren Türk öğrenciler Bulgarca eğitim almışlardır. Bunun yanı sıra Rusça, Fransızca ve Almanca gibi dersler görmüşler, seçmeli de olsa bu dilleri öğrenenler olmuştur. Gerek sınıflarda Bulgarca konuşulması gerekse kitapların Bulgarca olması Türkleri oldukça zorlamıştır:

“Biz, 4. sınıfa kadar Türkçe okuduk. 70’li yıllarda falan o zaman kaldırdılar Türkçeyi. Bizim Türkçe iki kitabımız vardı. Türkçe okuma kitabımız ve Türk dili kitabımız. Coğrafyayı ve tarihi falan Bulgarca okuduk.” (Makbule Tüfekçi, 11.03.2022).

“Benim zamanımda iki ders Türkçe okutuluyordu. Sonra kardeşim ilkokuldaydı. Anket yapılmış, çocuklar biz Türkçe dersi istemiyoruz demişler. Halbuki çocuk karar veremez, 18 yaşında olmamış. Ne biliyor neye karar verecek, niye çocukla yapıyorsun anketi. Neyse Türkçe dersi kaldırıldı. Kardeşim Türkçe

okumadı. Bütün dersler Bulgarca daha sonra Rusçaya başlıyorduk...” (Fatma Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“1960’da okula başladım. Tamamen Bulgarca eğitim aldım. Ablam dördüncü sınıfa kadar Türkçe eğitim almıştı. Ama ben doğrudan Bulgar okuluna gittim. Çünkü Türk okulları kaldırılmıştı. Haftada birkaç saat seçmeli (yabancı dil) Türkçe dersi aldık” (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

Şehirlerde okuyan öğrenciler, ziraat, hemşirelik, spor akademisi ve öğretmenlik gibi alanlara yönelmişlerdir. Dikkat çeken bir husus, mühendislik bölümlerine Türk öğrencilerin alınmasına rağmen, mimarlık bölümlerine Türk öğrencilerin alınmamasıdır. Özellikle üst düzey memurluklara Türkler alınmamıştır:

“Erkekleri askeri okula almazlardı, belli branşlarda Türklerden almazlardı. Mesela mimarlığa Türklerden almazlardı, inşaat mühendisi olursun ama mimar olamazsın, öyle bir ayrımcılık vardı.” (Nütfiye Solak, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

Görüşme yapılan göçmenler baskı dönemine kadar Bulgar öğretmenlerden ya da Bulgar sınıf arkadaşlarından herhangi bir ayırım ve kendilerine bir baskı hissetmemişlerdir:

“Çok iyiydi aramız 1989’a kadar. Böyle mahalleye giderdik onlarla, beraber toplanırdık. Okulda Bulgar arkadaşlarımız vardı. Hep beraber oynuyoduk. Ayırım falan yoktu önceden... (Nefise Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

1984 sonrası ise özellikle öğretmenlerin Türk öğrencilerin notlarını kırarak “Sen iyi bir çocuksun ama Türksün” gibi cümlelerle rencide edilmeleri söz konusu olmuştur:

“Sofya’da okurken yaşadım, ordaki öğretmenler sınava tabii tutanlar şöyle diyordular: “Sen iyi bir çocuksun ama Türksün”. Çok acı bir durum, o zaman niye bizi öğretmen yapıyorsunuz diyordum. Ordaki köylerdeki insanlara kim hizmet verecek diyorlardı.” (Müslüm Ersoy, Sözlü Tarih Görüşmesi, 03.04.2022).

“İşe bir yere mi gireceksin onlar o sözü söylerdi. Bulgarca kafiyele oluyor: “Sen iyi bir çocuksun ama Türksün” diyorlardı, yani aması var. Yani şehirde öğretmen olarak da çalışamıyorsun. Tamam hasbel kader oturma izni almışsın, nüfusa kabul edilmişsin, ev almışsın ama köylerde çalışmak zorundasın. Böyle iyi bir yere gelemesin.” (Fatma Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“Çok şeyler yaşadım, Rusça lisesindeyken Öğretmene diyordum, Öğretmenim ben güzel hazırlandım sınav yapın beni diyordum. Her sorduğu soruya güzel cevap veriyordum ama “otur dört” diyordu. Altılı not sistemi vardı, bana dört veriyordu diğerlerine altı. Asimilasyon şeyleri daha o zamanda vardı yani o sıkıntıları yaşadık.” (Ali Çakır, Sözlü Tarih Görüşmesi, 20.03.2022).

“Ben çok başarılı bir öğrenciydim, ona rağmen Bulgar öğretmenler yanlış davranıyorlardı, not vermede kesinlikle çok sıkıntılıydılar. Sözlüye kalktığımızda bilemeyeceğimiz soru olana kadar devam ettiriyorlardı. Bunun ayyuka çıktığını gören bütün sınıf öğretmeni yuhalayacak duruma geliyorlardı. Ama bir Bulgar öğrenci çıktığında bir soru sorduğunda bilemeyeceğini anladığı sırada hemen soruyu değiştiriyordu. Dolayısıyla burda bariz bir baskı vardı.” (Reyhan Kaya, Sözlü Tarih Görüşmesi, 15.10.2022).

“Lisede coğrafya öğretmenimiz herhangi bir şeye sinirlendiği zaman, sınıfın içinde dört beş tane Türk öğrenci vardı, yani bizleri sözlü olarak sınava sokuyodu, tamamen bilmemize rağmen düşük veriyodu. Altılı sistem vardı bize üç yazıyodu sırf geçirmemek için ırkçılık düşüncesiyle bunu yapıyodu. Bunu her hoca yapıyo muydu, hayır.” (Bilgin İncaoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.03.2022).

Asimilasyon döneminde Türk öğrencilere sınıf arkadaşları tarafından mesafeli davranılması bazı örneklerde yer almaktadır:

“...Fakat o yanlış politikalar sonucunda Bulgarlar da birlikte büyüdüğümüz Bulgar arkadaşlar da bize karşı biraz daha mesafeli olmaya başladılar” (Melek Karadaş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

5.1.3. İş Hayatı

1989 göçmenlerinin Türkiye'ye gelmeden önceki iş hayatlarına bakıldığında tarım ve işçilik sektöründe çalışanların yanı sıra, lise ve üniversitelerde okuyarak hemşire, öğretmen, muhasebeci, kimyager ve ziraat mühendisi gibi mesleklere de sahip olanların olduğu tespit edilmiştir. Tarım işçilerinin daha çok Müslümanlardan olduğu görülmüştür. İşverenin Türk olduğu işletmelerde fazla problem yaşanmasa da Bulgarların işletmelerinde ağır işlerin Türklere verildiği ifade edilmiştir:

“Bizim orda daha çok biz geri hizmeteydik. Önümüzdeki amir, memur, şef hep Bulgarlardandı. Biz de ağır işlerdeydik. Mesela ben makine operatörüydüm, bana, “Sen bu olcan” dediler. İkinci sınıf vatandaş gibiydik. Ama yine de ekmeğimizi kazanırdık. Maaşımızı gününde alırdık sıkıntı olmazdı.” (Fevzi Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

“Türkler genelde tütün işinde çalışıyorlardı Kooperatifte, “Tütünle yatacaksınız tütünle kalkacaksınız” derdi devlet bize. Annem babam tütün parasıyla okuttu bizi... Biz Türkler daha çok tarımla uğraşıyorduk ama veteriner vardı, tabib vardı. Uçak mühendisi yoktu. Adliyelerde memur yoktu. Emniyet mensubu yoktu. Dış ülkelerde görev alacak memur yoktu. Subay olamazdı. Askere bile iki çeşit alırdılar, bir normal asker bir de yol yapımı vs. işlerde çalışanlar. Türkleri, Pomakları, Çingeneleri hep yol yapımında falan çalıştırırlardı askerde.” (Şevket Halimoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 05.11.2022).

Bazı örneklerde de Komünist Partiye üye olmaları için baskılar yapılmış, kabul etmeyenler işten çıkartılmıştır:

“Ben ziraat mühendisi olarak göreve başladım. Daha 1980’li yıllarda asimilasyon politikaları olmadan önce bize zorunlu bir şekilde komünist partisine üye olmamızı istediler. Kabul etmedi eşim. Çünkü bizi kullanacaklardı. Azınlıklara karşı, niyet öyleydi. Biz dedik işimizi yaparız gerektiği şekilde ama siyasetle ilgili bizim şeyimiz olumsuz. Az sayıda azınlıklar bu şekilde görevlerde bulunabildiğimiz için Müslüman kesim, tarımda çalışan kesim ise neredeyse tamamı Müslüman kesim. Tarım devlet tarafından yürütülüyordu. İşçi olarak ta Müslümanlar çalışıyordu. Tabi

bizim gibi yöneticilere de ihtiyaç vardı. O yüzden bizim üzerimize çok gelmediler. Ama birçok öğretmeni mecbur ettiler, ya bizimle hükümet yanlısı olursunuz ki baskılarda kullanacaklardı ya da olmayan öğretmenleri işten attılar.”(Gülbeyaz Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

Çok fazla problem dillendirilmese de bazı iş yerlerinde çalışanların namaz kılmaları, oruç tutmaları engellenmiştir. Hatta oruçlu olup olmadığı anlaşılsın diye bazı işçilere şeker ikram edilmiştir:

“Oruç ayında gidince sana bir şey ikram ederler, bakalım oruç tutuyor musun diye. Evde olan tutardı ama bir iş başında olan tutamazdı” (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

Göçmenlerin iş arkadaşlarından yana problemleri gözükmesine de yöneticilerin ayrımcılıklarına maruz kaldıkları olmuştur. 1984 sonrasında sıkıntı yaşayan öğretmenler dikkat çekmektedir. Öğretmenlere baskı ile “Biz Türkiye’ye göç etmek istemiyoruz diyeceksiniz” sözleri dikte edilmiş, kabul etmeyenler öğretmenlikten ihraç edilmiştir. Bu ihraç edilenler daha sonraki süreçte kütüphane gibi yerlerde istihdam edilmişlerdir:

“...Siz şimdi dilekçe yapacaksınız. “Biz Türkiye'ye göç etmek istemiyoruz” diyeceksiniz dediler. Biz de kendimizi savunmak için, “öyle bir dilekçe vermedik size, vermek de istemiyoruz” dedik. Ben dört aylık hamileydim. Beni de attılar işten. Eşimi bile attılar. Ama yerine birini bulamadıkları için bir ay sonra tekrar aldılar göreve. Eşimi ve beni de daha sonra Milli Eğitime değil ama kütüphaneye aldılar...” (Fatam Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

Dikkat çeken diğer bir husus ise üniversitelerde fizik, kimya okusa dahi bu alanlarda işe başlayamamış ve kendi köylerine dönerek ilkokullarda öğretmenlik yapmaya başlamış Türklerde olmuştur:

“...Ben Kimyagerdim. Ben mesela ilaç fabrikasında çalışıyordum. Ama sonra evlenince köye gittim. Orda da bir sene öğretmenlik yaptım. Kütüphanede çalıştım. ...Orda şehirde oturman için izin alman gerekiyor. İstersen apartman al

ama oturamazsın. Herkes kendi köyünde oturacak, tayinlerde ona göre veriliyordu...” (Nütfiye Solak, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

5.1.4. Dini ve Sosyal Hayat

1984 asimilasyon dönemine kadar özellikle Türklerin yaşadığı köylerde, camilerde ibadetlerin yapıldığı ifade edilmiştir. Özellikle dini günlerde mevlitlerin okunduğu, cenazelerin Müslüman geleneğe göre defnedildiği belirtilmiştir. Fakat sonraki süreçte komünist rejimin dine karşı tepkilerini ifade eden görüşmeciler, camilerin mühürlendiği, bu yüzden evlerde gizlice namaz kıldıklarını, hatta evlerde arama yaparak Kuran-ı Kerimleri topladıklarını ifade etmişlerdir. Kurban bayramında kurban kesmek yasaklandığı için gizlice kurban kesip etlerini de saklamışlardır. Mevlit okuyanlara okumamaları hususunda imza attırmışlardır. Fakat korkarak gizlice mevlit okuyan bazı kişiler varlığını sürdürmüştür. Yöresel kıyafet giymenin de yasaklanmasıyla şalvar giyen yaşlılara da cezai müeyyideler uygulanmıştır:

“Asimilasyon başlamadan önce yasaklar yoktu. Her köyde cami vardı, bayramlar rahat serbest bir şekilde, gelenekler görenekler tamamen yaşıyorduk. Daha sonra yasaklandı. Kurban kesmek yasaklandı, halk saklı gizli bir şekilde bunu devam ettirmeye çalıştı, etlerini başka yerlerde sakladılar çok zor bir dönemdi” (Gülbeyaz Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“1984’de kadar isimlerimizi değiştirdikleri döneme kadar yapabiliyorduk. Herhangi bir sorun da yaşamıyorduk. Yaşadığımız şehirde iki tane de camii vardı açıktı. Fakat ne zamanki isimlerimizi değiştirdiler, asimilasyon politikasına başladılar Jivkof zamanında, ibadet zaten yasaklandı. Kurban kesiyorduk mesela hiç unutmam dedem bayramda kurban kesti ve o Kurbanı tavan arasına saklamak zorunda kaldı. Çünkü tek tek, köy köy, ev ev kontrol ediyorlardı kim kesmiş diye” (Embiye Sırım, Sözlü Tarih Görüşmesi, 09.03.2022).

“İbadetlerimizi gerçekleştirdik. Ama bazı seneler oldu ben çocuktum 1964’lerde camileri kapattılar. İbadeti yasak ettiler, merkez köylerde sade bıraktılar. İnsanlar bunun mücadelesini verdiler sonra tekrar serbest olmuştu. 1984’de isim

değiştirme kampanyasıyla bu defa camiler açıldı ama devlet işinde çalışanlara yasak ettiler gitmeyi. Sünnet olmayı yasak ettiler, sünnet olan çocuğu duyarsalar polisler, velisini dövdüler, sünnetçiye dövdüler, mahpus yatanlar oldu, ölenler oldu. Evde mevlüt okuttun, duyarsalar seni sorguya çekiyordu Bulgar polisi 'niye okuttun, burda müslüman yok' diyorlardı. Biz de camii vardı ama yasaktı..." (Şevket Halimoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 05.11.2022).

"Tabii zamanla baskılar çoğaldı onlara da karıştılar. Okuyan yaşlı teyzeleri, mevlit okumalarına gidenleri çağırmışlar okumasınlar diye, imza attırmışlar. Saklı gizli yapabilen yaptı ibadetleri. Komşumuz vardı okuyan teyze korkuyodu okuyamam diyordu" (Makbule Tüfekçi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

"O dönemde yani asimilasyon döneminde kesinlikle ibadetlerimizi gerçekleştiriyorduk. Camiiler mühürlendi, ibadetlerimizi oraya gidip yapamıyoduk. Evlerimizde saklı namazları kılıyoduk, ibadetimizi saklı yapıyoduk" (Mecbure Aktaş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 19.03.2022).

"İbadetler önceden annemlerin zamanında herkes orucunu da tutardı camiye de gidilirdi. Kayınpederim yirmi iki yaşında imammış ama onu tehdit etmişler "Camiyi bırakacaksın çünkü gençleri camiye çekiyorsun, bırakmazsan imamlığı seni Belene'ye göndericez" demişler. Belene'ye gidenlerde, orası çok korkunç bir yer..." (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

"Babannem bir kitap alırdı okuyup koyardı kenara, biz bilmiyorduk yasak zaten din eğitimi, bu ne diye sorardım, bu bizim kitabımız derdi... Düğünler zaten Bulgar geleneklerine göre, öldü mü vatandaş zaten Bulgar adıyla, mezar taşında Bulgar adı olacak. Daha önceden ölmüş dedelerimiz bile adları değişti mezar taşlarında" (Müslüm Ersoy, Sözlü Tarih Görüşmesi, 03.04.2022).

"Annelerimiz çok gizli gizli kılıyolardı namazlarını. Bize dua öğretiyolardı, biliyoruz namaz dualarını. "Ama okulda söylemeyin sakın annem öğretti demeyceksiniz" diyorlardı. Kuranlar yasaktı, okumaklar yasaktı. Yaşlılar gidiyolardı camiye gençler gidemiyodu. Mevlitleri saklı saklı yapıyolardı beş altı komşu toplaşıp, izin vermezdiler. Bizim orda şalvar giyoyoduk biz. Şalvarı da yasakladılar.

Şalvarlı birini görünce ceza yazıyorlardı. Annelerimizde alışmış şalvara, pardüsesini giyer başörtüsünü takardılar. İş yerinde başı kapalı olanlara mecbur ederdiler başını açması için” (Nefise Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

“İbadet asla yoktu. Daha benim kızlığında bile namaz kılmak yasaklandı. Camiler kapandı. Hatta evlerde Kuran kitaplarına bile arama oldu 1958 ile 1966 senelerinde oldu. Kuranları bulursalar alırlardı, biz de saklıyorduk bir yerlere. Sadece bir şehirde bir tane camiye izin veriyolardı. Ona da bir tek Cuma namazına gidilebiliyordu. Yaşlılar giderse giderdi gençler gidemezdi yasaktı. O sıkıntılarımız çok oldu. Düğün yapmayı kaldırdık. Çünkü salonda Türkçe konuşamıyordun. Bütün akrabalarını çağırıyorsun yaşlısı genci, bilende var Bulgarca bilmeyende, o yüzden o tebrikleri kaldırdık. Herkes evlenir kendi aile arasında” (Lütfiye Öztürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.09.2022).

“İbadetlerini yapan yapıyordu. Orucunu tutardın namazını kılardın. Yaşlılar giderdi teravihe. Sonra yasak oldu. Şalvar giydirmediler, ben şalvar giydim diye ceza bile verdim yirmi leva. Sokağa çıkmıştım çocuklara bakmaya diye, bir motorla polis duruyormuş. Sokakta beni gördü verdi geldi hemen ceza kesti. “Sen bilmiyor musun gençler giyemez şalvar” dedi kesti cezayı.” (Nesibe Yıldız, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.10.2022).

“Köyde bir camimiz vardı. Fakat hep kontrol altındaydı. Sade bayramlarda camiye izin veriliyordu. Fakat poliste o esnada cami de oluyordu. Bunlar silahlı polisler öyle sadece gözlemci değil. Bayram namazlarında cami çevrilirdi. Ve diğer günlerde kesinlikle izin verilmezdi. Camiye ittiğiniz takdirde de sizi cezalandırırlardı, ceza olarak da ücretsiz bir gün boyunca sizi çalıştırıyorlardı, belediyede nerde ihtiyaç varsa oraya ama süpürgeci ama temizlikçi bazen yol işlerinde çalıştırıyorlardı.” (Hüseyin Tomar, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.10.2022).

Görüşmeciler ceza ve yaptırımlardan en çok cenaze işlemleri ve Bulgar mezarlıklarına gömülme hususunda zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Mezar taşlarına Bulgarca isim yazılmasından, Müslüman geleneğine göre kefenlenmeme ve haç ile mezarlığa götürülme söz konusu olmuştur:

“Camiiler kapanmıştı zaten, o aralar gidilmedi. İsim değişikliğinden sonra zaten her şey yasaktı. Hatta taş mezarların, taşlarını kazıttılar ve oraya Bulgar ismi koydular. Ölüye çok acı, çok zor gelmişti bize. Cenazeleri mutlaka tabutla gömeceksiniz diye baskı yaptılar. İşte onlar giydirip kıyafetinle gömerler, illa öyle olacak, kefen olmayacak diye baskı yaptılar. Bunlar bizi çok üzdü.” (Fatma Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.0.2022).

“1960’lı 70’li yıllardan itibaren de camiye gidenlerin sayısı azalmış, yasaktı zaten. Cenazelerimizi mesela isim değiştirdiklerinde Ananem dört kollu(tabut) ile gömdürdüler. Bizim evde adetlerimize göre yıkadık kefene sardık ama mezarlığa götürünce bizim usulle gömdürmediler başında Bulgar durdu, tabutla gömmek zorunda kaldık” (Ali Çakır, Sözlü Tarih Görüşmesi, 20.03.2022).

“Adlarımızı değiştirmeden önce hiç bir ibadetimizi bırakmadık. Hatta camimiz vardı yakında, izinliyse babam Cumaya giderdi. Ölülerimizi yine bildiğimiz üzere gömüyoduk. Adımızı değiştirdikten sonra benim annanem ölmüştü, bahçede yıkadık kefene sarıldı. Sonra bir memur geldi, aç dedi cenazeyi açtık, giydirceksiniz bunu dedi. Elbiseleri üzerine koyduk giydirmiş gibi, sonra tekrar açınca, bu kadar da yapmayın dedim. Bir tane de deli vardı Necmi, öldü, onun önünüde açtılar, haçla birlikte götürdüler onların mezarlığına” (Vijdan Terzi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Yapamıyoduk ibadetlerimizi. Saklı saklı yapıyoduk Namazımızı, Kuran’ımızı okuyoduk. Mevlit falan yapamıyoduk, onları hep yasakladılar bize. Camiye kaçak kaçak gidiyolardı. Ezan okumak yasaktı, Sünnet yasaktı, Bayramlar yasaktı. Cenazelerimizi bildirmezdik, kendimiz evde yıkattırıyoduk, kefenliyoduk ondan sonra sandığa koyup öyle haber veriyoduk. Saklı kefenliyoduk yani. Mezara da sandıkla koyduruyolardı. Tabut da değil o sandık, Bulgarların sandığı var Kofçek diyolar ona. Kofçeklerler koyuyolardı mezara. Daha önce eski mezarlıklarımız (Türk mezarlığı) vardı, onlara gömdürmediler sonra. İsim değişikliğinden sonra Bulgar mezarlıklarına gömdürdüler cenazelerimizi. Babam mesela Bulgar mezarlığına gömüldü, annem daha önce ölmüştü o eski mezarlığa gömüldü.” (Minnet Kahraman, Sözlü Tarih Görüşmesi, 22.10.2022).

Erkek çocukların sünnet ettirilmesi yasaklandığı için gizlice evlerde yapıldığı, fark edildiğinde bunun içinde cezalar ödendiği belirtilmiştir. Bir görüşmeci de eşi doğum yaptığında 15 gün hastane rehin tutulduğunu, çocuğunu sünnet ettirmeyeceğine dair belge imzalattıktan sonra ancak taburcu edildiklerini, bu yazılı belgede imzalamayanların 7 yıl hapis yatacağını yazdığı için mecburen imzaladıklarını dile getirmiştir. Bir görüşmeci de çocuğunu sünnet ettirdiği için üç ay maaşının kesildiğini ifade etmiştir:

“Şimdi şöyle, isim değişikliğinden sonra hiçbir şekilde gerçekleştiremedik ibadetlerimizi. Erkek çocuklarını sünnet ettiremiyordun ettirirsen de cezaları vardı. Biz eşimle üç ay maaş alamadık ceza olarak. Diğer adetleri bahar bayramı falan kendileri de kutladıkları için onlara bir şey demiyorlardı ama dini şeylere hayır izin vermiyorlardı. Hocalardan Kuranları toplamıştılar.” (Nütfiye Solak, Sözlü tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

“Sünnet yasaklandı zaten. Komşu köyden bir berber sünnetçi vardı. Bizim köyün çocuklarını o sünnet ederdi. Onu Şumnu’da bir akşam birisi öldürdü, kimin öldürdüğü bilinmiyor. Kaçak olarak yine yapıldı sünnet...” (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

“Benim büyük oğlum yedi yaşındaydı o zaman...(Ağlıyor). Sünnetini saklı yaptırdık. Sünnetçi geldi saklı saklı yaptırdık. Sonra o sünnetçiyi öldürdüler. Niye sünnet ediyorsun diye. Kreşlere götürüyorduk çocuklarımızı, ‘Her hafta geliyodular bizim donlarımızı indirip bakıyodular’ diyodu çocuk, bakalım sünnet oldular mı diye.” (Nefise Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

“En acısı benim içinde 1987 Aralıkta büyük oğlum doğmuştu. Doğduğunda on gün eşimi hastanede tuttular dediler ki ‘Sünnet ettirmiyceğine dair bi deklarasyon imzalarsan taburcu edicez’ dediler. Baktım o deklarasyona okudum, eğer ileride sünnet ettirsem yedi yıl mahkumiyeti var, imzaladım ancak öyle taburcu ettiler çocuğumu eşimi. Tabii eve gelince hoca buldum kulağına senin adın Erkan diye okuttum, kendi usulümüzce işimizi hallettik. Fakat her gün ana okuluna giden erkek çocukları donlarını indirip sünnetli mi değil mi diye kontrol ediyorlardı. Sünnetli yakaladıklarında hemen polis gider, gelin bakalım kime yaptırdınız diye ailelere bir

sürü şeyler çektiriyorlardı, mapusa atıyorlardı, işten kovuyorlardı.” (Ali Çakır, Sözlü Tarih Görüşmesi, 20.03.2022).

“Sünneti de yasakladılar. Biz gizlice doktor mu sünnetçi mi ne olduğunu bilmediğimiz bi doktor gelmiş dediler köyümüze. Üç kişi çocuğunu ona sünnet ettirmiş. Onu da polisler çağırmış kadınları, “Niye sünnet ettirdiniz” diye. Bizim çocukları da sünnet eder mi diye birleştik birkaç arkadaş ismimizi yazdırdık. Sırayla yapcak dedi bi arkadaş. Bizim köylümüzün birinin evi vardı, o evinin arkasında eski bir evi daha vardı, o eski evde sünnet ettirdik biz çocuğumuzu, hem de iki yaşında. Ben oğlumu gece 24:00’da sünnet etti, görümceminkini gene saat 2:00’da sünnet etti. Ondan sonra bu duyuldu köyde. Bizim köy doktorumuz da Türk’tü, o geldi “Sünnet ettirdin mi çocuğu” dedi. Ettirdim dedim. ‘Bakabilir miyim’ dedi. Bakabilirsin dedim, gösterdim. Ama sonra bi şey demediler, demeye fırsat olmadı, adlarımızı değiştirdiler, yürüyüşler oldu, ondan sonra buraya geldik.” (İklime Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 04.11.2023).

Görüşmeciler aynı yıllarda Türkçe konuşmanın ve Türkçe müzik dinlemenin yasaklandığı, yasaklara uymayanların para cezaları ödedikleri, hatta bazı kişilerinde Türkçe konuştuğu için polis tarafından dövüldüğü belirtilmiştir. Kamusal alanlarda özellikle Bulgarca bilmeyen yaşlıların çok zorluk çektiği, hastanelere veya bir devlet dairesine refakatçi olmadan gidemedikleri, hiçbir işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür:

“Asimile edildikten sonra 1985’de resmi olarak tamamen Bulgar dili olunca, resmi yerlerde yasak da sadece evlerde konuşabiliyorduk. Dışarıda tamamen yasaktı. Yaşlılarımız Annem de dahil Bulgarca bilmeyen bir kesim var, tek başına hiçbir yere gidemediler, mutlaka refakatçi eşliğinde gidebildiler. Hastane, alışveriş gibi sıkıntılar yaşayarak devam ettirdiler yaşamlarını. Biz de mutlaka refakat etmek zorunda kaldık. Yoksa kendilerini ifade edemedikleri için ceza yazıyorlardı. Kesinlikle kabul edilmiyordu Bulgarca dili haricinde, hiçbir dile müsaade etmiyorlardı. Önce Türk Tiyatroları da varmış köyde ama aşama aşama yasaklanmış. Amaç buradaki azınlıkları yavaş yavaş asimile etmek, bunu hissetmeye başlamıştık zaten”(Gülbeyaz Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Resmi yerlerde zaten yasaktı. Okulda, hastanede, dükkanlarda, otobüste, bunlar da yasaktı. Bazen Türkçe konuştuğun için otobüse bile bindirmiyorlardı. Otobüsten indirebiliyorlardı. Resmi dil Bulgarca olduğu için onu kullanmanız gerekiyor diyorlardı. O yüzden Türkçeyi çok az biliyordum. Kamuda konuştuğumuzda önce rencide edilip daha sonra büyük ceza veriyorlardı (Emine Gençtürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“Türkçe konuşmak yasaktı her yerde zaten. Mesela oğlum lisedeyken arkadaşlarıyla yolda yürüyormuş aralarında Türkçe konuşuyorlar, polis onları duymuş, “hangi dilde konuşuyorsunuz” demiş, onlarda “yabancı dil” demişler. Niye Türkçe dememişler diye almışlar çocukları bir dövmüşler, bir dövmüşler sonra da karakola götürmüşler o gece orda tutmuşlar. Hep böyle şeyler yaşandı (Fitnat Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.09.2022).

“Biz evimizin içinde Türkçe konuşuyoduk dışarda yasaktı. Duyarsa polisler ceza yazıyordu. Bizim maaşımız 140 Levaydı 20 Leva ceza yazıyordu. Kızımı kreşe vermiştim, “Evde Türkçe konuşmuşsunuz, çocuk burda Türkçe konuştu” diye kızıyolardı, bende çocuk üzülmesin diye evde de Bulgarca konuşurdum”(Vijdan Terzi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Çok zor şeyler yaşadık. Türkçe her yerde yasaklandı. Böyle sokağa çıkarsın Türkçe konuşurken görürse ceza yazıyolardı. Köy içine Bulgarları yollardılar onlarda bizi şikayet ediyolardı ondan sonra ceza yazarlar.” (Nefise Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

“Türkçe konuşmayı toplu olan yerlerde yasakladılar, müziklerimizi yasakladılar, başladılar ceza kesmeye. Yani milleti sındırmaya, zorlamaya başladılar cezalarla, bazılarını kapatmaya kadar gitti kolluk kuvvetleri tarafından”(Hilmi Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 04.11.2023).

Bir görüşmeci de öğrenci olduğu okulda fark etmeden Türkçe bir kelime söylediği için okuldan uzaklaştırılmış, neredeyse hiç Türkün olmadığı başka bir okula yönlendirilmiştir. Türkçe radyo dinlenip dinlenmediğini görmek için evlere baskın yapıldığını ifade edenlerde olmuştur:

“Lise ikinci sınıftaydım yine Türk arkadaşlarım da vardı onlara Türkçe bir kelime söylemişim farkında bile değilim arkadan beni müdür yardımcısı duymuş ve dedi ki “sen odama gel” gittim, “sen Türkçe konuştun galiba” dedi. Cümlemin içinde geçen bir kelime cümlemin hepsi Türkçe değildi. Evet kullandım dedim, o zaman seni okuldan atıyoruz dedi. Bulgaristan’daki eğitim sisteminde lise de zorunlu olduğu için devam etmek zorundasınız. Sizin tercih şansınız yok onlar sizi hangi okula gönderiyorsa oraya gitmek zorundasınız. Ve beni gönderdikleri okulda çoğunluğun Bulgarların olduğu bir okul arada sadece bir iki Türk vardı. Oraya gittim okudum ama beni gerçekten çok üzmüştü.” (Enbiye Sırım, Sözlü Tarih Görüşmesi, 09.03.2022).

İsim değişikliği uygulamasının ise ilk başta Pomaklara ve Çingenelere uygulandığını, 1984 yılında kışın en sert geçtiği dönemde bu uygulamayı Türklere de başlattıklarını aktaran görüşmeciler, bu uygulamanın silah zoruyla gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Türk Köylerinin etrafı tanklarla, ağır silahlı askerlerle sarılarak giriş çıkışlar yasaklanmış ve insanlar korkutularak karşı çıkmaları engellenmeye çalışılmıştır. İsmi değiştirmek istemeyenler evlerinden ve iş yerlerinden polis zoruyla alınarak, önlerine isim listesi konmuş ve Bulgar Slav ismi seçmesi istenmiştir. Rastgele seçtirilen isimlerle kardeşlerin, baba ve çocukların bazılarının soyadları dahi farklı olmuştur. İsmi değiştirmek istemeyen, karşı gelenlerin darp edildiğini ifade eden görüşmeciler bazı yakınlarının da Belene Kampına kapatılarak işkence gördükleri belirtilmiştir. Belene Kampından çıkanların bir kısmının da kısa süre sonra vefat ettiği görülmüştür. Bir görüşmecinin ise tutuklanan iki yakını, bırakıldıktan kısa süre bir sonra intihar etmiştir:

“...Ocak ayında kışın en sert olduğu zaman isimleri değiştirdiler 1985’te. Eşim Açık öğretime gitmişti, oradan demişler sen geri dönmen gerekiyor ismini değiştireceksin. O zaman bizim orda ad değiştirmezlerdi daha önce Pomakların değiştirmişlerdi ama kimseyle de bağlantı kuramıyorsun o zaman, sizin köyde nasıl bizim köyde nasıl bilmiyorsun. Eşim ikinci gün döndü on beş günlüğüne gitmişti. Kış tatildi o zaman Annemlere gittik başka köye. Asker sarmaya başladı köyleri, Köyde meyve bahçesi vardı oraya tankları getirdiler. Giriş çıkışa bariyerler koydular.

Annemin köyünde daha az Türk var o yüzden orda daha önce başladılar adları değiştirmeye. Amcamın çocuklar saklandılar isimleri değişmesin diye. Amcamın bir çocuğu Türkiye'ye kaçmaya çalışırken yakalandı, ceza evine atıldı iki sene...”(Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

“İsim değişikliğine karşı biz köy olarak seferber olduk. Şimdi bizim tabii oturduğumuz lojmanın bahçesinde bir ceviz ağacında Türk bayrağı gördük sabah uyandığımızda. Bir de Çamlık'ta yine Türk bayrağı gördük. O bayraklar sonrası halk böyle bi toplandı ve yürüyüşe geçti. Köy köy birleşildi, tanklar tüfekler durduramadı bu yürüyüşü. Ve tabii yürüyüş sonrası 3 şehidimiz var 3 kişi şehit oldu, Bulgar askeri ateş etti. Tabii ki Türk bayraklarının bizim ceviz ağacında olması ve bize yakın başka bir Türk bayrağı oluşundan dolayı babamı sorumlu tuttular. Babamı da cezaevine, gece saat ikide köpeklerle evimize girdiler. Kız kardeşim küçüktü ve yatağın altına gizlendi korkudan, babamı tutukladılar ve cezaevine götürdüler. Yani biz direnişimizi gösterdik, cezaevinden sonra kısa sürede dediler Bulgaristan'ı terk edeceksiniz. Türkiye'ye gideceksiniz. Babam buradaki tercüman gazetesinde çıktı öldürüldü bu kişi diye. Çünkü tutuklarken babamı yabancı gazeteci çekmiş bu kişi öldürüldü diye. Bulgaristan'da bu kişinin sağ olduğunu göstermek için serbest bırakıyor ve Türkiye'ye geliyoruz bu şekilde”(İlhan Güneş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 12.03.2022).

“...Tabii bu çok rencide edici bir durum, çok zor. Bunu kimse hatırlamak bile istemiyordur, çok acı bir durumdu, kağıt üzerinde bir Bulgar ismimiz oldu. Bu isim değişikliği kademeli oldu. İlk önce pomak ve çingene ailelerinden başladı 1984'ün Aralık ayında Türk ailelerinin ismi değiştirmeye başladı. Tabi bunu duyan insanlar yürüyüşlere başladı. Orda ciddi bir tepki oldu. Bazı önderlik yapan veya yapabilecek kişilerin tutuklandığını ve Belene Kampına kapatıldığını duyduk. Oraya gidenlerden de geri dönüş olmadığını iyi biliyoruz eski yıllardan. Sonra bu olaylar birkaç ile sıçradı ve eşimim köyünde plastik mermiyle müdahale edildi. İki tane bayanın orda hayatını kaybettiğini biliyorum”(Reyhan Kaya, Sözlü Tarih Görüşmesi, 15.10.2022).

“O zamanda gene çok kötüydü. Bizim zaten çalıştığımız yerden müdür geliyordu, bizde öyle yaptılar. Müdür çünkü yaşadığımız yeri biliyor, onunla birlikte

iki asker silahlı ve köpekleri vardı. Biz baştan açmadık kapıyı. Aç kapıyı da güzellikle olsun dediler. Sonra biz içerde düşündük, eşim vermek istemedi pasaportlarımızı ama ağlayarak verdik pasaportlarımızı. Babam gitti onlarla isim koydular hepimize. Babamın ismi oğlumun ismi aynı, soy isimler farklı. Onların verdiği isimlerle mal varlığı istersen yok, herkesin farklı isimleri. Benim kızım 1985 te doğdu, ben hamile kaldığımda da aldırma istedim çünkü direk Bulgar ismi ile yazılacak diye istememiştim. Sonra babam dedi hiç unutmuyorum kızım niyetine girmişsiniz belki vardır onunda bi yolu, Allah yardım eder dedi. Sonra doğurduk doğduğu gibi de Bulgar ismi verdiler. Ama biz kulağına hoca ile Ayla ismini okuttuk. Bizim orda göç olmadan bir kaç ay önce isim değişikliğine karşı kalkışma oldu. İnsanları dağıtmak için kum dökmüşler insanların üstüne helikopterlerle. Biz çalışıyoduk gidemedik, ondan sonra da teyzemin evi vardı orda, teyzemin çocuğu da ordaymış ve tutuklandı. Onun üç sene nerde olduğunu teyzem bulamadı, biz göçtük o kaldı. Teyzem üç sene hangi hapishanede olduğunu bulamadı beş sene sonra buldu çıktı, dışlerini dökmüşler işkence... tedavi gördü sonra (Vijdan Terzi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“O olayları anlatmak istemiyorum, o günleri hatırlamak dahi istemiyorum. Bunu yaşamak... Geceydi, eşimle başımızı yastığa koyduk adım Kemal Mehmet Efrahim, sabahı kalktım Kalim Merinof Efrinof, Tabii ben o zaman Belediye Başkanıydım, askeri konvoy araçlar geldiler evimin önüne kapımın önüne, “Biz seni almaya geldik” dediler. “Belediyeye geleceksin” dediler. Bende görevimi biliyorum dedim, siz araçlarınızı çekin ben gelicem, sizde ne görev verildiyse yaparsınız dedim. Ben makamımda olduğum kadar, millete bunun askeri bir müdahale olduğunu ve sağ duyulu olmamız gerektiğini, yoksa sonuçlarının ağır olacağını, ne derseler onu yapcaz dedim. Sonra gittim, isim seçmen gerekiyor dediler. Tamam Baş harflerime uysun siz seçin dedim. Kemal Mehmet Efrahim, Kalim Melinof Efrimof (sesle ağlıyor)... Ama bi daha alıştık mı desem, beş yıl orada Türk milleti o azınlık yürüyen meftâ (ölü) dı. Yani Anne baba, eşin ve Çocukların dışında hiç kimseyi düşünmüyorsun ve neyin olacağını tahmin edemiyorsun. Ölüme dahi her an hazırlıklı oluyosun...” (Kemal Öztürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 06.04.2022).

“Köyümüzün doktoru vardı o da isim değişikliğine karşı gelmişti onu Belene’ye atmışlardı. Orda hırpalamışlar fazla, yaşamadı çıkınca öldü, komşumuzdu kendisi. Benim çok samimi arkadaşımın kuzeni kız, onu da atmışlar Belene’ye ama ona bir şey olmadı... Aslında kimse istemiyordu ama yapacak bir şey yok. Onların amacı isim değil aslında, senin ismini alacak senin çocukların birkaç nesil sonra Türklüğü unutacaklar...” (Meliha Filibeli, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.10.2022).

“İsim değişikliğine karşı tepkiler verildi köylerde, ölenler oldu. Benim bi dayım vardı, koyun güderdi devlete, tekese de(kooperatifde), Bulgar askerleri bastı köyleri, dayım da “benim adımı değiştiremezsiniz” diyor. Onu tutukladılar, Belene’ye attılar, iki buçuk sene mahkemesiz yattı orda. Bir sene sonra görüşme verdiler, babam ben amcam gittik. Bi gece de, 1985 Ocak ayında bastılar askerler Türk köylerini. Başladılar insanları birer birer çağırmaya dediler ki “siz Bulgardınız, yeniden Bulgar olacaksınız, ne mutlu bana diyceksiniz”. Türk muhtar ağladı diyemedi, sonra onu dövdüler, mahpusa attılar... Belene’de dayım hiç mahkeme olmadan orada yattı, arkadaşlarıyla birlikte. Bir sene sonra görüşme verdiler, bizde gittik görmeye, dayıcığımı çıkardılar elinde ayağında zincirler vardı, pranga vurmuşlar, kayığa bindirip getirdiler yanımıza. Belene Adası Tuna Nehrinde bir ada, on yedi kilometre uzunluğu dokuz kilometre de genişliği var. Kaçmaya kalkanlar Romanya tarafına, nehir orda çok hızlı aktığı için hep ölmüşler, dayım anlatırdı. Dayımı görmeye torunu da götürmüştük, kucağına aldı, o sırada ağlayınca “ ağlamayın Türk evladı ağlamaz” dedi dayım, haydi asker duydu bu sefer Türkçe konuştuk diye silah dıpcığıyla dövdü dayımı aldılar götürdüler...” (Şevket Halimoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 05.11.2022).

“...Aralık ayına denk getirmişler, bu üç ayda bu iş çözülecek diye emir gelmiş. Dağlık yerlerden başlamışlar ki aşağıdan başlasa insanlar dağlara kaçacak. Bize 23 Ocakta denk gelmişti, polis geliyor basıyor, bazı yerlerde tanklar geldi. Köyü sarmışlar iki taraftan karşı gelenler olursa basacaklar köyü. Ben diş hekimi arkadaşım ile kaçtım üç gün kaçabildiğimiz kadar. Kabul edemiyor insan bunu. Benim ikiz kardeşim 78’de göç ediyor Türkiye’ye, görevliye dedim ben isim seçtim ikiz kardeşim ne olacak ona da mı seçicem dedim, o arada tam arkamdan bi ses geldi “çok fazla konuşma gideceğin yeri biliyorsun” dedi. Eyvah dedim, duyuyordum

çünkü başkaldıranları götürüyorlar, sağ mı ölü mü bilinmiyor. İki kişiyi çok net biliyorum götürdüler bi daha dönünce kendini astı ikisi de... (Müslüm Ersoy, Sözlü Tarih Görüşmesi, 03.04.2022).

Haklarını aramak için toplanıp yürüyüşler yapan Türklere, asker tarafından ateş açılmış, öldürülenler, yaralananlar ve tutuklananlar olmuştur.

“İsim değişikliğinde 19 Mayıs’ta bizim köy tamamen ayaklandı. 24 Mayıs Bulgaristan için önemli, Kiril ve Metoslav alfabesinin getirilmesiyle ilgili milli bayram olduğu gün ilçeye doğru yürüdük. Askerler helikopterlerle geldiler, itfaiye araçları geldiler, dört beş metre sonra önümüze set duvar gibi engellediler. Miting yaptık, benim elimde Bulgarca yazan afiş vardı “Ben türküm” diye. Kadınlar ön tarafta safta özellikle bebekli olanlar, ilahi söyleyerek isim değişikliğine bu şekilde tepki verdik. Hacıoğlu Pazarcık vilayetine bağlı bizim köyümüz Kili kadı ilk ayaklanmayı başlatan köy. Daha sonra bunun şeylerini de gördük, sürgün şeklinde Bulgaristan bizi Türkiye’ye büyük göç diye sürdü, onların tabiriyle büyük göç. Bu büyük göç değil tamamen zorunlu göçtü. Komşu köylerde ölenler de var. Maloğlu denen köyde Bulgaristan’ın kolluk kuvvetlerinin silah açması neticesi ile Türklerin Şehit olmasına neden oldu. Gerek Güney Bulgaristan’da gerek Kuzey Bulgaristan’da şehitlerimiz oldu. En önemli şehidimiz 1984’te 17 aylık Türkan bebeğin annesinin kucağında vurulmasıyla tankların üzerimize gelmesi ile bayağı bir baskı oldu...”(Bilgin İnceoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.03.2022).

Özellikle okumuş aydın kesimin sürgüne gönderildiğini ifade eden görüşmeciler, bu kişilerin tutuklanıp işkence gördüklerini de belirtmişlerdir. Bu aydın kesimden olan bir görüşmeci de eşi ile birlikte tutuklanıp bir hafta işkence görmüş, ardından bir sene ev hapsinde tutulmuştur:

“Değiştirmek istemesek de mecburen değiştiriyorlar herkesin ismini. Yaşadığımız sıkıntılar televizyonda, haberlerde hiçbir şekilde yansıtılmadığın için, Türkiye’ye haber veriyorduk, bu yüzden de çok zor günler yaşattılar bize. ...1984 ile 1989 arası bizim kâbusumuzdu. Bilhassa okumuşlara çok büyük baskılar vardı. Bizler ilk gelenlerdeniz. Kapalı kaldık, eşime işkenceler yapıldı. Bana da yapıldı ama

o kadar çok değil. Bir sene ev hapsinde kaldık. ...Mayısta geldik Türkiye'ye ilk gelenlerdeniz. Bizi sınıra polis zoruyla getirdiler. Biz birer valiz alabildik, bir valiz ne alır onu siz düşünün. Kendi arabamızı verdiler, bir polis arabası önümüzde bir polis arabası arkamızda bizi sınıra o şekilde getirdiler.” (Nütfiye Solak, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

Bir görüşmeci de akrabasının darp edilerek bütün dişlerinin kırıldığını ifade etmiştir. Bu asimilasyon sürecinde psikolojik olarak çok kötü etkilenen bazı kadınların hamileliklerini sonlandırdıkları, çocuklarının Bulgar ismi alacağına hiç doğmamalarının daha iyi olacağını düşünmüşlerdir. Milli benliklerini kaybetme korkusu yaşayan görüşmecilerimiz, yaşanan bu sürecin çok incitici çok zor olduğunu kelimelerle ifade etmekte dahi zorlanmışlardır. Hatta bazıları yüksek sesle ağlayarak bu insanlık dışı olayın travmasını hala atlatamadıkları gözlenmiştir:

“...İsimlerimiz değiştirildi yani böyle gelişmelerin olacağını düşünemezdik. Anca baskılar arttıkça halk buna isyan etmeye başladı. Çocuklarımızı sünnet ettiremedik kaçak göçek saklı gizli, çok anneler babaneler sorumluluğu üzerine alıp hapishanelere gittiler. Evlenemedi çoğu kişi "Evlenipte napıcaz Bulgar mı doğuracaz" diye evlenmekten vaz geçen gençler... .Hamileliklerimizi sonlandırdık örneğin ben kendi hamileliğimi sonlandırdım. Çünkü Bulgar doğmaması için, çocuğumuz doğar doğmaz Bulgar adı koyacaklar, o şekilde yaşadık yani. O travmayı atlatana kadar bir kaç sene çok zor.”(Gülbeyaz Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

5.1.5. Aidiyet

Görüşmecilerimizin çoğunluğunda 1984 yılına kadar Bulgaristan'a karşı bir aidiyet sorunu görülmemekle birlikte Türk oldukları ve Türkiye'de akrabaları olduğu için Türkiye'yi ana vatan olarak tanımlamışlardır. Bulgaristan Hükümetinin asimilasyon uygulamalarından sonra doğdukları, büyüdükları topraklara karşı olan aidiyetlerini yitirmeye başlamışlardır. Bazıları da her ne olursa olsun atalarından miras kalan bu toprakları terk etmek istememiş ve haklarını elde etmek için

direnmiştir. Türkiye’yi cennet gibi hayal edenlerin yanında, özgürlük ve kendileri için büyük bir güç olarak tanımlayanlarda vardır:

“Yani biz eski vatanımız diye biliyorduk zaten. Bir zamanlar bizim köklerimiz Karaman’a kadar gidiyor. Yine aile ağacına baktığımızda öyle, vatanımız diye bakıyorduk...” (Fehmi Aydoğdu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 10.11.2023).

“Türkiye bizim için özgürlük, Türkiye bizi kurtaracak, biz yalnız değiliz. Bu zorbalığın sonu gelecek. Biz özgürlüğümüze kavuşacağız, Türklüğümüze devam edeceğiz. Güzel bir umuttu Türkiye bizim için.”(Emine Gençtürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“Valla Türkiye dedin mi, içimiz böyle coşuyodu. Babam rahmetli üç günlüğüne turist olarak geliyolardı buraya. Getirmişti bize terlik, telli pabuç, kadifeler, başörtüler. Onları kullanmaya kıyamazdık, memleketten Türkiye’den diye. Türkiye dedin mi akan sular dururdu...”(Nefise Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

“Bizim için Türkiye vatan, vatan ve yine vatan.” (Hüseyin Tomar, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.10.2022).

“...Bulgaristan Cumhuriyetinin toprakları bizim vatanımızdı, orda yaşamak bizim hakkımızdı. Biz sürgün edilsek de, 1989 büyük gezi de dense, sürgün de dense, ne denirse densin ben bugün burda mülteci gibi yaşadığımı hissediyorum. Türkiye, tamam garantör ülkemiz anavatanımız, Allah razı olsun bize sahip çıktı...”(Kemal Öztürk, Sözlü Tarih görüşmesi, 06.04.2022).

“Memleketimiz, yani bi devlet değil de cennet gibi bi yer diye düşünüyordum.”(Vijdan Terzi,11.03.2022).

5.1.6. Göç Kararı

Görüşmecilerin hepsinin göç kararı almalarında Bulgaristan Hükümetinin uyguladığı asimilasyon politikası etkili olmuştur. Özellikle isim değiştirme sürecini çok sert uygulamalarla gerçekleştiren Bulgar Hükümeti, Türklere doğdukları topraklarda yaşam hakkı tanımamıştır. Görüşmeciler, Türklüğünü, dinini ve benliğini kaybetmemek için bu kararı aldıklarını ifade etmişlerdir:

“Küçük olduğum için annem babam karar verdi. Düşündük bundan sonra bu eziyeti burada daha fazla görmeyelim. Zor bir karar ama herkes gidiyor, komşularımız da gidiyor, bize burada daha da zorbalık yapılacak, kültürümüzden eser kalmayacak, kültürümüzü yaşatma amacıyla kurtuluş amacıyla karar verdik.”(Emine Gençtürk, Sözlü Tarih Görüşmesi,28.03.2022).

“O politikadan sonra bizi Hristiyanlaştırma, isimlerimizi değiştirmeden sonra, karar verdik. Biz çocuklarımıza bunu anlatmaya çalışıyorduk “biz yılmıycaz, biz Türk azınlığı olarak müslüman olarak yılmıycaz” o yüzden ana vatanımıza geldik. Biz isimlerimizi değiştirtmedik yani. Doğduğumuz topraklarda kalabilirdik yani o şekilde. Ama bu komünizm rejimi altındaki Jivkof politikası, Müslümanları Hristiyanlaştırması bizim hoşumuza gitmedi ve kesinlikle direndik ve göç etmek zorunda kaldık” (Mecbure Aktaş, Sözlü Tarih Görüşmesi,19.03.2022).

“Bu asimilasyon politikası resmi olarak başladıktan sonra bizim o dönem Cumhurbaşkanı Turgut Özal, benim vatandaşlarıma ben kucak açıyorum gibi bir söylemde bulunmuştu. Jirkof da bizi gönderdi. Zaten çocukluğumuzdan beri bir Türkiye özlemi vardı bide böyle bir şey yaşamışsın isim değişikliği falan, ancak Türkiye’ye gidersek Türk kalabiliriz, ibadetlerimizi yapabiliriz diye düşündük ve göç etmeye karar verdik...” (Embiye Sırım, Sözlü Tarih Görüşmesi, 09.03.2022).

“İsim değişikliğinden sonra her şey değişti. Babam benim sağlık çalışanıydı. Çok hayalleri, planları vardı ailemin. Ama bu ülkenin 1984’den sonra yaşanacak bir yer olmadığını görünce her şey değişti. Tek unsur oydu isim değişikliği, en zoru da oydu.” (Ercan Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 19.03.2022).

Bazıları da göç kararı almadıklarını zorla sürgün edildiklerini belirtmişlerdir. Aydın kesimi polis zoruyla iki üç saat içinde, bir bavul eşya ile göçe zorlamışlardır:

“Biz göç etmedik bizi zorla gönderdiler. Çağırdılar bizi dediler “Hazırlanın üç saat içinde gelip alcaz sizi” dediler. ...Biz Mayısta geldik Türkiye’ye ilk gelenlerdeniz. Bizi sınıra polis zoruyla getirdiler. Biz birer valiz alabildik, bir valiz ne alır onu siz düşünün. Kendi arabamızı verdiler, bir polis arabası önümüzde bir

polis arabası arkamızda bizi sınıra o şekilde getirdiler.”(Nütfiye Solak, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

“Göç etmedik ki kovulduk. Ben mesela kendi olayımı anlatıyorum: O zaman son görevim Kaymakamlıkdı, her ne görevde olursan ol, büyük geziye katılabilir. “Gezi” diyorlardı göç değil. Ama görevinden istifa edip katılabiliyorsun. Ee bu geziye izine çıkarım niye istifa edeyim, sonra geri dönerim. Ama istifa et diyorlardı bu da kovmak oluyor. İstifa ettim bende. Vali bey dedi “ Biz bi Kaymakama da bu sistemi kabul ettiremediyse, sen delisin ya da hastasın” dedi. Ben ne deliyim ne hastayım, ben geziye katılcam dedim, sizin sisteminiz batacak dedim.”(Kemal Öztürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 06.04.2022).

Görüşmecilerden turist vizesiyle gelenler de olmuştur. Bu kişilere “Gidin görün beğenmezseniz dönersiniz” denmiştir. Fakat iş yerlerinden de istifa etmeleri için zorlanmışlardır. Bazı görüşmecilerin de on yedi yaşında olan erkek çocuklarına göç izni verilmemiş, askerlik yaşı gelmediği halde zorla askere alınmıştır. Bu yüzden göç edemeyen ya da çocuğunu orada bırakmak zorunda kalanlar olmuştur. Bu gençlerin, sınıra ailelerini geçirmeye gelmelerine dahi izin verilmemiştir.

“...Kardeşler içinde en zor ben geldim. En küçük oğlum on yedi yaşındaydı, “askerliği burda yapıcak” dediler. Aslında askerliğe gitmesine üç sene var. Oğluma izin vermediler buraya gelmesine. “Oğlunu bırak git” diyorlar. Kızımın büyük oğlumu, gelinimi bindirdik önden göç ettiler. Bazıları o durumda olan çocukları sarıp geçiriyorlar sınırdan ama bazıları da yolda ölmüş gizli kaçırırken. Biz de iki ay her gün Hudut’ta kadar geldik nasıl geçiririz diye. Hep dua ettim Allah’ım beni ne olur evladına kavuştur diye. En sonunda bıraktık geldik, geldik ama nasıl geldik(ağlıyor). İki ay diğer çocuklardan ayrı kaldık diye üzüldük önden yollamıştık onları. Bizden herkes göç etti küçük oğlumu bırakacak kimse yok ta dedesinin amcası kalmıştı onun yanına bıraktık. Dokuz ay kaldı orda oğlum, ben burda üç defa düştüm(bayıldım), evlat acısı kimseye göstermesin...”(Lütfiye Öztürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.09.2022).

“İşten çıkardılar bizi. “Ya imzalayacaksınız gitmiycez diye, ya da işten çıkacaksınız istifa edip, yani kovmuş gibi olmayalım” dediler. Türk öğretmenlerin

hepsine yazdırdılar dilekçe, istifa ettirdiler. İki üç gün saldılar daha sonra sınırı kapadılar bizim ordan. Ne yapıcaz kaldık burda dedik. Hiç olmassa ayakkabı fabrikasına girip işçi olarak çalışalım dedik. Orda çalıştık. Ordan büyüklerden biri gelmiş hükümetten, kız kardeşime demişler “ablan nerde” başka Bulgar bir öğretmen arkadaş da demiş “onlara tarla bile çok niye onları işe almışlar” demiş. Bize iş verilmesini istemediler. Sonra vize aldık, bu sefer oğlumu salmadılar, askerlik yapacak dediler. Onu askere gönderdik, o da dedi “siz gidin ben yolunu bulup gelirim”. O öyle diyince annemle babamda biz onu bıkamayız dediler, onlarda kaldı...” (Fitnat Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.09.2022).

5.2. Göç Sırasındaki Dönem

5.2.1. Yetkililerin Tutumu

Göç esnasında Bulgaristan devlet yetkililerinin çok sert tutumlarından bahseden görüşmeciler olduğu gibi, sıkıntı yaşamadıklarını ifade edenler de olmuştur. Pasaport işlemleri için yüklü miktarda paralar alındığı, kendi aracıyla giden birkaç görüşmeciye de araç vergilerini ödedikleri halde tekrar sınırdan döndürüp vergi ödetmişlerdir. Çantalarında fazla parası olanların paraları alınmış, ailedeki kişi sayısı kadar da belli miktar yine para alınmıştır.

“Tabii ki ciddi takip edildiğimi biliyordum. Sınıra kadar geldim, niye aracının vergisini ödemedin diye sorguladılar. Ben geziye gidiyorum önceki vergilerimde ödenmişti, Yok dediler bu araçla gidicen araç orda kalacak öde. Tamam dedim her yerde banka var öderim, 30 km geri de ilçe var orda ödeyeyim dedim. Onu da kabul etmediler, doğduğun ilçeye gidip yatır dediler, döndüm oraya yatırdım uğraştım. Sonra geldim sınıra ikinciye yine başladılar sorgulamaya. Paraları, “banka da ne param” var zaten biliyorsunuz, para burda iki yüz lira. Onu da kişi başı ellişer lira verdik aldılar...” (Kemal Öztürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 06.04.2022).

“Açıkçası bir hayvana yapılan muamelenin dışında değildi. Çünkü o ifadeyi onların yüzünde görebiliyorduk. Özellikle polis veya asker seviyesindeki yöneticilerin tutumu öyleydi, muamele çok kötüydü.” (Reyhan Kaya, Sözlü Tarih Görüşmesi, 15.10.2022).

“Göç esnasında gayet hasmâne bir tutumları vardı bize karşı. Bunlar elimize pasaportu verdikten sonra Bulgaristan, bana iki saat süre verdiler terk etmem için. Fakat bu esna da yollarda çok göç eden insanlar vardı bizim gibi, ben dokuz gün yollarda kaldım. Aç ve susuz kaldım yollarda hiç yardım görmedim Bulgar tarafından.”(Hüseyin Tomar, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.10.2022).

“Zorluk çıkardılar. Bankada param vardı, onu çekmeğe gittim, Askerler geldi yanıma onların yanında da birer koca köpek. O köpekler neredeyse beni parçayacaklar, iyice yakın tutuyolardı köpekleri bana. Trene binerken de askerler jopla insanların kafasına vuruyolardı. Zordu yavrum çok zordu, Allah bize yardım etti de attık ayağımızı buraya.”(Minnet Kahraman, Sözlü Tarih Görüşmesi, 22.10.2022).

“Gümrükte şöyle, Bulgaristan gümrüğünde biz, getirdiğimiz elektronik eşyaları bırakmak zorunda kaldık. Geri göndermek zorunda kaldık, belirli bir para limitimiz vardı kontrol ediliyorduk. Türk gümrüğünde tam tersine bizi çok iyi ağırladılar, çok iyi karşıladılar yani Türk tarafına geçmek bizim için büyük bir sevinç oldu.”(İlhan Güneş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 12.03.2022).

“Gümrükte hatta çok aradılar. Bulgar tarafında kadın görevli muayene etmedik yerimizi bırakmadılar. Para geçirmeyelim diye neyimiz var neyimiz yok aradılar. Arabayı erzak doldurmuştuk, daha doğrusu burada gelince de yük olmayalım diye, iş bulana kadar diye. Sadece bir valiz kıyafet onun dışında hepsini atturdılar. Un, şeker, bal, konserve çöpe gidiyor hepsi. Hiçbir şey hiçbir şeysiz geliverdik.”(Fatma Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“Önceden gelenler hiç gümrük ödemedi. Ama biz sonra gelenler vizeyle ödedik. Bulgar, bütün elektrikli eşyalara, arabalara yüzde üç yüz gümrük ödettiler bize. Bizim Lada arabamız vardı, altı bine arabayı aldık, üç bin gümrük parası ödedik. İyi ki bizim birikmiş paramız bulunuyordu. Diplomalara bile para ödettiler göç esnasında. Televizyon yüz Leva küçük televizyon, üç yüz Leva gümrük ödettiler ona. Yani elimizdeki paraları gümrüğe verdik.” (Fatma Özgü, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022)

“Gümrükten geçerken biraz zahmet çektik, paralarımızı aldılar bizim Bulgaristan tarafında. Kaynanamdım aldılar bin leva, bizden aldılar iki bin leva. Türkiye tarafında sıkıntı olmadı.” (Nesibe Yıldız, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.10.2022)

Valizleri karıştırılıp değerli gördükleri eşyaları aldıkları, bir görüşmeci de çizdiği kara kalem resimlerinin dahi alındığını dile getirmiştir. Yetkililerin düşmanca tavırlar sergilediğini ifade eden bazı görüşmecilerimiz sebepsiz yere iki üç gün arabada bekletildiklerini, karda kışta küçücük çocuklarıyla donma tehlikesi geçirdiklerini söylemişlerdir.

“Toplu olarak ve bir iki gün içinde olduğu için, en pratik eşyaları aldık. Çok ta bir eşya alamadık aldıklarımızı ta rastgele trene attık. Orda beni çok üzen bir olay anlatayım: Ben resim çiziyorum kara kalem o çalışmalarımı ben getiremedim. Yaptığım o çizimlerimi geçirmediler orda bırakmak zorunda kaldı.”(Reyhan Kaya 15.10.2022).

“Şöyle yaşadık diyebiliriz. Biz o gece sınıra geldik, kar yağıyor, Bulgar görevli dedi “bu saatte Türkiye kabul etmiyor, yarın sabah geçeceksiniz”. Ay kar yağıyor, çocuklar arabada, kardeşimin iki kızı, benim bir çocuk. Ne yaptık çektik arabaları bir yere o geceyi dışarda geçirdik. Kar yağıyor biz arabalarda bekledik sabaha kadar. 5 Aralıkta geldik.”(Fitnat Mutlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.09.2022).

Göç edenleri çoğunlukla Polis konvoy halinde sınıra götürmüştür. Bir görüşmeci de konvoy halinde göç için yola çıktıklarında yetkililer tarafından Burgaz Ormanlarına götürüldüklerini ve orada 12 gün boyunca çok zor şartlar altında bekletildiklerini ifade etmiştir. Ormanda çok derin çukurların açılmış olduğunu ve onların yanında bekletildiklerini anlatan görüşmeci, o günlerde bu çukurların niçin açıldığını anlamasa da daha sonra “soykırım kuyuları” olduğunu öğrendiğini belirtmiştir.

“Zorla git diyorlardı. Biz de yola çıktık yanılmıyorsam 17 Haziran'da. Bulgaristan'ın Burgaz ormanlarında 12 gün boyunca açılan o soykırım kuyularının yanında (daha sonra soykırım olmadı ama), açlık ve sefalet içinde, konvoy halinde

orman içinde bekledik ki dönemin Genelkurmay Başkanı uygulamadığı için kararı “Hepsini temizleyin ormandakileri”. O kuyuların ne anlama geldiğini çocukken anlamıyordum ama onların o soykırım kuyuları olduğunu sonradan öğrendik, dün gibi hatırlıyorum.”(Bilgin İnceoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.03.2022).

Bir görüşmeci de polis tarafından zorla iki üç saat süre verilerek sürgün edilirken, çocuklarını orada bırakması için zorla kağıt imzalattırmaya çalışmışlardır. Kağıtı imzalamayınca ormanlık alandan sınıra götürülerek, korkutulmak istenmiştir. Görüşmeci, bu yaşadıklarından sonra Türkiye sınırına geldiğine inanamayıp, öldürülmek için bir yere götürüldüğünü düşünmüştür:

“Şöyle polis arabalarıyla gelirken ben hep düşündüm, Belene kampı arkada kaldı başka bir kamp mı var oraya mı götürüyorlar diye. Biz Mayısta geldik, göç başladı daha sonra. Bizi öyle yollardan geçirdiler ki sınıra gidiyormuşuz gibi gelmedi bana. Sınıra geldik ama eşimle bize geçin dediler karşısı. Geçtik, kapıkule o zaman bir iki kilometre ilerleydi, sınırı geçtik, arabayı durdurduk oturduk. Eşime dedim burası kamp mı ne? Hiç inanmıyorum Türkiye olduğuna, bayrakta var ama, öyle bir on beş dakika oturduk. Daha sonra idareden bizi görmüşler, geldiler. “Geçmiş olsun, hoş geldiniz” dedikten sonra o zaman inandık. Ama bir yirmi dakika inanamadık, hep bir mizansel şeyler uydurdular orada dedik. Göç etmeden önce bizi çağırmışlardı üç saat içinde hazırlanın diye ama şurayı imzalayın çocuklarınız burada kalacak dediler. Dedim ben kabul etmiyorum bunu. Sonra her köyün ormanı var, bizi ormanlık yola götürdüler. Dedim bizi artık burda öldürecekler, ama kağıdı imzalarsan da öldürecekler imzalamasan da. Sonra üç saat mühlet verdiler. Ne koyabilirsin, iç çamaşırı, çorap. Kızım altı yaşındaydı hiçbir oyuncakını alamadık. Yeni bisiklet almıştık onu koyamadık çok ağlamıştı. Ben o seneleri hiç hatırlamak istemiyorum. 89-90 ve 91 yıllarını ben hayatımdan çıkardım. Psikolojik olarak çok etkilendim.”(Nütfiye Solak, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.03.2022).

Gümrükte Bulgaristan tarafında zorluk çıkartılsa da Türkiye tarafında zorluk yaşanmadığı, aksine çok yardımcı olunduğu ifade edilmiştir.

5.2.2. Mal-Mülk

Yapılan görüşmelerin hepsinde taşınmaz mallarının Bulgaristan'da kaldığını, çok kısa süre içerisinde göç etmek zorunda kaldıkları için satma imkanlarının olmadığını belirtmişlerdir. Evlerini ya da tarlalarını satmak isteyenlere de değerinden çok düşük fiyat verilmiş ve zarar ederek satmak zorunda kalmışlardır:

“Mallarımız kaldı. Devlet lojmanında kalıyordum bir sürü eşyalarımız vardı. Ama Bulgarlar el koymuşlar. Kayınpederler orda kalmışlardı, onlara bir şey vermemişler. Bulgaristan devleti bir kanun çıkardı. Uyanıklık yapıp üç sene içinde toprağına sahip çıkanlar kendi toprağına alabildi. Diğerlerine el koyuldu devlet tarafından. Kendi adamlarına vermişler, verimli topraklar el değiştirmiş, senin toprağın var ama hangi dağın tepesinde.” (Ali Çakır, Sözlü Tarih Görüşmesi, 20.03.2022).

Köyde yaşayan ve hayvancılıkla uğraşan görüşmecilerimizden bazıları, büyükbaş hayvanlarını satamadıkların için Bulgar komşularına hiçbir ücret almadan bırakmışlardır. Kendi aracıyla göç edenler yanlarına sadece yiyecek, giyecek ve bagaja sığabilen eşyalar alabilmişlerdir. Trenle gelenlerde valizlerine sığdırabildikleri eşyalarını alabilmişlerdir:

“Hayvanlarımız vardı beş kuruş parasız verdik Bulgarlara. Kamyonla eşya getirdik. Burda kamyon verdi devlet bize.”(Makbule Tüfekçi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Orada kaldı hepsi. Hayvanlarımız kaldı, beş dönüm bi bahçemiz vardı kaldı. Hayvanlarımızı evimizin bahçesine saldık öylece bıraktık. Geride kalanlar onlara sahip çıktılar.”(Hüseyin Tomar, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.10.2022).

5.2.3. Ulaşım

Ulaşımında özellikle tren ile gelenlerin yoğun kalabalıktan dolayı çok zorlandıkları görülmüştür. İnsanların, eşyaların üst üste yığılması, bir an önce gitme telaşında olmaları, trene kapasitesinden fazla kişinin binmesi bazı sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur. Trene binerken polis tarafında bazı kişilere şiddet

uygulandığı da görülmüştür. Kendi aracı ile gelenler ulaşımında çok zorluk çekmediklerini belirtmişlerdir. Fakat yolların çok kalabalık olması, binlerce kişinin aynı günlerde göç etmeye çalışması, ulaşımında zorluk yaşanmasına sebep olmuştur. Üç dört gün yollarda bekleyenlerin yiyecek içecekleri kalmadığı için aç susuz kalmışlardır. Yol üstünde satılan yiyecekler de özellikle çok yüksek fiyatla satıldığı için alamamışlardır:

“Biz demir yoluyla geçiş yaptık. Şumen’den Kapıkuleye girişimiz yaklaşık bir gün sürdü. Herkes yanına ne alabildiyse yiyecek onlarla idare etti. Yolda da hiçbir şey alabilmemize izin verilmedi, İnsanlar aç susuz geldi. Kapıkuleye gelince orda bizi çok güzel ağırladılar, iki gün orda kaldıktan sonra Türkiye’ye gelebildik.” (Reyhan Kaya, Sözlü Tarih Görüşmesi, 15.10.2022)

“Zorluk oldu şöyle, kalabalıktan çok uzun konvoy oluşmuştu. O yüzden ilerleyemiyorduk, öyle sıkıntı oldu.” (Şevket Halimoğlu, 05.11.2022).

“...Biz dört yüz elli bin kişi geldik beş ay içinde. Küçük bir ülke Bulgaristan, kaç tane arabası var ki bizi götürsün. Benim eşyalarım traktörle geldi, altmış kilometre traktörle geldik, otobüs yok. Sonra trene bindik.” (Elman Çetin, Sözlü Tarih Görüşmesi, 23.09.2023).

“...Altı gün biz yoldaydık. Eziyet sınırdan geçene kadar devam ediyor. Tekerlekli metal araç var, çok ağır, eşyaları onunla taşıyorsun. Bide para ödüyorsun o araca onun ücreti var. Bulgar sınırından o tampon bölgeyi geçene kadar çok zordu, eşyaları o tekerlekli araçla geçirmeye çalıştık çocuklar eşim itiyordu arkadan ben geçirdim. Türkiye tarafı kolay kamyonlar vardı bekliyordu ona yükledik gideceğimiz yere götürdü.” (Müslüm Ersoy, Sözlü Tarih Görüşmesi, 03.04.2022)

5.3. Göç Sonrasındaki Dönem

5.3.1. Duygu

Görüşmecilerimizin hepsi Türkiye’ye ilk ayak bastıklarındaki heyecan ve mutluluklarının tarif edilmeyecek kadar güzel bir duygu olduğunu dile getirmişlerdir. Bazıları sevinçten yere eğilerek toprağı öpmüş, bazıları da birbirlerine sarılarak ağlamışlardır. Özellikle çocuklar her yerde Türkçe konuşulduğunu duyduklarında

sevinç çılgınlıkları atmışlar ve rahatça sokakta Türkçe konuşacaklarına inanmamışlardır. Sevdiklerini, akrabalarını, mallarını mülklerini bıraksalar da yine de tarif edilmez bir mutluluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Çok kişinin yaptığı gibi Türk toprağını öptüm. Anavatanımıza kavuştuğumuz için sevinçten ağladık, tutamadık kendimizi. Yıllardan beri isteğimiz oydu.” (Şevket Halimoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 05.11.2022).

“ Gece yarısı geldik. Sabah uyanınca Türkiye olduğunu gördüm. Çok mutlu oduk. Türk Bayrağının dalgalanması güzel, tarif edilemez bi duygu. Bi çok yaşlımız da anavatan deyip toprağı öptü. Bizler göçmen değiliz soydaşız, soyumuza özümüze geldik. Bu topraklar bizim topraklarımız, orası da bizim topraklarımızdı.” (Bilgin İnceoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.03.2022).

“Gerçekten çok heyecanlandım. Çok hoşumuza gitti yani, Türkiye’de hissettiğim şuydu herkes dışarıda Türkçe konuşuyor, herhangi bir yasak yok, kendi dilimizi konuşuyoruz, gerçekten çok güzeldi bu. Türkiye inanılmaz güzeldi, eğitimi iyi durumda, Türkiye’nin görüşleri iyi. Bize Bulgaristan’da Türkiye farklı yansıtıldı. Türkiye tutucu, eğitimi buradaki gibi gelişmiş değil, bu tarz şeyler yansıtıldı. Ama biz Türkiye’yi görünce çok mutlu olduk. Çok duygulandık, sınırı geçtiğimiz an bizim dilimizde konuşuyor herkes, yani bize yasak yok, aman sessiz konuş, Türkçe konuşmayalım uyarısı yok, çok özgür.” (Mecbure Aktaş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 19.03.2022).

5.3.2. Sosyal Çevre

Tekirdağ iline yerleşmiş olan görüşmecilerimiz çoğunluğu bu ili tercih etme sebeplerinin, daha önceki yıllarda göç etmiş akrabalarının bu il de bulunuyor olmasıdır. Az bir kısmı da İklim ve kültür olarak Bulgaristan’a daha benzer buldukları için buraya daha kolay adapte olacaklarını düşünmüşler ve bu yüzden tercih etmişlerdir:

“Ablamlar buraya gelmişti, o yüzden tercih ettim. Hiç daha önce Türkiye’ye gelmemiştim, abamlardan dolayı geldim Tekirdağ’a.” (Emine Gençtürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“1951 göçünde babamın sülalesinde buraya gelmiş olanlar vardı buraya geldik.” (Ali Çakır, Sözlü Tarih Görüşmesi, 20.03.2022).

“Burda da tanıdıklar vardı Yusuf abiler onların yanına geldik. Ablamlarda Tekirdağ geleceklerdi kaynının yanına. Onlardan da ayrılmak istemiyordum. Annemler Bulgaristan’da kalmışlardı, ablamlar burda. Ben Eskişehir’de olmak istemedim, çil yavrusu gibi dağılmışlar derler ya biz öyle olduk.” (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

5.3.3. Sosyal Hayat

Yapılan görüşmelerin hepsinde akrabaları tarafından çok iyi karşılandıklarını ifade eden görüşmeciler, her türlü maddi manevi desteği de yine akrabalarından görmüşlerdir. Görüşmecilerimizin çoğunluğuna akrabaları evlerini açmışlar ve birkaç ay evlerinde misafir etmişlerdir. Bazıları da kiralık ev bulmalarına yardımcı olmuş ve zaruri olan ev eşyalarını da vermişlerdir. Bazılarının da akrabaları para yardımı yapmıştır:

“Gayet iyi karşıladılar. Yol gösterdiler, kiralık ev bulmamıza yardım ettiler.” (Fevzi Çakmakçı, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.09.2022).

“Burda çok iyi karşıladılar. Kardeşim geleni aldı geleni aldı. Üç kardeş onların çocukları hepsi bir arada kaldı. Biz gelene kadarda abim bizim çocuklara iş bulmuş iki göz odalı bi ev tutmuş. Sağolsun abimler de kızımı Enbiye’yi biz okuturuz dediler, üniversite sınava soktular, okudu.” (Lütfiye Öztürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 29.09.2022).

Komşuları ile uyum sağlamakta herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmüştür. Fakat görüşmecilerimizden bazıları, ilk geldiklerinde Türk vatandaşları tarafından ön yargıyla bakıldıklarını ifade etmişlerdir. Hatta birkaç kişi “gavur” dendiğini ya da “Bulgarlar” diye seslenildiğini ve bu durumdan çok rencide olduklarını söylemişlerdir. “Siz geldiniz bize iş kalmadı” diyenlerde olmuştur. Bir kaç kadın görüşmeciye de fabrikalarda çalıştıkları için “basit kadın” yakıştırması yapılmış ve bu durumu hâlâ unutamadıklarını ifade etmişlerdir. Daha sonra bu kötü muamelenin devam etmediğini ifade etmişlerdir:

“Bazı komşularımız Bulgar diye bahsediyorlardı, biz zaten yaralıyız, çok üzüliyordum “Bulgaristanlı deyin” diye uyarıyordum. Ben tekstilde çalışmışım “siz geldiniz bizimkilere iş kalmadı” diyenler oldu. Siz biz kim dedim, rızkı veren Allah’tır. İstanbul’da “Bulgarlar” deyip dışlayanlar oldu bizi, ikinci sınıf vatandaş gibi.” (Meliha Filibeli, Sözlü Tarih Görüşmesi, 21.10.2022).

“Baştan uyum sağlayamadık. Hep bize “Bulgar geliyo Bulgar gidiyo” diye söylendiler. Bu benim çok zoruma gitti. Biz Bulgar olsak orada kalırdık gelmezdik. Biz Müslümanız, benim babam camii hocasıydı. Biz Bulgarların verdiği isimleri kabul edemedik o yüzden yollara çıktık. Burda da öyle yaptı insanlar bize. Ama iyi ki gelmişiz, anavatanımız burası, Müslüman ülke. Ezanlar okundukça hep ağladım, insana sevinçten hep ağlamak geliyor.” (Minnet Kahraman, Sözlü Tarih Görüşmesi, 22.10.2022).

“Hayır kimse yardım etmedi. Benim eşim fabrikaya girdi, ordan çıkınca temizliğe giderdi. Komşular arkasından dedikodu yapıp “ te geldi ...” derdiler, basit kadın derdiler. Ben saklamıyorum...” (Elman Çetin, Sözlü Tarih Görüşmesi, 23.09.2023).

“Akrabalarımız Allah razı olsun bizi iyi karşıladılar. Yalnız burasının yerli halkı eşlerimizin çalışmasına pekiyi gözle bakmadılar. “Macırlar, karılarını eşlerini çalıştırıyor” şöyle böyle deyip laf söylediler. Ama biz gene de eşimle çalıştık, iki kişinin emeği bu binayı yaptık.” (Hilmi Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 04.11.2023).

5.3.4. Vatandaşlık

Yapılan görüşmelerde vatandaşlık alma ile ilgili herhangi bir zorluk yaşanmadığı görülmüştür. Yetkililer tarafından verilen göçmen kağıdı ile bir çok işlemlerini gerçekleştirmişlerdir. Altı ay sonra vatandaşlık aldığını söyleyenlerle birlikte iki yıl sonra aldığını ifade edenler de olmuştur:

“Türk vatandaşlığı bizim için büyük bir onur oldu. Türk vatandaşlığı bir ayrıcalık bizim için. 91 yılında biz iki sene sonra iki yıllık bir süre macır kağıdımız

vardı ve iki yıl sonra da 91 yılında Türk vatandaşlığına kavuştuk.” (İlhan Güneş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 12.03.2022).

5.3.5. Devlet Desteği

Yapılan görüşmelerde devlet tarafından her türlü zaruri ihtiyaçlarının karşılandığı görülmüştür. İlk sınırdan girdikleri yerden iskân edilecek yerlere araçlar tutulmuş, geçici olarak okullar, oteller veya çadır kentler hazırlanmış ve yiyecek içecek gibi ihtiyaçları verilmiştir. Daha sonra kalıcı olan iskân yerlerine gönderilmişlerdir. Oralarda da devlet tarafından bir yıl kira yardımı yapılmıştır. Bazı görüşmecilerimiz yaşlılara üç ayda bir belli bir miktar para verildiğini belirtmiştir. Her ay pirinç, şeker, un ve bakliyat gibi gıda yardımları yapılmıştır. İlerleyen yıllarda göçmen konutları inşa edilerek daha az para ödeyerek ev sahibi olmaları sağlanmıştı. Bir iki görüşmeci de Yapılan yardımlardan kendi isteği ile almadıklarını, devletine yük olmak istemediklerini ifade etmişlerdir:

“Gıda yardımı, biraz mercimek fasulye deye hatırlıyorum ama 1-2 defaya mahsus bi sey verildi heralde. Konut da verildi onu tamamen unutuyodum. Hatta Konutun başvuru esnasında, hapiste yatanlara öncelik tanıldılar. Babam peşinat vermeden başvuru yapabildi.” (Melek Karataş, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti bize sahip çıktı. Türkiye’ye ilk giriş anından itibaren her türlü desteği verdi. Bir sene boyunca bizim kiramızı ödedi, kömürümüzü aldı ve Allah razı olsun her türlü imkanları seferber etti bizim için.” (İlhan Güneş 12.03.2022).

“Bir sene boyunca kira yardımı aldık. İki kere üç kerede gıda yardımı aldık, kuru baklagil, undur yağdır aldık.” (Makbule Tüfekçi, Sözlü Tarih Görüşmesi, 11.03.2022).

“Devlet yardımında bulundu, bize un, mercimek verildiğini biliyorum. Dış ülkelerden de yardım gelmiş, onlara verilsin diye. Öyle öyle biraz tek tip bile beslensek aç kalmadık en azından. Unu da fırıncılarla anlaştık fırıncılara veriyorduk ekmeğimizi alıyorduk öyle geçirmiştik belli bir süre, bugünlere geldik çok şükür.” (Fatma Hacıoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 20.03.2022).

5.3.6. Halk Desteği

Görüşmecilerimizin çoğu halk tarafından çok fazla destek görmediklerini ifade etmişlerdir. Bir kişi arkadaşı tarafından iki ay kira parasının ödendiği belirtmiştir. İş bulma konusunda yardımcı olanlar da olmuştur. Birkaç kişi de halktan manevi destek gördüğünü belirtmiştir:

“Patronum bize destek verdi. Eşimin muayenehane açmaya kalktı. Bulgaristan’da taksit olayı yoktu, parası olan açardı. Borç almak ondan ayıptı. Patronum o zaman benim taksitlerimi ödedi.”(Nütfiye Solak, 21.03.2022).

5.3.7. İş Hayatı

İş hayatına başlamada zorluklar daha çok işçi sınıfında olanlarda görülmüştür. Birçok fabrikalara başvurmuşlar fakat kısa sürede cevap alamamışlardır. Aynı anda yüz binlerce kişinin göç etmesi doğal olarak istihdam konusunda da zorluklar yaşanmasına sebep olmuştur. Yine de her türlü işi yapmaya razı oldukları için gündelik işlere de giderek geçimlerini sağlamışlardır. Küçük işletmelerde çalışan bazı görüşmecilerimiz sigortaları ödendiği söylene de daha sonra ödenmediği görülmüştür. Bu durum emekliliklerin gecikmesine neden olmuştur. Vasıflı elemanlar daha kolay iş bulmuşlardır. Birkaç görüşmeci bir hafta içinde iş bulduğunu belirtmiştir. Fabrikalarda vardiyalı çalışan bazı görüşmecilerimiz, evlere temizlik işine de gittiklerini dile getirmişlerdir. Memur olanlar çok uzun süre beklemeden kendi mesleklerine devlet tarafından yerleştirilmişlerdir. Öğretmen olan görüşmecilerimiz altı ay sonra Ankara’ya gidip sözleşme imzaladıklarını, kursa tabi tutulduktan sonra da göreve başladıklarını ifade etmişlerdir.

“Evet geldiğimizde çok yoğunluk vardı o yüzden zorluk oldu. Her sabah fabrikaların önlerine gidip bekliyoduk, belki gireriz umuduyla. Bi sabah Gümüşsuyu halı fabrikasına gittim ben, o sabah “1965’e kadar doğumlu olanlar gelebilir” dediler. Bende girdim, bizi mülakata aldılar, daha önce konfeksiyonda çalıştığım için “Yapabilir misin, üç vardiye” dediler, yaparım dedim. Öyle aldılar beni. Ama

görümce çok zorluk çekti onu almadılar.” (İklime Çavuşoğlu, Sözlü Tarih Görüşmesi, 04.11.2022).

“Ben hemşireydim, Ankara'da tekrar sınava girdim denklik için. Denklik belgesi aldım orada, sonra hemşire olarak çalışmaya devam ettim, zorluk yaşamadım.” (Emine Gençtürk, Sözlü Tarih Görüşmesi, 28.03.2022).

“Önce bizi depo öğretmeni olarak verdiler. Üç sene sözleşmeli çalıştık. Sonra birinci dönemden sonra bizi kursa aldılar. Türkçe, Din kültürü, Türkiye Coğrafyası, Türkiye Tarihi dersinden altı ay kursa gittik. O zaman kursa gittik ama maaş ödendi. O kurstan sonra yazılı ve sözlü sınava girdik. Orda Bulgarca kursu burda Türkçe kurs. Ama iyi oldu biz Türkiye Tarihini Coğrafyasını bilmezdik.” (Fatma Özgür, Sözlü Tarih Görüşmesi, 01.04.2022).

SONUÇ

Sözlü tarih ile yazılı kaynaklarda yer almayan bireylerin deneyimleri gözler önüne serilerek, geçmişin daha gerçekçi bir şekilde yazılması ve anlaşılması sağlanır. Sözlü kaynakları güvenilir bulmayan bazı araştırmacılar dahi yazılı kaynakları teyit etmek için sözlü kaynakları kullanmışlardır. Tarihi olaylara şahitlik etmiş kişilerden derinlemesine görüşmelerle toplanan bilgilerin kaydedilmesi ve değerlendirilmesi olan sözlü tarih, günümüzde hak ettiği değeri kazanmıştır. Üniversitelerde sözlü tarih yöntemi kullanılarak birçok doktora ve yüksek lisans tezleri hazırlanmaktadır.

Günümüzde tarihi olaylara şahitlik etmiş birçok kişi bulunmaktadır. Bu kişiler hayattayken onlardan elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ve gelecek nesillere aktarılması çok önemlidir. Bu bağlamda araştırmada Tekirdağ ilindeki 1989 Bulgaristan göçmenleri ile sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır. Göçmenlerin göç öncesinde, göç sırasında ve göç sonrasında yaşadıkları kayıt altına alınıp değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yakın geçmişimize sahne olan ve bir insanlık dramı olan 1989 Zorunlu Türk göçü, şahitlerinin zihinlerinde hala taze ve travmatik etkisini hala sürdüğünü yapılan çalışmada görülmüştür. Bu olayla ilgili çekilen sıkıntılar kişiye ve bölgeye göre değişiklik gösterip şiddeti artmış veya azalmıştır. Hakkını aramaya çalışıp bu etnik kırıma karşı duranlardan bazıları canlarından olmuş, bazıları da hapse atılıp insanlık dışı muamele görmüştür. Doğdukları topraklardan gördükleri bu zulüm sebebiyle göç etmek zorunda kalan Bulgaristan Türkleri, anavatan Türkiye'nin kucak açmasıyla bu topraklara göç etmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti hertürlü yardımı soydaşlarına yapmıştır. Fakat bütün malını mülkünü Bulgaristan'da bırakıp buraya gelmek zorunda oldukları için maddi olarak çok sıkıntılar yaşamışlardır. Aylarca çadır kentte veya okul gibi misafirhanelerde hayatlarını devam ettirmişlerdir. Akrabaları tarafından iyi karşılansalar da ilk yıllarda yerli halk tarafından ayrımcılığa maruz kalmışlardır.

Gece gündüz ek işler de yaparak maddi olarak yaşadıkları zorlukları aşmışlar ve mal mülk sahibi olmuşlardır. Çocuklarını okutabilmek için ellerinden

geleni yapmışlardır. Eşya dahi almayıp kitap alan görüşmecilerin çocuklarının en iyi üniversitelere girip, iyi görevlerde olduğu görülmüştür.

Yazılı kaynaklar genel olarak yaşanan 1989 zorunlu göçü hakkında genel hatlarıyla bilgi verse de özelde neler yaşandığını bilmek bire bir görüşmelerle elde edilen bilgilerle sağlanabilir. Yapılan görüşmeler sayesinde daha gerçekçi, daha adil bir tarih yazımı ortaya çıkmaktadır. Yaşanılan bu acılar, olayın şahitlerinin söylemleriyle tarihte yer bulması ve gelecek nesillere aktarılması, hem görüşmecilere kendilerini değerli hissettirmesi hem de tarih çalışmalarının alanını genişletmesi açısından değerlidir.

Toplumların dönüşümünde en etkili unsur olan ve günümüzde de devam eden göç olgusu, devletleri en çok meşgul eden konuların başında gelmektedir. Balkanlardan gerçekleşen göçlerde etnik farklılığı olmayan soydaşlarımız Türkiye'ye gelmiştir ve doğal olarak sosyal entegrasyon noktasında pek fazla sıkıntılar yaşanmamıştır. Fakat dil, din ve kültürlerin farklı olduğu toplumlardan ülkemize gelen göçmenlerde birçok sıkıntılar yaşanmaktadır. Göç ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar yaşanabilecek problemlerin önlenmesi açısından da önem arz etmektedir.

Bu çalışma ilerleyen yıllarda göç ile ilgili çalışmalar yapacak araştırmacılara kaynak sağlanması ve örnek teşkil etmesi açısından da değerlidir.

KAYNAKÇA

- Ağanoğlu, Y. (2001). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Balkanların Mâkus Talihi*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Atasoy, E. (2011). *Bizden Olan Ötekiler Asimilasyon Kısacasında Bulgaristan Türkleri*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Atasoy, E. (2020). "1989 Yılındaki Zorunlu Göçün Bulgaristan Devleti ve Bulgaristan Türkleri Perspektifinden Değerlendirilmesi". 1989 yılında Bulgaristan'dan Türk Zorunlu Göçünün Otuzuncu Yılı, ed. A. Kayapınar, L. Kayapınar. H. Öztürk, Ö. Narıncı, Tekirdağ, s. 147-166.
- Avcı Akçalı, A. ve Aslan E. (2012). Tarih Öğretiminin İyileştirilmesi Yolunda Alternatif Bir Yöntem: Sözlü Tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20 (2), 669-688.
- Aziz, A. (2020). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(2), 368-388.
- Bozkurt, F., & Özgüzel, S. (2019). Türklerde Yaşam Tarzı Olarak Göç Olgusu 'Göç Yolda Düzelir'. *Folklor/Edebiyat*, 25(100), 815-824. <https://doi.org/10.22559/folklor.1052>
- Caunce, S. (2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*. (Çev. Bilmez Bülent Can, Alper Yalçınkaya). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Çolak, F. (2013). Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951). *Tarih Okulu*. 14, 113-145.
- Danacıoğlu, E. *Geçmişin İzleri Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Basım, 2007.
- Dere, İ. *Sosyal bilgiler derslerinde bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarih*. Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Dere, İ. Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı Bir Öğrenme ve Öğretme Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Sosyal Bilgiler Derslerine Entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 115-127.
- Ersoy Hacısalıhoğlu, N. (2012). "1984–1989 İsim Değiştirme Meselesi ve Uygulamaları", 89 Göçü Bulgaristan'da 1984-89 Azınlık Politikaları ve Türkiye'ye Zorunlu Göç, ed. N. Ersoy Hacısalıhoğlu, M. Hacısalıhoğlu. İstanbul, 171-198.
- Ersoy, R. (2004). Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih İlişkisi Üzerine Bazı Görüşler. *Milli Folklor*. 61, 102-110.

- Güçlü, M. (2013). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 11 (1), 100-113.
- Halaçoğlu, A. (1990). *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi / Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Halaçoğlu, Y. (1992). "Bulgaristan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (6), 396-399.
- İnalcık, H. (2005). "Türkler ve Balkanlar", *Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi (Bal-Tam Türklük Bilgisi-3)*, Prizren, s.20-44.
- İnalcık, H. (2019). *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*. İstanbul: Kronik Kitap.
- İnginar Kemaloğlu, A. (2020). *Trakya'da İskan Edilen Göçmenler ve Bölgenin Sosyo-Kültürel Yapısına Etkileri (1923-1960)*.(Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- İpek, N. (1991). *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri (1877-1890)*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Jelavich, B. (2018). *Balkan Tarihi 1*. (Çev. Gülçin Tunalı, İhsan Durdu, Haşim Koç). İstanbul: Küre Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1998). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kamil, İ. (2016). Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 2 (5), 31-65.
- Kamil, İ. (2020). "Bulgaristan Komünist Partisi Belgelerine Göre "Zorla İsim Değiştirme" Operasyonu". 1989 yılında Bulgaristan'dan Türk Zorunlu Göçünün Otuzuncu Yılı, ed. A. Kayapınar, L. Kayapınar. H. Öztürk, Ö. Narinç, Tekirdağ, s.209-241.
- Karpat, K.H. (2019). *Balkanlarda Osmanlı Mirası ve Milliyetçilik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, K.H. (2019). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, K.H. (1992). Balkanlar. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (5), 25-32.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1)
- Kayapınar, A. (2020). "Soya Dönüş Projesi ve Büyük Gezi Tarihçesi". 1989 yılında Bulgaristan'dan Türk Zorunlu Göçünün Otuzuncu Yılı, ed. A. Kayapınar, L. Kayapınar. H. Öztürk, Ö. Narinç, Tekirdağ, s. 123-136.

- Kayapınar, L. (2020). "Bulgaristan'ın Osmanlılar Tarafından Fethi ve Türk Varlığının Oluşumu". 1989 yılında Bulgaristan'dan Türk Zorunlu Göçünün Otuzuncu Yılı, ed. A. Kayapınar, L. Kayapınar. H. Öztürk, Ö. Narınc, Tekirdağ, 41-67.
- Kılıç, S. (2013). Örnekleme yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3 (1), 44-6.
- Koyuncu, A. (2013). "Bulgaristan'dan Göç ve Türk Varlıklarının Tasfiyesi (1877-1908)", Balkanlar ve Göç (The Balkans and Mass Immigration), ed. A.F. Örenç, İ. Mangaltepe. Bursa Kültür A.Ş., Bursa, 525-558.
- Konukman, E. (1990). *Tarihi Belgeler Işığında Büyük Göç ve Anavatan (Nedenleri, Boyutları, Sonuçları)*, haz: Kutlay Doğan, Ankara: ASAM Yayınları.
- Kurtuluş, G. (2017). *1989 Bulgaristan Göçü: Bornova Örneğinde Sözlü Tarih Çalışması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Küçük, C. (1992). Balkan Savaşları. *Türkiye Diyanet Vakfı*. (5), 23-25.
- Kyving, D.E. ve Marty M.A. (2000). *Yanıbaşımızdaki Tarih*. (Çev. Nalan Özsoy). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Lütem, Ö.E. (2012). "1984-89 Dönemi Türkiye'nin Bulgaristan Politikası ve 89 Göçü", 89 Göçü Bulgaristan'da 1984-89 Azınlık Politikaları ve Türkiye'ye Zorunlu Göç, ed. N. Ersoy Hacısalihoğlu, M. Hacısalihoğlu. İstanbul, 137-169
- Mccarthy, J. (2014). *Ölüm ve Sürgün Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kıyımı:1821-1922*. (Çev. Fatma Sarıkaya). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Neyzi, L. (1999). *İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak*. İstanbul: Türk Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özer, E. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel ve Sözlü Tarih Etkinliklerinin Planlanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, S. (2010). Türkiye'de Sözlü Tarihten İletişim Araştırmalarında Yararlanma Üzerine Notlar. *Milli Folklor*. 87, 13-26.
- Öztürkmen, Arzu. (2001-2002) "Sözlü tarih: Yeni bir disiplinin cazibesi". *Toplum ve Bilim*, sayı 91 , s. 115-121.
- Sarı, İbrahim. *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.
- Sarıkoyuncu Değerli, E. Ve Karakuzu, H. (2016). 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk Göçü. *Akademik Bakış Dergisi*. 57, 313-342. Erişim Tarihi: 17.05.2021 <http://www.akademikbakis.org/>

- Seçmez, N. (2023). *Bulgaristan Türklerinin Eğitim Yaşantılarına Yönelik Bir Sözlü Tarih Çalışması (1944-1989)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şentürk, H. (1992). *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şimşir, B. (2012). *Bulgaristan Türkleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tanoğlu, A. (1952). Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951), İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, (14), 129-161.
- Thompson, Paul. *Geçmişin Sesi*. çev. Şehnaz Layıkel. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- Tonbul, T. (2010). *Üçüncü Hizmet Bölgesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Problemlerine İlişkin Bir Sözlü Tarih Araştırması (1995-2005)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tosh, J. (2020). *Tarihin Peşinde*. (Çev. Özden Arıkan). İstanbul: Kronik Kitap.
- Yıldırım, B. (2014). Balkan Savaşları'nda Bulgar Ordusu ve Komitacılarının Batı Trakya'daki Faaliyetleri. *Journal of History Studies*.6 (2), 143-160.
- Yıldırım, B. (2017). Forgotten Three Great Political Assassinations Towards Turkish Minority in Bulgaria. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (3), 864-877.
- Yılmaz Börklü, M. (1999). Tarihi Seyri İçinde Bulgaristan Türklerinin Durumu ve Türkiye'nin Bölge Türklerine Yönelik Politikaları. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. (10), 61-79.
- Zafer, Z. (2010). Bulgaristan Türklerinin 1984-1989 Eritme Politikasına Karşı Direnişi. *Akademik Bakış Dergisi*. 6(3), 27-44.

İnternet Kaynakları

- <https://tarihvakfi.org.tr/proje/sozlu-tarih-calismalari/sozlu-tarih-projeleri/> (Erişim Tarihi:12.03.2023)
- <https://oralhistory.sabanciuniv.edu/tr/content/sabanc%C4%B1%C3%BCniversitesi%E2%80%99nde-s%C3%B6zl%C3%BC-tarih> (Erişim Tarihi:18.05.2023)
- [Sözlü Tarih: Tanımlı - Sözlü Tarih Derneği \(oralhistory.org\)](https://oralhistory.org) (Erişim Tarihi:25.04.2023)

EKLER

EK 1. GÖRÜŞME FORMLARI

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Melek Karadaş

Doğum Tarihi: 12.02.1969

Doğum Yeri: Dobriç / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 11. 03. 2022 – 12:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1 Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Ben 1969 doğumluyum küçük bir köyde büyüdüm. altıncı sınıfa kadar orda okudum. Köyümüz genelde Türk kökenli insanlardan oluşuyodu. Hatta sadece Türkçe konuşuluyodu. Bulgarca dilini ve konuşmasını direk 1. sınıfta öğrendim. O süre içersinde sadece Türkçe konuşuluyodu. Bu şekilde babamız bize özümüze sahip çıkmamızı öğretmişti. Bize model olmuştu. Birinci sınıfta da Dobriç şehrine taşındık orada okula başladım orada da Bulgarlarla birlikte yaşamayı öğrendim.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Farklı etnik gruplar ile dediğim gibi direk birinci sınıfta şehre taşındığımızda tanıştık. Birinci sınıfta arkadaşlarım belki de beni biraz dışlamaya çalışmışlardı onu hissediyodum ama ben işte o azınlığın verdiği duyguyla kendimi sürekli ve sürekli

göstermeye çalıştım ispatlamaya çalıştım ve başarılı da oldum. Onlardan bir eksikliğimiz olmadığını sürekli o duyguyla büyüdüm. O azınlığın verdiği bir duyguydu büyük ihtimalle rekabet duygusuydu, sürekli rekabet içersindeydik. Yani biz de aslında normal insandık normal başarılı öğrencilerdik bize de saygı duyulması gerektiğini onlara göstermeye çalıştık

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Dediğim gibi altıncı sınıfa kadar köyde okudum Pardon birinci sınıfa kadar, anasınıfı okuluna da gittim. Fakat Türkçe öğretmenlerimiz vardı Türkçe eğitim görüyoduk. Türkçe çok rahat konuşuluyordu, hatırlamıyorum Bulgarcaya o kadar baskı yapılyo muydu o yıllarda. Ama Türkçe konuşuluyodu. Ondan sonra birinci sınıfta tamamen Bulgarca öğrenmem için beni şehre gönderdiler. Orada teyzemin evinde kaldım üçüncü sınıfa kadar orda okudum Sonra babam beni tekrar köye aldı. Altıncı sınıfa kadar köyde devam ettim. Yedinci sınıfta da sınavla alınan lise düzeyinde bi okula girdim. Kazandık yedinci sınıfta o sınavı kazanıp da girdim. Yani Bulgarların yoğun bi şekilde üst seviyede olan bi okuldu. Sınavla alındığı için biz Türk olarak sadece iki tane öğrenciydik. Bu şekilde dediğim gibi sürekli o rekabet duygusuyla büyüdüm ve başarılı da oldum, başarılı oldum.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Yani bu asimilasyon politikasından önce herhangi sıkıntı yaşamadığımı hatırlıyorum rahattım dediğim gibi anasınıfında bile Türkçe konuşuyoduk. Fakat o yanlış politikalar sonucunda Bulgarlar da birlikte büyüdüğümüz Bulgar arkadaşlar da bize karşı biraz daha mesafeli olmaya başladılar. Onu yaşadığımı hatırlıyorum kendi saygı duyduğu müddetçe tamam, saygı da duyuluyodu fakat bi mesafe konuldu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Çalışma hayatım olmadı.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Benim büyüdüğüm köyde camimiz vardı. Hatta iki tane camimiz vardı. Yaşlılarımız gidiyordu camiye, sürekli günlük olarak ibadetini yapıyordu. Biz gençler daha çok bu olaylara çok önem vermiyoduk açıkçası söylüyorum, yani fakat işte o asimilasyon politikasından sonra bir keskin bir dönüş yapıldı. Herhalde ben geri kalmıştım kaybetmiştim o öğrenme çağıma geçmiştim aşmıştım liseye gelmiştim. Fakat kardeşimi imam'a götürüyodum. Kur'an dersi aldırıyodum. Yani Kendim şahsen sekiz yaş küçük kardeşim var benden, yani o konuya biraz keskin bi dönüş yaptık ama çok geç kalınmıştı benim açımdan. Ama en azından kardeşimi bu şekilde biraz daha iyi eğittim. Bayramlarımızı kutlayabiliyoduk. Dini eğitimle ilgili söylediklerim geçerli. Biz normal şartlarda dini eğitim göremiyoduk. Yani böyle özel ders şeklinde karşılıklı anlaşmalar şeklinde birebir ders alınabiliyordu kişiler tarafından. Yaşanılan baskılar en büyük örneğidir, biz yaşadık zaten babam hapisteydi üç buçuk yıl orada yattı. O süre içerisinde ben annanemi kaybettim. Teyzemin evindeydi Lülebobu köyünde yaşıyordu. Teyzecim Bulgarla onlar aynı köyde yaşıyorlardı. Komşuluk ilişkileri de vardı. Annanemi tabi alınan kararlar doğrultusunda, işlenen politikalar sonucunda benim annanem Bulgar mezarlığına defnedildi ve hâlâ orada. Şu anda bu olayı ben unutamıyorum keşke fırsatımız olsa imkanımız olsa da onu oralardan çıkartabilsek. Ama annanecim oralarda kaldı. Bulgar mezarlığında şu anda yatıyor. Bunu eklemek istedim. Yani yaşanan baskının en büyük örneğidir belki. Türk mezarlığı tamamen iptal edildi. Yani bi aynı mezarlığa defneildi Türkler ve Bulgarlar fakat aralarında bi boşluk bırakıldı her halde, ona biraz dikkat edildi ama aynı mezarlıktı, o süre içerisinde öyleydi yani.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Lise ikilerde üçlerde başladı bu olay zaten. Azınlıktım lisede 86 yılları. Şeyi hatırlıyorum lise sonda, bizim Dobriç Fen Lisesi en başarılı olan öğrencilerin okuduğu bi lisede okudum, ben son yılda Fransızca eğitim görüyodum. Bütün

dersleri Fransızca görüyoduk. Son yılda gezi düzenlenmişti Fransa'ya bir tek bana izin verilmemişti. Diğer Türk arkadaşına izin verildi. Fakat bana izin verilmedi onay çıkmadı ve ben çok üzüldüğümü hatırlıyorum o yıllarda o günlerde. Hatta arkadaşlarım bana teselli hediye almışlardı. Hesap makinesi getirmişlerdi. Fransa'ya yani iki tane Türk var beni göndermemişlerdi. Yurtdışı gezisine dahil olamamıştım. Bunun sebebini şimdi açıklıycam, benim babam tutuklandı o yıllarda sekiz yıla mahkum oldu. Türklerin örgütlenmesinden sorumluydu. Hatta orda şu anda var olan Türk Partisi'nin kurucularından, çekirdek kadrosunda sekiz kişi sekiz yıla mahkum edildiler ve ben onun kızı olduğum için o geziye çıkamamıştım. Yani o yıllarda duygusal davranıp üzülyosunuz. Fakat şu anda düşünüyorum yani gurur duyulması gereken bi olay. Babamın kızıydım sonuçta kendi özgürlük ve Türkleri örgütleyen, bilgilendirmek için onlar bir şey kurmuşlardı örgütlenmişlerdi. Seçimlere katılmaları için Türkleri bilgilendiriyolardı. Sonra onlara tanıtıcı broşürler kendi özümüzle ilgili, tarihi geçmişe dair yazılar paylaşıyolardı. Bu şekilde büyüdük yani o milliyetçiliği hiçbir zaman kaybetmedik.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Biz zaten babam tutukluydu, babam köyde çalışıyordu sağlık memuruydu. Biz şehirde oturuyoduk. Annem şehirde çalışıyordu ebeydi, kız kardeşim üçümüz. Babamın tutuklanması sonucunda zaten şey köyler de kapandı. Ulaşılamıyodu bi annanem kalmıştı, ona da ulaşamıyodu, ulaşamadık yaşlıydı köylüler sahip çıktı. Türk kökenli komşularımız sahip çıkmıştı. Biz de çok uzun süre, bi süre tanımışlardı bize bi haftalık bi süre vermişlerdi herkes gidip adını değiştirmesi gerekiyordu. Biz o süreyi tabii ki şey etmedik, yani göz önünde bulundurmadık. Fakat işe gittiğimiz zaman, okula gittiğimiz zaman, annem işe gittiğindi onu geri çeviriyolardı. Mutlaka adını değiştirmesi gerekiyordu bu şekilde baskı yapıyolardı çalışamıyodu. Beni okuldan geri gönderiyolardı. İlk başta ona önem verdiler bu şekilde bi baskı uygulandı. Sosyal hayattan bizi koparttılar yani. Köyler arasında ulaşımı kapattılar. Tamamen barikatlar kurulduğunu da biliyorum. Yani ben onu şahsen yaşamadım şehirde ama sokak aralarında sürekli polis, özel eğitilmiş asker dolaşıyodu. Elllerinde silah sürekli denetim altındaydık.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’da iken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Tamamen güzel bi hayaldi. Biz o duygularla büyüdüğümüz için babam zaten sürekli anneannemi Türkiye'ye 3-4 defa göndermişti. Sırf bizim evraklarımızı hazırlasın bize bir yer ayarlasın diye. Akrabaları ile iletişimi kopmasın diye. Fakat tabii ki anneannem bu konuda başarılı olamadı sürekli kavga çıkıyordu hatta anneannemle babam arasında. İşte ben seni oraya neden gönderdim neden çocuklarımı kurtaramıyorum şeklinde. Böyle büyüdük. Yani Türkiye gerçekten güzel bir hayaldi amacımız zaten Türkiye'ye gelmekti.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Babam Aralık ayında sekiz yaşına mahkum olunmuştu. Üç buçuk yıl yattı aralık ayında birden bir akşam haber vermeden evimize döndü. Aralık ayıydı. Ondan sonra babama kavuştuktan sonra, o güne kadar zaten annem göç etmeyi reddetti, belgeler imzalatırdılar anneme. Benim eşim burdayken Bulgaristan’da kaldığı müddetçe ben Türkiye'ye göç etmem dedi. Babam da çıktıktan sonra artık prosedürü uyguladık, ailece karar verdik. Zaten bizim orda kalma şansımız kesinlikle yoktu yani. Gönüllü olarak istekli olarak geldik. Bizim orda kalma şansımız kesinlikle yoktu. Buraya geldikten sonra da zaten bu duygular devam etti. Babam asla Bulgaristan'a gitmem diye tutturmuştu. Uzun yıllar bizim iletişimimiz hiç olmadı Bulgaristan'da kalan akrabalarımızla.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Devletten bir engelleme olmadı Çünkü biz zaten prosedürü uyguladık istekli geldiğimiz için. Herhangi sıkıntı yaşamadık.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadırıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yaşamadık

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Yani bazıları geri dönüş yapmaya başlamışlardı buna bağlı olarak babam şey dedi, kesinlikle moraliniz bozulmasın geriye dönüşü düşünmememiz için her şeyimizi satıp, tamamen bir göç olayı yaşamamızı istemiyorum demişti. Biz zaten bu şekilde hazırlamıştık kendimizi her şeye razıydık, her şeyimizi sattık. Dairemiz vardı merkezde, Dobriç merkezde babam onu sattı. Geriye hiçbir şey bırakmadık yani o şekilde geldik

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kendi aracımızla geldik, aile olarak eşyalarımızı da trene doldurduk. Tabii 1 metrelik bir yere bütün eşyalarımızı doldurmak zorunda kaldık o şekilde geldik az eşyayla ama çok istekli geldik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Hiç kolay bir süreç yaşanmadı. Çünkü gerçekten kültür farkı da vardı. Ama biz her şeye razıydık Yeter ki çocuklarımız ileriye dönük Türk olarak büyüsünler diyoduk. Kültür farkını yaşadık ilk başta, sorun yaşadık ama bunlar kolay şeylerdi diye düşünüyorum. Karar verdikten sonra bazı ufak tefek çatışmalar ikinci planda kalıyor.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Biz Çorlu'ya yerleşmiştik. Ondan sonra annemin tayini, onlar sağlıkçıydı sağlık memuru ve ebeydi anneciğim, Malkara'ya tayinimiz çıktı.

Soru: Tekirdağ'a merkeze ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Malkara'da uzun süre kaldık. Ondan sonra da emekli olduktan sonra Tekirdağ'a geldik bu şekilde Tekirdağ'a geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Komşularımız bize yardımcı oldular. Daha önceden gelen akrabalarımız bize yardımcı oldular 80'li yıllarda gelenler daha önce yine gelmiş olan. Eskiye dayalı ilişkiler ortaya çıktı, onlarla tanışma fırsatımız oldu, eski akrabalarımız bizi buldu çok destek gördük

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Komşularımızla uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yaşamadık. Yani çok uzun sürmedi bi 5-6 ay içerisinde vatandaşlığımız geldi, onaylandı vatandaşlığımız.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Gıda yardımı, biraz mercimek fasulye deye hatırlıyorum ama 1-2 defaya mahsus bi şey verildi heralde. Konut da verildi onu tamamen unutuyodum. Hatta konutun başvuru esnasında, hapiste yatanlara öncelik tanındılar. Babam peşinat vermeden başvuru yapabildi.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Dediğim gibi destek gördük herkes yardımcı olmaya çalıştı.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Hayır. Tayinleri Malkara'ya çıktı. Bir kaç ayın içerisinde hemen iş başvurusunda bulundular, hemen de işe alındılar. Uzun bi süre sadece sözleşmeli olarak çalıştılar. Hemen kadroya geçmediler.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: İlhan Güneş

Doğum Tarihi: 1974

Doğum Yeri: Medovets / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 12.03.2022 – 15:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Tabii ben köyde doğdum, Bulgaristan'ın Medovets köyünde doğdum. Medovets Türkçesi Sarıkovandır. Tamamı Türklerden oluşan bir köy, çocukluğum çok güzel geçti işte Bulgaristan'daki köyde geçti çocukluğum. O dönemde işte göç öncesi bir dönem çok iyiydi güzel anılarım var onunla ilgili fakat ta ki 85 yılında Bulgaristan'ın asimilasyon politikası uygulama dönemine kadar.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşularla çok iyiydi aramız. Bizim sadece Türk komşularımız yoktu Bulgar komşularımız da vardı. Ben, annem ve babam öğretmen. Biz öğretmen lojmanında kalıyoduk ve komşularımız öğretmenlerimdi, Bulgarlardı, çok iyi ilişkiler içerisindeydik. Yani biz Türk olmamıza rağmen Bulgarlarla çok iyi anlaşıyoduk, sadece siyasetçiler bir oyun oynadılar ve bu şekilde göç oldu.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgaristan'da ben anaokulu eğitimimi köyde aldım. Birinci ve ikinci sınıfta Bulgaristan'ın Burgas'a yakın bi yerinde. Babam daha iyi Bulgarca öğreneyim diye eğitimde zorluk çekmemem açısından Bulgarlar arasında bir yurtta kaldım. Orda ilk iki yılı, okulun ilk iki senesini orda geçirdim. Bulgarca'yı ana dil yöntemiyle öğrendim.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Şöyle, Bulgar öğretmenleri çok iyi davranıyorlardı bize. Eğitim görmemiz için seferber oluyorlardı. Her türlü imkanları gösteriyorlardı. Tabii bu isimler değişti, isimler değişene kadar bir sorun yoktu. Fakat isimler değiştikten sonra Bulgar öğretmenler tabii onlar da zorunlu oldukları için bizi Bulgar ismimizle çağırdılar. Fakat arada bizimle ağlayan öğretmenlerimiz de oldu ve Türk isimlerimizle hitap etmeye devam edenler de oldu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Bulgaristan'da çalışma hayatım olmadı.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çalışma hayatım olmadı, yaşıam küçük olduğu için.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Şöyle, yani biz ne yazık ki komünist rejim biliyorsunuz ki sert bir rejimdi, yani dine karşı bir rejimdi. Ama insanlar yine kendi dinini yaşıyorlardı. Ta ki 86

yılında camileri yasaklamaya kadar. Benim dedem, annemin dedesi köyün hocasıydı. Onlar Kur'an-ı Kerim'i çok iyi okuyorlardı. Mevritlere gidiyorlardı. Fakat yasak dönem gelince mezar taşlarına kadar isimleri değiştirdiler, dini yasakladılar, dini ibadetleri yasakladılar, sünneti yasakladılar.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Tabii çok üzıldük o dönem. Türkçe konuşamamak, Türkçe dinleyememek, ibadet yapamamak bizi çok üzdü bunlar. İşte ben birkaç yıl sonra 2005'te Sofya'da merkezde bir restorantda Türkçe müzik duydum ve içimden dedim ki, biz önceden Türkçe bu topraklarda yasaktı, görüyorum ki Bulgaristan'ın başkentinde şu anda Türkçe müzik dinliyoruz çok mutlu oldum. O mutluluğumu paylaşmak istiyorum sizinle. Ama tabii ki o kısa bir dönem bu 4-5 yıllık bir dönem içerisinde Türkçe konuşamamanın, Türkçe müzik dinleyememenin üzüntüsünü yaşadık biz tabii. Gizli olarak yine dinliyorduk, yine kendi aramızda ana dilimiz Türkçeyi konuşuyorduk yasak olmasına rağmen.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değişikliğine karşı biz köy olarak seferber olduk. Şimdi bizim tabii oturduğumuz lojmanın bahçesinde bir ceviz ağacında Türk bayrağı gördük sabah uyandığımızda. Bir de çamlıkta yine Türk bayrağı gördük. O bayraklar sonrası halk böyle bi toplandı ve yürüyüşe geçti. Köy köy birleşildi, tanklar tüfekler durduramadı bu yürüyüşü. Ve tabi yürüyüş sonrası üç şehidimiz var üç kişi şehit oldu, Bulgar askeri ateş etti. Tabi ki Türk bayraklarının bizim ceviz ağacında olması, lojmanın ceviz ağacında ve bize yakın başka bir Türk bayrağı oluşundan dolayı babamı sorumlu tuttular. Babamı da cezaevine, gece saat ikide köpeklerle evimize girdiler. Kız kardeşim küçüktü ve yatağın altına gizlendi korkudan, babamı tutukladılar ve cezaevine götürdüler. Yani biz direnişimizi gösterdik, cezaevinden sonra kısa sürede dediler Bulgaristan'ı terk edeceksiniz. Türkiye'ye gideceksiniz. Babam buradaki tercüman gazetesinde çıktı öldürüldü bu kişi diye. Çünkü tutuklarken babamı yabancı

gazeteci çekmiş bu kişi öldürüldü diye. Bulgaristan'da bu kişinin sağ olduğunu göstermek için serbest bırakıyor ve Türkiye'ye geliyoruz bu şekilde.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'da iken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Türkiye, yani biz şimdi, insan bazı değerlerden mahrum kaldığı zaman daha çok sarılıyor bazı değerlere, Türklüğe, Müslümanlığa, Türkçe konuşmaya bunlar daha değerli daha kıymetli oluyor. Çünkü bu değerleri bizden aldılar. Bizim için Türkiye bir vatan bir kurtuluş, Türkçe de bizim ana dilimiz, dinimiz de bizim ibadetimiz, bunlara kavuşmak bizim için çok büyük bir kazanım oldu.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Göç etmeye biz tabii benim dedem, koca dedem yani büyük dedelerim, babam hepimiz, onlar babama şöyle bir soru yöneltmişler ne yaptınız da Türkiye'ye gittiniz diye, bizim köyden Türkiye'ye gelmeyen biri bir soru sormuş da, babam demiş ki büyük dedem göçmen, dedem göçmen ben göçmenim, artık göç yaşamıycaz. Çünkü Türkiye'ye göç ettik yani bizim Türkiye vatanımıza geliş niyetimiz çok uzun süreden beri var.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Bulgaristan yetkilileri, şöyle babamın hayatta olduğunu kanıtlamak için, Bulgarlar biz pasaportları bile bulamadık pasaportsuz geldik Türkiye'ye. Bir an önce Türk aydınlar Türkiye'ye gitsinler diye onlar, aslında babam bayrağı asmadı ve öyle bi faaliyette bulunmadı. Fakat Türk köyünde, Türk aydını olduğundan ondan şüphelendiler ve bir an önce Türkiye'ye gideceksiniz diye söylediler. Biz de kolon diyoduk sıra halinde, sıra bizim köyden başlıyordu sınıra kadar sıra vardı, öyle sırayla geldik. Zor bir yolculuk oldu. Babam uykusuz kaldığı için gece

motorsikletten düştü, arkamızdan geliyordu biz arabayla geliyoduk, uyumuş motorsikletin üzerinde düşmüş, sonra tekrar bu kemikleri kırılmasına rağmen tekrar motorsiklete binip Türkiye'ye geldi.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte şöyle, Bulgaristan gümrüğünde biz, getirdiğimiz elektronik eşyaları bırakmak zorunda kaldık. Geri göndermek zorunda kaldık, belirli bir para limitimiz vardı kontrol ediliyorduk. Türk gümrüğünde tam tersine bizi çok iyi ağırladılar, çok iyi karşıladılar yani Türk tarafına geçmek bizim için büyük bir sevinç oldu

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Taşınmaz mallarımız, bizim benim doğup büyüdüğüm köyde bir arsamız vardı o kaldı. Ayrıca babamın köyünde Partizanovan köyünde evimiz vardı onlar duruyor. Arsayı biz sattık daha sonra, dededen kalma tarlayı da paylaştık. Yani biz baştan tüm bu hakların yok olduğunu düşündük fakat sonrası. İlk beş sene çok sancılı geçti. Çünkü köyümüzü özlüyorduk, arkadaşlarımızı özlüyorduk yani artık vatana geldik fakat yine yalnızlık hissediyorduk. Fakat beş sene sonra Totoliter Komünist Rejimi de yıkılınca gidişler gelişler oldu biz kendi haklarımızı aldık, vatandaşlığımızı aldık. Tekrar ve sahip olduğumuz varlığı geri aldık. Sadece kaybettiğimiz, şehirde daire başvurumuz vardı kısa süre sonra şehirden daire alacaktık ama o hakkımız yok oldu.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Göç sırasında işte biz arabayla geldik, babam motorsikletle, annem, kız kardeşim de kamyon üzerinde eşyalar üzerinde geldi. 90 yaşında bir dedemizin annesi vardı o da eşyalarla birlikte, Kırklareli'ye kadar geldik sonra Konya'ya kadar kamyon üstünde gittiğini gördüm. Ve o yıllarda çok kısa sürede çok yaşlı kaybettik, onlar topraktan kopma işte kendi yurdundan kopmadan dolayı çok üzüntülüydüler ve

düzenin bozulması yani öyle göç diyorlardı biz çil yavrusu gibi dağıldık. Şimdi o dönemde kopukluk vardı, internet yoktu yani biz birbirimizden haber alamıyoduk. Mesela babamlar 5 kardeş 5 sene sonra kimin nerde olduğu belli oldu.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Türkiye'ye ilk bastığımızda, Türkiye'yi toprağı öptük ve bambaşka bir duygu, kendimizi özgür hissettik ve uzun yıllardan beri hasret kaldığımız vatanımıza kavuştuk.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Kırklareli Dereköy sınır kapısından giriş yaptık ve Kavaklı Çadır Kentine yerleştirildik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Tekirdağ'a iki hafta sonra, Koleksiyon mobilyadan müdür geldi ve usta arıyordu. Doğramacı işte ağaç işleri uzmanı arıyordu. Babam da kendisi hem liseden ağaç işleri mezunu hem de üniversiteden kendisi mühendisti. Koleksiyon Mobilya bizim Tekirdağ'a gelişimize vesile oldu. Kısa süre de ben de çalıştım Koleksiyon Mobilyada, okullar açılncaya kadar o şekilde yerleştik Tekirdağ'a.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Bizim akrabalar Çadır Kent'e geldi, bizimle ilgilendiler. Birlikte İstanbul'da kira aradık. Sahip çıktılar bize. Babamın çok yakın arkadaşı liseden sınıf arkadaşı geldi, özel bizi aldı Çadır Kentten yine İstanbul'a gittik. O İstanbul'da oturuyordu. Hem maddi hem de manevi destek çıktılar bize.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Evet biz şanslıydık Tekirdağ'da komşularımız ilk komşularımız çok iyiydi. Hatta biz eşyalarımızı taşırken bile hemen komşular taşımaya daha ilk hoş geldin demekle birlikte eşyalarımıza sarıldılar. Ve birlikte eşyalarımızı çıkardık. İlk katta oturan komşumuz Romanya göçmeniydi o da göçün ne olduğunu bildiğinden bize çok destek çıktı, sahip çıktılar.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Türk vatandaşlığı bizim için büyük bir onur oldu. Türk vatandaşlığı bir ayrıcalık bizim için. 91 yılında biz iki sene sonra iki yıllık bir süre mâcır kağıdımız vardı ve iki yıl sonra da 91 yılında Türk vatandaşlığına kavuştuk.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Türkiye Cumhuriyeti Devleti bize sahip çıktı. Türkiye'ye ilk giriş anından itibaren her türlü desteği verdi. 1 sene boyunca bizim kiramızı ödedi, kömürümüzü aldı ve Allah razı olsun her türlü imkanları seferber etti bizim için

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Babamın arkadaşı maddi manevi desteği oldu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Evet Şimdi benim babam   retmen mühendis, annem de anaokul   retmeni ve ilk bir sene, atanmadılar. Denklik Ankara'ya denklik komisyonuna gittiler. Diplomaları bir süre beklediler daha sonra atandılar. Ama bir yıl içerisinde annem tarlada soĝan topladı, temizliĝe gitti yani sonuçta iş iştir çalıştı. Babam da Koleksiyon Mobilyada  alıŐıyordu. Yani  ok Şükür bi iş sıkıntımız olmadı. Bir sene sonra da onları intibak eĝitimine aldılar ve altı ay sonrası intibak eĝitiminden sonra sınavı baŐarıyla geçtiler ve burda   retmenliĝe hak kazandılar. Babam 65 yaşına kadar, annem de keza o da 65 yaşına kadar bir fiil öğretmenlik yaptılar burda. Ben de kendim 26 yaŐımda başladım öğretmenlik görevime. Daha önce yazları turistik yerlerde çalıştım okuduĝum müddetçe.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Makbule Tüfekçi

Doğum Tarihi: 07.10. 1957

Doğum Yeri: Silistre / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Tekstil İşçisi

Eğitim Durumu: Ortaokul

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 11.03.2022 – 13:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: 350 hanelik bir köyümüz vardı kendi köyüm. Sonra evlilik yaptım komşu köye. Türk köyüydü ama Bulgarlar da vardı evlendiğim köyde. Ama Bulgarlar çok azdı, gençler hep çıkmıştı yaşlılar kalmıştı.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyde ama çok güzel komşuluk yapardı köylü halkı, yani Türkler Bulgarlar hiç bi sorunumuz olmazdı, onlarla yani kavga gürültü hiç olmazdı. Şöyle mevlit okuttuğumuzda bi tane bizde yakın komşumuz vardı, kadın mevlitlere geliydi, yani o kadar perfekt Türkçe biliydiler o kadar yani. Biz Bulgarca öğreneceğimize onlar Türkce öğrendi, bizim köyümüzde öyle komşuluk yapardık yani. Güzeldi yani biz o günlere kadar güzel bi hayat geçirdik yani iyiydik çok fakirimiz yoktu, sosyalizmada yani ne bileyim dilenen yoktu, herkese iş vardı, okul bitireni işe yerleştirirdi devlet, öyle bi hayat yaşadık güzeldi yani daha önceden.

Soru: Bu ilişkileriniz hep devam etti mi?

Cevap: Etti, hâlâ taa iki elin sayısını doldurmayacak kadar Bulgar var ama onlar da çok yaşlılar, kayrikin gençler artık sosyalizma yıkılınca yurt dışına çıktılar. Yaşlılar yani öyle hâlâ komşuluk yapıyorlar. Benim kendi köyümde yoktu Bulgar, hepimiz Türküz.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Biz, 4. sınıfa kadar Türkçe okuduk. 70'li yıllarda falan o zaman kaldırdılar Türkçeyi. Bizim Türkçe iki kitabımız vardı. Türkçe okuma kitabımız ve Türk dili kitabımız. Coğrafyayı ve tarihi falan Bulgarca okuduk. Bulgar dilinde okuduk öyle ama okuma yazmayı çok güzel şey ettik öğrendik, Bulgarca'yı da bu arada öğrendik.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Hiç, şey Bulgar arkadaşımız yoktu zaten hepimiz Türk'tük. Ama Bulgar öğretmenler hiç zaten bütün okul Türk yani, ayırma şeyi yaşamadık yani hepimize eşit. Çok Bulgaristan içinden bi kelime Türkçe bilmeyen öğretmenlerimiz vardı. Onlarla sürekli Bulgarca konuşurduk. Türk öğretmenlerimizde nadir de olsa Türkçe konuşurduk ama bu adcılıktan(isim değiştirme) önceydi tabii. Daha sonra ben adımlı değiştirdiğimde yirmi sekiz yaşındaydım öğrenciliğim bitmişti. Doğum yapmışım üç ay sonra çocuğumun adı direk Bulgar ismi yazıldı.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben tekstil fabrikasında çalışıyordum.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap:

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Tabii zamanla baskılar çoğaldı onlara da karıştılar. Okuyan yaşlı teyzeleri, mevlit okumalarına gidenleri çağırılmışlar okumasınlar diye, imza attırmışlar. Saklı gizli yapabilen yaptı ibadetleri. Komşumuz vardı okuyan teyze korkuyodu okuyamam diyordu.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Mahalle arasında konuşurduk ama mağazaya ya da devlet dairelerinde Bulgarca mecburi idi. Azar işitiyodun ceza da veriyolardı. Bulgar arkadaşlarım vardı Silistre’de onlar bana Türkçe isimle hitap ederdiler. Kendi aramızda bir şey yoktu.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Doğum yapmıştım üç ay sonra çocuğumun adı direk Bulgar ismi yazıldı. Kendime Bulgar adını verirken ben çalışıyordum. Gece vardiyasıındaydım gece vakti bıraktırdılar makinaları, götürdüler bizi bir odaya iki polis beş altı memur, Böyle bir liste sürdüler önümüze burdan bir ad beğen dediler. İki gözün iki çeşme ağlıyorsun ama tek tek alıyorlar oraya odaya. İtiraz edecek durumda değilsin. Köyden kayınpederim de aradı, onlara karşı gelmeyin alıp götürüyorlar dedi. İlk Kırcaali tarafında oldu, biz Dobruca’da oturuyoruz, Romanya sınırında. Onlar hep insanları alıp götürmüşler kapamışlar hapsilere, biz de öyle olmayalım diye bize kayınpeder tenbih etti. Öyle adlarımız değişti işte.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’ dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Çok büyük bir heyecan, duygu, bambaşka bir yer. Gece on iki de geçtik Türkiye’ye Bulgaristan’da öyle şey yok ışıklar.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Zaten çok istiyorduk. Kayınpederim gezmek için gelecekti isim değişikliği olduğu zaman, polis tarafından izin çıkmadı. Av tüfeği vardı onu topladılar bu adcılıktan(isim değiştirmeden) sonra.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Yok çok zorluk yaşamadık ama torpillen daha işler yürüyodu. Dostu olan daha çabuk işini ayarlıyordu pasaport çıkması için. Gümrüğü gitmek için biz iki yüz arabaydık, topladılar bizi önümüzde polis arkamızda polis öyle sınıra kadar getirdiler. O şekilde iki gece Bulgar sınırında kaldık, Zirai Havaalanı'ymış orası orda beklettiler bizi. Hamile olan, küçük bebeklikleri gönderdiler diğerleri kaldı. Sınır yoğunmuş.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: İşte iki gün Bulgaristan'da bekledik. Türkiye tarafında bir şey yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hayvanlarımız vardı beş kuruş parasız verdik Bulgarlara. Kamyonla eşya getirdik. Burda kamyon verdi devlet bize.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Tabii yaşadık. Arabamız su kaynattı kaldık ormanın arasında. Yanımızda bir bidon su var içme suyu, onu da arabaya döküyorum öyle yaşadık. Aç susuz kalmadık vardı yanımızda.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Çok güzel bir duyguydu. Sabah Çorluya akrabaların yanına geldik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Çorlu'ya geldik. Sonra İstanbul'a gönderdiler Çemberlitaş'a devlet gönderdi. Sonra birkaç gün sonra bayram oldu yine geldik Tekirdağ'a. Bi daha gitmedik İstanbul'a. Üç dört ay Muratlı'da kaldık sonra merkeze geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız vardı.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İş yerinde arkadaşlarımız oldu samimi. Tabii biraz dışlayanlar da oldu. Siz geldiniz kiralar yükseldi diyenler, iş bulamıyoz sizin yüzünüzden diyenler oldu. Ben kendim otuz iki yaşındaydım bi fabrikaya giremedim, yaşlı söylediler beni, yirmi beş yaşına kadar alıyordu fabrikalar. Okulum da olmadığı için devlet işine de giremedim. Sıkıntı çektik çekmedik değil.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok yaşamadık. İki sene yada iki buçuk sene sonra herhalde aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Bir sene boyunca kira yardımı aldık. İki kere üç kerede gıda yardımı aldık, kuru baklagil, undur yağdır aldık.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Yok kimsenin yardımı olmadı. Kendi kendimize yettik.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yaşadık tabii, her fabrikaya gittik başvurduk. Her fabrikanın kapısında da yüzlerce insan bekliyodu. O yüzden yaş sınırı koymuşlar. Giryosun dilekçe dolduruyosun ama yok. Sonra atölyelerde emekliliğimi tamamladım, dikiş atölyelerinde. On dokuz senemi tamamladım, bir senemi de Bulgaristan'dan satın aldım, yirmi senemi tamamladım.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Bilgin İnceoğlu

Doğum Tarihi: 17.05.1978

Doğum Yeri: Kilikadı / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Çorlu

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Çorlu

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 29.03.2022- 15:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yaşadığımız yer doğal bitki örtüsü zengin olan bir yer. Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan bir bölgeye kurulmuş olan bir ilçeye bağlı bir köy. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 1537 yılında Kiligâzi diye geçiyor ismi, gazilik ünvanıyla ünlenmiş olan bir köyümüz. Mihal oğulları akıncıları yerleşmiş gazilik ünvanıyla 1542 yılında, daha sonra Kilikadı ismini alıyor, Türkçe adı Kilikadı köyü. Yirmi yıl boyunca orda yaşadım.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgaristan'da bizim köyümüz tamamen Türklerden oluştuğu için herhangi bir sıkıntı olmuyordu. Din, dil, örf, adet gibi sıkıntı olmuyordu. Tabii 1984-1989 yılında dil ile ilgili, dînî vecibelerle ilgili sıkıntılar vardı. Türkçe konuşulması yasaktı, komşu köylerde sıkıntılar vardı, Bulgarlarla Türkler birlikte yaşıyorlardı,

sıkıntı yaşayabiliyorlardı. Türkçe konuşmakta, dini vecibeleri yerine getirmekte, ölülerini özellikle cenazelerini gömmekte sıkıntı yaşıyordu.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgaristan'da 1984 yılında eğitim Bulgarlaştırıldı. tamamen Bulgarca eğitim vardı, tamamen Bulgarca eğitim aldık. Ana sınıfını orda, ilkokulu orda dördüncü sınıfa kadar.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Okulda 1989 yılında biraz çetrefilliydi. Daha doğrusu o baskının şeyi hissediliyordu. Özellikle bir anımı anlatmak isterim: Lisede coğrafya öğretmenimiz herhangi bir şeye sinirlendiği zaman, sınıfın içinde dört beş tane Türk öğrenci vardı, yani bizleri sözlü olarak sınava sokuyodu, tamamen bilmemize rağmen düşük veriyodu. Altılı sistem vardı bize üç yazıyodu sırf geçirmemek için ırkçılık düşüncesiyle bunu yapıyodu. Bunu her hoca yapıyo muydu, hayır.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Bulgaristan'da iş hayatım olmadı.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: 1989 yılına kadar yasaklı kısıtlı. Bayramlar yasak, sünnet yapılması yasak, Kurban bayramı Ramazan bayramı (dini bayramlar) kesinlikle yasaktı. Türkçe konserler, etnik terimler kesinlikle yasaktı 1989 yılına kadar. 89'dan sonra rejim yıkıldıktan sonra (demokrasiye geçince Bulgaristan) isteyen özgür bir şekilde dini vecibelerini yerine getirebiliyo. 89'a kadar dini vecibelerini, örf adet, kıyafet,

kandiller gibi yasaktı. Cenazelerin onların usulüne göre gömülmesi, Bulgarca isimle gömülmesi gerekiyordu yoksa cezai müeyyideler uyguluyolardı.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe kesinlikle yasaktı. Yasak olduğu gibi cezası da vardı. Polis kolluk kuvvetleri sizi gördüğü zaman, konuşmanızı duymasa bile “siz Türkçe konuştunuz” diyerek, kasıtlı bir şekilde hem döverek(fiziki müdahale) hem para cezası uygulanıyordu. Türkçe radyo yasak, radyo frekansı dağıtıcıları vardı, Türkçe televizyon kanalı yasaktı. Türkçeyle ilgili her şey, örf adet yasaktı.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değişikliğinde 19 Mayıs'ta bizim köy tamamen ayaklandı. 24 Mayıs Bulgaristan için önemli, Kiril ve metoslav alfabesinin getirilmesiyle ilgili milli bayram olduğu gün ilçeye doğru yürüdük. Askerler helikopterlerle geldiler, itfaiye araçları geldiler, dört beş metre sonra önümüze set duvar gibi engellediler. Miting yaptık, ben elimde Bulgarca yazan afiş vardı “Ben türküm” diye. Kadınlar ön tarafta safta özellikle bebekli olanlar, ilahi söyleyerek isim değişikliğine bu şekilde tepki verdik. Hacıoğlu Pazarcık vilayetine bağlı bizim köyümüz Kili kadı ilk ayaklanmayı başlatan köy. Daha sonra bunun şeylerini de gördük, sürgün şeklinde Bulgaristan bizi Türkiye'ye büyük göç diye sürdü, onların tabiriyle büyük göç. Bu büyük göç değil tamamen zorunlu göçtü. Komşu köylerde ölenler de var. Maloğlu denen köyde Bulgaristan'ın kolluk kuvvetlerinin silah açması neticesi ile Türklerin Şehit olmasına neden oldu. Gerek Güney Bulgaristan'da gerek Kuzey Bulgaristan'da şehitlerimiz oldu. En önemli şehidimiz 1984'te 17 aylık Türkan bebeğin annesinin kucağında vurulmasıyla tankların üzerimize gelmesi ile bayağı bir baskı oldu. İlk önce Bulgaristan'ın güneyinde daha sonra kuzeyinde yaşandı isim değişikliği ve kimse de istemiyordu isim değişikliğini. İnsanları zorla bodrum katlarda, evlerde yakalayıp “adın senin bu” diyerek adını bile sormadan uydurmasyon bir şekilde senin adın bu diyerek değiştirdiler.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Türkiye bizim ana vatanımız. Bizim bu ülke topraklarına göç etmemizin birkaç nedeni var. Vatan için, bayrak için, Türklük için, Türk olduğumuz için, dinimiz için, kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk olduğu için. Anavatan olmazsa olmaz Türklerin gidebileceği tek yurt var orası da Türkiye Cumhuriyeti Devleti hudutları, ister Balkanlar Kafkaslar Osmanlı Devleti'nin hudutları, Türklerin sığındıkları tek yer burası çünkü gidebileceğimiz başka bir yer yok.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Göç etmeye işte 4 sınıftaydım ben, insanlar ailecek eşyalarını aynen bırakarak, jopla insanları dövüyorlardı o eyleme katıldığımız için, zorla baskı uygulanıyordu. Zorla git diyorlardı. Biz de yola çıktık. Yanılmıyorsam 17 Haziran'da Bulgaristan'ın Burgaz ormanlarında 12 gün boyunca açılan o soykırım kuyularının yanında (daha sonra soykırım olmadı ama), açlık ve sefalet içinde, konvoy halinde orman içinde bekledik ki dönemin Genelkurmay Başkanı uygulamadığı için kararı “ Hepsini temizleyin ormandakileri”. O kuyuların ne anlama geldiğini çocukken anlamıyordum ama onların o soykırım kuyuları olduğunu sonradan öğrendik, dün gibi hatırlıyorum.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Bulgaristan Türklerin azalması taraftarı. Bulgaristan Cumhuriyeti kurulduktan sonra her 15 yılda bir zorunlu göçe tabi tutmuşlar. 1914-1916, 32 -38, 50'li yıllarda 60'lı yıllarda 70'li yıllarda 89'da amaç şu; Bulgaristan Cumhuriyeti kurulduğunda Türkler%60 çoğunlukta, orada parlamento seçiminde Türkler ağırlıklı olduğu için her 15 yılda, sadece Bulgaristan Türklerinin değil oradaki Roman

vatandaşların da ara sıra göç ettirdiler. Bulgarların çoğunlukta kalması hedefi buydu, şimdi %10–12 Bulgaristan Türkü yaşamakta. Avrupa'nın en çok Türk nüfusu barındıran ülkesi Bulgaristan'dı.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte herhangi bir sorun yaşamadık ama ormanda 12 gün boyunca bekledik. Herkes demiryolu hattı ile kamyonlarla geldi onda sıkıntı vardı. Türk tarafında sıkıntı yaşamadık Türkiye'ye geldik Çorlu'ya Aziz Gündem İlköğretim Okulunda 3 ay yazın orada kaldık. Sonra kiraya çıktık bir sıkıntı yaşamadık ama sınırda yığılma olduğu için Bulgaristan ormanda bekletti bizi konvoy halinde.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi orada kaldı.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımда zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Göç sırasında işte 12 gün boyunca ormanda kaldık. Yemek yok, ekmek yok, yiyecek yok. Arabalar kalabalık, arabaların üzerinde eşyalar yüklü, Su yok. Bulgarlar geliyordu satıcı faiz fiyatla ekmek satıyorlardı, çaktırmadan insanların ellerinden paralarını alıyorlardı. Bir leva olan ekmeği on leva otuz kırk levaya satıyorlardı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Gece yarısı geldik. Sabah uyanınca Türkiye olduğunu gördüm. Çok mutlu olduk. Türk Bayrağının dalgalanması güzel, Tarif edilemez bi duygu. Bi çok yaşımız da anavatan deyip toprağı öptü, bizler göçmen değiliz soydaşız, soyumuza özümüze geldik. Bu topraklar bizim topraklarımız orası da bizim topraklarımız.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Çorlu’ya geldik. Çorlu’da akrabalarımız olduğu için Çorlu’ya yerleştik.

Soru: Tekirdağ’a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: 1978 göçmeni akrabalarımız vardı burda o yüzden tercih ettik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Olumlu karşıladılar, evlerinde bir hafta on gün kaldık.

Soru: Tekirdağ’da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Herhangi bir sıkıntı yaşamadık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Biz on buçuk ay kaldıktan sonra tekrar geri döndük, yaşlılar vardı köy hayatına alışık oldukları için uyum sağlayamadı döndük. Onlar rahmetli olunca 98’de tekrar geldik. Türk vatandaşlığı almada baya bi sıkıntı yaşadım. Annem Babam Türk vatandaşı olmasına rağmen, benim onu kanıtlamam on bir yıl sürdü. Çünkü doğumumda annem babam Türk vatandaşı olmadığı için baya bi sıkıntı yaşadım. Hatta üç ay sınır dışı edildim. Anne ve Babamı ispatlayamadığım için böyle bi sıkıntı yaşadım. Sonra bi Af çıktı ondan yararlanarak vatandaşlığa geçtim.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: 89 yılında evet, üç ay okulda kaldık o zaman Çorlumuzun belli yerlerinde yemek dağıtımı oluyordu. Komşularımızdan konut alanda oldu.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Akrabalarımızdan yardım oldu. Çorlu'ya çok göç oldu o yüzden halktan yardım olmadı.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Beş altı yıl fabrikada çalıştım. Akrabalar gaza getirdi beni üniversite sınavına girdim. Üniversite bitince öğretmen oldum, iş hayatına böyle devam ettim

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Gülbeyaz Mutlu

Doğum Tarihi: 27.07.1958

Doğum Yeri: Eğridere / Kırcaali / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Ziraat Mühendisi

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 11.03.2022- 12:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğum köy Yunanistan'a 20 kilometre mesafede bir yer. İlk ve Ortaöğretimimi köyde gördüm, liseyi ilçede bitirdim, üniversiteyi Filibe'de. Filibe Üniversitesi Ziraat yüksek enstitüsünden mezun oldum daha sonra da evlendim Üniversite okurken.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz? Farklı etnik gruptan komşularınız var mıydı?

Cevap: Yoktu tamamen Müslüman Türk köyüydü, %95'i Türk %5'i pomaktı. Pomaklar da Müslüman, 10 senede bir göçler yaşanması nedeniyle göç eden Türklerin evlerine pomaklar dan ikamet edenler oldu, sadece Müslümanlar vardı.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: İlk ve Ortaöğretimimi köyde gördüm, liseyi ilçede bitirdim, üniversiteyi Filibe'de. Filibe Üniversitesi Ziraat yüksek enstitüsünden mezun oldum daha sonra da evlendim Üniversite okurken. Eğitim Bulgarca mecburen Bulgarca. Biz okurken Türk dili edebiyatı dersi de vardı bizden sonra yani 1970'li yıllarda Türk dili eğitimi yasaklandı. Yani asimilasyonun yavaş yavaş başlangıcıydı o zaman Türk dili edebiyatı dersini kaldırdılar.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Bu konu kişiden kişiye değişiyor, daha milliyetçi duyguları olanlar zorluklar çıkaranlar oluyordu. Biz de bu konuda soğukkanlı olmak zorundaydık mümkün oldukça

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben ziraat mühendisi olarak göreve başladım. Atamamız öyleydi. Eşim de aynı görevdeydi. Daha 80'li yıllarda asimilasyon politikaları olmadan önce isimlerimiz değiştirilmeden önce devam ettik ama bize zorunlu bir şekilde komünist partisine üye olmamızı istediler. Kabul etmedi eşim, Çünkü bizi kullanacaklardı azınlıklara karşı, niyet öyleydi. Biz dedik işimizi yaparız gerektiği şekilde ama siyasetle ilgili bizim şeyimiz olumsuz. Bu tarz konularda kendimizi hazır hissetmiyoruz. Bizi bıraktılar sadece işimizi yaptık.

Soru: Bu baskılar iş yeri yöneticileri tarafından mı yapıldı?

Cevap: Evet, onlardan da isteniyor herhalde. Az sayıda azınlıklar bu şekilde görevlerde bulunabildiğimiz için müslüman kesim, tarımda çalışan kesim ise neredeyse tamamı müslüman kesim. Tarım devlet tarafından, işçi olarak ta müslümanlar çalışıyordu. Tabi bizim gibi yöneticilere de ihtiyaç vardı. O yüzden bizim üzerimize çok gelmediler. Ama bi çok öğretmeni mecbur ettiler, ya bizimle hükümet yanlısı olursunuz ki baskılarda kullanacaklardı yada olmayan öğretmenleri

işten attılar. Kalanlarda sadece hükümetin istediğini yapmak zorundaydı. Öyle bi zor dönem yaşandı.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İş yürümek zorunda, sorumluluk herkesin üzerinde eşit bir şekilde olduğu için o konuda sıkıntı yaşamadık, bizim çalışanlarımız genelde Türk asıllı olmasından dolayı yönetmemiz daha kolaydı.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Asimilasyon başlamadan önce yasaklar yoktu. Her köyde cami vardı, bayramlar rahat serbest bir şekilde, gelenekler görenekler tamamen yaşanıyordu. Daha sonra yasaklandı. Kurban kesmek yasaklandı, halk saklı gizli bir şekilde bunu devam ettirmeye çalıştı, etlerini başka yerlerde sakladılar çok zor bir dönemdi.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Asimile edildikten sonra 1985'de resmi olarak tamamen Bulgar dili olunca, resmi yerlerde yasak da sadece evlerde konuşabiliyorduk. Dışarıda tamamen yasaktı yaşlılarımız Annem de dahil Bulgarca bilmeyen bir kesim var, tek başına hiçbir yere gidemediler, mutlaka refakatçi eşliğinde gidebildiler. Hastane, alışveriş gibi sıkıntılar yaşayarak devam ettirdiler yaşamlarını. Biz de mutlaka refakat etmek zorunda kaldık. Yoksa kendilerini ifade edemedikleri için ceza yazıyorlardı. Kesinlikle kabul edilmiyordu Bulgarca dili haricinde, hiçbir dile müsaade etmiyorlardı. Önce Türk Tiyatroları da varmış köyde ama aşama aşama yasaklanmış. Amaç buradaki azınlıkları yavaş yavaş asimile etmek, bunu hissetmeye başladık zaten

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değışikliği de ülkede, Makedonlardan başlayıp Pomaklar daha sonra Türkler bu şekilde asimile etmeye devam ettiler. Eylem yapmamız kamu görevlisi olduğumuz için bize hapis yolu açılması demek olduğu için, biz sadece orada çalışan halkın yanında olduk. Dimdik ayakta olucaz bu günler geçecek, hem işimizle ilgili hem orada çalışanlar için sorumluluk hissediyorduk kendimizde, güçlü durmamız gerekiyor. Ayaklarımızı sağlam basmamız gerekiyordu ki biz örnek teşkil etmek zorundaydık ordaki msluman halkına. Biz alışıcaz, a kalmayacaz ama Türk olduğumuzu da unutmaycaz. Onun mücadelesini verdik orda. ocuklarımıza evde öğrettik, Türkçe okumak yasak, evde kendimiz öğrettik Türk dili alfabesini.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: şöyle diyeyim biz Türkiye ile hep irtibat halindeydik. Benim annanem gelmiş 1951'de değişik sebeplerle, babam askermiş o yüzden kalmış orda. Her tarafta akrabalarımız var.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Zaten o zaman ayaklanmalar oldu, sınırları zal atıktan sonra 89 zorunlu güce tbi geldik. Hiç gelebileceğimizi dşnmyorduk hayal gibi bir şeydi bizim için. İsimlerimiz değiştirildi yani böyle gelişmelerin olacağını düşünemezdik. Anca baskılar arttıka halk buna isyan etmeye başladı. Çocuklarımızı sünnet ettiremedik kacak gek saklı gizli, çok anneler babanneler sorumluluğu üzerine alıp hapishanelere gittiler. Evlenemedi çoğu kişi "Evlenipte napicaz Bulgar mı doğuracaz" diye evlenmekten vaz gecen gençler... .Hamileliklerimizi sonlandırdık örneğin ben kendi hamileliğimi sonlandırdım çünkü Bulgar doğmaması için çocuğumuz doğar doğmaz Bulgar adı koyacaklar o şekilde yaşadık yani. O travmayı atlatana kadar bir kaç sene çok zor... Çok gençler Türkiye'ye kaçak yollardan gelmeye çalıştılar. Naim Süleymanoğlu gibi birçok örnek var. Benim grncem siz gidin dedi Türkiye'ye bana eşimle, ben çocuğa bakarım, eşim olmaz dedi oğlumu

bırakamam dedi. Ben gitsem ne olacak oğlum burda. O kadar kafamız karıştıktı yani bir kişi kurtulsun ordan diye düşünüyorduk.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Ben ziraat mühendisiyim çocuklarım olması nedeniyle izin alabildim iş yerinden ama eşim depo sorumlusu, ziraii mücadele konusunda görev aldığı için birim amiri onu bırakmadı 8 - 5 burada kalacaksın dedi. Eşyaları yükleme esnasında bile eleman gönderdi kendi gelemedi. Son anda arabaya binerken eşim geldi. Bindik geldik buraya. Hatta şikayet söz konusu oldu. Üç günde gelebildik Türkiye'ye, çok yoğun bi göç dalgası oldu o dönemde, değişik yerlere konaklayarak geldik. Biz sınırı geçince aramaya gelmişler eve ama biz sınırı geçmiştik.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok yaşamadık. Kamyonlar eşyalarımızı taşıdı, bizi Zonguldak'a gönderdiler ilk geldiğimizde. Eşimin akrabaları benim, akrabalarım onlarla irtibata geçerek eşyalarımızı Lüleburgaz'a getirdik. Ablamın evinin üst katına eşyaları bırakıp İstanbul'a eşimin akrabalarının yanına gittik. Bir buçuk yıl orda tek dairede 21 kişi kaldık, görümcemler akrabalar hepsi. Tek ocak kullanarak... Daha sonra Tekirdağ'a geldik.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Bi dairemiz kaldı orda. Bazı eşyaları satabildik bazıları kaldı. Aile apartmanıydı bizim orda görümcemler sonra geri döndü.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşım da zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kamyonlarla geldik. Üç günde gelebildik Türkiye'ye çok yoğun bir göç dalgası oldu o dönemde. Değişik yerlerde konaklayarak geldik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Biz zaten her zaman Türkiye'ye özlem duyduk. Çünkü parçalı alilelerdik, ablam benim burdaydı evlenip buraya gelmişti. Yakınlarımız burda olduğu için biz her zaman buraya gelmeyi istemiştik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Lüleburgaz/ Kırklareli daha sonra bir buçuk yıl İstanbul' da kaldık.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Bir buçuk yıl sonra Tekirdağ'a geldik. İş nedeniyle geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Akrabalarımızdan aldığımız destek çok büyüktü. Biz psikolojik olarakta hazırlıklıydık. Bi zor dönem yaşıycaz ama bu geçecek bunun geçici bi süreç olduğunu biliyorduk. Değişik muhtelif işlerde çalıştık . Devlet bize yardım etti ama biz kendimiz çalıştık. Çocuklarımıza eşimin anne babası baktı. Sonra kendi mesleğimizi de yaptık mülâkatlara girerek. Emekli olduk sonra burdan.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağlayabildik.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: 2.5 sene sonra aldık. Çok yoğun göç döneminde geldiğimiz için önce İstanbul'da kayıt olduk sonra iş nedeniyle Tekirdağ gelince burda kaldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Konut için başvurmuştuk ama öncelik iki bavulla gelenlere oldu. Bize başka imkanlar sağladı, kooperatife girdik, bize bi şekilde yardım etmeye çalıştı devlet.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Çalıştığımız yerde oldu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Değişik muhtelif işlerde çalıştık . Devlet bize yardım etti ama biz kendimiz çalıştık. Çocuklarımıza eşimin anne babası baktı. Sonra kendi mesleğimizi de yaptık mülâkatlara girerek. Emekli olduk sonra burdan.

Soru: Bulgaristan'daki Mesleğinizi yapabildiniz?

Cevap: Evet yapabildik.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Vijdan Terzi

Doğum Tarihi: 25.10.1958

Doğum Yeri: Duluo/ Silistre/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa/ Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Hemşire

Eğitim Durumu: Önlisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 11.03.2022- 13:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğum köy Türk köyü değildi karışıktı. Bulgar mahallesi vardı. Daha çok kızılbaş pomak vardı.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim mah. bi sokak vardı o yine Bulgar sokağıydı o sokakların yanında ara ara Türk de bulunuyordu. Onlarla ilgili herhangi bir şikayetimiz olmadı, biz onlara bayramlarda lokma götürürüz, onlarda bize paskalya zamanı paskalya çöreği getirirdi. Onlarla bi problemimiz olmadı. Komşuluk ilişkileri güzeldi bi problem olmadı insanlar bi şey çıkarmadı ama bazı şeyleri hissedebiliyorduk. Biz Türküz burası bizim memleketimiz değil burası Bulgaristan. Bize eğitimde birinci sınıftan itibaren bize söylüyorlardı, burası Bulgaristan her yerde resmi dil Bulgarca, gittiğiniz yerde Bulgarca konuşacaksınız diye.

Soru: Yani orasını öz vatanınız olarak göremiyor muydunuz?

Cevap: Hayır, hiç görmedik zaten biz...(Duygulanıp ağlıyor). Hiç unutmuyorum annemle böyle bir şey vardı eğlence panayır, mağazalar sergiler açılıyordu 15 gün, biz annemle gidiyoduk gezmeye diye, hemen adlarımızı değiştirdikten sonra olmuştu mesela, geldi polis bize yakaladım sizi dedi, ne oldu dedik Türkçe konuşurken duyduk sizi dedi. Hiç unutmuyorum o zaman bizim maaşlarımız 140 levaydı 20 Leva annemle bize ceza yazdı.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bütün eğitimim boyunca Bulgarca gördüm dördüncü sınıfa kadar Türkçe gördüm ama hafta da bir kaç saat, hergün değil. Bulgarlardan da Türkçe dersine kalanlar vardı. Genelde bizim ailelerimiz mütevazidir, bütün Türklerin Bulgaristan'daki ayakta kalma mücadelesi çalışmaktır. Ben hemşireliği bitirdim, babam terziydi ama geldikten sonra eve, hafta sonları tütün yapıyoduk. İşten geliyodum akşam tütün yapıyoduk, evde de çalışıyoduk.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Biz iyi konuşmak zorundaydık, iyi konuşmassan gülecekler zaten o böyle değil şöyle. Devamlı böyle şeyleri duyduğun zaman çocuksun zaten, zor kabul edeceksin. Ben çocuğumu kreşe götürdüğümde, çocuğunuzla akşam Türkçe konuşmuşsunuz bugün okulda Türkçe konuştu diye baskılar başladı. Ben çocuk yorulmasın üzülmesin diye evde onunla Bulgarca konuşuyoduk. Benim annem de 55 sene yaşadı ama bi ekmek istemeyi bile bilemedi Bulgarca öğrenmedi. Gidiyodu işe işini yapıp eve geliyodu, babamla çalışıyodu biri bi şey sorsa babam cevap veriyodu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Hemşireydim.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Adlarımızı değiştirmeden önce hiç bir ibadetimizi bırakmadık. Hatta camimiz vardı yakında, izinliyse babam Cumaya giderdi. Ölülerimizi yine bildiğimiz üzere yapıyoduk. Adımızı değiştirdikten sonra benim annanem ölmüştü, bahçede yıkadık kefene sarıldı. Sonra bir memur geldi aç dedi cenazeyi açtık, giydirceksiniz bunu dedi. Elbiseleri üzerine koyduk giydirmiş gibi, sonra tekrar açınca, bu kadar da yapmayın dedim. Bi tane de deli vardı Necmi öldü, onun önünde aç verdiler haçla birlikte götürdüler onların mezarlığına. Dedem önce ölmüştü annanemi de onun yanına gömdük.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Biz evimizin içinde Türkçe konuşuyoduk dışarda yasaktı. Duyarsa polisler ceza yazıyordu. Bizim maaşımız 140 Levaydı 20 Leva ceza yazıyordu. Kızımı kreşe vermiştim, evde Türkçe konuşmuşsunuz çocuk burda Türkçe konuştu diye kızıyorlardı, bende çocuk üzülmesin diye evde de Bulgarca konuşturdum.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: O zamanda gene çok kötüydü. Bizim zaten çalıştığımız yerden müdür geliyordu, bizde öyle yaptılar. Müdür çünkü yaşadığımız yeri biliyor, onunla birlikte iki asker silahlı ve köpekleri vardı. Biz baştan açmadık kapıyı. Aç kapıyı da güzellikle olsun dediler. Sonra biz içerde düşündük, eşim vermek istemedi pasaportlarımızı ama ağlayarak verdik pasaportlarımızı. Babam gitti onlarla isim koydular hepimize. Babamın ismi oğlumun ismi aynı soy isimler farklı. Onların verdiği isimlerle mal varlığı istersen yok, herkesin farklı isimleri. Benim kızım 1985

te doğdu, ben hamile kaldığımda da aldırarak istedim çünkü direk Bulgar ismi ile yazılacak diye istememiştim. Sonra babam dedi hiç unutmuyorum kızım niyetine girmişsiniz belki vardır onunda bi yolu, Allah yardım eder dedi. Sonra doğurduk doğduğu gibi de Bulgar ismi verdiler. Ama biz kulağına hoca ile Ayla ismini okuttuk. Bizim orda göç olmadan bir kaç ay önce isim değişikliğine karşı kalkışma oldu. İnsanları dağıtmak için kum dökmüşler insanların üstüne helikopterlerle. Biz çalışıyoduk gidemedik, ondan sonra da teyzemin evi vardı orda, teyzemin çocuğu da ordaymış ve tutuklandı. Onun üç sene nerde olduğunu teyzem bulamadı, biz göçtük o kaldı. Teyzem üç sene hangi hapishanede olduğunu bulamadı beş sene sonra buldu çıktı, dişlerini dökmüşler işkence... tedavi gördü sonra.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'da iken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Memleketimiz, yani bi devlet değilde cennet gibi bi yer diye düşünüyordum.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biz genelde evimizin içinde Türkçe konuşurduk annemler şalvar giyer ama dışarı çıkınca burası Bulgaristan diyorduk bunu hissediyorduk. Babam Filibeye gitmişti fuarlar oluyordu, oradan Atatürk kitapları alırdı onları okuyorduk. Türkçe haber dinlerdi babam, Özal bizi kurtaracak diyordu. Arada izin istemişti babam, sonra polisler geldi evinizde toplanıyorsunuz diyorlardı. Ne toplanması iki yaşlı oturmuş kahve içiyorlar, orada kahvehane yok. İlk önce Romanların isimlerini değiştirmişlerdi, beş sene sonra bizim değiştirdiler isimlerimizi. Romanlar da çok tepki verdi alıyo devlet, hapse atıyo. Biz son döneme kadar çalıştık, nöbetlerim işlerim vardı. Bulgar baş hemşire vardı, o dedi “Vijdan sen gitmiyor musun” gidenler var hastaneden bende bilmiyorum dedim. “Dışarısı kaynıyo” dedi. Bankaların önleri para çekmek için her yer kaynıyo. Bi karar veriyolar insanlar, bizde öyle bi karar verdik, yani bu bizim son şansımız, gidelim memleketimize dedik.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Resmi çalışanları göndermek istemezlerdi hiç bir yerlere Türkiye'ye bile zor geldik. At gözlüğü takarlar ya atlara hiç bi yersini görmesin diye, bize de öyle yaparlardı. Para çekmeye bile Bulgar hemşire arkadaş vardı onu göndermiştim, o yardımcı oldu.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte problem yaşamadık, biz elimizde ne aldığımız bindik otobüse Bulgaristan'da sınırda indirdiler bizi, oradan da Türkiye'ye geçtik.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Yağma oldu kalan mallar. Daha sonra evimizi babam gidip sattı.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımда zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Herhangi bi problem yaşamadık.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Yani ben Türkiye'ye geldiğim de bi devlet değil de başka bir yer, cennet gibi diye düşünüp çok heyecanlanıyordum. Ağladık, sarıldık, beni en çok heyecanlandıran, inanamadık kulaklarımıza her yerde Türkçe konuşuluyordu. 30 sene Bulgaristan'da her yerde Bulgarca konuşmak zorundasın. Türkiye'ye geldik sonra, minibüse biniyosun Türkçe eve geliyosun Türkçe işte Türkçe konuşuyosun. İyi yapmışım gelmişim dedim.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Benim annem astım hastası o yüzden nemli bi yer istedik annanemin ablasının çocukları burda ama biz onlarla iletişime geçmedik kendi kararımızı kendimiz verdik Tekirdağ’a geldik.

Soru: Tekirdağ’a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: İlk Tekirdağ’a geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı? Uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Pek uyum sağlayamadık ilk baştan farklı bi yaşam tarzı var Türkiye’nin. Biraz daha Türkiye’de kendini düşünen insanlar var. İnsanların bakışları farklıydı. Giyiniyosun ama farklı. Ablamla ikimiz tekstil fabrikasına girdik. Kimseden bi şey almadık istemedik. Soğan çıkarmaya gittik işçi olarak, temizliklere gittik. Bi bayanın saçını örüyordum oda para veriyordu bana.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Hiç sorun yaşamadık. Mayısta geldik 12. Ayda benim tayinim çıktı, biz bilmiyoz Düzce’yi oralarını. Ordan Ankara’ya gittik, dedik biz orayı bilmiyoz annem babam var iki çocuğum var. Taşındık olmadı. Bakanlıkta oturdum ağladım, orda çalışan biri, sen altı ay çalış orda, ben seni getircem Tekirdağ’a dedi. Altı ay sonra geldim. Sonra da Tekirdağ Devlet Hastanesinden emekli oldum.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: İyi kötü kömür ihtiyacımızı karşıladı devlet bir sene kadar. Ara ara gıda yardımı alıyorduk yağ, şeker unumuzu alıyoduk ona da çok ihtiyacımız vardı. Peynir kendimiz alıyoduk en ucuzunu, yağda biber kavurup içine peynir koyup yerdik. Soğan kavururduk yağda, bana bana yerdik yemek diye. Hiç unutmuyorum beni çok duygulandırdı, bayramda bize et getirdi komşu biz kesemiyoruz diye, bi parça ete çok sevinmiştik.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Kimseden bi şey almadık istemedik. Bi bayanın saçını örüyordum oda bana para veriyodu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Olmadı, ben orda hemşireydim, burda da 6 ay sonra atandım çalıştım.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Emine Gençtürk

Doğum Tarihi: 02.07.1971

Doğum Yeri: İşperih / Bogdansi/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa/ Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Hemşire

Eğitim Durumu: Ön Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 28.03.2022

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğum köy küçük bir köydü. Bulgar komşularımız da vardı esmer vatandaşlar da vardı. Kardeş gibi geçinip gidiyorduk kaç aile vardı kaç ev vardı tam olarak kestiremiyorum ama

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgar komşularımız da vardı. İyi geçiniyorduk, iyi ilişkiler içerisindeydik, güzel yaşayıp gidiyorduk.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Oradaki zorunlu değil Bulgarca olduğu için sonra isim değişikliğinden sonra bir iki saat Türkçe dersi görmeye başladık, çok azdı ben neredeyse görmedim, 1-2 Türkçe kitap okuyabiliyordum ama Türkçeyi güzel bilmiyordum. Evde Türkçe konuşuyorduk ama dışarıda alışveriş merkezinde, sağlık merkezlerinde Bulgarca konuşmak zorundaydık.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Önce çok seviyorduk birbirimizi, onlar da bizi, biz de onları. Hiçbir sıkıntı yoktu, bizi ayırmıyorlardı, İyi de derece yapıyordum okulda sevilen bir öğrenciydim, keşkelerimiz de vardı arkadaşlarımı da seviyordum onlarla gidiş gelişlerimiz de vardı. Daha sonraları Türk olduğum yüzüme vuruldu. Türk olduğum için Bulgar arkadaşımınla kıyaslandığımda ona daha yüksek not verilir bana daha düşük not verilir. Bahane bulunup sen şunu hak ediyorsun denildiği oldu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Bir yıl kadar çalıştım.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İş yerinde de güzeldi, Öncelikle sıkıntı yoktu Çünkü bir çoğu da Türktü.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Önce ibadetlerinizi gerçekleştiriyorduk. Hiçbir sıkıntı yoktu. Büyüklerimiz camiye giderdi. Teravih namazlarına giderdik. Cenazelerimiz de bizim törelerimize göre Defne diyorduk. Ta ki isim değişikliğine kadar, hepimizin Bulgar soyundan geldiğimizi söyledikleri zamana kadar. Yani onların söylediğine göre dedelerimiz eskiden Bulgarmış, biz de Bulgar olmamız gerektiğini düşünüyorlardı. O zaman zorbalıklar başladı. Değişikliği yaptılar. Biz bunu kabullenemedik. Emine olarak

doğdum, büyüdüm ve sen 14 yaşında Emilya'sın dediler ve bu bana çok ağır geldi. Görünüşte basit gibi duruyor ama hiç kolay değildi, 14 yaşına kadar müslüman Emine olup 14 yaşından sonra Emilya olmak bayağı bayağı rencide ediyordu. Ondan sonra onların bize karşı tutumları da değişti, sanki aynı insanlar değilmiş gibi...

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Resmi yerlerde zaten yasaktı. Okulda, hastanede, dükkanlarda, otobüste, bunlar da yasaktı. Bazen Türkçe konuştuğun için otobüse bile bindirmiyorlardı. Otobüsten indirebiliyorlardı. Resmi dil Bulgarca olduğu için onu kullanmanız gerekiyor diyorlardı. O yüzden Türkçeyi çok az biliyordum. Kamuda konuştuğumuzda önce rencide edilip daha sonra büyük ceza veriyorlardı.

Soru: İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Bizim köyümüzde çok eylem yapılmadı. Fakat komşu köylerde eşimin köyünde büyük tepki verildi. Onlar da özel eğitilmiş askerlerle, köpeklerle susturuldu, dövüldü, eziyet edildi, ölesiye dövülenler oldu. Dedemlerin evinin camları kırıldı, insanlar orada saklanmak zorunda kalmıştı. Ama orada bulup eziyet etmişler, sırf yürüyüş yaptıkları için onların deyimiyle devlete karşı geldikleri için. Bizim köyde eylemler olmadı fakat Bordo Bereli Askerler köyün içinde dolaştırıldı, bir korku saçtı. Komşulardan da tanıdıklardan da duyduğum kadarıyla, tanklarla bebekleri eziyorlarmış, ben bunları hep kafamda olmuş gibi hayal ettim, ben onları yaşadım ve ağır depresyon geçirdim. Annem, babam çok üzüldü 14 yaşında ben psikolojik tedavi görmek zorunda kaldım.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Türkiye bizim için özgürlük, Türkiye bizi kurtaracak biz yalnız değiliz. Bu zorbalığın sonu gelecek. Biz özgürlüğümüze kavuşacağız, Türklüğümüze devam edeceğiz. Güzel bir umuttu Türkiye bizim için.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Küçük olduğum için annem babam karar verdi. Düşündük bundan sonra bu eziyeti burada daha fazla görmeyelim. Zor bir karar ama herkes gidiyor, komşularımız da gidiyor, bize burada daha da zorbalık yapılacak, kültürümüzden eser kalmayacak, kültürümüzü yaşatma amacıyla kurtuluş amacıyla karar verdik.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Biz sizi besledik ettik şimdi gidin, yani bize nefretle bakıyorlardı. Ülkeyi terk ediyoruz diye ama öbür taraftan da yaptıkları eziyetleri hiç düşünmeden haklı olduklarını düşünüyorlardı.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Onların hepsini bıraktık. Hiç gözümüz bir şey görmeden bıraktık. ulaşım da zorluk yaşadınız mı o zaman araba ayarlamak sıkıntı herkes eşya koymak istiyor orada da zorluklar sıkıntılar yaşadık herkes göç ediyor arabalar yetmiyor kamyonlar yok sıkıştı kış trenlerde sıkıştık kış ın Bulgar Devleti bize sürekli köstek yaptı zorluk çıkardı

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşım da zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: O zaman araba ayarlamak sıkıntı, herkes eşya koymak istiyor. Orada da zorluklar sıkıntılar yaşadık. Herkes göç ediyor, arabalar yetmiyor, kamyonlar yok sıkış tıkkış, trenlerde sıkış tıkkış. Bulgar Devleti bize sürekli köstek yaptı, zorluk çıkardı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Ben şöyle mutlu oldum; Aaa her yerde Türkçe konuşuluyor dedim, minibüslerde otobüslerde Türk müziği vardı, ben çok mutlu oldum yaşıyım sesli Türkçe konuşabileceğim dedim.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldim

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Ablalar buraya gelmişti, o yüzden tercih ettim. Hiç daha önce Türkiye'ye gelmemiştim, ablalardan dolayı geldim Tekirdağ'a.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Yardımcı olmaya çalıştılar. Maddi manevi desteği olan kişiler oldu mu manevi desteği olan kişiler oldu o da bize yetti evlerini açtılar

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Çok Türkçe bilmediğim için zorluk yaşadım ama arkadaş ortamı iyiydi.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadım.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Tam olarak bilmiyorum eşim daha iyi biliyor ama gıda yardımı oldu.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Manevi desteği olan kişiler oldu o da bize yetti, evlerini açtılar bize.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ben hemşireydim, Ankara'da tekrar sınava girdim denklik için. Denklik belgesi aldım orada, sonra hemşire olarak çalışmaya devam ettim, zorluk yaşamadım.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Fatma Hacıoğlu

Doğum Tarihi: 11.11. 1957

Doğum Yeri: Boğdansi/Abdülköy/Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa/ Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Ön Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa/ Tekirdağ

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 18:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yarı yarıya Bulgar ve Türk vardı köyümüzde. Başka bi köyde büyüdüm, babam ser asker olarak görev yapmış ve şoför olabilmiş, amcamın biri veteriner biri öğretmen daha aydın görüşlü yani. Babamın dedeleri hacca da gitmiş varlıklı insanlarmış. Köyün ileri gelenlerindenmiş, mert insanlarmış. Babamın dedesi muhtarmış bir tanesi

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşuluk ilişkileri, gayet güzel anlaşıyordu annemler. Biz de oyun oynuyorduk çocuklarla, 10 yaşına kadar kardeşimin kayınvalidesinin köyünde büyüdüğüm için Türk Köyü de orası sadece Türkçe konuşuyordum, Bulgarca bilmiyordum, Annem biliyordu. Ama eğitim tabi Bulgarca. Annem beni iki sene önce, 56 doğumlularla okula gönderiyor. Benim kardeşimle aramızda 2 yaş var, eğleneyim orada diye. Evde çok uğraşıyordu benimle, elektrik yok, evde gaz lambası

gece kaçlara kadar beni öğretiyordu. Okumayı öğrendim de ne olduğunu çözemiyordum etrafımda Bulgar olmadığı için. Orada Bulgarca'yı ben öğrenemedim Tabi küçük bir köydü orası, Türk köyü. Kendi köyümüze döndüğümüzde kadro olmadığı için babam zaten oraya gidiyor. Ailemize doktorlar geliyordu, Bulgar yemekler yeniyordu, iyiye ilişkilerimiz. Babam ambulans şoförüydü, oradan kamyon şoförlüğüne geçti, ondan sonra karar vermişler köye dönmeye babaannemlerin yanına geldik. Bulgarca bilmediğim için çok ezik hissediyordum. Üzülüyordum cevap veremediğimde. Herkes konuşuyor çocuklar Bulgarca'yı çünkü komşuları var Bulgar. Anasınıfına gidiyorlar orada az çok öğreniyor çocuklar. Ben ortaokulda geldim o köye. Neyse komşuların çocukları vardı, o yaz ben Bulgarca'yı öğrendim eğitim Bulgarca.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Benim zamanımda iki ders Türkçe okutuluyordu. Sonra kardeşim ilkokuldaydı anket yapılmış, çocuklar biz Türkçe dersi istemiyoruz demişler, halbuki çocuk karar veremez, 18 yaşında olmamış, ne biliyor neye karar verecek, niye çocukla yapıyorsun anketi. Neyse Türkçe dersi kaldırıldı. Kardeşim Türkçe okumadı. Bütün dersler Bulgarca daha sonra Rusçaya başlıyorduk. Haftada bir iki defa birer birer Türkçe dersi görüyorduk.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Benim zamanımda Bulgar çocukları bile sınıfta Türkler çoğunluktaydı. Ama yine de Bulgarca konuşuluyordu. Ama biz dışarıda oyun oynarken aramızda rahat Türkçe konuşuyorduk. Sonra zamanla isim değişikliğinden sonra yasaklandı Türkçe konuşmak. Haksızlık yapmak istemiyorum kendi dilini okuyup yazan kadar başarılı olamayabiliriz. Çünkü onlar daha vâkıf, kelime dağarcıkları daha geniş, üniversiteye gidebilmek için de bir ay özel ders aldım. Bulgarca edebiyat dersinden lise sonrası ders aldım. Öğretmen bana demişti böyle devam edersen üniversite sınavında çok başarılı olursun. Dediği de oldu, onun tahmin ettiği puanı çıkardım.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Orada öğretmendim. Dediğim gibi kızıma hamileyken, 1983 yılında Kenan Evren gelmişti. 82'de herkes çok meraklı televizyon izliyoruz. Onların tercüme ettiği tabi farklı bir şeydi, ama aslında onun “Biz parçalanmış aileleri birleştirmek istiyoruz” açma yaptık. Parçalanmış aile; Kayınvalidemin annesi babası Eskişehir'de 72'de bilemiyorum tam göç etmişler. Onun konuşmasından sonra görümcem öğretmen, eşi öğretmen, eşim sağlıkçı. Bizim hakkımız yok tabii o birinci dereceden akraba. Ondan sonra hepimizi tek tek geldiler görümcemi attılar işten. Siz şimdi dilekçe yapacaksınız. “Biz Türkiye'ye göç etmek istemiyoruz” diyeceksiniz dediler. Biz de kendimizi savunmak için, “öyle bir dilekçe vermedik size, vermek de istemiyoruz” dedik. Ben dört aylık hamileydim. Beni de attılar işten. Eşimi bile attılar. Ama yerine birini bulamadıkları için bir ay sonra tekrar aldılar göreve. Eşimi ve beni de daha sonra Milli Eğitime değil ama kütüphaneye aldılar.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Camiiler kapanmıştı zaten, o aralar gidilmedi. İsim değişikliğinden sonra zaten her şey yasaktı. Hatta taş mezarların, taşlarını kazıttılar ve oraya Bulgar ismi koydular. Ölüye çok acı, çok zor gelmişti bize. Cenazeleri mutlaka tabutla gömeceksiniz diye baskı yaptılar. İşte onlar giydirip kıyafetinle gömerler, illa öyle olacak, kefen olmayacak diye baskı yaptılar. Bunlar bizi çok üzdü. Sünnet olayları oluyordu, mesela haftada bir gelip kontrol ediliyordu. Köyden bir tanesi çocuğunu sünnet ettirmişti, eşime sen nasıl görmezsin diye gelip bayağı bir ceza soruşturma açtılar. Maaşından da kesintiye uğradı, zaten içeri de aldılar eşimi. Haberim yoktu dediği için haftada bir çünkü gezip kontrol etmesi gerekiyordu, çocukları etmediği için.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Gün içinde bile konuşman yasak. Sadece dışarıda değil, yani düşünün bahçeli ev, bir tarafı duvar sokağa dayalı olduğu için kim geçecek camın altından belli değil. Veya akşamları ailece oturuyorsun, Bulgarca konuşacak halin yok, yoldan geçen biri bunlar Türkçe konuşuyordu dese cezalar yağıyordu. Ne bileyim çocuklara yalan yapmayı öğrettik mesela büyük kızım Seyyide küçük kızım Hüsnîye. Size biri, Bulgar adınızı sorarsa kesinlikle söylemeyeceksiniz. Seçim yapılacaktı köyde Kültür Merkezine de sandıklar kondu, ilçeden sorumlular gelmiş, ne güzel kız bahçede oynuyorlar, senin adın ne demişler, Seyyide. Benim başım derde girdi. Hizmetli kadın o zaten, o onların muhbiri herhalde, Bulgar kadın. Bak dedi çocuklar böyle dedi, bundan sonra çocukları yalan söylemeyi öğrettik. Hatta göç edeceğiz deyince Hüsnîye 6,5 yaşındaydı, biz şimdi biz oraya gidince ne olacak? Orada polis var mı? Bizi Türkçe konuştuğumuzu duyunca bize ne yapacak? Bize kızmayacak mı? Hayır kızmayacak Çünkü onlar Türk. Biz şimdi Türkçe şarkı söyleyebilecek miyiz? Konuşabilecek miyiz? Böyle sorular soruyordu. İnsan üzülyor haliyle, öyle günler geçirdik .

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Her hangi bir eylemde bulunamıyorsun çünkü zaten oradan oraya gidemiyorsun. İki köy arasında eşim gidebiliyordu görevli olduğu için. Bir sabah uyandığımızda, köy küçük, tarlaya doğru bir baktık, tanklar dizilmiş, bu durumda ne yaparsın elinde silah yok. Bir tek bıçak, kime karşı duracaksın mümkün değil. O yüzden pek bir şey yapamadık. Zamanı gelince gittik, e e Önüne de atıyorlar kitapçığı buradan isim seç kendine diye. Mesela ben Sevda oldum orada da Sevde var vurgusuz. Küçük kızı Hülya yaptık orda da Hülye diyorlardı. Büyük kızı Suzanna yaptık Suzan olsun gibilerini ama çocuk Seyyide'ye alışık. Neyse onlar da çok üzüldü, ağladık sızladık oturduk, yapacak bir şey yok.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: yani kurtarıcı büyük bir umut var diye bütün dünyadaki Türklerin umududur
Biz hep öyle gördük her zaman

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Nasıl karar vereceğiz, yollar açılıyormuş diye duyduk. Ben o zaman hastanede yatıyordum, ameliyat öncesi eşim tarlada, adam mısır kazıyor. Veysel enişte gelmiş tarlaya, Böyle böyle olay var. Gidelim dilekçe yapalım, gidilecek. Ondan sonra bırakıyor, diğer tarafında daha yürüyüşler falan vardı. Orada direnişler vardı. Onları biraz joplamışlar, ha bizim Razgırat'ta da oldu mesela, Tomalarla eniştemleri kovalamışlar ve enişte de Belene'ye gitti. Onu da almışlardı kampa, karşı gelenlerden Lütfü enişte görümcemin eşi oluyor.

Soru: Sadece yürüyüşe katıldığı için mi Belene kampına kapatıldı?

Cevap: Yani yürüyüşe katıldı, biz karşıyız bu işe dediği için, sadece o kadar başka bir şeyi yok adamın. Ama onlar için yeterli bir neden, ondan sonra dilekçeler milekçeler verilmişti.

Soru: Ne kadar süreyle kalmış belene kampında, neler yaşamış?

Cevap: 3 ay kadar kalmış, anlatmıyorlardı ama neler yaşadığını, Emine'nin bir kitabında okumuştum. Düşeni yaralananı tedavi etmiyorlar ve domuzlara yem ediyorlar ve o kitap hala duruyor, onları görünce... onlar çok hümanist, insan sever güya ama bunları yaşattılar insanlara...

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Biz vize ile gelenler Deniz Burgaz'a gittik vize almak için. Baktık bizim gibi giden çok konsolosluğa, gidiyoruz vize alacağız da geleceğiz, yollar kapandı artık

çünkü. Gittiğimizde konsolosluk deniz kenarında, kocaman bir park var Burgaz'da ama oranın polisi de köpeği ile geziyor, arada tasmaını basınca birden uzuyor hayvanı kışkırtmışlar bize karşı çekmese yakalayacaktı bacağı mı birden bir saldı, ne bileyim orada doğmuşum büyümüşüm kendi ülken gibi görüyorsun ya, baktım ki öyle değilmiş, sen bir Türksün bileceksin, işe bir yere mi gireceksin onlar o sözü söylerdi, Bulgarca kafiyele oluyor “Sen iyi bir çocuksun ama Türksün” diyorlardı, yani aması var. Yani şehirde öğretmen olarak da çalışamıyorsun. Tamam hasbel kader oturma izni almışsın, nüfusa kabul edilmişsin, ev almışsın ama köylerde çalışmak zorundasın. Böyle iyi bir yere gelemezsin. Şimdi yıllar sonra üniversite arkadaşlarımdan biri Emniyet Müdürü olmuş, biri ilk buluşmamızda Raşit Bey var hemen mezun olur olmaz göç etmişti, bizim sınıfta bir o bir de ben Türk diğerleri hep Bulgar. Kristo da diyor ki ben bu okula kısa yoldan Emniyet Müdürü olabilmek için girdim. Ee üniversitenin sekreteri Bulgar Onun oğlu da bizim sınıftaydı bütün gün uyurdu, isim değiştirmeden sonra bizim diplomalarımızı da değiştirdiler, yoksa iş vermeyeceğiz dediler. Ben gittim Ocak ayında Şumnu'ya, gittim gene aynı adam, sekreter arkadaşımı sordum “oğlun ne yapıyor Letgo” dedim, “iyi bir iş buldu mu” dedim. O iyi bir iş bulamadı ama o iyi bir maaş buldu dedi. O da itfaiye şefi olmuş, diğer sınıf arkadaşım da müze müdürü olmuş. Yani çoğu öyle iyi noktalara gelebilmiş. Diğer alt görevlerde Türkler olur.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadırıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte hatta çok aradılar. Bulgar tarafında kadın görevli muayene etmedik yerimizi bırakmadılar. Para geçirmeyelim diye neyimiz var neyimiz yok arabayı erzak doldurmuştuk, daha doğrusu burada gelince de yük olmayalım diye, iş bulana kadar diye. Sadece bir valiz kıyafet onun dışında hepsini attırdılar. Un, şeker, bal, konserve çöpe gidiyor hepsi. Hiçbir şey hiçbir şeysiz geliverdik.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Çekip kapıyı geliyorsun. Zaten bizim bir malımız yoktu ev kayınvalidemindi sonra komünizm çökünce geri aldı tarlalarını da. Orada oturanları Bulgarlara önce iyi

yerleri verimli toprakları vermiş, kayınvalidem gibi buradan gidenlere kıyından köşeden kötü yerleri vermişler 3 kalite toprakları var

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşım da zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: İki araç geldik arka arkaya, araba dediğinde çok yaşlı eski araba ama bizi buraya getirdi.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: İnsan bir mutlu oluyor. Bir de oradan karanlıkta geliyorsun, belirsizlik anlamında değil sadece, sınır dışına çıkınca görürsünüz orada çok aydınlatma yoktur. Biz Türkiye'ye girince gördük her yer şıkır şıkır, gece gelmiştik bir ferahlık hissediyorsun.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Hatta sınırdan geçtik ilk Çorlu'ya gideceğiz abisi var orada eşimin. O ev yapabilmiş kendine 78'de gelmiş. Oradan bir oda verdiler bize, varacağız Çorlu'ya Yeşiltepe Sağlık Mahallesi, git babam git aha şuracıkta dediler git git bitmiyor, Edirne'de nerdeyse, Neyse ulaştık çok şükür.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Eşimin akrabaları burda olduğu için tercih ettik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladı.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Çok uyum sağladık. Hatta komşularımızdan yöneticimiz kızılıyordu “bırakın şu işe gitmeyi kitap okuyun” diyordu ama biz iki valizle gelmişiz, her şeyimiz olsun diye çok çalışıyorduk bi bıçağın çatalın bile yok, hem okul hem tarlada bile çalıştık. Tarla sahibi gelince bize çuvala soğan verir, karpuz verir. Böyle bir şeyler de vermeye çalışıyordu paranın yanında, iyiydi yani kimse için kötü diyemem.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Vatandaşlık için belli bir süre bekledik. Önce bir oturma izni muhacir kağıtlarınla şey yaptık ama okuldan çok destek gördüm arkadaşlardan zaten

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Devlet yardımda bulundu, bize un, mercimek verildiğini biliyorum. Dış ülkelerden de yardım gelmiş, onlara verilsin diye öyle öyle biraz tek tip bile beslensek aç kalmadık en azından. Unu da fırıncılarla anlaştık fırıncılara veriyorduk ekmeğimizi alıyorduk öyle geçirmiştik belli bir süre, bugünlere geldik çok şükür.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Orada göçmenler arasındaydık. Sağlık Mahallesi'nde herkes elinden geldiğince bize yardım etmeye çalıştı ama hepsi kıt kanaat geçinen kısım orası, yine de aç kalmadık çok şükür. İşe başladıktan sonra 50. yıl camiası burada Tekirdağ'da, oradaki arkadaşlar çok yardım etti kimi kira yardımı kimi perde alır kimi kefil olur bir şeyler alırız maaş bağlantı ya artık öyle öyle edindik.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Neyse çok uzamadı biz geç geldiğimiz için hemen diplomaları alıp Milli Eğitim'e geldik. Arkadaşlar yönlendirdi, biz sizin denkliklerinizi vereceğiz ama şu an yakında atama olacak elden gidin Ankara'ya teslim edin evraklarınız dediler. Eşim gitmişti Ankara'ya evrakları teslim etmişti. Onunda amcasının oğlu vardı Sefaköy'de, sağolsun onlar çok desteklediler yol parası filan vermiştiler. 3 ay kadar işsiz kaldık. 26 Ekim'de geldik Kasım'da benim kız okula başladı. Ondan sonrada tatilden sonra göreve başladık.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Mecbûre Aktaş

Doğum Tarihi: 06.01.1966

Doğum Yeri: Targovishte/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Çorlu/ Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Muhasebeci

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Çorlu

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 19 Mart 2022- 12:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yaşadığımız yer hakkında şunları söyleyebilirim; Gerçekten doğduğumuz yerler çok güzel yerlerden, halk tabii ki azınlık Türk olarak bulunduğumuz yerlere epeyce vardı. Biz önceleri çok rahat bir dönemler geçirdik fakat Bulgaristan biliyorsunuz 45 yıl komünizm rejiminde kaldı, Jivkov politikası bir asimilasyon politikasıydı. Ordaki bu isim değiştirmeler, Hristiyanlaştırmalar bizleri bu durumlara sürükledi, bu zorunlu göç son yılların en büyük göçü yaşandı. 360 bin kişi göç etmek zorunda kaldı. Bizim Bulgaristan'daki Türk azınlığımız Türkiye'ye anavatanımıza göç etmek zorunda kaldık. Bizim Müslüman azınlığımız orda kendi örf ve âdetlerimizden baskılarla şiddetle hatta ordunun karşımıza çıkmasıyla anavatana göç ettik. Türkiye bize kapılarını açınca, Turgut Özal Cumhurbaşkanı bizleri buraya kabul etti.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşuluk ilişkilerimiz çok güzeldi. Bu tamamen Jivkof politikası alakalı olan etnik sıkıntılı bi durum yaşandı. Halk arasında çok güzel beraberliklerle ilerledik. İlişkilerimiz hâlâ sürüyor orda. Bu asimilasyon politikasıyla alakalı bi durumdu. İsimlerimizi değiştirip tamamen Hristiyanlaştırma durumuna getirdi Jivkof politikası. Sünnet olma, örf âdetlerimizden vazgeçirmeye çalıştılar, Türkçe konuşulmasına karşı çıktılar. Cezalar uyguladılar baskılar uyguladılar. Yani çok zor bi süreçlerden geçtik.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Ben kendi şehrimde eğitim aldım. Dil olarak daha fazla önem verilen Bulgarcadan sonra Rusça geliyordu ve artı bizim seçeceğimiz Fransızca ve İngilizce dilleri vardı. tabii ki Türkçeyi tamamen yasakladılar. Para cezaları sokaklarda yaşlılara olsun gençlere olsun çocuklara olsun kesinlikle Türkçe dilini konuşturmazlardı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Ayrım yapılmıyor değildi bu durum şuanda da devam eden bi şey. Okulda, işte her yerde Türkler her zaman çok üstte olsa dahi yüksek statüde olsa dahi, mesela pilot olan vardı ama bunlar hep baskılandı ayrımcılık hep vardı. Yani ikinci sınıf vatandaş gibi sayılıyordu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben bir Buzdolap fabrikasında muhasebeciydim.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Arkadaşlarımla ilişkilerim iyiydi. Orda fazla bir ayrımcılık yaşamadım ama benim üstümdeki insanlarda ayrımcılık az da olas hissediliyordu.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: O dönemde yani asimilasyon döneminde kesinlikle ibadetlerimizi gerçekleştiremiyorduk. Camiiler mühürlendi, ibadetlerimizi oraya gidip yapamıyorduk. Evlerimizde saklı namazları kılıyorduk, ibadetimizi saklı yapıyorduk.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Zaten Türkçe konuşmak dışarıda yasaktı. Türkçe müzik tamamen yasak olduğundan dolayı para cezaları uygulanıyordu. Biz Türkçe konuşmayı Müzik dinlemeyi o dönemlerde yapamıyorduk. Şu dönemlerde artık bu zorun göç dalgası sonrası durumlar daha normale döndü ama o etnik ayrımcılık yapılıyor. Evlerimizde Türk radyolar vardı onlar kapatıldı. Tamamen Müslümanların ana dilinden tutunda örf ve adetlerine her şey yasaklanmıştı. Çok zor süreçler yaşamıştık. Fakat yılmadık.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Çok büyük tepkiler verildi. Zaten isim değişikliği yirmi dört saat içinde gerçekleşti. Bizim öncelikle babalarımız belediyelere çağrıldı ve isim değişikliği zorunlu ve değiştirmeniz gerekiyor dendi. Müslüman halk bunu kabullenemedi. Nasıl Türk olan bir kişi müslüman olan bir kişi Hristiyan ismini kabul edeyim, burda çok isyanlar oldu. Bazı kişiler Belene kampına kapatıldı. Şöyle söyleyeyim çok eziyet edilen bir yer Belene kampı. Belene adasında bir yer orası bizim insanlarımız orda çok zulüm gördü.

Soru: Yakınlarınızdan Belene kampında kalanlar oldu mu?

Cevap: Benim yakınlarımda olmadı ama duyduk çevrede kalanlar oldu.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Bizim aslında dayılarımız ikinci dünya savaşında bir kısmı burda kalmış bir kısmı orda kalmış. Annanemin babası savaştan sonra Türkiye kısmında kalmış evli olan annanem orda kalmış. Yani sınırlar belirlendiği zaman. Öküz almış dedem Türkiye tarafındaki toprakları işlemek için ama Rus askerleri onu şehit etmiş çocukları Bulgaristan'da kalmış.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: O politikadan sonra bizi Hristiyanlaştırma, isimlerimizi değiştirmeden sonra, karar verdik. Biz çocuklarımıza bunu anlatmaya çalışıyorduk “biz yılmıycaz, biz Türk azınlığı olarak müslüman olarak yılmıycaz” o yüzden ana vatanımıza geldik. Biz isimlerimizi değiştirtmedik yani. Doğduğumuz topraklarda kalabilirdik yani o şekilde ama bu komünizm rejimi altındaki Jivkof politikası, Müslümanları Hristiyanlaştırması bizi hoşumuza gitmedi ve kesinlikle direndik ve göç etmek zorunda kaldık.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Zorluk şöyle; sürgün etme olayları oldu. Daha üst yani; Öğretmen ailesi, okul müdürü, camideki müftümüz bu tarz yüksek statüdeki bi yöneticimiz olan kişileri yirmi dört saat içinde sürgün ettiler.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Bir kısmı trenle geldi, bir kısmı kendi arabaları ile geldiler eşyalarıyla bazıları da eşyasız geldi sıkıntı yaşamadık biz. Türk milleti de zaten burdan karşıladı, yerleştirdi. Gelenleri burdan kamyonlar karşıladı sağ olsunlar. Türkiye açtı kapıları bize, tüm gelenlere bir takım yerler sundu, Türkiye genelinde teklifler sundu. Bırakmadı Türkiye bizi her konuda destek oldu.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Bırakılan kaldı. Satamayan evini öyle bıraktı, satamayan kaldı. Bankalardaki paramızı çekeabilen çekti, bazı kişilerin kaldı. Süreç çok az olduğu için çok fazla bize fırsat vermediler. Şöyle sürekli onların ordu güçleriyle birlikte, insanlara rahat bir şekilde bankalardan paralarını çekme fırsatı vermediler.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Çok zorluk yaşamadık.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Gerçekten çok heyecanlandım. Çok hoşumuza gitti yani, Türkiye'de hissettiğim şuydu herkes dışarıda Türkçe konuşuyor, herhangi bir yasak yok, kendi dilimizi konuşuyoruz, gerçekten çok güzeldi bu. Türkiye inanılmaz güzeldi, eğitimi iyi durumda, Türkiye'nin görüşleri iyi. Bize Bulgaristan'da Türkiye farklı yansıtıldı; Türkiye tutucu, eğitimi buradaki gibi gelişmiş değil, bu tarz şeyler yansıtıldı. Ama biz Türkiye'yi görünce çok mutlu olduk. Çok duygulandık, sınırı geçtiğimiz an bizim dilimizde konuşuyor herkes, yani bize yasak yok, aman sessiz konuş, Türkçe konuşmayalım uyarısı yok, çok özgür...

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk İstanbul'a geldik. Benim kardeşim bir ay önce gelmişti. O ilk olan dalga biz 1989 Ağustos'ta geldik. Kardeşim Haziran'da gelmişti İstanbul'a yerleşmişti. Biz de kardeşimden ayrı kalmayalım dedik. Sonra kiralık ev buldu kardeşim oraya yerleştik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Biz İstanbul'da işe girdik, çocukların okulları ordaydı daha sonra Çorluya geldik. Çorluda da akrabalarımız vardı.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Dayımızın kızları vardı İstanbul Cennet Mahallesinde. Çok güzel çok duygulu anlar yaşadık, annem kendi yeğenlerini gördü yıllar sonra çok duygulandık. Kavuşma heyecanı oldu.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Komşularımızla kesinlikle bir zorluk yaşamadık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadık. Sırasınca kimlik aşamasında epey bekledik. Onaylar gelince, tabii sürekli evrak yenileme oldu, epey bekledik ama oldu.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Biz herhangi bir yardımdan yararlanmadık. Kendi çabamızla edindik. Bazı kişiler almış Kurtköy'de konut vardı, çekilişe katılmışlar.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Halktan maddi destekler değil, hemen işe girdik, eşim müracaat etti işe alındı hemen. Manevi destekler çok oldu. Herhangi bir yerde zorluk çıkınca çevremizden manevi destek aldık.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ben orda (Bulgaristan) muhasebeciydim burda tamamen farklı bir işte çalıştım. Optik mağazalarında çalıştım. Optik satış danışmanı olarak işe devam ettim.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Ali Çakır

Doğum Tarihi: 29.07.1963

Doğum Yeri: Kırcaali/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa/ Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Ön Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 20.03.2022- 13.00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Küçük bir yerdı orası, 60'lı yıllar Bulgaristan'da da fakirlik fukaralık var. Annem tütün tarlasında çalışıyor, doğum sancıları tutunca götürüyorlar, orda doğurmuş beni.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Benim yaşadığım köyde farklı etnik gruptan komşularımız yoktu. Liseye giderken sınıfımızda bir tane Bulgar vardı. Türk köyüydü bizim köyümüz altmış aileden oluşan iyiydi ilişkilerimiz.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Haliyle eğitim Bulgarcaydı. Kendi köyümüzde dördüncü sınıfa kadar okudum, rahmetli dedem de yardımcı hizmetliydi okulda. Ben kendim olayları çabuk algıladığımdan, kanunen yedi yaşında alıyorlardı birinci sınıfa ama beni altı yaşında aldılar. Daha sonra ben Rusça Lisesinde okudum Haskova’da, yirmi üç Bulgar arasında tek Türktüm. Tabii çok zorlukları çektim, bizim köyümüzde Bulgarca konuşabiliyordum ama Galatasaray lisesi gibi bir okula gidiyorsun ve tek Türksün, eziklik hissediyorsun o yıllarda.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Çok şeyler yaşadım, Rusça lisesindeyken Öğretmene diyordum “Öğretmenim ben güzel hazırlandım sınav yapın beni” diyordum. Her sorduğu soruya güzel cevap veriyordum ama “otur dört” diyordu. Altılı not sistemi vardı, bana dört veriyordu diğerlerine altı. Asimilasyon şeyleri daha o zamanda vardı yani o sıkıntıları yaşadık. Türk olduğumuz için Bulgar arkadaşlar da ezmeye kalkıyorlardı bizi. Ben Rusça lisesine Takdirnameyle gitmişim beni İngilizce sınıfına almaları gerekirken Fransızca sınıfına atmışlardı. Bir hafta üzerinden geçmeden, babamın sülalesinden siyasette olanlar vardı o da müdür hanımla aynı sınıfta okumuş sonra müdire hanım geldi sınıfa bir hafta sonra, “gel biz yanlılık yapmışız” dedi İngilizce sınıfına aldı beni.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: 1980 yılında liseyi bitirdim aynı yıl istediğim bölümleri üniversite sınavında çıkartamadığımdan dağ köylerinde vekil öğretmenlik yaptım. Yunanistan sınırında Delvino köyünde. Çalışma sebebinde, tekrar üniversite sınavına girebilmek için sekiz ay bir yerde çalışmanız gerekiyor o yüzden. Sonra eğitim enstitüsünü kazandım ama askere gittim iki yıl onu tamamladım sonra okula devam ettim. Kırsal Eğitim Enstitüsüne başlayınca şeyler geldi başımıza, ad değişikliği isim değişikliği falan. Asimilasyon politikasını uygulamaya başladılar. Kalaşnikof otomatik silahlarla geliyorlardı okula askerler. Ben yurttan kalıyordum gizleniyordum, ertesi gün sınavlarım var. Kapıyı açıp geliyordu adam kalaşnikof silahla “sen kimdensin”

diyordu. Ben de “Türküm” diyordum, “O zaman kalk git adının değiştir” diyordu. Birkaç değişik isimle sınavlara girdim baba adı yok, dede adı yok. Çünkü ben babamın oğluyum ona nasıl isim koyayım dedim, uzatmaya çalıştım ama pek uzatamadım. Zorla götürdüler beni Belediye’ye silah zoruyla. Topladılar bizi bir gün enstitüde okuyanları dekan bide bir hoca getirmişler sonra bize “siz esasen Bulgardınız, Osmanlı zamanında kılıç zoruyla sizi Türkleştirdiler” falan dedi. Bizim bi Ali arkadaşımız vardı abimiz o kalktı “Hocam ben iki yüz sene öncesinde dedelerimin hafız olduğunu biliyorum” dedi, biz “halis Türküz” dedi. Adam bu sefer “bende emir kuluyum, bu siyasilerin bir şeyi gelin karşı koymayın, gençliğiniz heba olmasın, size on beş gün izin de vereyim ailenizle konuşup kim hangi ismi alacak belirleyin” dedi. Mesela ben Alako Efremof olarak geldim eve. Babamın adını Efrem yazdırdım ablam Şibil yazdırmış, küçük kardeşim de Şalamanof olarak yazdırmış. Böyle çok sıkıntılı günlerimiz oldu. Daha sonra 1986’da o yıl Türkiye’ye göç işi başladığında benim zorunlu üç yıl çalışma hizmetim vardı onu tamamlıyordum. Büyük oğlum bir buçuk yaşındaydı onun kalbinde bir rahatsızlığı vardı, eşimin ilçesinden Haskova’ya otobüsle giderken yolda on altı kez durdurup kontrol ettiler pasaporttu kimlikti, zor oldu Türkiye’ye kaçak geldik desek yeri var.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İyiydi. Bi zorluk yaşamadık.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetlere gelince şöyle; 1960’lı 70’li yıllardan itibaren hatta 50’li yıllarda Yorgi Dimitrof var o zamanki şey “Kırcaali’deki Türkler ay yıldızlı bayrağa bakmasınlar Bulgaristan’a sarılsınlar” demiş o yıllarda daha bi Bulgarlaştırma siyaseti başlamış. 1960’lı 70’li yıllardan itibaren de camiye gidenlerin sayısı azalmış, yasaktı zaten. Cenazelerimizi mesela isim değiştirdiklerinde annanemi dört kollu(tabut) ile gömdürdüler. Bizim evde adetlerimize göre yıkadık kefene sardık ama

mezarlığa götürünce bizim usulle gömdürmediler başında Bulgar durdu, tabutla gömmek zorunda kaldık. Benim çalıştığım köy Türk köyüydü alt köyde de çingeneler vardı. Köye görevliler gelmiş Bulgar Müdüre demişler ki mezarlıkta bir şey yapıcaz program yapmak zorundayız. Bende çektim kenara adı Stoyan'dı görevlinin “ Ben buralı değilim Haskova'ya gidicem ama sen buralısın burada kalıcan ne olursun bunu yapma Türk köyünde yapma” dedim, ne önerirsin dedi “Romanların mezarlıklarında yaparsan daha şeye geçer ses çıkarmazlar gibi”. Mezar taşlarını kırdılar bizim oralarda eski Türkçe yazılı olanları. Sonra sağol sen ileri düşündün dedi Stoyan, benim de zarar görmeyeceğim bi şey önerdin dedi. Naim Süleymanoğlu'nun Avusturalya'dan Türkiye'ye iltica ettiği sırada benim sınıfımda Türk çocuklar var ama kapının arkasında Bulgarlar dinliyor çocuklarla nasıl iletişim kuruyorum diye Bulgarca mı konuşuyor Türkçe mi diye. Bi huzursuzluk hissetti sınıfta bir şeyeler konuşuyorlar ama bana da söyleyemiyorlar. Ne var dedim, öğretmenim Naim Şalamonof Türkiye'ye kaçmış dediler. Seviniyoruz ama kimseye bir şey diyemiyoruz, dinliyorlar kapı arkasında. En ufak bir şey de alıyorlar içeriye (hapishane), siyasi şeye vurup bir çok insanımızı Belena'ya siyasi mapushanelere götürdüler, mahkum olarak gönderdiler. Mesleklerini aldılar ellerinden. Hatta ileri gelenlerimizi Bulgarların olduğu Kuzey Bulgaristan'a sürdüler aydın kesimlerimizi ailecek.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Yasaktı, ben zaten askerden geldiğimde müziğe meraklıydım, biraz da yeteneğim var. Düğünlerde şarkı da söylemeye başlaycaktım yasak koydular, düğünlerde Türkçe müzik olmuyor köçek atamıyoz. En acısı benim içinde 1987 Aralıkta büyük oğlum doğmuştu. Doğduğunda on gün eşimi hastanede tuttular dediler ki “ Sünnet ettirmiyceğine dair bi deklerasyon imzalarsan taburcu edicez” dediler. Baktım o deklerasyona okudum eğer ileride sünnet ettirsem yedi yıl mahkumiyeti var, imzaladım ancak öyle taburcu ettiler çocuğumu eşimi. Tabii eve gelince hoca buldum kulağına senin adın Erkan diye okuttum, kendi usulümüzce işimizi hallettik. Fakat her gün ana okuluna giden erkek çocukları donlarını indirip sünnetli mi değil mi diye kontrol ediyorlardı. Sünnetli yakaladıklarında hemen polis

gider gelin bakalım kime yaptırdınız diye ailelere bir sürü şeyler çektiriyorlardı, mapusa atıyorlardı, işten kovuyorlardı.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Esas bizim Mestanlı'da patlak verdi, bu ismi değişikliğinde halkımız ayaklandı. Kirli diye bir köyde de bi bayanın kucağında bir buçuk yaşındaki bebeğini Türkân bebeği öldürdüler Kalaşnikofla. Her sene orda Türkân Çeşme diye anma törenleri düzenlenmekte. Tabii sadece Türkân'ımız için değil orda ağıtlarımız şiirlerimiz düşen şehitlerimiz için. Tankların önüne bizim Mestanlı'da çocuk arabalarını sürdüler, tankı süren subay durmuş diğer yüksek rütbeliler ezin geçin demiş. Bu tarz şeyler yaşadık. Ekseriyetle Kırcaali bölgesi bu tarz şeyleri yaşadı, eziyetleri yaşadı. Hâlân de devam ediyor Bulgaristan'da bi yarım saat Türkçe yayın çıkıyor televizyonda .

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Ana vatan

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Zor oldu Türkiye'ye kaçak geldik desek yeri var. İş yerinde müdürüm Türktü, ona rica ettim ona üç günlük mâzaretli izinli dilekçesi vermiştim. Bana müsaade et dedim üç gün içinde nasipse Türkiye'ye girmiş olurum. Geldik kamyonlarla üç gün sınırda sıra bekledik. Şimdiki gibi pampers olayları yok iki kamyon arasına çamaşır seriyosun kamyon hareket edince çamaşırı topluyoduk. İleride bir Bulgar köyü vardı oradan ekmek alıyoduk erzak alıyoduk. Çileli geldi geçti o günlerimiz. Şimdi şöyle oldu; baktık bu bir başlangıç, baştan pomak ailelerin isimlerini değiştiriyoruz dediler. Gördük baktık bize burda artık şey olmayacak, benim bölgemde muhafakar biraz fazlaydı Türklük, milliyetçilik. Bu böyle olmaz biz Türkiye'ye gidelim. Ben Haskova'ya kayıtlı olduğumdan ordan daha kolay

işleri yönetebildim eşimin ilçesinde müsaade etmiyorlardı. Hatta emniyetten pasaportları alabilmek için çok yüklü miktarda para ve altın alıyorlardı Türklerden. Fotoğraf için bile arkadaşın evine gittik gizli saklı çekildik pasaport için. Türküz Türkiye'ye gitmek istiyoruz nihayetinde de geldik. Üç gün sınırda atıla atıla aç susuz küçücük çocukla geldik. Ben kendimi gizlemeye çalışıyodum çünkü benim çalıştığım ilçeden oraya insan taşıyan Bulgarlar vardı onlar beni görmesin diye.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Zaten onlar gitmeyin, bankalarda az da olsa insanların birikimleri vardı, kolay o paraları vermiyorlardı bankalardan o paraları alamıyorduk. Orda araç alabilmek için bin beş yüz Leva yatırılırsun, sekiz on sene sıra bekliyorsun sonra sıran gelince paran varsa alıyorsun yani herkes gitmiyecek biz sizi salmıycaz diyorlardı. Biz sizi gezmeye gönderiyoruz siz kalıcı değilsiniz diyorlardı. Benim çalıştığım yerdekilerin haberi olsaydı bana engel çıkarırdılar kaçak geldim.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Bulgar tarafında yaşadık, korka korka, birikimlerimiz vardı üç bin beş bin Leva gibi kimisi cebimdeydi, kimisini çamaşır makinesinin içine koyup Türk tarafına geçirmeye çalışıyoduk. Çünkü Bulgarların aldığını duyuyorduk. Yüklü miktarda insanların paralarına el koyduklarını duyuyordum sınırda. Türk tarafında sıkıntı yaşamadık.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu

Cevap: Kaldı. Devlet lojmanında kalıyordum bir sürü eşyalarımız vardı ama Bulgarlar el koymuşlar, kayınpederler orda kalmışlardı onlara bir şey vermemişler. Bulgaristan devleti bir kanun çıkardı uyanıklık yapıp üç sene içinde toprağına sahip çıkanlar kendi toprağına alabildi diğerlerine el koyuldu devlet tarafından. Kendi

adamlarına vermişler, verimli topraklar el değiştirmiş senin toprağın var ama hangi dağın tepesinde.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımında zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Üç gün kamyonlarla zar zor geldik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Tabii haliyle sevindim. En azında evladım benim yaşadığım çileyi yaşamıyacak, Türk olarak büyüyecek kendi örfümüzü adetimizi yaşıyacak onun için geldik. Yoksa benim hiç aklımda yoktu Türkiye'ye göçeriz diye. Rusya'ya çalışmaya gideyim de orda gizli saklı sünnet ettireyim diyordum çocuğumu. Birden bire sınır açılınca geldik. Aslında Bulgaristan elindeki köleleri kaçırdı. Çünkü bizim Türkler hep ağır işlerde çalışıyorduk. Bulgaristan'ın ekonomisi Türklerin sırtında. Ben mesela azınlıklar olarak askerlik yaparken bizlere silah askerliği yasaktı, inşaatlar, demiryolu yapımı gibi işler karın tokluğuna, beş kuruş para yok çalıştırdılar bizleri.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Yirmi Haziran'da Bursa'ya geldik. Bursa'da Sinan dede mahallesinde Emek ilkokuluna yerleştirdiler bizi. Sınıfta kırk tane bayan üst sınıfta kırk tane erkek mecburen öyle kaldık. Daha sonra Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: 1951 göçünde babamın sülalesinde buraya gelmiş olanlar vardı buraya geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Haliyle kucak açtılar. Bursa’da 1968 muhaciri akrabalarımız vardı, onlar bize ön ayak oldular.

Soru: Tekirdağ’da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadık baştan sözleşmeli çalıştık. 1992 Eylül ayında kadrolu öğretmenliğe geçtik. Bakanlar kurulu kararıyla zorunlu göçe tabii tutulanların içindeydim ben o 320 bin kişinin içindeydim sırası gelince verdiler vatandaşlığı.

Soru: Kimleri zorunlu göçe tabii tuttular?

Cevap: Tabii haliyle her toplumda bi yalaka kesim vardır birde muhafazakar kesim, biz daha muhafazakardık dinimize örf ve adetlerimize daha düşkün olduğumuzdan genelde devlete karşı gelebilecek kişileri sepetlediler. Aydınları göndermeye çalıştılar, eğitimli kesim diğerlerini kandırmak kolay nasılsa diye.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Baştan geldiğimizde un yardımı, kira yardımı oldu ama ben çok alamadım en azından altı ay sonra öğretmenliğime başlayabildim benim için bundan daha büyük bi şey olamazdı. Kendi çalıştığım diplomamın denkliğini aldım kendi mesleğimde çalıştım rızkımı kazandım.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Tekirdağ'a geldiğimizde eşimin akrabalarından fayda gördüm. Ama altı ay çalışmadığım yapmadığım iş kalmadı. Bulgaristan'da okulda askerle ilgili şeyleri öğreniyorduk.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Altı ay sonra bizi Ankara'ya çağırıldılar, toplu sözleşme imzaladık öğretmenler olarak sonra göreve başladık.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Embiye Sırım

Doğum Tarihi: 21.12.1970

Doğum Yeri: Kırcaali/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 09.03.2022- 14:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yaşadığım yer, Öğrenciliğim çoğunlukla Haskova'da geçti ama ana okulu öncesi babaannemlerin köyünde kalıyorduk malum annemler çalışıyordu. Çocukluğum güzeldi, ana okulu, ilkokul güzeldi arkadaşlarım vardı. Çoğunlukla Türklerden oluşuyordu ama Bulgarlardan Pomaklardan da arkadaşlarım vardı. Arkadaşlarımdan memnundum ama 1984 yılına kadar. Birlikte okula giderdik. Orda bütün kadınlar çalıştığı için ev hanımı diye bir konum yoktu bu yüzden mahalledeki çocuklar toplanır, birlikte okula giderdi. Arkadaşlıklarım güzeldi 1984'e kadar dedim, malumunuz o yıl isim değişikliği yaşadık. Ben o zaman ortaokul sekizinci sınıftaydım. Tepki olarak arkadaşlarla ortak karar almıştık ismimizi söylemeyelim diye. Biz isim değişikliğini kabul etmiyorduk ama devletin politikası bu buna uymak zorundasınız. Genelde isminiz hangi harfle başlıyorsa o harfle benzer bir bulgar ismi koyuluyordu. Bizde buna tepki olarak ismimizi söylemeyelim. Derse girdiğimiz de öğretmenlerin sert tutumunu görünce bir kısmımız vazgeçti bu durumdan. Biz birkaç

arkadaş söylemedik sonra bizi disipline gönderdiler, disiplin cezası aldık. Tabii nereye kadar direteceksiniz çocuksunuz zaten, aileniz de kabul etmek zorunda. Çünkü top yekün uygulanan bir politikaydı. Dayattıkları şeyde şuydu, siz zaten Bulgardınız, Osmanlı sizi Türkleştirdi, sizin özünüz Bulgarı. Siz kabul edin veya etmeyin bu isim değişikliği olacak dediler. Daha sonra liseye geçtim. Bununla ilgili anlatmak istediğim bir şey var, düşündüğüm zaman halan çok etkilenirim. Lise ikinci sınıftaydım yine Türk arkadaşlarım da vardı onlara Türkçe bir kelime söylemişim farkında bile değilim arkadan beni müdür yardımcısı duymuş ve dedi ki “sen odama gel” gittim, “sen Türkçe konuştun galiba” dedi. Cümlenin içinde geçen bir kelime cümlenin hepsi Türkçe değildi. Evet kullandım dedim, o zaman seni okuldan atıyoruz dedi. Bulgaristan’daki eğitim sisteminde lise de zorunlu olduğu için devam etmek zorundasınız. Sizin tercih şansınız yok onlar sizi hangi okula gönderiyorsa oraya gitmek zorundasınız. Ve beni gönderdikleri okulda çoğunluğun Bulgarların olduğu bir okul arada sadece bir iki Türk vardı. Oraya gittim okudum ama beni gerçekten çok üzmüştü. Bulgarcam çok iyiydi zaten Bulgarca eğitim almıştım ama anadilini insan unutamaz, konuşurken ister istemez kullanıyorsunuz. Ve ben sonra demiştim ki ben burda yaşayamam. Zaman zaman arkadaşlarımızla da konuşuyorduk biz nasıl Türkiye’ye gideriz. Zaten çocukluğumuzdan bir Türkiye sevdası vardı annemizden. Dayım burdaydı, onun bir küçüğü de 1978 senesinde gelmiş. Bizim hayalimizde hep bir Türkiye olduğu için bu olaylar beni Türkiye’ye karşı daha istekli hale getirdi.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Genelde Türk mahallelerinde oturduğumuz için gayet güzeldi. Pomaklar vardı mesela onlarda dinine çok düşkündür, ibadetlerini yerine getirir, belki Türklerden daha fazla bile yerine getirdiğini söyleyebilirim. Bizlerde kısmen yerine getiriyorduk ama ibadetler daha çok örf adet gelenek şeklinde. Oruç tutmak, kurban kesmek, beş vakit namaz ibadeti veya ona benzer ibadetlerden ziyade geleneksel, örf adet, kültür olarak dinimizi yaşıyorduk. Bu olaylar olduktan sonra biz daha çok özümüze dönmüş olduğumuzu ben farkettim. Aslında bize demeselerdi ki “biz size Bulgarca isim koyalım” halk yavaş yavaş asimile olmaya başlamıştı kendiliğinden zaten. Biz anadili gibi Bulgarca konuşuyorduk, isimler kısaltılmış kendimize lakaplar

takıyorduk, Türkçe isimlerimizi bile kullanmıyoruz. Ama ne zaman ki bize dediler “siz Bulgarsınız özünüzde” ve Bulgarca isimler koydular o zaman bi silkinmeler oldu. Ben kimim diye düşünmeye başladık. O zaman Türkçeye daha fazla sarıldık. Her şerde hayır vardır hadisesini o zaman çok iyi anladım. Hem ibadetlerimizi hem ismimizi hem kendimizi nasıl diyeyim özümüze daha çok döndük.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan’daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgaristan’da 1984 öncesinde ve sonrasında zaten Türkçe eğitim yoktu. Ana okulundan itibaren Bulgarca eğitim aldık. Ana sınıfında biraz daha esnek ben köyde gitmişim ve köyde genelde Türkler olduğu için Türkçe konuşuyordu. Sonra şehre taşındık orda Bulgarlarla karışık olduğu için tamamen Bulgarca eğitim gördük. Biraz zorlandım tabii köyden gelince direk Bulgarca’yı öğrenmek yazmak. Arkadaşlarımdan hiç zorlanmadım Bulgar, pomak arkadaşlarımız vardı. Ama 84 sonrası isimlerimiz değişince bir kısmı özellikle Bulgarca isimlerimizle seslenmeyi tercih ediyorlardı bu da bizi üzüyordu.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Benim öğretmenlerim hep Bulgar’dı özellikle Edebiyatta özellikle çok serttiler kesinlikle Bulgar dili konuşulacak diye. Türkçeye karşı hiç tahammülleri yoktu bizim kendi aramızda konuşmamıza zaten yasaktı 84 sonrası. O biraz önce bahsettiğim olay dışında çok şey yaşamadım.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben öğrenciydim, kısmen bi dört beş ay çalıştım.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Anne babamında iş hayatında çok ciddi bir sorun yaşadıklarını hatırlamıyorum. Bende yaşamadım.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: 1984'de kadar isimlerimizi değiştirdikleri döneme kadar yapabiliyorduk. Herhangi bir sorun da yaşamıyorduk. Yaşadığımız şehirde iki tane de camii vardı açıktı. Fakat ne zamanki isimlerimizi değiştirdiler, asimilasyon politikasına başladılar Jivkof zamanında, ibadet zaten yasaklandı. Kurban kesiyorduk mesela hiç unutmam dedem bayramda kurban kesti ve o Kurbanı tavan arasına saklamak zorunda kaldı. Çünkü tek tek, köy köy, ev ev kontrol ediyorlardı kim kesmiş diye. Ama ondan öncesinde öyle bir sıkıntı yaşamamıştık.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe öyle yasaklandı ki sadece evde konuşabiliyorsunuz, sokakta bile konuşsanız onun bir cezası vardı. kardeşim de yaşadı biraz önce bende anlattım onun ciddi bir bedelini ödedik. Babamda çarşıda unutup konuştuğunda ceza ödemişti onun belli miktar para cezası vardı.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Zaten öğrenciydik çocuktuk ama annem babam evden kaçmışlardı. Kırsal alana gitmişlerdi bizim böyle bir tarla içinde kulübemiz vardı orda güya saklandılar ama nereye kadar diretebilirsiniz ki. Öyle bir şey yaptılar ki mahalle arasında iki metre aralarla askerler diziliydi silahlı, tabancalı. O tedbirlere karşı pekte bir şey yapamıyorsun saklanıyorsun bir hafta sonunda ortaya çıkmak zorundasınız. Bizim bulunduğumuz yerde çok fazla tepki olmadı. Haskova'da ama Kırcaali'de Mestanlı'da duyuyorduk top yekün karşı çıktıklarını. Ama karşı çıkanları Belena hapishanesine sürgün etmişler. Yaşanan çok acılar oldu ama bizim yaşadığımız yerde Bulgar halkla da içiçe olduğumuz için onlardan soyutlanıp bir tepki veremedik.

Zaten baskın yapılmıştı sabah kalkıyorsunuz her tarafta asker dizilmiş, sizi kontrol ediyor, çokta bir yere kaçamıyorsunuz.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Türkiye bizim için arkamızda bir gücü hep. Yurtdışında yaşayan bunu bilir evet yaşadığınız yeri çok seviyorsunuz ama Türksünüz ya zaten. Bizim akrabalarımız vardı burda, bir gün Türkiye'ye gidicez diyorsunuz. Biz hep Türkiye hayaliyle yaşadık.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Bu asimilasyon politikası resmi olarak başladıktan sonra bizim o dönem Cumhurbaşkanı Turgut Özal, benim vatandaşlarıma ben kucak açıyorum gibi bir söylemde bulunmuştu. Jirkof da bizi gönderdi. Zaten çocukluğumuzdan beri bir Türkiye özlemi vardı bide böyle bir şey yaşamışsın isim değişikliği falan, ancak Türkiye'ye gidersek Türk kalabiliriz, ibadetlerimizi yapabiliriz diye düşündük ve göç etmeye karar verdik. Ancak bu süreçte yaşadığımız sıkıntılar oldu. Kardeşim yeni liseyi bitirmişti, orada erkekler lise bitince hemen askere alınır. Jivkof bize kapıları açtı ama hadi gidin dedi ama erkek çocuğu olanlar askerliğini yapıp ancak o zaman gidebilir. Dolayısıyla ben abimle birlikte geldik, parçalanmış aile denir ya, annem babam orda kaldı. Ancak iki üç ay sonra annem babam geldi kardeşim bir yıl sonra geldi.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Zorluk şöyle; pasaportumuzu aldık ama orada var olan mülkümüz kalıyor, valizlerini alıyorsunuz oradan göç ediyorsunuz. Sizin orda yıllarca var olan, edindiğiniz mülkünüz kalıyor. Eviniz var, evinizin eşyaları var hepsi kalıyor

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Gümrükte sorun yaşamadık. Orda sıkıntı yaşayanlar olmuş ama biz yaşamadık.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Orda kaldı taşınır mallarınızı bile getiremiyorsunuz. Size bir kamyon veriyor iki üç aile aynı kamyondaya geliyorsunuz. Ancak valizleriniz, çuvalarla yorganınız yastığınız tabiri caizse en temel ihtiyaçlarınızı alabiliyorsunuz.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımdaya zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Çok yaşamadık. Bulgaristan'da sınıra kendi imkânlarımızla geldik. Türkiye'de devletin öyle imkanı vardı; hangi bölgeye gidecekseniz oraya kamyon tahsis ediyor eşyalarınızı yüklüyorsunuz. Dayımlar Tekirdağ'da oldukları için onlar bizi gelip aldılar o noktada sıkıntı yaşamadık.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Yani çok mutlu olduk. Bütün o yaşanmış sıkıntılara rağmen kavuşmanın mutluluğu, dayım kuzenim gelmişti karşılamaya. Ayrılığın hüznü de tabii ki oluyor ama hep hayalini kurduğunuz Türkiye'ye kavuşmanın da mutluluğu oldu.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız burda olduğu için.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Hamdolsun o konuda çok nasipliydik, dayımlar misafir etti üç dört hafta. Daha sonra devletin tanığı imkanlar vardı kira yardımı, kiradan sonrada iş arıyorsunuz

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Ben bir zorluk yaşamadım. İş hayatında bazı şeyler oldu. Ben buraya gelince iki üç ay tekstilde çalışmıştım, daha sonra üniversite sınavına girdim, bize özel sınav açılmıştı ve şöyle söylem oluyordu halk arasında; bizim kontenjanımızdan onlara ayırdılar, bize haksızlık yapıldı, onlara çok imkân yapıldı gibi.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Bide dönem göçmen kağıdımız vardı, nüfus cüzdanımız yoktu. Üniversite sınavını kazanmıştım İstanbul'u, yurttan kalıcam ama kalamıyorum çünkü Türk vatanadaşı değilsiniz. Göçmen kağıdı denen belge vardı kimlik olarak. Mecburen kendi imkanlarınızla kalacak yer buluyorsunuz kendinize.

4.5. Devlet Desteğı

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Sınırdan sonra kalmak istediğiniz şehre kadar size araç imkânı sağlamıştı. Okumak isteyen için maalesef yurt imkânı tanınmadı bize. Sekiz ay kira yardımı oldu. Babam memurluk sınavına girmişti orda da memurdu zaten, burda da ziraat memuru oldu. Bizim için devlet güvencesi çok önemliydi daha sonrada emekli oldu.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Biz en büyük desteği dayımlardan aldık, hem maddi hem manevi yardımlarını esirgemediler. Ve memur olduk.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: İki üç ay tekstilde çalıştım ama on sekiz yaşıdaydım zaten Üniversite sınavına girdim, İstanbul’da okudum.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Nütfiye Solak

Doğum Tarihi: 29.04.1955

Doğum Yeri: Razgrat / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Kimyager

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 21.03.2022 – 14:45

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yaşadığım yer çok güzeldi, çok güzel bir çocukluk geçirdim.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyümüzde Türk'te vardı Bulgar da vardı, karışıktı. Bulgar komşularımızla hiçbir problemimiz olmadı 1984'e kadar. Daha sonra onlardan çok az kişi milliyetçiliğini gösterdi Türklere karşı. Ama onların içinden de dostluklarım, arkadaşlarım oldu. Hatta isim değişikliğinden sonra yeni ismimi kullanmasınlar diye lâkâbımı kullandılar rencide etmemek için. Köyde bir iki Bulgar'dan başka aşırı milliyetçi görmedim. Hükümetten çok büyük sıkıntılar gördük.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca eğitim aldım. Türkçe eğitim seçmeli olarak gördüm, benim kuşağım sondu daha sonra Türkçeyi yasakladılar. Rusça da eğitim gördüm. Eğitim çok iyiydi orasını karalayamam. Üniversiteye girişte ben en yüksek not aldığım için, birde yazılı sınav olduğu için herhangi bir ayrımcılık olmazdı, her üniversite kendi ayrı sınav yapardı, biz sadece sekiz Türk'tük. Erkekleri askeri okula almazlardı, belli branşlarda Türklerden almazlardı. Mesela mimarlığa Türklerden almazlardı, inşaat mühendisi olursun ama mimar olamazsın, öyle bir ayrımcılık vardı. Oğlum Anadolu lisesini kazanmıştı yüksek puanlı onu almadılar bende Milli Eğitim Bakanına çıktım anlattım ondan sonra aldılar.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Bulgar öğretmenlerimizin tutumu iyiydi ona bir şey diyemem.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Orada zaten üniversite okurken nerede çalışacağınız da belli oluyor. Ben Kimyagerdim. Ben mesela ilaç fabrikasında çalışıyordum ama sonra evlenince köye gittim orda da bir sene öğretmenlik yaptım, kütüphanede çalıştım.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Orda şehirde oturman için izin alman gerekiyor, istersen apartman al ama oturamazsın, herkes kendi köyünde oturacak, tayinlerde ona göre veriliyordu. 1984'ten sonra başka yerlerden de öğretmen getirilmeye başlandı, ondan sonra da yoğun baskılar başladı. Dört beş sene baskıları yaşadık.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Şimdi şöyle, isim değişikliğinden sonra hiçbir şekilde gerçekleştiremedik. Erkek çocuklarını sünnet ettiremiyordun ettirirsen de cezaları vardı. Biz eşimle üç ay

maaş alamadık ceza olarak. Diğer adetleri bahar bayramı falan kendileri de kutladıkları için onlara bir şey demiyorlardı ama dini şeylere hayır izin vermiyorlardı. Hocalardan Kuranları toplamıştılar. O 1984 ile 1989 arası bizim kâbusumuzdu. Bilhassa okumuşlara çok büyük baskılar vardı. Bizler ilk gelenlerdeniz. Kapalı kaldık, eşime işkenceler yapıldı. Bana da yapıldı ama o kadar çok değil. Bir sene ev hapsinde kaldık.

Soru: Niçin işkence yapıldı size, isminizi değiştirmek istemediğiniz için mi?

Cevap: Neticede ismimiz değişmişti zaten ama bizi ajan olarak görüyorlarmış. Buraya Türkiye'ye bazı şeyleri, sıkıntıları aktarıyorduk. Türklerin sayımını yapıyorduk gizlice onları buraya bildirdik. Aramızdan birileri bizi ele verdi herhalde. Şuan dosyalar açıldı bizi kim ele verdi görebilirim ama görmek istemiyorum. O arkadaşlara karşı da kin beslemek istemiyorum. Kendim zulüm gördüğüm halde bunu yapmak istemiyorum. Bir hafta biz Emniyette (Karakolda) kaldık. Bize dava açmadılar ama ev hapsinde olacaksınız dediler. Biz Mayıs'ta geldik Türkiye'ye ilk gelenlerdeniz. Bizi sınıra polis zoruyla getirdiler. Biz birer valiz alabildik, bir valiz ne alır onu siz düşünün. Kendi arabamızı verdiler, bir polis arabası önümüzde bir polis arabası arkamızda bizi sınıra o şekilde getirdiler.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Dışarda Türkçe konuşamıyordunuz. Benim kızım hastalandı, ben Başkente her ay kontrole götürüyordum. Mola yerlerinde duruyorduk, çocuk orda oynuyor tabii çevrede çok sivil polis vardı, ordaki şoförler “oynama” diyorlar çocuk “oynuycam” diyor Türkçe, haydi polis duyuyor ceza kesiyordu. Hep cezalarla geçti o dönem. Evde konuşuyorduk ama çocuklara hep soruyorlarmış Türkçe konuşuyor musunuz diye. O zorlukları çektik.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Değiştirmek istemesek de mecburen değiştiriyorlar herkesin ismini. Yaşadığımız sıkıntılar Televizyonda, haberlerde hiçbir şekilde yansıtılmadığın için, Türkiye'ye haber veriyorduk, bu yüzden de çok zor günler yaşattılar bize.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Anavatan

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biz göç etmedik bizi zorla gönderdiler. Çağırdılar bizi dediler “Hazırlanın üç saat içinde gelip alcaz sizi” dediler.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Kötüydü, bizi zorla gönderdiler, üç saat içinde hazırlandık, sınıra kadar polis arabaları ile korkuyla geldik.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte zorluk yaşamadık.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı orda. Sonra 1992'de hak tanındı o zaman evimizi kendi üstümüze geçirdik. Tarlamızı da aldık.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Biz kendi arabamızla geldik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Öncelikle inanamadık. Şöyle polis arabalarıyla gelirken ben hep düşündüm, Belene kampı arkada kaldı başka bir kamp mı var oraya mı götürüyorlar diye. Biz Mayısta geldik göç başladı daha sonra. Bizi öyle yollardan geçirdiler ki sınıra gidiyormuşuz gibi gelmedi bana. Sınıra geldik ama eşimle bize geçin dediler karşısı. Geçtik, kapıkule o zaman bir iki kilometre ilerleydi, sınırı geçtik, arabayı durdurduk oturduk. Eşime dedim burası kamp mı ne? Hiç inanmıyorum Türkiye olduğuna, Bayrakta var ama, öyle bir on beş dakika oturduk. Daha sonra idareden bizi görmüşler, geldiler. “Geçmiş olsun, Hoş geldiniz” dedikten sonra o zaman inandık. Ama bir yirmi dakika inanamadık, hep bir mizansel şeyler uydurdular orada dedik. Göç etmeden önce bizi çağırmışlardı üç saat içinde hazırlanın diye ama şurayı imzalayın çocuklarınız burada kalacak dediler. Dedim ben kabul etmiyorum bunu. Sonra her köyün ormanı var, bizi ormanlık yola götürdüler. Dedim bizi artık burda öldürecekler, ama kağıdı imzalarsan da öldürecekler imzalamasan da. Sonra üç saat mühlet verdiler. Ne koyabilirsin, iç çamaşırı, çorap. Kızım altı yaşındaydı hiçbir oyuncakını alamadık. Yeni bisiklet almıştık onu koyamadık çok ağlamıştı. Ben o seneleri hiç hatırlamak istemiyorum. 89-90 ve 91 yıllarını ben hayatımdan çıkardım. Psikolojik olarak çok etkilendim.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Çorlu'ya geldik, ordan Kastamonu'ya gittik, ordan İstanbul'a geldik eşimin tayini Marmara Üniversitesine çıkmıştı ama ben Psikolojikman orasını kaldıramadım. Bende ilaç fabrikasında iş bulmuştum ama iki saat yol gidiyordum, çocuklarıma zaman ayıramıyordum o yüzden eşime dedim tayin iste küçük bir yere gidelim.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: İstanbul'dan sonra Tekirdağ Hayrabolu'ya geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Buraya geldik burda da her şey toz pembe değildi. Yani burada da herşey gördük. Gevur mu demediler, neler demediler. Alev oğlum orda Anadolu lisesinde okuduğu için burda da Anadolu lisesinde okumasını istedim. Ama sınavlara girmesi lazımdı, hazırladım. Gittim öğretmenine, o olmaz dedi burada ikinci üçüncü sınıftan itibaren özel ders alınıyor, kurslara gidiliyor öyle kazanılabiliyor. Benim çok moralim bozuldu. Benim özel ders aldırma imkanım yok yeni geldik, bana sadece kaynakları söyleyin dedim. Bizim eşimlen maaşımız sadece kitaplara gitti. Çocukların eğitimine gitti. Evimiz olmasa da olur çocukların hayatı kurtulsun. Ben çocuğumu kendim hazırlıycam dedim, okul müdürü imkansız dedi ama sınıf öğretmeni Hasan Gezen ben hazırlarım dedi. Alevi bir sene içinde hazırladı, birincilikle girdi Anadolu lisesine. Galatasaray'ı da kazanmıştı Alev. Okula girerken de sıkıntı yaşadık. Hayrabolu'da oturuyorduk o zaman ama yurttan kalmayacak diye burs verelim onun yerine dedi müdür. Gel evrakları imzala dedi. Okula gittim, o arada bir öğrenci gelmiş nakil ile Anadolu lisesinden değil, onu A şubesine verdiler Alev'i A şubesinden alıp onun yerine o çocuğu verdiler. Alev birincilikle girdiği halde C şubesine verin dedi müdür. Ben de o zaman Türkçem iyi değil. Stop dedim. Siz kimi alıyorsunuz A şubesinden. Benim çocuğum birinciliklen kazanmış, o kazanamayan çocuk benim çocuğumun yerini alamaz dedim. Ben orada kavga ettim, "ben okul müdürüyüm" dedi. Benim en ağırına giden söz şu oldu; "Türk olmak kolay değil" dedi. Benim işte o zaman kafamdan sıcak sular döküldü. Bu üç seneyi hayatımdan silmek istiyorum. Ben de o zaman "ne diyorsunuz siz ya, ben gevurdan yılmadım, Türklüğümü ispatladım, bir valizle geldik Türklüğümüz için, sen bana bunu deymessin" dedim, Ben burdan Milli Eğitim Bakanına gidicem seni de burdan kovduracam dedim. Ben altı ay yerlerde yattım, iki yatak aldım çocuklara biz yerde yattık. Belime ağrılar girdi. Yine oğlum okulu bitirirken de okul birincisi olacakken yapmadılar, oyun oynadılar. Burda da çok zorluk gördüm kızım görmedim desem

yalan. Hayatımız hep mücadeleyle geçti. Hayatımdan o üç yılı sildim. Sen sevdiğim bir insan olmasaydın hiç görüşmeyi kabul etmezdim. Bizim Kastamonu'ya gidişimiz doktor arkadaş vesilesiyle oldu, o geldi beni Çorlu'da gördü, ben psikolojik olarak çok kötüyüm, hastayım. O beni aldı Kastamonu'da üç ay tedavi etmeye çalıştı. Cildimde her yerimde yaralar çıkmıştı, Polis görünce krize giriyordum, korkudan... Tabii sonra bu okul olayında müdür sonradan geldi özür diledi ama çok ağrıma gitmişti. Ben Türklüğüm için bir mücadele vermiştim geldikten sonrada bunu yaşamak çok zordu. Cahil bir insandan, okumamış bir insandan duysam o kadar ağrıma gitmezdi.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Komşularım iyiydi ama içlerinden vardı bir şeyler diyenler.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Sadece sınırda bize 250 bin para verdiler. Sonra da yardım almadık. Kira parası veriyorlardı ama Hayrobolu küçük yer orda almadık.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Patronum bize destek verdi. Eşimin muayenehane açmaya kalktı. Bulgaristan'da taksit olayı yoktu, parası olan açardı. Borç almak ondan ayıptı. Patronum o zaman benim taksitlerimi ödedi.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadım, zaten orası küçük bir yer (Hayrabolu), laboratuvar diye bir şey yoktu, ben orada ay çiçek fabrikasında Laboratuvar kurdum orda çalıştım. İş hayatımda zorluk çektim şöyle; sodyum diyorlar o ne diyorum, onun adı natri, burada değiştirmişler adını. Öyle zorluk çektik. Bir nesil kendini feda edicekti, o nesilde bizdik çocuklarımız için, pişman da değilim. Gelen 89 göçmenlerinin çocuklarının yüzde sekseninin hepsi avukat, doktor vs. dir.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Fatma Özgür

Doğum Tarihi: 12.12.1952

Doğum Yeri: Emirköy/ Varna/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 01.04.2022

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyümüz önceden tamamen Türk köyüymüş ama göçlerden sonra komşu köylerden bir iki Bulgar ailesi Türklerden ev satın alıp taşınmışlar. Daha sonra da köyümüzün yarısı Bulgar oldu.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşuluk ilişkilerimiz iyiydi. Bir komşumuz vardı Bulgar, Türkçe bildiği için annemle Türkçe konuşurdu. Bulgar çocuklarıyla oynardık arkadaşlarımız vardı. Ama adlar değiştikten sonra onlara da görevler verdiler. Bize Bulgarca adlarla seslensinler, Bulgarca seslensinler diye. Onlar bizden çekinmeye başladı bizler onlardan çekinmeye başladık.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: 1960'da okula başladım tamamen Bulgarca eğitim aldım, ablam dördüncü sınıfa kadar Türkçe eğitim almıştı ama ben doğrudan Bulgar okuluna gittim. Çünkü Türk okulları kaldırılmıştı. Hafta birkaç saat seçmeli(yabancı dil) Türkçe dersi aldık. Ortaokuldan sonra şehre gidince Türkler çok azdı, lisede üç kızdık Türk olarak.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Adlar değiştikten sonra dışardan Bulgar öğretmen görevlendirdiler ve onlara görevli oldukları için bizden daha fazla maaş ödediler. O gelen öğretmenlerde hep ön yargılı geldiler, Türk köyü ya. Bizim köyümüzdeki çocuklar düzgün Bulgarca bilmezlerdi. Çünkü evde Türkçe konuşuluyor.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben öğretmendim.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgar öğretmenler bizi tanıdıkça aramızda iyi ilişkiler kuruldu ama biz hep dikkat ederdik. Türk öğretmenlerle biz ailecek de görüşürdük ama Bulgar öğretmenlere söylemezdik. Okulda törenlerde kutlamalarda hep beraberdik. Ama hep dikkat ederdik bir şey söylersen ters anlaşılıyor, tutuklanıyorsun, ceza veriyorlar. Adları değiştirdikten sonra bizi zorunlu Bulgarca kursuna aldılar. Ben Bulgarcadan sınava girmişim iyi puan almışım hâlâ bizi kursa gönderiyorlar. Hastalandım kursa gidemedim, müdür kızdı niye gelmiyorsun diye... Daha sonra bizi ilçeye çağırdılar. Askeriyeden kağıt geldi. Biz yüz yetmiş sekiz öğretmendik Türk gittik. Bize yurt dışına çıkmayacağınıza dair bir evrak imzalayacaksınız dediler. Veya dilekçe vereceksiniz mesleği bırakmak için. Dilekçe vermezseniz sizi işten atıcaz, bir daha işe dönemezsiniz dediler. Biz de yurtdışına gideceğimden dolayı izin verilmesini

istiyoruz diye. Yetmiş sekiz kişiden sadece iki kişi vermedi dilekçe, birinin küçük çocuğu var diğerinin de kocası ölmüştü o yüzden güvenemedi. Bizi işten attılar. Ben de köyde ayakkabı fabrikası vardı orda işe girdim. O gün Türkiye'ye gelecektik ama sınır kapalıydı. Radyodan dinlemeye çalışıyoruz ama hep parazit yapıyorlardı dinlemeyelim diye. Birkaç ay boşta kaldık işsiz. Aynı zamanda vize içinde koşturuyoruz. Vize için numara vermeye başladılar. Eşim gitti Vize almaya Sofya'ya ama türk konsolosluğunun yanına yaklaştırmıyorlar bile askerler, polisler köpeklerle yaklaştırmıyorlar bile. İlk gidenleri dövdüler hep, kimse gelmesin diye. Sonra vize alamayınca işe başlayalım dedik ama partiden demişler öğretmenleri işe almayacaksınız. Dokuz kişiyi işe aldılar bizi almadılar... Sonra tarla işi dağıttılar herkese onu çalıştık. Bir ay sonra ayakkabı fabrikası tekrar işçi alıyordu o zaman bizi aldılar ama iki ay çalıştık paramızı alamadık buraya geldik sonra.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetler önceden annemlerin zamanında herkes orucunu da tutardı camiye de gidilirdi. Kayınpederim yirmi iki yaşında imammış ama onu tehdit etmişler, “Camiyi bırakacaksın çünkü gençleri camiye çekiyorsun, bırakmazsan imamlığı seni Belene'ye göndericez” demişler. Belene'ye gidenlerde, orası çok korkunç bir yer Bulgarlar içinde, onlardan gidenlerde oldu. Bir kot pantolon için oraya gönderilenler var komünist parti tarafından. Ordan dönmeyenler var ama kimse bir şey soramıyor, orda önler de domuzlara atılıyormuş. Daha sonra kayınpederim şoför kursuna gitmiş, kamyon otobüs kullanmış. Oruç ayında okula gidince sana bir şey ikram ederler bakalım oruç tutuyor musun diye. Evde olan tutardı ama bir iş başında olan tutamazdı. Bu sadece bizim için değil, Bulgarlar içinde böyleydi. Bulgar arkadaşım kiliseye giderdi ama korkardı giderken. Sünnet yasaklandı zaten. Komşu köyden bir berber sünnetçi vardı. Bizim köyün çocuklarını o sünnet ederdi. Onu Şumnu'da bir akşam birisi öldürdü, kimin öldürdüğü bilinmiyor. Kaçak olarak yine yapıldı sünnet. Cenazeleri de kıyafetle gömdürürdüler. Bizim insanlarımız arkadan elbiseyi kesip

kefenin üstüne koyardılar çünkü gelip kontrol ediyorlardı. Görevli gidince de elbiseleri alırdık üstünden.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Adları değiştirdikten sonra zaten her şey yasaktı. Türkçe konuşmak yasaklandı. Önceden Türk mezarlığı ayrıydı Bulgar mezarlığı ayrıydı ama adları değiştirdikten sonra Türkleri de Bulgar mezarlığına gömmeye başlamışlar. Annem anlatıyordu ilk bir tane teyze ölmüş, mezarlığa doğru hareket etmişler, muhtar “olmaz demiş” Bulgar mezarlığına götüreceksiniz. Öyle birkaç kişi Bulgar mezarlığına gömüldü bu da bize çok ağır geldi. Artık ölenin arkasından yas tutamıyorduk kendi halimizi düşünmekten, ne olacak bizim halimiz diye.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: 1980’de eşim bir toplantıya gitmişti ordan gelince bizim isimlerimizi değiştirecekler dedi öngörüsü iyiydi. Ben değiştiremezler dedim, Türkiye var bizim yanımızda dedim. O da bir tane sunum vardı ordan bu kanıya vardım dedi. Ocak ayında kışın en sert olduğu zaman isimleri değiştirdiler 1985’te. Eşim Açık öğretime gitmişti, ordan demişler sen geri dönmen gerekiyor ismini değiştireceksin. O zaman bizim orda ad değiştirmezlerdi daha önce Pomakların değiştirmişlerdi ama kimseyle de bağlantı kuramıyorsun o zaman, sizin köyde nasıl bizim köyde nasıl bilmiyorsun. Eşim ikinci gün döndü on beş günlüğüne gitmişti. Kış tatildi o zaman Annemlere gittik başka köye. Asker sarmaya başladı köyleri, Köyde meyve bahçesi vardı oraya tankları getirdiler. Giriş çıkışa bariyerler koydular. Annemin köyünde daha az Türk var o yüzden orda daha önce başladılar adları değiştirmeye. Amcamın çocuklar saklandılar isimleri değişmesin diye. Amcamın bir çocuğu Türkiye’ye kaçmaya çalışırken yakalandı, ceza evine atıldı iki sene. Görevli, Babamı sormaya gelmişti kapıya, annem yok o öldü dedi, öyle deme teyze gelmezse polisler gelip basacak evi dedi. Daha öncesi de bütün avcıların tüfeklerini toplamışlardı köyde, yani bir şey yapmasınlar dedi. Babam mecbur değiştirdi adını... Kamyonla askerler köy içinde gezerdi. Ad değiştirirken hep Türk adlarına uygun baktık, Sema, Suzanna bunun gibi

ama beğenmediler bizim adları. Onları da beğenmediler onları da değiştirdiler. O zaman uyku uyumadık, başımız hep ağrıyor üzüntüden, çok kötüydük, hayattan koptuk. Türk doğum kağıtlarımız vardı, onları bir metal kutuya koyup saklayacaktık, bunu çocuklara da söyliycez, gizli bir yere koyucaz, Türk olduğumuz belli olsun. Hatta öyle duyduk çocukları toplayacaklarmış, başka yurtlarda kendileri yetiştircekler, aileden koparacaklarmış. Hatta göç esnasında, komvoy halinde geçerken Türkler, toplu katliam yapacaklarmış, mezarlar bile açmışlar. Ama Bulgar Savunma Bakanı izin vermemiş.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Her şeydi, biz göçle doğduk zaten göçle büyüdük. Babam derdi öğretmen oldunuz ama bide Türkiye'de olsaydınız. Sınıfa girdiğimizde Bulgarca selam veriyorduk, ya derdim şu sınıfa girdiğimde günaydın çocuklar deyebilsem, içim açılacak derdim. O da kismet oldu buraya geldim, derse girdim canlı canlı günaydın çocuklar derdim, içim açılırdı.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biz yaşadık bu göçü çocuklarımız yaşamasın. Karar verme değil biz hazırдық göç etmeye. Annemler göç edecekmiş daha önce ama olmamış. Orda her şeyini bırakıyorsun evini, eşyalarını bırakıyorsun. Bi yorgan döşek getirdik, en gerekli şeyleri aldık. Sofya'dan bize vize vermemişlerdi. Burgaz'dan bir ay sonra alabildik ama turist vizesi göç vizesi değil. Dört aralıkta sınırı geldik. Kış, kar nasıl, Bulgarlar salmadı bizi, dediler Türkiye kabul etmiyor sizi, ama Romanya'dan gelen arabalar geçiyordu. İki çocuk arabada, battaniye ile sardım ama soğuk. Yarın saat sekizden sonra dediler. Orda bir hotel vardı, oraya bari çocukları sokalım dedik ama almadılar, yer yok dediler. Geceyi arabada geçirdik. Kaloriferi hep çalıştıramıyoruz benzin bitecek, benzinlik yok sınırda.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Eşim İşçi Partisindendi, partiden gelip eşimi ikna etmeye kalktılar. Eşim son bir buçuk sene muhtardı, başka Bulgar muhtar gelmesin diye. Ama biz kararlıydık göç etmeye bizi kimse ikna edemedi.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Soru: Önceden gelenler hiç gümrük ödemedi ama biz sonra gelenler vizeyle ödedik. Bulgar, bütün elektrikli eşyalara, arabalara yüzde üç yüz gümrük ödettiler bize. Bizim Lada arabamız vardı, altı bine arabayı aldık, üç bin gümrük parası ödedik. İyi ki bizim birikmiş paramız bulunuyordu. Diplomalara bile para ödettiler göç esnasında. Televizyon yüz Leva küçük televizyon, üç yüz Leva gümrük ödettiler ona. Yani elimizdeki paraları gümrüğe verdik.

3.2. Mal- Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Kaldı hepsi. İki yatak, küçük televizyon, Küçük Buzdolabı getirdik.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gelirken arabayla geldik, konteynıra biraz eşya koyduk. Yiyecek bile koyamazsın, hepsini attırdılar. Bütün o tren garı eşya oldu. O fasulyalar, yastık, yorgan her yer eşya oldu. Bizden bir hafta önce gelen arkadaşlar dedi yiyecek koymayın attırıyorlar.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Ben ilk defa geldim, ablam daha önce gezmeye gelmişti. Biz Eskişehir'e gidecek baştan, eşyaları da gümrükte oraya göndermiştik. Kayın pederim Eskişehir'deydi. Orda imam olmuştu bir köyde. Caminin yanında da boş iki oda varmış orda kalırsınız demişti. Ama okul yok orda diye biz Tekirdağ'a geldik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Burda da tanıdıklar vardı Yusuf abiler onların yanına geldik. Ablamlarda Tekirdağ geleceklerdi kaynının yanına onlardan da ayrılmak istemiyordum. Annemler Bulgaristan'da kalmışlardı, ablamlar burda ben Eskişehir'de olmak istemedim, çil yavrusu gibi dağılmışlar derler ya biz öyle olduk.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Sağ olsun akrabalarımız burda kalın dediler, ama kiralık ev yok, kimse vermek istemiyor göçmenlere kiraya vermeyiz diyorlar, Aralık ayında soğukta, neyse anlatmıycam. Sonra bulduk bir ev iki oda vardı, Eskişehir'den kayınvalidemler de geldi yanımıza, bir odada onlar bir oda da biz. Daha önce kira da kalanlar bir yatak bırakmış bende iki battaniye getirmiştım. Üç dört sene öyle yaşadık kayınvalidemlerle.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Ben sağladım şahsen zaten komşularda eski göçmendi 1952'de gelmişler. Buraları tarlaydı önce bu mahalle. Önce ablamlar arsa aldı sonra biz aldık burdan, otuz aile göçmenler bu mahalleden aldık. Komşuluk ilişkilerimiz çok iyi. Başka komşular da iyi ama tepkiyle karşılaştık tabii. En kötüsü bir Öğretmen, Bulgarlara karşı nefretle konuştu yani insan bir addan(isim) ötürü memleket değiştirir mi dedi, böyle diyenler vardı. Bize sanki müslüman değiliz gibi davrandılar. Evet belki Din

Kültürü okumadık ama ailede yetiştirildik. Çalma, kapma, dolandırıcılık nedir bilmezdik. Kadın dövülsün, öldürülsün yoktu. Aileler arasın da miras kavgası yoktu çünkü tarla da yoktu.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Biz bekledik o zaman üç yıl sonra aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Devlet bir sene yüz lira kira yardımı yaptı. Yeni geldiğimizde de elişer lira insan başına verdi. Biz dört kişi iki yüz lira verdi. Ama o para ne kadar yetti bize, fotoğraf lazımdı muhacir kağıdı çıkartmaya gitti, paranın yarısı gitti. Bulgaristan'da paramız vardı ama sınırda bütün paramızı alıyorlar. Aldıktan sonra bir lira bulursa üç bin lira ceza kesiyor ve ceza evine gönderiyorlar. Biz paramızı buraya geçirebilseydik bir daire alabilirdik o parayla ama cezası olduğu için güvenemiyorsun. O zaman gözün para da görmüyor. Ankara gidicektik sözleşme imzalayacaktık(öğretmenlik için) eşim gitti sadece yol parası yok, otel parası yok, teren garında kalmış eşim. Yol parasını da çocuklara bayram parası vermişti akrabalar onları aldık ellerinden.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Akrabalarımızda göçmen onlarda on sene önce gelmişti yeni yeni hayata tutunuyorlar. Ama bize çok yol gösterdiler. Bize sahip çıktılar bir ay kadar onlar da kaldık. Ev sahibimden bir eski soba verdi bize, bir ton kömür vardı onu da verdi ama sonra ödersiniz dedi.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Önce bizi depo öğretmeni olarak verdiler. Üç sene sözleşmeli çalıştık. Sonra birinci dönemden sonra bizi kursa aldılar. Türkçe, Din kültürü, Türkiye Coğrafyası, Türkiye Tarihi dersinden altı ay kursa gittik. O zaman kursa gittik ama maaş ödendi. O kurstan sonra yazılı ve sözlü sınava girdik. Orda Bulgarca kursu burda Türkçe kurs. Ama iyi oldu biz Türkiye Tarihini Coğrafyasını bilmezdik. Çünkü orda Türkiye'den hiç kitap geçirmezlerdi. Gördükleri zaman ceza. O zaman televizyonda çekmiyodu şimdi ki gibi değildi. Bir tek tatile gittiğimiz yer vardı orda çekerdi. Tatile gittiğimiz yere televizyon götürürdük Türkiye'den bir şeyler izleyelim diye.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Necati Şentürk

Doğum Tarihi: 10.07.1974

Doğum Yeri: Aydoğdu/ Silistre/Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Bekar

Mesleği: Antrenör

Eğitim Durumu: Ön Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 18.03.2022-12:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Küçük, şirin bir köy. Kendi halimizde yaşayan bir aileydik.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgar komşularımız da vardı ama hiç birbirimizi Bulgar veya Türk olarak görmüyorduk. Annelerimiz babalarımız hep birlikte büyümüşler dolayısıyla herhangi bir etnik ayrımı yoktu açıkçası. Komşuluk ilişkileri iyi düzeydeydi.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca eğitim aldık, doğduğum köyde sekizinci sınıfa kadar eğitim aldım. Eğitim çok iyi düzeydeydi.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Tabi ki son zamanlarda bize farklı davranmaya başlamışlardı. Farklı bölgelerden gelen eğitimci vardı onlar biraz farklı gözle bakıyorlardı 1985 isim değişikliğinden sonra daha farklı bir tavır içinde olduklarını söyleyebiliriz.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben küçüktüm çalışmadım. On beş yaşında geldim.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Küçük olduğum için çok bir şey söyleyemem ama büyüklerimiz isim değişikliğine kadar herhangi bir sıkıntı yaşamıyorlardı. 85 yılından sonra bir takım kısıtlamalar oldu. Bayramlarımızı elimizden geldiğince kutlamaya çalışıyorduk, ibadetleri de aynı şekilde.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: 1985 yılından sonra resmi dairelerde yada dışarıda Türkçe konuşmak yasaktı. Yakalanalar da belli miktarda para cezası ödüyorlardı. Yada Şalvar tarzı kıyafetle, eşarpı gezerseler büyüklerimiz, bir takım cezalar aldıklarını duyuyorduk.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Çok hoş karşılanmadı isim değişikliği, yani bir çok şey bizden saklanıyordu ailemiz tarafından psikolojimiz etkilenmesin diye. Kolay değil tabii, yıllardır

taşıdığınız isminizi başka bir isimle değiştiriyorlar çok hoş bir şey değil. İnsanın ismini değiştirebilirsiniz ama kalbini değiştiremezseniz.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Çok bir fikrim yoktu açıkçası. Sadece Türkiye olarak biliyordum tabii o zamanlar şimdi ki gibi internet vs. iletişim yok. Ana vatan olarak bahsediliyordu.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Göç etmeye bir takım olaylar sebep oldu Mayıs ayında bir takım ayaklanmalar oldu. Yaşananlar çok hoş değildi. Ailem bir anda karar verdi. 26 ya da 28 Haziranda kendimizi bir anda kapıkulede buluverdik. Rüya gibi bir göçtü bizim için, sıkıntılar çok. Silistre'de tren istasyonunda yağmur altında kaldık. Birkaç bavul eşya ile bir anda kendimizi Kapıkule'de bulduk.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Büyüklerimize karşı çok hoş davranışlar yoktu o dönem için. Bir takım tutumlar net ifade edemiyorum, hoş değildi. Büyüklerimiz yıllarca orada oturmuşlar, emekler sarf etmişler bunu hak etmiyorlardı. Sözlü veya fiili kötü davranışlara şahit olduk.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadırıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: O dönem için, Çok bir sıkıntı yaşamadık ama uzun süre sınırda beklemek zorunda kaldık. Türkiye'ye geçince bazı şeylerin anlatıldığı gibi olmadığını gördük, bi takım kötü imajlar verilmeye çalışılmıştı Bulgaristan'da, su yok ekmek yok orda denilmişti ama öyle olmadığını gördük. Bir sıkıntı yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Orda kaldı tabii onları getirme şansınız yok. Çok bir şeye de sahip değilsiniz zaten. Bir ev bide arabanız var. Biz de araba da yoktu.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Biz trenle geldiğimiz için çok zorluk yaşadığımızı söyleyemem.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Açıkçası çok farklı bir şey, o an için çok değişik bir duygu. Hayal gibi geliyordu. Bulgaristan'ın küçük bir köyünden kalkıp gelmek rüya gibi bir şeydi. İletişimin olmadığı bir yerde, o dönem için dünya görüşümüz çok kısıtlı. Sadece haritada gördüğünüz bir yer.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Edirne'ye geldik, orda çadır kentte kaldık belli bir süre. Daha sonra Edirne'nin Uzunköprü ilçesine yerleştik beş yıl orda kaldık. Ondan sonra Tekirdağ geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Beş yıl sonra geldik Tekirdağ'a.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İnsanlar yardım severdi, maddi manevi her türlü desteği sağladılar.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Sağladık sorun yaşamadık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok, her hangi bir zorluk yaşanmadı. Bir yıl sonra aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Kısa süre kira yardımı aldık, bir yıl kadar.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Maddi manevi her türlü desteği sağladılar.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Babam geldiği gibi işe başladı bende hatta işe başladım sıkıntı olmadı. Babam Bulgaristan'da inşaat ustasıydı gelince hemen aynı işine devam etti.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Ercan Çavuşoğlu

Doğum Tarihi: 30.04.1978

Doğum Yeri: Rusçuk/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Ergene

Medeni Durumu: Bekar

Mesleği: Diş Hekimi

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Çorlu

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 19.03.2022- 15:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Sonuçta orda doğduğumuz için çok beğendiğim bir yer. Bin yıllık tarihimizin olduğu yerler. Atalarımız, Anadolu'nun farklı yerlerinden göç ettirilmiş olsalar da çok beğendiğim bir yer.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bölge olarak biz Dobruca bölgesine bağlıyız, coğrafya olarak Deli orman bölgesindeyiz. Bulgaristan'da iki bölge vardır en çok Türkün olduğu, biri Deliorman biri de Kırcaali'dir. Hristiyan Türkler vardı daha aşağı da Müslüman Türkler vardı. Biz de o toplumun ufak bir neferiydik acı çektik baya göç olayından. Yaşlı insanlarımız, ordan vazgeçemiyordu, toprağın sonuçta doğup büyüdüğü yer. Bizim köyümüz Türktü, orda Türkiye'den göç ettirilmiş Ermeni yerliler vardı. Altmış sene öncesine kadar Hristiyan Türklerde varmış. Ermeniler de bildikleri tek dil Türkçeydi, geçinme olarak gayet iyiydiler. Sonuçta farklı etnik gruptan olunca

insanlar hep iyi yönlerini göstermek isterler. Ama yabancılık her zaman vardı. Biz ileride daha etkili olacaktık orada, bundan yüz sene önce yapılan göçlerde elit tabakayı göç ettirdiler. Sonraki göçlerde de köylü toplumları temizlemeye başladılar. Çünkü bu toplum küllerinden doğmaya başlamıştı, öğretmenler, doktorlar çıkmaya başlamıştı. Ülke yönetiminde de daha fazla söz sahibi olacaklar diye bu ülke bunu kaldırmadı ve arkasından bu olay geldi, çok acı bir şekilde.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Ben ilkokulu orda bitirdim. Üniversiteyi burda bitirdim. Eğitim Bulgarca. Bizim yöremizden çok eğitilmiş insanlar çıkmıştır. Bu gösterdi ki bu kadar cahil, dili iyi konuşamayan insanlar bile üniversiteye gelebildi, yani yirmi tane öğrenci geleceğine on tane geldi baya aşağı çektiler ama. Bu toplum küllerinden doğuyordu.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap. Kötüydü ama onları da anlayabiliyordum. Bulgaristan tarihi çok kötü bir tarih, daha doğrusu iyi bir eğitimi yok, farklı slav köküne dayanan yani panslavizm politikasına bağlı bir tarih eğitimi var. Buna göre de bir ulus yaratmanız lazım ve bir tarih yaratmanız lazım. Buna göre de bir düşman olması gerekiyor. Birçok ülkede bu böyledir. Bulgaristan'da düşman olarak bizi, Türkleri seçmişti.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben kısa süre çalıştım küçüktüm zaten.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bi sıkıntı olmadı.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: 1950' lilere kadar yapılmış ibadetler çok güzel bir şekilde ama 1950'de yönetime gelen komünist yapı ideolojik olarak bütün dinlere karşıydı. Bunlara bu süreçte çok büyük tahribat yaptılar, sadece Müslümanlara değil Yahudilere, Hristiyanlara da yaptılar. Bizdeki durum tarihten kaynaklanan sebeplerden dolayı bize daha çok aksetti.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Okulda bir zorluk yaşadım. Bana babaannem ve dedem baktığı için, onlarda Bulgarca bilmiyorlardı, onlarla Türkçe konuştuğum için okulda çok büyük zorluk yaşadım. Bu benim için çok büyük bir travmaydı. Düşünsenize altı yaşında okula gidiyorsunuz ve Bulgarcayla karşılaşıyorsunuz ve isminizi de başka veriyorlar kağıtta. Bu bambaşka bir travma. Bunu inanin anlatamam ok zor atlattım.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Gösteriler yapıldı, ülkenin birçok kasabasında köyünde. Ben başka bir yerdeydim o zaman, Pomakların yaşadığı yerdeydim. Biz Türkler her zaman korunuyorduk aslında Türkiye tarafından. Bunu ne zaman anladım biliyor musunuz? Bi arkadaş vardı Arnavut, nefret ediyordu benden, neden mi “Sen Türk’sün sana bir şey yapmazlar, biz Yugoslavya’da Boşnağız, Arnavutuz, biz bir sabah kalktığımızda bizden kimse kalmamıştı, öldürmüşlerdi ama Türklerin hepsi yaşıyordu, sizi koruyanlar vardı” dedi. Çağdaş anlamda çok baskı, mobbing vardı ama bu ülkenin (Türkiye) çok büyük bir etkisi vardı bize. O insanlarda Osmanlının halkı Müslümanlardı ama Yugoslavya ordusunun yaptığı katliamda sadece Türkler kurtuldu. Bu isim değişikliğinde de Pomaklarda aynısını dediler bize “Siz Türk’sünüz, bize 1950’de başladı bu baskılar size 1984’de geldi”. Ben sevineyim mi, gurur mu duyayım bilemedim.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Vatan.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: İsim değişikliğinden sonra her şey değişti. Babam benim sağlık çalışanıydı. Çok hayalleri, planları vardı ailemin. Ama bu ülkenin 1984'den sonra yaşanacak bir yer olmadığını görünce her şey değişti. Tek unsur oydu isim değişikliği, en zoru da oydu.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Tabi ki çok kötü bir tutum. Bulgaristan çok fazla insan kaybetti. Hala o çalışkan insan potansiyelini yerine koyamamıştır. Öyle bir para öyle bir ekonomik güç bir daha olmayacak.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadırıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Kaldı orda.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yaşadık tabii, Bilgin arkadaşım ile beraberdik zaten, onun anlattığı zorlukları yaşadık. Gıda falan sıkıntısı yaşadık. Kendi arabamızla gelmiştik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Güzeldi çok güzeldi. İstanbul'a kadar çok beğendim. Ankara'ya giderken Bolu'dan geçtik, o verimli topraklar çorak bırakılmıştı, çok kötüydü. Üniversitelerin olduğu yerler iyi gelişmişti ama otuz kilometre ilerdeki köyler çok geri kalmıştı, buda bende hayal kırıklığı yarattı.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Çorlu'ya geldik daha sonra akrabalarımız Ankara'daydı oraya gittik üç ay sonra. Daha sonra Ergene'ye geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladılar, sıkıntı olmadı.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık bi sorun olmadı.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yok yaşamadık zorluk.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Zaten yardım etmesine gerek yoktu, hepimizin burda bağlantıları vardı. Bi şekilde akrabalarımız bize yardım ediyordu zaten.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Yardımcı oldular sahiplendiler yani. Biz aile olarak o kadar da kötü değildik, o bağları her zaman pekiştirmiştik. Kötü vaziyette olarak gelmedik, biz ideolojik olarak geldik, baskılardan dolayı geldik. Ekonomik olarak iyiydik, bu insanlarımız çalışkandır, eğitilidir. Her türlü yardım etti insanlar, bi yere kadar getirdiler tabii bizleri

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Burda zorluk yaşamadım.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Müslüm Ersoy

Doğum Tarihi: 11.11.1957

Doğum Yeri: Bisertsı/ Razgrat/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa/ Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 03.04.2022-15:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Güzel bir Deliorman köyü, dört tane mahallesi olan, arada Bulgar mahallesi de vardı, onlarla da komşuluk ediyoduk.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Göç zamanına kadar komşuluk ilişkilerimiz iyiydi. Aramızdaki ilişkiler iyiydi, bayramlarda geliş gidiş yapıyoduk. Ama komünist partisi ideolojisi programı farklıydı. Bir takım propaganda etkileriyle ilişkilerimiz bozuldu.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Genelde eğitim Bulgarca, bende Bulgarca eğitim aldım. Sofya Spor Akademisinden mezunum.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Okulda tutumları iyi diyebiliriz. Kendi aralarında ne konuşurlar bilemeyiz. Göstermelik bir saygı vardı en azından. Tabii ki bazı konularda anlaşmazlıklar tartışmalar oldu. Sofya’da okurken yaşadım, ordaki öğretmenler sınava tabii tutanlar şöyle diyordular “ Sen iyi bir çocuksun ama Türksün”. Çok acı bir durum, o zaman niye bizi öğretmen yapıyorsunuz diyordum. Ordaki köylerdeki insanlara kim hizmet verecek diyorlardı akli başında olanlar.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Öğretmenlik yaptım kendi köyümde. Razgrat ilinde de yaptım öğretmenlik. Spor okulu vardı orda çalıştım.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyde öğretmenlik yaptım. Bir sıkıntı yaşamadım.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: O konu biraz geniş, geriden başlayayım babamın anlattıklarını da anlatayım. Komünist rejim iktidara gelmeden önce müezzinlik yapıyormuş daha sonra yasaklamışlar. 93 Harbinden sonra bi göç dalgası oluyor Osmanlı toprak kaybedince... 1933’de Faşistler iktidara gelince de yasaklamışlar Türkçeyi, okulu kapatmışlar. 1944’de komünistler iktidara gelince dini yasaklamışlar. Program dahilinde oluyor bunlar, burdaki azınlığı nasıl asimile edebiliriz diye hissettirmeden yola çıkıyorlar. Camileri yasaklıyorlar, 1971’den sonra da Türkçe görmediler çocuklar okullarda. Zaten din ve dil olmayınca millet olmaktan çıkıyor insan.

Üçüncü etapta da isim değişikliğine gittiler bunu da 1984'te yaptılar. Bu şekilde Bulgaristan'daki azınlığı baskı altına aldılar. Biz hiçbir kaynağa ulaşamıyorduk hiçbir yerden bilgi alamıyorduk ama tahmin ediyorduk. Buraya geldikten sonra, Todor Jivkof iktidarı yıkılınca arşivler açılınca öğrendik bazı şeyleri... Babannem bir kitap alırdı okuyup koyardı kenara, biz bilmiyorduk yasak zaten din eğitimi, bu ne diye sorardım, bu bizim kitabımız derdi... Düğünler zaten Bulgar geleneklerine göre, öldü mü vatandaş zaten Bulgar adıyla, mezar taşında Bulgar adı olacak. Daha önceden ölmüş dedelerimiz bile adları değişti mezar taşlarında.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Çocuklar zaten görmedi okulda. İş yerinde konuşamıyordun yasaktı. En son isim değiştirmeden sonra, öze dönüş diyorlardı onlar, Osmanlı Arşivlerinden Sofya'ya belgeler gelmiş vagon vagon Cumhuriyet döneminde 1934'de, güya orda yazıyormuş Bulgarlar Slavdı Osmanlı onları Türk yaptı diye, onlar da tekrar sizi özünüze döndürecez diyorlardı... Kendi aramızda Türkçe konuşuyorduk ama aramıza bi Bulgar gelsin konuşamıyorduk. Zaten 1984'de yasak geldi. Bütün geleneklerinizi Bulgarlara göre yapacaksınız dendi. Benim oğlum küçük yaştaydı sünnet olmamıştı, bir arkadaş vardı sağlık çalışanı, o gece on iki de geldi sünnet ettirdik. Kim vardı evde bir ağabey, babam bir de o arkadaş. Bu şekilde sünnet ettirdik çocuğu.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Bu isim değişikliği kararı 1984'de alınıyor. Daha önce duymuştuk ama Rodop'larda emin değildik. Rodop'larda yaşayan Müslüman Pomaklar vardı onların hepsini Bulgarlaştırmışlar diye duyuyorduk ama haber alamıyorsun zaten. Bir yerden bir yere gitmek için izin alman gerekiyor, zor oluyor, taşınamıyorsun bile. Birleşmiş milletlerin bir kararı varmış 1948 yıllarında; Bir ülkedeki azınlıklar şu kadar sayıda olmalı diye. Bulgarların sayısı az tabii ondan diğer azınlıkları başladılar Bulgarlaştırmaya. Karar alıyo bunlar, kış aylarında tabii insanlar nereye kaçacak, elinde silah yok, karşı koyabilecek güçte değilsin. Aralık ayına denk getirmişler, bu

üç ayda bu iş çözülecek diye emir gelmiş. Dağlık yerlerden başlamışlar ki aşağıdan başlasa insanlar dağlara kaçacak. Bize 23 Ocakta denk gelmişti, polis geliyor basıyor, bazı yerlerde tanklar geldi. Köyü sarmışlar iki taraftan karşı gelenler olursa basacaklar köyü. Ben dış hekimi arkadaşım ile kaçtım üç gün kaçabildiğimiz kadar. Kabul edemiyor insan bunu. Benim ikiz kardeşim 78’de göç ediyor Türkiye’ye, görevliye dedim ben isim seçtim ikiz kardeşim ne olacak ona da mı seçicem dedim, o arada tam arkamdan bi ses geldi “çok fazla konuşma gideceğin yeri biliyorsun” dedi. Eyvah dedim, duyuyordum çünkü başkaldırıları götürüyorlar, sağ mı ölü mü bilinmiyor. İki kişiyi çok net biliyorum götürdüler bi daha dönünce kendini astı ikisi de. Yürüyüş yapıldı Mayıs ayında ben katılmadım. O ara Paris’te bi anlaşma yapılıyor insan haklarıyla ilgili, Bulgarlar da kabul ediyor bunu, yani insanlar rahatlıkla seyahat edebilsin ülkelerine diye. Keşke daha önce sahip çıkılsaydı azınlıklara, çocuklar çok zor atlattı bu olayları psikolojik olarak. Çocuklar sınırda eşya taşıırken, o manzarayı size anlatamam ben, masa büyüklüğünde çok büyük tekerlekli araba yüklüyorsunuz eşyayı, rampadan çekiyorsun, çocuklar eşim itiriyor, o kadar ağır ki zorla geçiriyorsun o tampon bölgeyi. Türkiye tarafı kolay.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Valla biz orda Atatürk sevgisiyle yetiştik. Bi onu düşünüyoruz onu görüyoruz, Atatürk Türkiye’si. Tabii buraya geldik mutluyuz. Çocuklar küçüktü, çok kısa zaman da uyum sağladılar.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biz öğretmendik eşimle. Son olarak İlçe Spor Müdürlüğünde çalışıyordum. Orda bizi zorla Fabrikaya işçi olarak gönderdiler. Tudor Jivkof dedi televizyonda “Biz izin veriyoruz Türkiye açsın kapıları gönderecek vatandaşları” diye, zaten onların niyeti göndermek azınlıkları. Kenan Evren gelmişti 1982’de, Türklerin durumunu görmek istiyorum demiş. Çok iyi Türkçe konuşan Bulgarlar var, onların köyüne götürmüşler Kenan Evren’i. Sormuş Kenan Evren “nasılsınız, bir sıkıntınız var mı?

Türkçe konuşabiliyor musunuz? Diye. Onlarda yok demişler, ikna olmuş Kenan Evren, Türkler çok rahat demiş ama iki sene sonra başladı baskılar... O yasak bu yasak, çok ağırlaştı durumlar. Gülümseyerek anlatmaya çalışıyorum ama çok acıydı durumlar o zaman. Yaşlı insan Bulgarca öğrenememiş seksen yaşında nine sokakta, ne günahı var para cezası kesiyor. Hastaneye gidiyor, doktor bakmıyor Bulgarca konuşmuyor diye. Nasıl anlatsın derdini, herkes tedirgin. Sonra Mayıs ayında başladı hareket(yürüyüş). Jivkof konuşma yaptı “Açsın sınırı göndereceiz, Türkiye önünde boyun eğmeyeceiz” dedi. Herkes işi bıraktı gideceiz dediler, birbirini tetikledi insanlar. Herkes bankadan paralarını çekmeye başladı, finans çöktü. Tarım işçileri bıraktı işi, tarım da çöktü. Askerlerle bir şeyler yapmaya çalıştı ama olmadı. Bu olay hiçbir zaman unutturulmamalı, 20. Yüzyılda insanların ismini değiştiriyorsunuz, bu insanlık dışı bir şeydi.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Yolda arabası olan onunla geldi, konvoy oluşturulmuş. Dört aileye bir kamyon verdiler, bir ton eşya koyabilirsin. Biz bir kayrola, bir soba, bir de giyim eşyası koyabildik. Bıraktığımız, biz kitap çok alıyor

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte, Bulgar tarafında eşyayı kamyonlardan yere yığıyorlar, kepçe geliyor eşyaları alıyor nereye bırakırsa arıyorsun. Alıp tampon bölgeye gidiyorsun. Türk tarafında kamyonlar vardı onlara yüklüyorsun. Soruşturma vardı Türkiye tarafında. Çünkü Bulgar ajanları çok geçmiş Türkiye’ye. Çok iyi Türkçe konuşanlar vardı aralarında, anlayamıyordunuz Türk mü Bulgar mı.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye’ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Bıraktığımız; biz çok kitap alıyorduk, kocaman bir duvar kütüphane, kitaplar kaldı. Renkli televizyon, koltuk takımı vardı kaldı. Evimiz kaldı. Dört tane de taburemiz vardı Bir kamyonet eşya o kadar. Altı gün biz yoldaydık. Eziyet sınırdan geçene kadar devam ediyor. Tekerlekli metal araç var, çok ağır, eşyaları onunla taşıyorsun. Bide para ödüyorsun o araca onun ücreti var.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Bulgar sınırından o tampon bölgeyi geçene kadar çok zordu, eşyaları o tekerlekli araçla geçirmeye çalıştık çocuklar eşim itiyordu arkadan ben geçirdim. Türkiye tarafı kolay kamyonlar vardı bekliyordu ona yükledik gideceğimiz yere götürdü.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye’ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Çocuklar “ Aaa baba burda Türkçe konuşuyorlar” diye şaşırmışlardı. Yani çok gülüştük, sevindik hem acı bir şey hissettik. Çocuklar Türkçe biliyor ama konuşamıyorlardı.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tahsilli olanları İstanbul’a alıyorlardı. Benim kardeşim Kastamonu’daydı oraya gittik.

Soru: Tekirdağ’a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Daha sonra Tekirdağ’a geldik, akrabalarımız arkadaşlarımız vardı burda. Tarlalarımızı Bulgaristan iade etti, burdan gidip gelmesi de yakın. Kızım da İstanbul’a evlendi ona da yakın burası.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladılar.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Yabancılamadık, mutlu olduk.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadık. İki yıl sonra aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Kira yardımı oldu bir yıl. Mutfak yardımı bir iki ay aldık.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Pek olmadı. Maddi manevi sıkıntı çekmedik

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk olmadı altı sonra başladım işe. Kendi işimi yaptım.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Kemal Öztürk

Doğum Tarihi: 13.04.1952

Doğum Yeri: Silistre/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Öğretmen

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 06.04.2022- 15: 30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğum köy Deli Ormanın Tuna yalısında, Dobruca ovasında bir köy. Nüfusu iki bin üç yüz, aile yapısı beş yüz kişiydi. Köyün kuruluşu Osmanlı dönemine ait.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köy saf Türk kökenli kişilerden oluşuyordu. İyiydi ilişkilerimiz. Bizim ne Bulgarlarla, ne Makedonlarla ne de Ermeni azınlıklarla hiç sorunumuz olmadı.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: İlk ve orta okulu doğduğum köyde, lisemi de komşu ilde, üniversiteyi de diğer komşu il de okudum. Türkçe, Bulgarca, Rusça dillerinde eğitim aldım.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Başarılı bir öğrenciydim, ne arkadaşarımla ne öğretmenlerimle sorun yaşamadım.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap. Motor Öğretmeniydim. Belediye Başkanlığı görevimde oldu.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: 1975 yılında göreve başladım. Çok kısa sürdü. O zaman dünya çapında bir proje vardı, mesleki eleman yetiştirme projesi. Her yeni mezun öğretmen de mecburi hizmet görevi almak zorundaydı, bize de bu kısmet oldu, kurucu müdür olarak görev yaptım. Benim titiz çalışmamdan dolayı bölge halkı benden Belediye Başkanı olmamı istedi. İki dönemde belediye başkanlığı görevi de yaptım. İş hayatında zorluk yaşamadım. Merkez ilçede yüzde elli Türk, yüzde elli gayri müslim halk vardı.

2.4. Dini Ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Belde belediye başkanlığımda çok titizdim, o yöre de altı köy vardı, hiçbir camisinde ezan sesi kesilmedi tabii ki bu benim bireysel başarımdı... Biz azınlıktık, kendimize çeki düzen veriyorduk, Herhangi bir yamukluk halinde asimilasyon döneminde, hep sağduyulu olduk. Olaylar çıkmasın istedik. Gruplar çıktı tabii çeşitli, şehidimiz de var gazimiz de. Ama hep taşkınlıkları bastırdık... Olaylara karışanlar vardı, onlar ortadan kayboldular, öldüler, bittiler.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Biz denetçiydik Belediye Başkanı olarak, uyarıyorduk, bazen de biz de konuşuyorduk pot kırıyorduk. Yasaktı tabii Türkçe konuşmak. İlk mücadelemiz sekizinci sınıftaydı, gençlik kollarına adım atılıyordu o sene. Orada sekizinci sınıfta Türkçe Hayat Dergisi ve Yeni Işık gazetesine abone olup alabiliyorduk o sene gazete ve dergiyi kapattılar, bi daha Türkçe yayınları yasakladılar.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: O olayları anlatmak istemiyorum, o günleri hatırlamak dahi istemiyorum. Bunu yaşamak... Geceydi, eşimle başımızı yastığa koyduk adım Kemal Mehmet Efrahim, sabahı kalktım Kalim Merinof Efrinof, Tabii ben o zaman Belediye Başkanıydım, askeri konvoy araçlar geldiler evimin önüne kapımın önüne, “Biz seni almaya geldik” dediler. “Belediyeye geleceksin” dediler. Bende görevimi biliyorum dedim, siz araçlarınızı çekin ben gelicem, sizde ne görev verildiyse yaparsınız dedim. Ben makamımda olduğum kadar, millete bunun askeri bir müdahale olduğunu ve sağ duyulu olmamız gerektiğini, yoksa sonuçlarının ağır olacağını, ne derseler onu yapcaz dedim. Sonra gittim, isim seçmen gerekiyor dediler. Tamam Baş harflerime uysun siz seçin dedim. Kemal Mehmet Efrahim, Kalim Melinof Efrimof (sesle ağlıyor)... Ama bi daha alıştık mı desem, beş yıl orada Türk milleti o azınlık yürüyen meftâ (ölü) dı. Yani Anne baba, eşin ve Çocukların dışında hiç kimseyi düşünmüyorsun ve neyin olacağını tahmin edemiyorsun. Ölümüne dahi her an hazırlıklı oluyosun... Bulgaristan Cumhuriyetinin toprakları sadece Bulgarların değildi. Burdaki Türk azınlığın, Ermeni azınlığın, Pomakların, Makedonların hepimizin vatanı ve yurdu. Bulgaristan Cumhuriyetinin toprakları bizim vatanımızdı, orda yaşamak bizim hakkımızdı. Biz sürgün edilsek de, 1989 büyük gezi de dense, sürgün de dense, ne denirse densin ben bugün burda mülteci gibi yaşadığımı hissediyorum. Türkiye, tamam garantör ülkemiz anavatanımız, Allah razı olsun bize sahip çıktı. Doktoruna, öğretmenine, hemşiresine, çobanına dan hepsine sahip çıktı. Oradaki bu azınlık, Türk halkı bunu hak etmedi, kovulmayı hak etmedi. Ama maalesef bu alevin ışığı daha 1878- 1879 Rus- Osmanlı savaşından başlıyo. Ruslar bu olay bitti, Osman Paşa düştü diyor fakat Türk nüfus fazla diyorlar, kıyın diyorlar. Osmanlı düzelirse bizi tarihten siler, o yüzden sürgün edin diyorlar. Bir milyon sürgün edilmiş o zaman,

en büyük kıyım da o zaman yapılıyor, insanları ahırlara kapatıp yakmışlar. Bir milyondan yüz seksen bine düşmüş Türkler.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Ana vatanımız.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Göç etmedik ki kovulduk. Ben mesela kendi olayımı anlatıyım: O zaman son görevim Kaymakamlıkdı, her ne görevde olursan ol, büyük geziye katılabilir, gezi diyorlardı göç değil ama görevinden istifa edip katılabiliyorsun. Ee bu geziye izine çıkarım niye istifa edeyim, sonra geri dönerim. Ama istifa et diyorlardı bu da kovmak oluyor. İstifa ettim bende. Vali bey dedi “ Biz bi Kaymakama da bu sistemi kabul ettiremediyse, sen delisin ya da hastasın” dedi. Ben ne deliyim ne hastayım, ben geziye katılcam dedim, sizin sisteminiz batacak dedim. Müracaatımı yaptım, pasaportumu aldım aracıma bindim. Biz göç için karar vermedik yani göç ettirildik.

3. GÖÇ SIRASINDAKİ DÖNEM

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Tabii ki ciddi takip edildiğimi biliyordum. Sınıra kadar geldim, niye aracının vergisini ödemedin diye sorguladılar. Ben geziye gidiyorum önceki vergilerimde ödenmişti, Yok dediler bu araçla gidicen araç orda kalacak öde. Tamam dedim her yerde banka var öderim, 30 km geri de ilçe var orda ödeyeyim dedim. Onu da kabul etmediler, doğduğun ilçeye gidip yatır dediler, döndüm oraya yatırdım uğraştım. Sonra geldim sınıra ikinciye yine başladılar sorgulamaya paraları, banka da ne param var zaten biliyorsunuz, para burda iki yüz lira. Onu da kişi başı Ellişer lira verdik aldılar. Sonra başladılar araç var koltuklar var demeye. Ben sonra dedim kardeşim, bizim pasaportları kontrol eden senin kulağına bi şeyler diyeni tanıyorum istihbaratta

alışıyor, eğer benim yolum Beleneyse oraya yoksa Türkiye'ye gidicem dedim. Çok fazla konuşuyosun deyip attılar pasaportlarımı. Sonra toz duman geldik.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Türkiye tarafında yaşamadık. Çünkü vize için baş vurduk, öz geçmişimi bildirmiştim, girdim kaymakamım hoş geldin dediler. Kim geldiğini biliyor bizimkiler. Gelin duşunuzu alın, geçmiş olsun, rahat olun dediler, çocuklar geçtik duş aldık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Orda kaldı. Zaten yüz yirmi beş marka bi araç, giyim eşyası sade vardı. Gaz sobası vardı yeni çıkmıştı orda sınırda onu geiremedik izin vermedi Bulgaristan.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kendi aracımızla geldik.

4. G Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak baştığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Sevinçten gururdan başka ne olabilir ki o zulümden sonra. Abim babamları kırk beş gün önce göndermiştim. Bulgar halkıyla aramızda hiçbir şey yoktu. Ne Ermeni'yle ne Makedon'la hiç kimseyle aramızda bir şey yoktu. Ne okulda, ne işte, ne askerlikte aramızda hiçbir şey yoktu, incitme yoktu. Bütün olaylar siyasi tepeden.

4.2. Sosyal evre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Kırklareli'nin Kavaklı ilçesine gittik. Akrabalarımız vardı orda, babamlar da oraya yerleşmiş. İki gece kaldım orda Kırklareli merkeze gidip meslek lisesine başvurdum, ama motor bölümü olmadığı için olmadı. Bende ertesi gün yola çıktım Tekirdağ'a geldim. Kayın pederler buraya gelmişti. Tekirdağ'da aynı bizim Silistre'nin ilçesi var önü Tuna, aynı oraya benziyor. Bide aynı Varna'ya benziyor. Ben Varna'da öğretmen olmam mümkün değildi, rüyalarımda göremezdim, ilçesinde bile çok zor. Yok öyle istediğin yerde oturmak Türkiye gibi. Varna'da evim olsun isterdim, nerde.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladılar.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yok yaşamadık. Bir yıl sonra aldım.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Bir yıl kira yardımı verdi. Yakacak kömür verdi birer ton. Meslek sahiplerine, doktorlara, öğretmenlere hemen işe başlattılar. Ben bir sonraki hafta göreve başladım. Saat dörtten sonra intibak kurslarına katıldım göçmenler için verilen. 2009'a kadar çalıştım öğretmen olarak.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Çok sahip çıktılar. Deneyimli kişiler bizi yönlendirdi, aman az maaşlı olsun ama sigortalı iş olsun diye. Mahallede komşularımız sağ olsunlar. Öğretmen arkadaşlar çay söylediler, yemek söylediler.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk olmadı. Bir hafta sonra başladım. Hatta diğer göçmen öğretmenler Kursu gidiyorlardı, müdür bana görev vermişti saat dörtten sonra kursa gidiyordum.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Fevzi Çakmakçı

Doğum Tarihi: 14.10.1960

Doğum Yeri: Tolbuhin/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Vinç Oparetörü

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 28.09.2022- 12:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgaristan'ın Tolbuhin ilçesinin Kilikadı köyündenim. Köyümüz Türk köyü, sade Türk başka milletten yaşayan yok. 1989'da olaylar başlayınca bizde göç ettik.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim orda komşuluk daha genişti, yaygındı köy yeri olduğuna. Herkes yardıma koşar, ev yaparken olsun, düğün yaparken olsun, çok iyi ilişkilerimiz vardı komşularla.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bizim köyümüzde eğitim orta sona kadardı. Liseye dışarı başka yere giderdik, Kozluca diye bir köy var orda bitirdim liseyi. Daha fazla bizim okullar meslek okulları, tarım olsun hayvancılık olsun, sanat okulları yani. Bizi, Türkleri daha çok oralara yönlendirirler. Bulgarca eğitim aldık, Türkçeyi sadece iki sene okuduk daha sonra yasakladılar. Biz yabancı dil olarak da Rusça okuduk. Yirmi altı ay askerlik yaptım sonra Vinçci olarak işe başladım burda da aynı işi yaptım limandan emekli oldum.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: İsim değişikliğine kadar her şey normaldi. Ondan sonra bi asimilasyon yaptı Bulgar devleti. 1962’de başlayan bölüm bölüm ilk Pomakları asimilasyon yaptılar, sonra çingeneleri en son 1985’de Türklerin isimlerini değiştirdiler. Siz işte Bulgarsınız, atalarınız Bulgar şöyle böyle bi takım sözler. Bu tabii beş sene sürdü sonra Türkiye’ye göç etmek zorunda kaldık.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Vinç operatörüydüm.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim orda daha çok biz geri hizmetteydik. Önümüzdeki amir, memur, şef hep Bulgarlardandı. Biz de ağı işlerdeydik. Mesela ben makine operatörüydüm, bana sen bu olcan dediler, ikinci sınıf vatandaş gibiydik. Ama yine de ekmeğimizi kazanırdık, maaşımızı gününde alırdık sıkıntı olmazdı. Bizim orda işsiz insan yoktu, devlet hemen iş bulurdu.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Şimdi nasıl anlatayım, bizim orda ibadet elli yaşın üzerindeki giderdi camiye. Ben hatırlıyorum bir gün yirmi dört yaşındaydım, dedem bizi bayram namazına götürdü. Ondan sonra bir ay soruşturma sürdü “ Kim getirdi sizi, kendiniz mi geldiniz” diye. Biz de dedem tavsiye etti dedik. Duaları, namazı evde dedem öğretmişti bize. Ama camiye genç bi adam gidince, Devlet yanlısı yada normal vatandaşlardan birisi bizi ihbar etmiş. Bulgar polisler hemen soruşturma yapıyordu. Yaşlı olanlara hiç engel olmazlardı. Bi ara ezanı susturdular o asimilasyon zamanında. Şimdi her şey normale dönmüş o hükümet düşünce, o bir süreçti dalga gibi geldi geçti o da bizim buraya gelmemize sebep oldu. Evimizi, işimizi, yurdumuzu bıraktık geldik. Yirmi dokuz yaşında geldik.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Ceza yazardılar. Mesela sokakta iki kişi üç kişi toplaşıp Türkçe konuşamazsın, duyanlarda ihbar ederdiler. Asimilasyonda bi yasaklar geldi o dönemde. Sünneti yasakladılar, cenazeleri yasakladılar, Türkçe konuşmayı yasakladılar. O zamanda bazı Bulgarlar yaptığını doğru bilir bazıları da yanlış bilirdi. Onlarda kendi aralarında iki gruptu. “Bunlar zaten Türk niye zorla Bulgar yapıyorsunuz” diyenlerde vardı. Emniyette görevli olanlarda elli leva yüz leva ceza yazardı.

Soru: İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Şimdi bizim o zaman yaşıımız küçüktü. Önde büyük olanlar vardı, haberler gelmiş başka köylerde cinayetler olmuş, tanklar çiğnemiş şöyle olmuş böyle olmuş, büyüklerimizde karşı gelmeyelim dediler, canımız yanmasın, cenazemiz olmasın, öylelikle kabul etti herkes. Herkes adını yazsın versin dediler ama kendileri koydu Bulgarlar bizim yazdığımıza bakmadı. Benim adım Fevzi, Filip yaptılar, eşimin Nefise onu da Nadya yaptılar. Kağıtları yolladılar eve.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Şimdi biz Bulgaristan'dayken Türkiye'den pek şey bilmezdik. Televizyon yoktu, radyo yoktu, Türk kanallarına baskı olurdu, açıpta dinleyemezdik, haber alamazdık. Gazete yoktu Türkiye ile ilgili. Sade Türkiye ile ilgili değil tüm dünyaya kapalıydı Bulgaristan. Yurd dışına çıkmak zor olurdu, dışarıdan haber almak zor olurdu. Yani o zamanlar ki sosyolizma başka yerlerden haber almasını istemezdi.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Zaten ilkten belirli insanları sürgün ettiler, önde gelenleri, karşı gelenleri. İki bavul bir pasaport hemen sınır dışı ettiler. Bizim hep hayalimiz vardı hep göç etmeye. Çünkü kökenimiz Türk bizim. Biz başka milletten Türk olma değiliz. Bizim köyümüzde doksan dönüm Osmanlı Mezarlığı var. Çok büyük bir mezarlık. Ya orda çok büyük bir savaş oldu Osmanlı zamanında o mezarlık kuruldu. Burda arapça yazılı mezar taşları var, başlarında sarık gibi şeyler var taşların, molla gibi. Sultan Ahmet'te gördüğüm mezar taşlarıyla aynı. Yani bizim kökenimiz Bulgar'dan Türk'e dönme değil. Altı yüzyıllık camilerimiz var. Göç yüz seneden beri var Türkiye'ye. Biz kendi isteğimizle geldik, pasaportumuzu aldık, zaten herkesi serbest bıraktılar gelmek için, herkes de gelmek istiyordu. Kolay değil öyle hazır dayalı döşeli evin var, bağın var, bahçen var, araban var, hayatın var, onu bırak sıfırla iki bavulla gel. Burda da her şey iyi değil bununla ilgili bi olay anlatıcam: Gölcük'te bizim köyden on kişi vardı. Paşaya subaya ağıl yapmışlar. Bir ay çalışmışlar, iş bitince "para demişler". Subayda demiş "Ne parası, bu memlekete sizi aldık bide para mı istiyceksiniz" demiş. Ee o adamın da çocuğu çocuğu var nasıl geçincek, öylelikle sıkıntı çekenler, geri dönenler de oldu.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Çok bi sıkıntı olmadı, turist olarak geldik zaten.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadırısanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrüklerde hiçbir sorun yaşamadık. Zaten turist olarak geldik. Sağolsun Özal bize hemen vatandaşlığı hemen verdi. Bizi ordan kütükten silmemişlerdi. Gidin bakalım Türkiye'yi görün dediler. Özal çok büyük bir yardım yaptı bize, destek yaptı. Hemen iş buldu bize, vatandaşlık verdi. Burda yerli halkın ne hakkın varsa bizim de o hakkımız oldu. Bizim mâcirlarda hep ailecek çalışır, karısı çoluk çocuğu,

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Biz gelirken annem babam ordaydı onlara bıraktık. Onlarda gelirken tren le bazılarını getirdi. Bazıları da orda ziyan oldu. Kalan kaldı orda.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kendi arabam vardı arabamla geldim. Zorluk yaşamadık.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Ekimin yirmisinde geldik. Sabah çıktık beşte, sınıra geldik. Baya beş altı saat tuttular bizi sonra buraya geldik. Bir tane çocuğum var dört aylık, diğeri sekiz yaşında, bi de hanım bi de araba. Eyvah dedim biz şimdi nereye gidicez, içim doldu taşı, ne yapıcaz, kime sığıncaz. Cenabı Allah işte yardım etti güç sabır amcamlara geldik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldik sonra ben bi ara sekiz ay Adapazarı'nda oturdum. Sonra Babamlar bizden sonra Tekirdağ'a gelmişlerdi bende tekrar Tekirdağ'a geldim.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?,

Cevap: Amcamlar burdaydı o yüzden onların yanına geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Gayet iyi karşıladılar. Yol gösterdiler, kiralık ev bulmamıza yardım ettiler.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık sorun olmadı.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadık

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Evet yardım aldık, destek verdi. Can başına elli lira verdi, iki yüz lira aylık aldık bir yıl. Hem işe gittik hem yardım destek oldu.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Amcamlar yardımcı oldu. Sağolsunlar yol gösterenler oldu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kendi mesleğimdem zor oldu. Beş altı ay sonra Limana girebildik vinç operatörü olarak. Sonra hep orda çalıştım emekli oldum.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Nefise Çakmakçı

Doğum Tarihi: 22.10.1959

Doğum Yeri: Orlak / Tolbihin / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Terzi

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 28.09.2022 – 13.30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim köyümüzde Türk'te vardı, Bulgar'da vardı Çingeneler de vardı. Bulgarlarla iyi anlaşıyorduk. Çok komşuluk yapıyorduk onlarla.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çok iyiydi aramız 1989'a kadar. Böyle mahalleye giderdik onlarla, beraber toplanırdık. Okulda Bulgar arkadaşlarımız vardı, hep beraber oynuyoduk, ayırım falan yoktu önceden.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Biz Bulgarca eğitim aldık ama altıncı sınıfa kadar Türkçe dersi vardı. Beşinci sınıftan sonra da Rusça dersi verdiler. Sekizinci sınıfta Fransızca da gördük. Bizden sonra yasaklandı Türkçe sade Bulgarca verdiler.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Bizim zamanımız da iyiydi köyde ama lisede şehire çıktık biraz farklı davranıyorlardı, ayrımcılık yapıyordu öğretmenler. Türk diyince biraz ayrımcılık yapıyorlardı. Biz lisede dört Türktük. İki köyden İki şehirden arkadaş vardı. Bazı öğretmenler böyle bizi çekemezdi bilgimiz fazla diye. Matematik öğretmeni vardı o çekemezdi bizi düşük not veriyodu. Altıya kadardı notlar sen altıyı hak ediyorsan dört veriyodu. Arkadaşlarımızla aramız iyiydi.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Köyde ayakkabı fabrikası vardı orda çalıştım.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İş yerinde arkadaşlıklarımız çok iyiydi. Daha sonra evlendiğim köyde de herkes Türktü zaten sıkıntı çekmedik.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Annelerimiz çok gizli gizli kılıyolardı namazlarını. Bize dua öğretiyolardı, biliyoruz namaz dualarını. Ama okulda söylemeyin sakın annem öğretti demeyeksizsiniz diyorlardı. Kuranlar yasaktı, okumaklar yasaktı. Yaşlılar gidiyolardı camiye gençler gidemiyodu. Mevlitleri saklı saklı yapıyolardı beş altı komşu toplaşıp, izin vermezdi. Bizim orda Şalvar giyoyoduk biz, Şalvarı da yasakladılar. Şalvarlı birini görünce ceza yazıyolardı. Annelerimizde alışmış şalvara, pardüsesini giyer başörtüsünü takardılar. İş yerinde başı kapalı olanlara mecbur ederdiler başını

açması için. Bazı insanlar işten ayrıldı başını açmamak için. Ama bazıları mecbur evde çoluk çocuk, durumu iyi değil fabrikada açıyolardı, çıkarken takardılar.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Çok zor şeyler yaşadık. Türkçe her yerde yasaklandı. Böyle sokağa çıkarsın Türkçe konuşurken görürse ceza yazıyolardı. Köy içine Bulgarları yollardılar onlarda bizi şikayet ediyolardı ondan sonra ceza yazarlar.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Bizim köyde fazla eylem olmadı izin vermediler. Sabah bi kalktık köyün her tarafı asker sarılı, her sokakta asker komşuya gitmeye izin vermediler. İşe gideriz hep yollarda. Bazen geliyolardı fabrikaya silah ellerinde, çalışanların arasında gezerler, nasıl korkuyoduk o zaman. Silah elinde ne yapacağı belli değil, çok kötü günler geçirdik.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Valla Türkiye dedin mi, içimiz böyle coşuyodu. Babam rahmetli üç günlüğüne turist olarak geliyolardı buraya. Getirmişti bize terlik telli pabuç, kadifeler, başörtüleri. Onları kullanmaya kıyamazdık, memleketten Türkiye'den diye. Türkiye dein mi akar sular dururdu. Radyodan bi tek haber dinleyebiliyodu annemler babamlar. Haber saati geldi mi herkes açar radyosunu kısık sesle, bi de bakarsın sokaktan kimse geçiyo mu diye, bazen de baskın yapıyolardı dinliyo mu diye. Acaba göç olacak mı, ne zaman göç olacak diye haber dinleriler. Hep hayalleri Türkiye'ye göç etmekte.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: İsim değişikliği olunca, bizde kabullenemedik. Kimse kabullenemez. Ben Nefiseyken Sevdalina yaptılar. Bunu kabullenemedik. İş yerine gidersin gelir Bulgarlar mahsus Türk adınla seslenmez sana, Bulgar adınla seslenir cevap vermezsen bağırır sana, senin adın böyle niye cevap vermiyosun. Biz kızıyoduk, ağlıyoduk ama yapcak bi şey yok. Çok baskın altındaydık o zaman. Ondan sonra kendi isteğimizle değil mecburiyetten geldik. Mecbur kaldık isimleri değiştirmeye. Bütün tüylerim diken diken oluyo, orasını hiç anlatamam. Çok zor günler geçirdik o zaman nasıl baskı yaptı askerler nasıl. Benim büyük oğlum yedi yaşındaydı o zaman (Ağlıyor). Sünnetini saklı yaptırdık. Sünnetçi geldi saklı saklı yaptırdık. Sonra o sünnetçiyi öldürdüler. Niye sünnet ediyorsun diye. Kreşlere götürüyorduk çocuklarımızı, “her hafta geliyodular bizim donlarımızı indirip bakıyodular” diyodu çocuk, bakalım sünnet oldular mı diye.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Köylerde yürüyüşler yapmaya başlamışlardı adlara (isimlere) karşı. Ya adlarımızı geri verin yada Türkiye’ye gidicez diye, bize göç izni verin diye. Ben hamileydim o zaman küçük oğluma, bütün köy yürüyüşe gitti. Benim gibi ya hamileler ya yaşlılar kaldı. Uçan kuş yok bi korktum o zaman, yaşlı babaannemiz vardı ama ben korkudan onlara da gidemedim. O helikopterlerle gelmişler askerler. Benim büyük oğlanda gitmiş. Çok zor günler yaşadık.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Biz zorunlu göç yaptık mecbur kaldık. Biz vizeyle geldik ilk göç edenlerle değil. O zaman ben hastanedeydim doğum yapmıştım. Hastanede bana çok eziyet yaptılar. Ben sezaryanla doğum yaptığım için ordan hemşireler, hizmetçiler, “git Türkiye’de yap doğumunu kaç paraya yapacaksın” diye. Ağrılarım olmuyodu bi doktor beni kabul etti sezaryan yapmaya. Sabaha kadar serum verdiler normal olsun diye ama olmuyo, tuturdular “git Türkiye’de yap doğumunu” diye. Sonra doktor gördü beni aldı ameliyata.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Onlar hepsi kaldı. İki çuvala koyduk biraz eşya. Dört aylık çocuk kucağında sekiz yaşında öbürü. Bulgar biraz şey yaptı, gitmeyin orda sizi yaşatmayacaklar, orası çok kötü dediler ama biz gidip görücez, bizim memleketimiz dedik.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımında zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Biz zorluk yaşamadık. İlk gelenler çok zorluk yaşadı. Bizi vizeye çevirdiler sonra, kendi arabamızla olunca sıkıntı olmadı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Sevinsek mi ağlasak mı bilemedik. Bir yandan Türk memleketimize geldik, Türküz biz. Bi yandan bakıyosun dört aylık çocuk kucağında, eşyan yok, evin yok, paran yok, iş yok, Allah yardım etti gene.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk buraya geldik. Amcamlar vardı onların yanına geldik birkaç gün. Onlara da gelen giden çok olmuş bir iki ay içerisinde göçmenlerden. Bizde önce ablamalar gelmiş Adapazarı'na yerleşmişler. Onlarda okullarda kalmışlar gelince çok, yaz boyunca. Biz kalmadık okulda. Onlarda gelin bizim yanımızda kalın dediler. Eşim işe başladı inşatta iki ay çalıştık, o parayla kira tuttuk. Ama bende bi eşya yok. Kömür yok, soba yok, giycek yok, yiyecek yok. Ev sahibine sormuşlar kiraya verdin niye perdeleri yok diye. Yatakta bir battaniyem vardı bi tek o. Gündüz yatağın üstüne örterdim akşam cama gererdim.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız vardı iki gün kaldık sonra Aada pazarı, sekiz ay sonra da yine Tekirdağ'a geldik kayınpederler geldi diye.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladılar amcamlarda kaldık sonra iki ay ablamların evinde kaldık.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadım. 1991 de aldık vatandaşlığı

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: İlkten para yardımında bulundu sekiz ay, Can başı elli liraydı.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Allah razı olsun, konu komşular Perdeymiş, yatakmış, tencere mencere bi şeyler verdiler sağolsunlar. Öyle bu günlere geldik.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: İş seçeneğimiz yoktu, ne iş bulursak onu yapıcaz diyoduk. Fabrikalara gittik, ordan çıkardım temizlik işine giderdim. Gece vardiyası sabah sekizde çıkardım,gündüzde temizliğe giderdim. Akşam gelirsın eve yemek yaparsın iki saat uyuyup yine işe gidersin. Ben kayınvalidemler gelince başladım işe konfeksiyona, küçük çocuğum vardı. İplik fabrikalarında çalıştım üç vardiya.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Lütfiye Öztürk

Doğum Tarihi: 07.11.1944

Doğum Yeri: Kırcaali / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Bahçecilik

Eğitim Durumu: Ortaokul

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 29.09.2022

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yaşadığım yeri ilkokuldan başlayarak anlatayım, ilkokullarda Türkçemiz vardı iki saat Bulgarca dersimiz vardı. Sonra orta okula geçince bir saat Türkçe dersimiz oldu, geri kalan Bulgarca Rusça ve Fransızca'ydı. Yedinci sınıfı bitirmiştım 1958 senesinde ondan sonra işe başladım. Bahçecilik yaptım, biber, domates vs. yetiştirirdik. Doğduğum yer Türk köyüydü. Bulgar yoktu bizim köyümüzde.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Biz evlendikten sonra şehre kalkmıştık orda isim değişikliğine kadar komşuluk ilişkilerimiz iyiydi...

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Bulgar arkadaşlarla isim değişikliğine kadar iyiydik. Onlarda bizimle konuşmak için Türkçe öğrenirlerdi. Ne zaman isim değişikliği oldu, Türk Bulgar ayrımcılığı başladı o zaman çok sıkıntı çektik. Bize kötü bakmalar oldu. Hatta iki Türk arkadaşınla konuşurken bakarsın etrafa Bulgar birileri var mı diye Bulgarlar bize ters bakmaya başladı. Buraya geliceğimiz sene ekmek sırasına durmuştuk orda bize “gidecekseniz gidin biz memleketimize bakarız” diye ters konuşmalar oldu. Hepsine katlandık.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Bahçecilik yapıyordum.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İş hayatımızda çok bi sıkıntı olmadı. Ama ağır işlerde hep Türkler oluyodu. Mesela yedi sene fabrikada çalıştı, kantarda tartan Bulgar, malların kalitesini seçen Bulgar, başta hep Bulgarlar. Türkler sade işçi, on bir saat ayaktasın. Ama yine de olsun derdik çalışıyoruz iyi yaşıyoruz. Abim 1951’de Türkiye’ ye göç etmişti, annem gezmeye gelmişti onun yanına, annem ağlıyormuş abime de bir şey söyleyemiyormuş. “Anne ne var da niye ağlıyorsun” demiş. Annem bizim halimize ağlıyormuş ne kadar zulüm içindeyiz, Kuran yok, namaz yok oruç yok. İş yerinde denerdiler oruç zamanı bakalım oruç tutuyormuyuz diye, şeker uzatırdılar. Oruçluyum diyemezsin almak zorundasın şekerini, o yüzden tutamazdık.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadet asla yoktu. Daha benim kızlığında bile namaz kılmak yasaklandı. Camiler kapandı. Hatta evlerde Kuran kitaplarına bile arama oldu 1958 ile 1966 senelerinde oldu. Kuranları bulursalar alırlardı, biz de saklıyorduk bir yerlere. Sadece

bi şehirde bir tane camiye izin veriyolardı, ona da bir tek Cuma namazına gidilebiliyordu. Yaşlılar giderse giderdi gençler gidemezdi yasaktı. O sıkıntılarımız çok oldu.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Düğün yapmayı kaldırdık çünkü salonda Türkçe konuşamıyordun. Bütün akrabalarını çağırıyorsun yaşlısı genci, bilende var Bulgarca bilmeyende, o yüzden o tebrikleri kaldırdık. Herkes evlenir kendi aile arasında.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değişikliğinde tütün de çalışıyorduk o zaman. Biz şehirdeydik Haskova'daydık, komşumuz sabah biz kapıdan çıkarken bize dedi sakın çıkmayın isim değişikliği var. Biz bi baktık her yer polis olmuş, o kadar polis nerden çıkmış bilmiyorum. Sonra döndük içeri, bir gün durduk iki gün durduk, çalışmamız lazım. Bizi karakolunun önünden geçerken gördüler “gelin isminizi değiştirin” dediler. “Senin ismini güzel bir isim koyalım, Luva koyalım” dedi. Benim ismimi annem babam güzel koymuş dedim. “Çok konuşma geçiririz seni şimdi öteki odaya” dedi. Yani orda artık sonumuz belli, ondan sonra sustuk değiştirdik adımızı. Birkaç gün sonrada abimin kızı Kırcaali de evli, onunla birlikte gidiyoruz arabayla, yolda bizi polisler durdurdu. Eşimde bıyık bırakmıştı, pasaporta baktılar “Burda bıyık yok şimdi Türk şeyi yapmışsın” dediler, neyse sonra geçirdiler. Baya bi zaman sonra bir kağıt geldi polislerden. Ne için böyle bi kağıt geldi, çocuklar Türkçe mi konuştu acaba diye korkuyoruz, sonra eşim gitti karakola, filan zaman niye gittin oraya diye sormuşlar, yeğenimde diş doktoru ona gittim doktora demiş eşim.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Bulgaristan'dayken biz burasını hiç bilmiyorduk. Annem geliyordu o hep anlatırdı bize. Türkiye'de bizim sülale hepsi kapalı, Kuranında ibadetinde diyordu.

Onlar çok mutlu orası çok güzel derdi. Annem hep bize tenbihlerdi “Sakın kızım ben sağ olmasam da Hudut’u geçince sakın başınıza başörtü koyun.” derdi.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Hükümet dedi “Kim isterse evini malını her şeyini bıraksın gitsin, orda denesin iyi gelirse orda kalsın iyi gelmezse geri dönsün, geldiğinde her şeyini vericez” dediler. Her şeyimizi olduğu gibi bıraktık geldik. Kardeşler içinde en zor ben geldim. En küçük oğlum on yedi yaşındaydı, “askerliği burda yapıcak” dediler. Aslında askerliğe gitmesine üç sene var. Oğluma izin vermediler buraya gelmesine. “Oğlunu bırak git” diyorlar. Kızımın büyük oğlumu, gelinimi bindirdik önden göç ettiler. Bazıları o durumda olan çocukları sarıp geçiriyorlar sınırdan ama bazıları da yolda ölmüş gizli kaçırırken. Biz de iki ay her gün Hudut’ta kadar geldik nasıl geçiririz diye. Hep dua ettim Allah’ım beni ne olur evladına kavuştur diye. En sonunda bıraktık geldik, geldik ama nasıl geldik(ağlıyor). İki ay diğer çocuklardan ayrı kaldık diye üzüldük önden yollamıştık onları. Bizden herkes göç etti küçük oğlumu bırakacak kimse yok ta dedesinin amcası kalmıştı onun yanına bıraktık. Dokuz ay kaldı orda oğlum, ben burda üç defa düştüm(bayıldım), evlat acısı kimseye göstermesin Rabbim. Sonra bazı dönenler oldu Bulgaristan’a biri aracı olmuştu öylelikle geldi Zeynur. Arife günüydü eşim, abim de gitti almaya Hudut’a oğlumu. Lokma pişiriyordum, araba geldi, arabaya bakamıyorum ya oğlum gelmediyse diye. İnmiş görmedim ben gözlerimi arkadan bağladım “kimim ben dedi” Zeynur dedim, bi sarıldım ağladım. Bir ay içeride oğlum olduğuna inanamadım.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Çok sıkıntı olmadı.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: O zamanlar demişlerdi arabalara vergi alıyorlarmış. Kendi arabamız içine birkaç eşya koyduk. Hudut'a kadar da oğlum bizi geçirmeye geldi. Polis onları yakaladı niye geldiniz diye sonra onlara eziyet olsun diye, bir motorun arkasından zorla koşturarak geri döndürdüler. Bu tarafta sıkıntı yoktu. Türkiye organize etmiş yük kamyonları vardı isteyen eşyalarını onlara veriyordu, götürüyordu gideceğin yere.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı orda.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kendi arabamızla geldik sıkıntı olmadı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Ben Türkiye'ye geçersen üç takla atıcam dedim. Geçince de baktım her yer insan, sözüm yerine gelsin diye arabamın içinde üç takla attım.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağa geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız vardı abimler onların yanına geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Burda çok iyi karşıladılar. Kardeşim geleni aldı geleni aldı. Üç kardeş onların çocukları hepsi bir arada kaldı. Biz gelene kadarda abim bizim çocuklara iş bulmuş iki göz odalı bi ev tutmuş. Sağolsun abimler de kızımı Enbiye'yi okuttular.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşıadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zor olmadı aldık

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Şimdi kira yardımı verdi dokuz ay. Sonra iş bulduk zaten çalıştık gerek olmadı yardıma.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Akrabalar sağolsun abimler yardımcı oldu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk olmadı. Kızım çıkınca Konfeksiyondan ben girdim onun yerine, ben de sigortalı oldum.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Nurettin Öztürk

Doğum Tarihi: 06.11.1944

Doğum Yeri: Kalfalar / Kırcaali / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Memur / Sayman

Eğitim Durumu: Ön Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 29.09.2022 – 13:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Ben Kırcaali'nin Minzuhar (Kalfalar) köyünde doğdum. İlkokulu ve ortaokulu Köyümde bitirdim. Liseyi de Haskova şehrinde bitirdim, Ziraat Teknik Lisesi'ydi gittiğim okul.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bu adcılık(isim değiştirme) meselesine kadar iyiydi. Kırcaali'nin köylerinde camiler vardı ama giden yok. Yalnız Cuma günü gidilirdi ona da yalnız yaşlılara izin verirdiler. Gençler öğrenmesin diye izin verilmezdi yasaklamışlardı.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Eğitim Bulgarıydı, bir iki saat Türkçe aldık Lisede tam hepsi Bulgarıydı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: 1960 1965'e kadar aşağı yukarı iyiydi, yine ayrımcılık vardı da, ondan sonra başladılar Türkçe yasak, siz şöylesiniz böylesiniz, hep aşağılamak meseleleri vardı yani. Ama adcılık meselesinden sonra tam kalktı Türkçe daha çok sıkıntı yaşadık.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Kooperatifte çalışıyordum devlet işi yani, Çobanların Çavuşuydum. On üç yıl orda çalıştım. Sonra Haskova'ya taşındım. Orda bana vermediler aynı işi, “o Türk köylerinde olur burda yapamazsın, fabrikada çalışırsan çalış” dediler. Daha sonra Fabrikada çalıştım kaynak işinde.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim Türkler çalışkan, bende iyi çalışıyorum diye beni Çekoslavakya'ya eğitime gönderdiler, daha iyi iş çıkarayım diye. Ama 84 yılına gelince bu adcılık meselesinde, herkes ürküyo. Kimisi işi bıraktı, kimisi kaçtı, nereye kaçacaksın. Tabi işe gidiyoruz, bakıyoruz Bulgarlar bize yan bakıyor. Bazıları biliyo, aralarında konuşuyorlar sonra bize de diyorlardı “sizin işiniz kötü”. Kaçmaya çalıştık, vermek istemedik ismimizi ama olmadı. En sonun da 84' ün kış ayıydı bizim mahalleyi abluka altına almışlardı, her yer polis. Çıkamıyorsun hiçbir yere ne işe gidebiliyorsun, ne başka bir yere. Mecbur gittik ismimizi değiştirmeye. Bir liste yapmışlar Bulgar isimlerinden, burdan seçin dediler. Benim ismim var, size lazımsa siz seçin dedim, “çok bilme yan tarafa odaya götürmeyelim seni” dediler, oraya gitti mi artık olay değişiyor, mecbur değiştirdik. İş yerinde yaka kartı verirdiler, yeni ismini görsün herkes diye, takmazdık çoğunlukla cebime koyardım.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yok gerçekleştiremiyoduk. Haskova’da iki camii vardı, yalnız yaşlılar gidebiliyordu, hâlâ caminin dışında ezan okunmuyor, içeride okutuyorlar. Saklı oruç tutardık. Sünnet zaten yasak, sünnetten kaç kişi hapse gitti, yakalarsa seni çocuğunu yaptırırken hapse atar. Biz çocukları saklı yaptırdık. Bayramlar cumartesi pazara denk gelirse bayram yapıyoduk, yoksa hafta içine gelirse yasak zaten, kutlayamıyoduk. Düğünlerde Türkçe çalgı, şarkı yasak, Bulgarca olacak. Çok sıkıntılar çektik. Büyük oğlumu orda evlendirmiştim, öylesine toplandık dağıldık, düğünü öyle oldu.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe yasaklandı her yerde yalnız evde konuşabiliyorsun. Dışarda konuşursa ceza yiyorsun. Türkçe müzik yasak, düğün yaparsın Bulgarca müzik çalınacak.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Bir şey yapamadık. Kaçmaya çalıştık, vermek istemedik ismimizi ama olmadı. En sonun da 84’ ün kış ayıydı bizim mahalleyi abluka altına almışlardı, her yer polis. Çıkamıyorsun hiçbir yere, ne işe gidebiliyorsun, ne başka bir yere. Mecbur gittik ismimizi değiştirmeye. Bir liste yapmışlar Bulgar isimlerinden, burdan seçin dediler. Benim ismim var, size lazımsa siz seçin dedim, “çok bilme yan tarafa odaya götürmeyelim seni” dediler, oraya gitti mi artık olay değişiyor, mecbur değiştirdik.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Hayal...(Ağlıyor)

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Kararı onlar vermiş biz vermedik. Dediler anlaşma olmuş iki devlet arasında, Özal anlaşmış. Bazı arkadaşlar duymuşlar Emniyete gidip dilekçe doldurulcakmış, o dilekçeyle sizi gönderecekler dediler, öylelikle geldik. Sıkıntı hep, resim çek, pasaport çıkart, zaman dar herkes yürüdü göç etmek için, herkes gitmek istiyor.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: O zaman yüksek yöneticiler de anladılar mesele kötüye gidiyor ondan yumuşadılar. “Siz gidin görün sonra beğenmezseniz dönebilirsiniz” diye söylüyorlardı. Ama kim dönecek, sıkıntılar çoktu.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte zaten eşya vermiyorlar, günden güne değişiyor, bugün bu eşyayı vermiyor ertesi gün diğerine izin vermiyor. Ben o zaman yeni almıştım arabayı Ladayı, eşyalara izin vermediler. Küçük çocuğa da izin vermediler, askere gitmesi lazım dediler, aslında üç sene vardı gitmesine. En son bizim mahallemizde elektriği suyu kesicez demişlerdi, Türk mahallesiymi orası, gidicek olan yazılsın Emniyete dediler. Mecbur kaldık yazıldık. Öyle ufak tefek eşyaları verdiler. Önde polis arabası arkamızda polis arabası iki saatte sınıra getirdiler, ordanda geçtik buraya.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye’ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı bi arabamızı getirdik.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımında zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk olmadı kendi arabamızla geldik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Kelimelerle anlatılmaz o sevinç (Duygulanıp sesi titriyor)

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız vardı.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Çok iyi karşıladılar Allah razı olsun. Teyzemlerde vardı benim Bursa'da ama biz buraya Hanımın akrabalarının yanına geldik. Çünkü abimlerde Bursa'ya gitmişti baya kalabalıktılar, bizde o yüzden gitmedik oraya.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadık ikinci sene aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne

gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Evet bulundu Allah razı olsun, Devlet bizi ayırmadı, kiramız ne kadarsa bir sene ödedi bize. Ben kızımı nerde okutçaktım başka türlü.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Allah razı olsun geldiğimizde Devlete güvenip geldik ama akrabalarda az çok yardım eder diye düşündük. Çünkü onlar daha önceden gelmiş, durumları da iyi, kuyumculardı. Sağ olsunlar yardım ettiler, Hacı abi dedi “sen traktör kullanırsın gel seni çiftliğe götürüyim” orda çalıştım beş altı ay.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: İlk sene gelince beş altı ay çiftlikte çalıştım. Biz alışmışız sekiz beş çalışmaya, burda öyle değil, buğday ekeceksin saatle olmuyor, fabrika işi gibi değil. Ondan sonra Devlet gelen göçmenlere sınav organize etmiş gelen göçmenlere, Devlet işine Ziraata. Müracaat ettim oraya sınavı kazanmışım beş yüz kişiden yirmi bir kişi almışlardı, ben de girdim. Tarım İl Müdürlüğüne müracaat ettim oraya bizi dört kişi Laboratuvara aldılar. Ordanda emekli oldum on dokuz senede. Allah razı olsun Özal’dan o getirdi bizi.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Fitnat Mutlu

Doğum Tarihi: 13.12.1949

Doğum Yeri: Varna / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Resim Öğretmeni

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 29.09.2022 – 14:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğum büyüdüğüm köy Varna'ya bağlı Emir köydü. Orta büyüklükte bir köydü iki bin iki bin beş yüz nüfusu vardı. Nüfusun yarısı Türk, yarısı Bulgar'dı.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgar komşularımızla iyi geçiniyorduk. Bu bizim için bir yandan artıydı, Bulgarca dilini çok iyi öğrendik. Onlarda bizden Türkçeyi öğrendi. Bazılarıyla Türkçe konuşuyorduk, bazıları inat olanlar Türkçe konuşmak istemezdi. Buda bizim iki dili aynı seviyede öğrenmemize sebep oldu. Okulda da dil konusunda zorluk çekmedik.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Üçüncü sınıfa kadar Türk okulunda okudum. Okulumuz iki odalı bir okuldu camiinin yanında avlusunda bulunuyordu. Bir ve üçler aynı sınıfta ikilerle dörtler aynı sınıfta okurdu. Üçüncü sınıfı bitirince Bulgar okuluyla birleştirdiler okulumuzu. Bulgarlarla beraber okuduk aynı okulda, Bulgarca eğitim aldık. Sekizinci sınıftan sonra liseye Varna'da gittim, üniversiteye de Şumnu'da gittim ve öğretmen oldum 1970'de.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Okulda çok iyi bir öğrenciydim onlardan aşağı kalmak istemezdim. Köyde bakınca önde gelenler, Muhtar olsun veya diğer önde gelenler hep Bulgarlardandı. Bende böyle bakardım derdim niye Türkler olmuyor, içimde hep bir hırs vardı, bizde okuyalım onlardan aşağı kalmayalım, iyi öğrenci olalım, hakikaten de öyle oldum. Bende kız kardeşim de iyi öğrenciydik, okulda pek zorluk çekmedim. Lise de gene ben tek Türktüm. Üniversite de daha çok Türklerde vardı, orada işte daha çok ayırım olduğu hissediliyordu Türklerle Bulgarlar arasında. Son yıllarda daha çok hissedilmişti bu ayrımcılık.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Resim öğretmeni olmuştum.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Okulu bitirince 1970'de Öğretmen oldum. Eşimde öğretmen. Arkadaşlarımızla ilişkilerimiz iyiydi. Eşimin abisi, anneleri 1978'de göç etmişlerdi. Eşim Türkiye'ye geziye gelmek istemişti, okuldaki diğer Bulgar öğretmenlere izin vermişler, eşime izin vermemişlerdi, bence bu bir mâduriyetdi.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Şimdi ibadetleri 1985'ten sonra açıktan açığa yapamazdık, yasaklandı. Sünnet yasaklandı, camiye zaten gidilmezdi gençlere yasaktı. Ama evde herkes ibadetini yapardı. Biz dinimizi niye unutmadık, Annemiz babamız evde yapıyordu, biz onlardan öyle gördük. Annem beş vakit namaz kılardı, evde Türkçe konuşurduk, bizde sonra çocuklarla evde hep Türkçe konuştuk. Ama okula gidince, zaten sokağa çıktuktan sonra yasak her yerde. Herkes böyle korunur, biri görmesin, duymasın diye bunları biz yaşadık. Bayramlar öyle kutlayamıyorsun ama akşam olunca yakınlarımıza gideriz kutlamak için. O zaman bile Bulgar arkadaşlar gelip bakardılar, misafir gelmiş gibi yaparlar, bakalım evde miyiz, bayram kutlaya mı gittik diye. Bi arkadaşlar bir kere öyle yapmışlardı, amcamlara gitmiştik biz oraya geldiler aa siz burda mıydınız falan demişlerdi.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe konuşmak yasaktı her yerde zaten. Mesela oğlum lisedeyken arkadaşlarıyla yolda yürüyormuş aralarında Türkçe konuşuyorlar, polis onları duymuş, “hangi dilde konuşuyorsunuz” demiş, onlarda “yabancı dil” demişler. Niye Türkçe dememişler diye almışlar çocukları bir dövmüşler, bir dövmüşler sonra da karakola götürmüşler o gece orda tutmuşlar. Hep böyle şeyler yaşandı.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değişimi böyle kıştı, 1985'in kışı, çok soğuktu hava. Eksi yirmi, yirmi beş derece her yer kar buz. Biz o zaman tatildegdik. Dediler “gelsinler adları değişecek”. Bizde o zaman babamın köyünde idik. Babamı da çağırdılar gelin diye. Babam bir iki gün gitmedi, bakalım ne olacak diye ama üçüncü gün gitmek zorunda kaldı. Benim oğlum askere giderken ailesiyle ilgili araştırma yapıyorlar ya, orda oğlumun siciline yazmışlar dedesi halk düşmanı diye. Babama hiç söylemedik bunu, duysa ne kadar çok üzülürdü, babam ki o kadar çalışkan bir insandı, işinde birinci. Hatta derdi “kızım ben işimde birinci siz okulda birinci, ben gömleğimi satıp sizi okuturum”. Ne düşmanlığı olacak babamın. Böyle gücendiğimiz, kırıldığımız durumlar oldu. Biz dili güzel bildiğimizden dolayı bize pek bir şey demeseler de

böyle şeylerde biz bunu hep hissettik, dolaylı yollardan bunu yaptılar. Hatta isimlerimizi değiştirirken bile bizim koyduklarımızı beğenmediler. Küçük oğlumun adı Ural'dı, Erol olanları Ural yaptılar ama oğlumun adını Ural bırakmadılar, illa değiştirdiler. Bir arkadaşımın adı oldu Hürriyet, Bulgarcasını söylemiyorum Türkçesi anlamı yani, Ayşe arkadaşımızın adı oldu Adalet, kardeşimin adı oldu İnanç, ben oldum Ümit, buna bile kızdılar “siz sembolik olarak bu adları koydunuz” dediler. Böyle böyle çok şeyler atlattık. Hatta traji komik bir olay anlatayım. O gün adlar değişti, bir komşumuz önümüzden geçiyor, napıyosun dedik, “iyi ben komşuya gidiyorum, adım unuttum, komşu benim önümdeydi, belki o hatırlıyordur, onu sorucam” dedi. Hay güler misin ağlar mısın, böyle zor durumlar.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Biz aşağı yukarı tarihi biliyoruz nereden gelmişiz. Bizim taraf Karamanoğullarından, Karamandan. Hatta komşu köy vardır Karamanlar adı, Bektaşlar köyü vardı, Konyalılar köyü vardı. Bizim kökenimiz burada anavatanımız burası. Orada doğmuşuz büyümüşüz orası da önemli ama buradan göç etmişiz oraya. Onun için bir gözümüz daima hep Türkiye'deydi. O zaman umut bize Türkiye oldu. Bir arkadaşımız vardı yazar, onu zorunlu olarak hemen gönderdiler. Bazı yazarları, şairleri, gazetecileri hemen gönderdiler. Ona derdik böyle kalır mı bu olay, “yok kalmaz” derdi, hep umut verirdi bize. Yani arkamızda hep Türkiye vardı, onu bilirdik, oda bize umut olurdu.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Zaten olaylar oldu, yürüyüşler başladı ondan sonra karar verdik. Hatta biz o akşam oğlumun mezuniyet töreni vardı. Geç vakit geldik, komşumuzun kızı dedi “biz yarın yürüyüş yapıcaz, ama siz gelmeyin, siz öğretmen olarak sizi işten almasınlar, bizim çocuklara kim arka çıkacak” dediler. Benim küçük oğlum o zaman altıncı sınıf, o sabah okula gitmek istemiyor oyalanıyor, biz çıktık gittik, o yoldan dönmüş almış bisikletini gitmiş yürüyüşe, bide en önde yürümüş. Bide şarkı

söylemişler “İleri ileri dönmez geri Türkün askeri”. Bana bunu orda olanlar söyledi. Yürüyüş yerine kadar iki köy toplanıp gitmişler. Uçakla büyük adamlar, partiden birileri gelmiş. Orda nasıl korkmuş oğlum, tarlalardan, çamurlu yollardan kaçarak eve gelmiş, yatmış. Biz kızıcay diye bize söylemedi ama bizde sevindik bizden de bir temsilci oldu diye. Yine bir dokuz Eylül orada Bulgaristan’ın Kurtuluş Bayramıydı. Her eve bayrak dağıtmışlardı, asın kapılara diye. Mecbur astım ben Bayrağı, biraz sonra çıktım bayrak yok, nerde dedim oğlum indirmiş, astım yine indirmiş, sonra artık ne olursa olsun dedim. Çocuklarda böyle şeyler yaşadılar.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: İşten çıkardılar bizi. “Ya imzalayacaksınız gitmiyecez diye, yada işten çıkacaksınız istifa edip, yani kovmuş gibi olmayalım” dediler. Türk öğretmenlerin hepsine yazdırdılar dilekçe, istifa ettirdiler. İki üç gün saldılar daha sonra sınırı kapadılar bizim ordan. Ne yapıcay kaldık burda dedik. Hiç olmasa ayakkabı fabrikasına girip işçi olarak çalışalım dedik. Orda çalıştık. Ordan büyüklerden biri gelmiş hükümetten, kız kardeşime demişler “ablan nerde” başka Bulgar bir öğretmen arkadaş da demiş “onlara tarla bile çok niye onları işe almışlar” demiş. Bize iş verilmesini istemediler. Sonra vize aldık, bu sefer oğlumu salmadılar, askerlik yapacak dediler. Onu askere gönderdik, o da dedi “siz gidin ben yolunu bulup gelirim”. O öyle diyince annemle babamda biz onu bıkamayız dediler, onlarda kaldı. Biz geliyoruz ama ben ağlıyorum, bazıları diyor bizimde kaldı on yedi sene sonra kavuştuk, bu gitti hasretlik çekiyor, bende korkuyorum kavuşamıycam diye. Ben yolda hep ağlıyorum, kardeşim dedi “abla bak sınıra yaklaştık, hep ağlayacaksan dön geri”. Yok dedim ben hem ağlarım hem giderim dedim. Sonra bir buçuk yıl sonra oğlum annemler geldi.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Şöyle yaşadık diyebiliriz. Biz o gece sınıra geldik, kar yağıyor, Bulgar görevli dedi “bu saatte Türkiye kabul etmiyor, yarın sabah geçeceksiniz”. Ay kar

yağıyor, çocuklar arabada, kardeşimin iki kızı, benim bir çocuk. Ne yaptık çektik arabaları bir yere o geceyi dışarda geçirdik. Kar yağıyor biz arabalarda bekledik sabaha kadar. 5 Aralıkta geldik.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Evimiz duruyor, eşyalar kaldı.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımında zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Kendi aracımızla geldik çok sıkıntı olmadı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Biz 1980'de gezi için Türkiye'ye gelmiştik, görmüştük burasını. Anlattıkları gibi kötü olmadığını gördük. Orda bize hep burasını kötü anlatıyorlardı. Onun için biz daha rahat ederek geldik, hiç görmeyenler daha tedirgindi. Biz çok mutluyduk. Bir taraftan da bıraktık oğlumu acaba gelecekler mi diye üzülüyorum ama yine de rahatlamıştık.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Görümcem 1972'de gelmiş buraya, eşimin abileri de 1978'de gelmişlerdi. Biz de onların yanına geldik. Biz 5 Aralıkta geldiğimiz de o zaman tayinle başlamıştı. Biz hemen aynı gün Ankara ya gittik bir iki hafta içinde sözleşmelerimiz

geldi işe başladık. O yönden şanslıydık devlet bize el uzattı, İşe aldı. Bu bizim için en büyük yardımdı, on beş gün sonra maaş aldık. Hemen evimizi kiraladık. İmam Hatip Lisesinde göreve başladım.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Akrabalarımız iyi karşıladı, zaten bir ay abisinde kaldık eşimin.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Devlet kira yardımıyla biraz erzak yardımı verdi.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız?

Cevap: Halktan destek olmadı.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok hemen işe başladık, o konuda şanslıydık on beş gün içinde işe başladık maaş aldık.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Reyhan Kaya

Doğum Tarihi: 21.03.1973

Doğum Yeri: Preslav/Şumnu/Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Muratlı

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Satın alma Müdürü

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Muratlı

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 15.10.2022 – 14:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgaristan'ın Geleou bölgesinin Akdere köyündenim. Büyük bir köy, Osmanlının Avrupaya akınları esnasında, iki akıncı ailesi bu köyü kurmuştur. Köyümüzün yüzde doksan beşi Türk nüfuslu, kalanı da diğer azınlıklardan oluşuyor.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşu köyümüz pomak köyüydü. Komşuluk ilişkilerimiz gayet iyiydi. Bulgarlar da gayet iyi davranıyordu bize ta ki 1980 sonrası döneme kadar.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Okulöncesi ve İlkokul Türkçe eğitim gördük. Resmi dil Bulgarca, okulda da Bulgarca Türkçe karışık eğitim aldık. Fakat ortaokulda kesinlikle Türkçe yasaklandı. Kamuda kesinlikle Türkçe konuşmamız yasaklandı. Lise bire kadar okudum sonra göç ettik. Eğitim çok iyiydi ama ciddi yasaklar gelmişti.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Özellikle lisede yaşadığım çok ciddi sorunlarım oldu. Ben çok başarılı bir öğrenciydim, ona rağmen Bulgar öğretmenler yanlı davranıyorlardı, not vermede kesinlikle çok sıkıntılıydılar. Sözlüye kalktığımızda bilemeyeceğimiz soru olana kadar devam ettiriyorlardı. Bunun ayyuka çıktığını gören bütün sınıf öğretmeni yuhalayacak duruma geliyorlardı. Ama bir Bulgar öğrenci çıktığında bir soru sorduğunda bilemeyeceğini anladığı sırada hemen soruyu değiştiriyordu. Dolayısıyla burda bariz bir baskı vardı. Buna istinaden biz çok gayret edip çok çalışıyorduk.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben on altı yaşında Türkiye’ye göç ettim, çalışma hayatım olmadı.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: 1982-83 yılına kadar herhangi bir sıkıntı yoktu. Köyümüzde iki tane camimiz vardı, ibadetimize kimsenin karıştığını hissetmiyorduk o yıllara kadar. Fakat bu yıllardan sonra baskılar başladı. Evin içinde ekimse karışmıyordu ama evin dışında karışıyorlardı. İlk önce giyim tarzına baskı geldi. Bayanlar daha çok şalvar giyiyordu, baştan ufak ufak uyarılar başladı nihayetinde 85’ten sonra yasaklayıp ceza kesmeye başladılar. Bununla ilgili kız kardeşim bi olay yaşamıştı: Teyzemlere giderken kız kardeşimle, kardeşim küçüktü onda şalvar vardı, biz don deriz. Muhtarımız Bulgar’dı, dışarıdan köye getirilip yerleştirilmişti ve başımıza Muhtar

yapılmıştı. O polis aracılığıyla yanımızdan geçerken ismimizi aldı ve sonradan babamı çağırıp para cezası kestiler. Daha sonra baskılar gitgide arttı.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Bizim Türkçe yayın dinleyebildiğimiz tek bir radyo yayını vardı, oda Avrupa üzerinden yapılan bir yayındı. Onun haricinde Herhangi bir kanaldan Türkçe yayın kesinlikle yoktu. 80'lerin başına kadar da Yeni Hayat diye bir dergi vardı babam o dergiye aboneydi, birazcık oradan Türkiye ve Dünya ile ilgili haber alabiliyorduk. Bunun haricinde Türkiye veya Türklükle ilgili bilgi alabileceğimiz mecra yoktu.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Ben on, on iki yaşlarındaydım, bir gün okul müdürümüz bizi toplayıp okuldan muaf olduğumuzu söyledi, herkes evine gidip Bulgar ismi düşünsün ve okula öyle gelsin diye söyledi. Bu olayı sadece ben değil kimse yaşamamış gibi dikkate almadı. Kötü bir olay yaşarsınız ve onu unutmak istersiniz ya öyle, herkes sessizce dağıldı. Daha sonra tedbirler sertleşti bununla ilgili okuldan kovmaya kadar gideceğini söyledi müdür. Sınıf öğretmenleri baskı kurmaya başladı. Babalarımıza da iş yerlerinde aynı baskı yapılmıştı. Daha sonra öğrencileri muhtarlığa götürüp tek tek, “burdan isim seçin” dediler ve seçmek zorunda kaldık. Tabii bu çok rencide edici bir durum, çok zor. Bunu kimse hatırlamak bile istemiyordur, çok acı bir durumdu, kağıt üzerinde bir Bulgar ismimiz oldu. Bu isim değişikliği kademeli oldu. İlk önce pomak ve çingene ailelerinden başladı 1984'ün Aralık ayında Türk ailelerinin ismi değişmeye başladı. Tabi bunu duyan insanlar yürüyüşlere başladı. Orda ciddi bir tepki oldu. Bazı önderlik yapan veya yapabilecek kişilerin tutuklandığını ve Belene Kampına kapatıldığını duyduk. Oraya gidenlerden de geri dönüş olmadığını iyi biliyoruz eski yıllardan. Sonra bu olaylar birkaç ile sıçradı ve eşimim köyünde plastik mermiyle müdahale edildi. İki tane bayanın orda hayatını kaybettiğini biliyorum.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Anavatan tabii, başka hiçbir şey diyemiyorum.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biz aslında karar vermedik. Bizim evimiz yurdumuz orası, biz öyle biliyorduk. Dedelerimiz orasını yurt edinmiş. Ama anavatana özlemimiz bir başka. Ben 80'li yıllara kadar anavatanıma hiç gidemeyeceğimi düşünürken birden zorunlu bir göç oldu. Aslında orda seçim yapma gibi bir şansınız yoktu. Evimiz yurdumuz orda kalsa da seve seve geldik ama çok ani oldu. İki üç gün içerisinde trene birkaç eşya yükleyip Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldık.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Açıkçası bir hayvana yapılan muamelenin dışında değildi. Çünkü o ifadeyi onların yüzünde görebiliyorduk. Özellikle polis veya asker seviyesindeki yöneticilerin tutumu öyleydi, muamele çok kötüydü.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Toplu olarak ve bir iki gün içinde olduğu için en pratik eşyaları aldık. Çok ta bir eşya alamadık aldıklarımızı ta rastgele trene attık. Orda beni çok üzen bir olay anlatayım: Ben resim çiziyorum kara kalem o çalışmalarımı ben getiremedim. Yaptığım o çizimlerimi geçirmediler orda bırakmak zorunda kaldı.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Bütün eşyalarımız kaldı.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Biz demir yoluyla geçiş yaptık. Şumen'den Kapıkuleye girişimiz yaklaşık bir gün sürdü. Herkes yanına ne alabildiyse yiyecek onlarla idare etti. Yolda da hiçbir şey alabilmemize izin verilmedi, İnsanlar aç susuz geldi. Kapıkuleye gelince orda bizi çok güzel ağırladılar, iki gün orda kaldıktan sonra Türkiye'ye gelebildik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Bu çok heyecan verici bir durumdu. Küçüklüğümde beri bu Sosyalizm rejiminin baskıları yüzünden hiç anavatani göremiyecem diye içimde bir uhde vardı. Gelince inanılmaz mutlu oldum. Ne kadar da arkadaşlarımızı, evimizi yurdumuzu bırakmış olsak da anavatana geldiğimiz için tarif edilmez bir mutluluk vardı.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız vardı burda.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Biz Türkiye'deki akrabalarımızla mektuplaşmaya gayret ediyorduk ama bu çok sıkıntılı bir süreçti. Mektuplarımızın devlet yetkilileri tarafından açılıp okunduğunu biliyorduk. Dolayısıyla ona göre yazıyorduk, havadan sudan bahsediyorduk. Bir mektup üç ayda gidebiliyordu. Tabii Türkiye'ye gelince bizi misafir ettiler belli bir süre onlarda kaldık.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Evet uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Hayır zorluk yaşamadık. Geldiğimizde bize muhacir kağıdı diye bir evrak verildi, orada aile fotoğrafı vardı, aile bireylerinin ismi yazıyordu, okula da o evrakla kayıt olmuşum. Bir iki yıl içinde nüfus kağıdımız çıktı zaten.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Muratlı kaymakamlığı bize çok yardım etti. Gıda yardımı yapıldı. Çok da ihtiyaç yoktu akrabalarımız komşularımız gayet sıcak davrandılar. Birkaç yıl sonra göçmen konutları inşa edilecekti onlara ihtiyacı olan aileler başvurdu. Bize çıkmadı konut çünkü öncelikli olan ailelere çıkmıştı.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Herkes çok sıcak kanlıydı. İş konusunda eğitim konusunda herkes elinden geleni yaptı. O konu da zorluk yaşamadık.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk olmadı. Ben Çerkezköy Elektronik mezunuyum, bir sıkıntı olmadı iş bulduk.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Feray Kaya

Doğum Tarihi: 29.04.1977

Doğum Yeri: Varna / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Muratlı

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Ev hanımı

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Muratlı

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 15.10.2022 – 15:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Güzel bir yerdi köyümüz. Medoves köyünde oturuyorduk.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Biz hepimiz Türk'tük o yüzden hiçbir sıkıntı yaşamadık. Çok güzeldi ilişkilerimiz.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Ben ilkokul dördüncü sınıfa kadar okudum orda zaten. Bulgarca eğitim gördüm ek olarak Almanca dersimiz vardı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Ben bir sıkıntı yaşamadım iyiydi tutumları.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Çalışma hayatım olmadı orda benim küçüktüm zaten.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

.....

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyde bir camimiz vardır, gidebiliyorduk, ibadetlerimizi yapabiliyorduk, bir sıkıntı yoktu baştan.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe konuşmak yasaktı dışarda ama evde konuşuyorduk. Komşumuzda bir radyo vardı orda Türkçe yayın oluyordu bazen dinliyorduk.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: O zamanlar ben küçüktüm tabi. Annem bir kağıt vermişti elime okulda sana bu isimle seslenecekler dedi. Bulgar çocuklar o isimle seslenmeye başladılar, çok zoruma gitmişti, çok üzül müştüm. Dalga geçiyorlardı bizimle, herkes alaycı bir şekilde sesleniyordu.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Hayaldi. Küçüktüm o zaman hiç tahmin edemiyordum buraya geleceğimi. Burası Vatan.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biz karar vermedik. Sabah kalktığımızda okula gitmek için okula bayraklar asılmış o yüzden bizi okula almadılar. Bizim köy Ormanlıktı, ormanda da Türk bayrakları asılıymış, askerler bayrakları indirdi. Sonra bu olaylar olunca bizi zorla Türkiye'ye göç ettirdiler. Bu olay olunca Büyüklerimiz bizi öne sürdü yürüyüşler oldu. Bayanların şalvarlarında taş vardı, bizi dağıtmaya çalıştı askerler biz de taş attık karşı tarafa. Ondan sonra itfaiye falan geldi bize su püskürtmeye başladılar. Baktılar dağılmıyoruz sonra askerler kuru sıkı atmaya başladılar, bizi taradılar orda plastik mermiyle. Biz o anda kaçışmaya başladık herkes bir yerlere girdi, bahçelere. O sırada iki bayana kurşun isabet etti ve onları kaybettik. Biz komşunun bahçesindeydik, eve gitmek istedik ama gidemedik, o sırada hep taramaya devam ettiler. Annemi aradım bulamadım o sırada. Böyle sıkıntılı bir süreç başladı. Sonra bizi mecbur ettiler göç etmeye.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Tutumları kötüydü. Bir an önce işlemlerinizi yapın, o gün içinde gidin dediler. Buraya gelmemiz için kağıt falan verdiler fotoğraf çektiler. On aile biz bir tır tuttuk ve eşyaları ona yükledik. O da sınırlama vardı her eşyanı alamıyorsun, giyim eşyası falan getirebildik. Yola çıktık gitmek için ama salmadılar, dağ köyleri toplanmış yürüyüş yapıyorlar o yüzden geri döndürdüler. Ertesi sabah tekrar çıktık yola. Giderken arkamızdan hep bağırdılar Bulgar köylerindeki, çok zor bi süreçti. Önümüzde polis arkamızda polis o şekilde geldik sınıra. Türk tarafına geçtiğimizde askerler falan vardı onlar çok güzel sahip çıktılar bize. Yemek falan verdiler, çadır

kurmuşlar orda dinlenin dediler. Çadırlarda bir ay kaldık biz. Akrabalarımıza ulaşamamıştık baştan, sonradan ulaştık bizi almaya geldiler.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok sorun yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı sadece giyim eşyası alabildik.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımında zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok çok sıkıntı olmadı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

.....

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Baştan çadır kentte kaldık bir ay sonra Muratlı'dan akrabalarımız bizi geldi aldı.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Bir ay sonra yerleştik. Akrabalarımız vardı.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Güzel karşıladılar. Akrabalarımızın yanında kaldık bi süre, onlar bize bir oda verdiler, birlikte oturduk.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok sıkıntı olmadı.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Evet yardım etti devlet. Okul için bize kıyafet, ayakkabı aldılar. Erzak falan verdiler. Göçmen konutları için baş vurduk, oradan ev çıktı bize.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Akrabalarımız sağ olsun yardım ettiler. Bayramda ayakkabı, giyim, mont aldılar. Kışında baklagil, şeker yiyecek konusunda destek oldular. Akrabalarımız bizi evine aldı, iki buçuk üç yıl onların evinde kaldık. Konutlar yapılıncaya evimize yerleştik.

Soru: Eğitim hayatına başlamada zorluk yaşadınız mı?

Cevap: Zorluk olmadı. Biz 89'da Mayıs ayında gelmiştik, o yaz bize okulda kurs açtılar Türkçe okuma yazma öğrenelim diye. Ben Türkçe yazmasını hiç bilmiyordum, kursta öğrendim.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Adile Şahinler

Doğum Tarihi: 01.07.1946

Doğum Yeri: Kırcaali / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Aşçı

Eğitim Durumu: Orta okul

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 21.10.2022 – 14:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Güzeldi oralar, çocukken okula giderdik okuldan sonra alırdık kitaplarımızı kolumuzun altına doğru bayıra çıkardık, kuzuları koyunları gütmeye giderdik. Sonra eve gelirdik ertesi gün yine öyle, işimiz öyleydi bizim. Abimler yengemler tütün ekerdi, onlara yardım ederdik, dizerdik tütünleri işimiz böyleydi kuzum.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim köyümüz Türk köyüydü, ne çingene ne pomak yoktu. İyi geçinirdik.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Köyde Türk okuluna giderdik, üçüncü sınıfa kadar Türkçe okuduk, dördüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar da Bulgarca dili okuduk. Zor çözdük onu, baya zorlandık ama okuduk. Sekizinci sınıfta kasabaya geldik ama ben gitmedim yarım bıraktım gitmedim.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Bizim okulda Bulgar öğretmen de vardı Türk de vardı. Çok iyiydi öğretmenlerimiz, çok iyi geçtik.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben yengemlere annemlere yardım ederdim tütün ekerken. Arkadaşlarımla kuzuları güderdik çocukken de. Ben başka bir işte çalışmadım.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetlerimizi biz yaşıyorduk. Eskiden iyiydi ama daha sonra yasakladılar.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Yasaklandı 85'ten sonra ad değiştirme olunca.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: 85'te biz başka yere çalışmaya gitmiştik, o zaman ad değiştirme oldu. Kızım geldi "baba gitmeyelim adları değiştiriyorlar, burda okula gidelim" dediler, ama olmaz dedik. Polisler geldi kapıya ad değiştirmek için, bizde tamam dedik gittik

değiştirdik. Hiç karşı gelmedik, karşı gelen yiyodu sopayı, ne karşı gelicem. İnsanın içi değişmesin önemli olan o.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Anavatanımız Türkiye.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Bizi mecbur ettiler göç etmeye. Zakon (kanun) çıktı zaten ondan sonra herkesi göndercez dediler. Pasaportları çıkarttık ertesi gün haydi yola. Tuttuk bir Tır arabası, doldurduk eşyalarımızı yallah Kapıkule'ye.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Hiç sıkıntı yaşamadık kızım.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükte de hiç sıkıntı yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Eşyalarımızı getirdik ama evler kaldı. Evine acırsan çıkmayacaksın, oturacaksın orda. Bıraktık hepsini. Senesine varmadan evleri yıkmışlar.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ulaşımında sıkıntı olmadı. Eşyaları indirme pindirme sırasında sıkıntı oldu, göçü o zaman gördük.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Çok sevindik kızanım.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Lüleburgaz'a geldik ordan İstanbul'a. Eşimin akrabası vardı, ona dedik kabul edersen gelicez, etmezsen devlet nereye koyarsa oraya gidicez. O da kabul etti bizi gittik İstanbul'a.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Beş altı sene sonra Tekirdağ'a geldik. Burda da akrabalarımız vardı.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Çok iyi karşıladılar bereket versin.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Hiç zorluk olmadı. Bir yıl sonra aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Biz devletten doğru dürüst yardım almadık.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Çok yardımları oldu, eşimin kardeşi kızanı oluyo onlar yardım etti. Kira bulunca onlarda durduk. Ondan sonra kira bulduk çıktık. İndir bagaj pindir bagaj çok zor oldu eşya taşırken. Dede (eşi) de işe başladı bende işe başladım. Kızımda Tekirdağ'da işe girdi. Bi oğlum da Bulgaristan'da kaldı askerdi.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: İş bulmada hiç zorluk çekmedik. Dedenin kardeş kızanı o bize iş buldu çalıştığı yerden. Ben yemek yaptım orda. Beş altı yıl çalıştım orda.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Nesibe Yıldız

Doğum Tarihi: 04.08.1957

Doğum Yeri: Zornitsa / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Tarım / Tütün işçisi

Eğitim Durumu: Ortaokul

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 21.10.2022 – 15:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyde çok iyi günlerimiz geçti. Çocukluğumuz çok iyiydi. Bütün köyümüz akraba gibiydi. Bazen kuzu gütmeye giderdik kızanlığımızda, bazen hindi güderdik, büyünce tütün işinde çalışmaya başladık.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyümüz hepsi Türktü. İlişkilerimiz çok iyiydi.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Biz Türkçe de eğitim aldık Bulgarca da. Türk öğretmenlerimiz de vardı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Çok iyiydi öğretmenlerimiz, iyi öğretiler her şeyi, kötü bi şey yaşamadım.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Tütün işinde çalıştım sonra evlendikten sonra iplik fabrikasında çalıştım, tekstilde çalıştım.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İş yerinde kötü bi şey yaşamadım, iyiydi.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetlerini yapan yapıyodu. Orucunu tutardın namazını kılardın. Yaşlılar giderdi teravih’e. Sonra yasak oldu. Şalvar giydirmediler, ben şalvar giydim diye ceza bile verdim yirmi leva. Sokağa çıkmıştım çocuklara bakmaya diye, bi motorla polis duruyormuş sokakta beni görü verdi geldi hemen ceza kesti “sen bilmiyor musun gençler giyemez şalvar” dedi kesti cezayı.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe yasak oldu “Bulgarca konuşacaksınız” derdiler, çarşıda falan konuşamazdık Türkçe yasaktı. Evde gene konuşurduk.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Bizim adamları (eşleri) tuttular iş yerinde onların adlarını değiştirmişler. Birinci kayınvalidemin değiştirdiler o çok ağladı, çok üzüldü. Askerler fir dolay mahalleyi bastı, kimseyi dışarı çıkartmadılar. Mahalle mahalle sardılar etrafı, herkes

gidip isim aldı. Almayanı dövdüler, karşı gelenleri köpeklerle korkuttular. Benim bacağım kırıldı o zaman en geri ben kaldım, gitmesen olmayacak yarın öbür gün yine tutacaklar mecbur değiştircen.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Anavatan tabii.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Biraz zor verdik karar. Herkes gidiyor, resimciler geldi mahalleye resim çıktık sonra form vardı onu doldurduk. Öyle geldik. Araba tuttuk pindirdik eşyaları geldik. İki ihtiyarımız vardı, dört de biz altı kişiydik.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Bulgaristan tarafında kötü tabi.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gümrükten geçerken biraz zahmet çektik, paralarımızı aldılar bizim Bulgaristan tarafında. Kaynanamdam aldılar bin leva, bizden aldılar iki bin leva. Türkiye tarafında sıkıntı olmadı.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Eşyalarımızı aldık ama ev falan kaldı. Tarlayı abim aldı orda kalmıştı.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ulaşımda zorluk olmadı. Konvoy şeklinde sıra sıra geçirdiler bizi. Kapıkule'ye kadar geldik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Bi korku hissettik bi geliyoruz diye sevinç hissettim. Bi de bizi Erzurum'a yollayacaklardı baya telaşlandık, kimsemiz yok orda. İstanbul'a niyet ettik ama çalma kapma olur eşyalarımızı diye korktuk. Sonra kayınvalidemin akrabaları vardı Tekirdağ'da, dayısının kızı onların yanına geldik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldik

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Akrabalarımız vardı ilk buraya geldik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladılar. Hemen indirdik eşyaları, çok şükür Allah2a dedik bizi kabul ettiler. Zorluk tabii altı kişiyiz nereye sığışırız, onlar gene üç kişiydi ev sahibi. Bi de evleri de gece kondu evleri gibiydi, büyük evleri de yoktu ama bize ayarlamışlar iki göz oda orda kaldık yirmi gün, onlarda 1970'de mi ne gelmişlerdi. Kimi kıra işe gittik soğan çıkarmaya, adamlara hemen iş bulunmadı, suva(badana boya)yapardı eşim. Ben de dikişe başladım, bizim bi akraba bankada çalışıyordu onun kızanlarına kaynanam baktı. Bana da sağ olsun konfeksiyon'da iş buldular.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk olmadı bir sene sonra aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Bi sene kira parası verdi yüz lira.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Akrabalarımız destek oldu. Bizi evlerine aldılar. Başka bi akrabamız iş buldu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zor olmadı Kaynanam çocuk baktı ben baştan tarlaya gittim sonra konfeksiyona gittim akrabamız aracı oldu, orda bana iplik temizlettiriyorlardı sonra makinacı yaptılar beni. Yirmi seneyi tamamladım emekli oldum.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Meliha Filibeli

Doğum Tarihi: 29.04.1966

Doğum Yeri: Sitremtis / Kırcaali / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Tekstilci

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 21.10.2022 -

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çok güzel şeyler söyleyemiycem. Benim yaşımla dolasıyla yaşadıklarım beni çok etkiledi. On dokuz yaşında genç bi kızdım o sıralarda. Çocukluğum güzeldi, aile ilişkileri iyiydi. Neneler dedelerle bir ev de büyüdük.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bizim köyümüz müslüman köyüydü, Bulgar falan yoktu Hristiyan yoktu. İlişkilerimiz iyiydi.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bizim köy büyüktü o yüzden sekizinci sınıfa kadar köyümüzdeki okulda okuyabildik. Bulgarca eğitim aldık ben Türkçe hiç görmedim. Dördüncü sınıfta seçmeli yabancı dil olarak Türkçe, Fransızca, Rusça vardı. Babam rahmetli bana Türkçe alfabe kağıtları dikmişti ipe dizili ondan öğrendim. Ondan sonra tamamen yasak geldi ben dördüncü sınıftım. Bi tane öğretmenimiz vardı Türk, yarım dönem kabaca öğretmişti Türkçe okuma yazmayı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Ben o zaman idrak edememiştim ama şimdi şimdi daha iyi anlıyorum. Mesela başarılı öğrencileri bizi düz liseye gitmemiz için ikna ettiler ailelerimizi çağırıp. Ben hemşire olmak istiyordum, meslek lisesine gitmem gerekiyor ama ailemi ikna ettiler, düz liseye yazıldım. Düz liseye gittikten sonra okumak zorlaştığı için devam etmeniz zor sonra bırakıyorsunuz. Maddiyatta gerekiyor tabii o da olmayınca devam edemiyorsunuz. Sekizinci sınıfa kadar Bulgar öğretmenlerin davranışları iyiydi ama liseye gidince değişiyor artık. Kayırma oluyor tabii ki. Eziliyor Türkler, güzel yerlere hep Bulgar çocukları yerleştiriyorlardı. Tabi öğretmenlerin hepsi aynı değildi, insanın iyisi de var kötüsü de.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Çalışma hayatım olmadı.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Şöyle zaten köyde Kurban Bayramı olsun, Ramazan Bayramı olsun çok güzel yaşınyodu ta ki bu isim olayına kadar, o zamana kadar karışan olmuyodu. Düğünlerde kır düğünü falan oluyodu her şey Türk adetlerine göre oluyodu. Daha sonra isim değişikliğinden sonra, Bulgar usulü düğün yapmamızı isteyince devlet,

düğün yapmaktan vazgeçti insanlar. Anlaşıp kaçıyordu gençler... Süreç 84'te başlıyor zaten isim değişikliğiyle birlikte. Kıyı köylerden başladı Pomaklardan. Öyle bi sinsice başladı ki süreç farketmiyorsunuz. Liseyi bitirecektim ben son senede idim, köye baskın olacak dediler, isimlerinizi değiştirecekler. Annemler de misafir vardı o akşam, bir akrabamızın kızıda doğuştan kalçası çıkık aparatla geziyor o da bizdeydi. Annemler baskın olacak diye herkesle birlikte bayıra kaçıyorlar yatmaya, iki üç gün orda yattıklarını eve gelmediklerini biliyorum... Halam şalvar giydiği için ceza ödemişti. Hatta ben çok kızmıştım şalvar giymediğim halde o yasak döneminde şalvar dikmişim kendime giymişim ama annem korkuyordu "giyme kızım görürseler rahat vermezler" diyordu üzülyordu. Abim yeni evliydi, yengem de çok güzeldi, bizim tarafta duyulan sıkıntılar daha çok genç kızlara saldırma şeklindeydi. Hele ki sınır köylerinde çok duyuyorduk bunları, ırzlarına geçeni mi istersiniz, döveni mi istersiniz, çok çok kötü şeyler.

Soru: Bu tecavüz olaylarını halktan birileri mi yapıyordu?

Cevap: Devlet tarafından görevli askerler desem yanlış olmaz. O iş için görevli kişiler vardı, sivil asker de olabilir, bilemeyiz onu. Annem ve Babam çatı katında yatıyorlardı baskılardan sonra hatırlıyorum. Bizi de ailemiz göndermişlerdi Haskova'dan Starazoka'ya gitmiştik, orda daha çok Bulgar vardı, Türkler azdı orda, amcamın oğlu vardı onlara kalmaya gitmiştik. Abim, yengem, ben yani gençler oraya gitmiştik yaşlılar evde kalmıştı. İmkânı olan herkes gençler köyden uzaklaştı tecavüz olaylarından korktukları için, köyde yaşlılar kaldı sade, böyle bir süreç yaşadık.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe yasaktı. Annem Türkçe konuştuğu için ceza ödemişti.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Köyümüzün doktoru vardı o da isim değişikliğine karşı gelmişti onu Belene'ye atmışlardı. Orda hırpalamışlar fazla, yaşamadı çıkınca öldü, komşumuzdu kendisi. Benim çok samimi arkadaşımın kuzeni kız, onu da atmışlar Belene'ye ama

ona bir şey olmadı... Aslında kimse istemiyordu ama yapacak bir şey yok. Onların amacı isim değil aslında, senin ismini alacak senin çocukların birkaç nesil sonra Türklüğü unutacaklar. Daha büyük kasabalarda kreşlere giden çocuklarımız Türkçeyi bilmiyordu, biz şanslıydık Türk köyünde idik...

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Asıl memleket, asıl olmamız gereken yer diye düşünüyorum.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Ailem aslında hep istiyodu göç etmeyi. Benim 1951'de amcam göç etmiş, 1966'da teyzem göç etmiş. Aslında herkes Türkiye'ye gelmek istiyordu benim çevremden en azından. Ama bir türlü gidemiyorduk gizleniyor muydu, istek mi olmuyordu bilmiyorum. O kadar çok hayal ediyordum ki Türkiye'yi çocukken. Bursa'da teyzemin oğulları vardı onlara mektup yazıyorduk. Türkiye'den bi misafir gelmiş olsa bize Hac'dan biri gelmiş gibi mutlu oluyorduk. Yerden ayaklarımız kesiliyordu, onları o kadar farklı karşılıyoduk ki. İstiyoduk yani Türkiye'ye gelmeyi ama bu isin değişikliğinden sonra karar verdik. Allah razı olsun Naim Süleymanoğlu'nun sayesinde çıktı baskılar, o kaçırılınca olimpiyatlarda. Herkes baskı altındaydı korkuyodu, insanlar konuşamıyordu. Bütün dünya çapında sporcu olunca herkesin haberi oldu. Turgut Özal sınırı açınca da insanlar düşünmeden yola çıktı. Annemler, inekleri hayvanları ne var ne yok hepsini bıraktılar. Büyükler araba tuttular kendi imkanlarıyla, kapı kuleye kadar geldik.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Zaten sınırlar açılınca kimse bi şey diyemedi.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok evraklarınız tamsa hiçbir şey olmadı. Türk tarafına geçince hatta yardımcı oldular. Bulgarlar zaten gidelim diye ilgilenmiyorlar bile.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı. Annemler inekleri, hayvanları, tarlaları hepsini bıraktılar.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok olmadı. Büyüklerimiz araba tutmuştu onunla geldik Kapıkule'ye kadar. Kuyruk vardı iki üç günde geldik ama sıkıntı olmadı.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Çok mutlu olduk, sevindik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Keşan'a gitmiştik orda da akrabalarımız vardı kısa süre sonra İstanbul'a geldik. Ordan sonra da Tekirdağ'a yerleştik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Birkaç sene sonra Tekirdağ'a yerleştik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Şanslıydık akrabalarımız bir ay bizi evlerinde misafir ettiler. Bize kira ayarladılar.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Bazı komşularımız Bulgar diye bahsediyorlardı, biz zaten yaralıyız, çok üzülyordum “Bulgaristanlı deyin” diye uyarıyordum. Ben tekstilde çalışmışım “siz geldiniz bizimkilere iş kalmadı” diyenler oldu. Siz biz kim dedim, rızkı veren Allah'tır. İstanbul'da “Bulgarlar” deyip dışlayanlar oldu bizi, ikinci sınıf vatandaş gibi. Mesela benim yanımda yaşlı nene dedem vardı, çocuğum bir yaşında ona bakıyorlardı. Devlette yaşlılara üç ayda bir para vermişti. Dedemlerin evraklarını yaptırmaya gitmişim, orda çalışan memur beni yemeğe davet etti, anlatabildim mi kötü amaçlı yani. Onu yaşadığıma çok üzülmüştüm. Çok gençlerin cahilliğinden, yoksunluğundan yararlananlar oldu maalesef.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zor olmadı belli bi süre sonra aldık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Ben yardım almadım bi dedem, nenemlerin aldığı üç ayda bir bi miktar para vardı.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Halktan destek görmedik sadece akrabalarımız yardım etti evlerini açtılar bize.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Geldiğimiz beşinci gün biz çalışmaya başladık. İş seçmedik ne olursa yaptık. Ben hep çalıştım ama sigorta falan yapılmadı bu konuda zorluk çektim. Eşim otuz gün çalışıyordu ama sigortasını on beş gün ödemişler. Biz yeni geldiğimizde hemen iş buluyoduk ama hem ucuza hem de sigortasız çalışıyoduk. O zaman büyük sıkıntılardı bunlar

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Hüseyin Tomar

Doğum Tarihi: 15.04.1965

Doğum Yeri: Yablan ova / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Şarköy

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Emekli

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Şarköy

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 28.10.2022

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgaristan'da köyümüz en büyük Türk köyü olarak geçiyordu. Altı bin beş yüz nüfuslu bir köydü. Fakat bu 1989 asimilasyon esnasında tüm köyü Bulgarlar bastılar tanklarla, helikopterler ile askerleri indirdiler köye, bir akşamda köyü kuşattılar bu kuşatma esnasında bazı ölenler oldu köyde. Altı kişi öldü bu kuşatmada. Sonrası bu asimilasyon sistemi Jivkof yönetiminde, o parlamentonun aldığı karardı. 1970'li yıllarda Bulgaristan'ın yapacak oldukları şey, tek millet tek devlet ismi altında Türkleri de Bulgarlaştırıp bu düşünceye katmaktı. Fakat halk buna izin vermedi. Bilhassa da iki buçuk Türk halkı var Bulgaristan'da, Türkler buna izin vermeyip kalkışınca tüm dünya buna şahit oldu. Bulgaristan bunu beceremedi en sonunda sınırları açtılar. Birçok insanı yabancı ülkelere göndermeye çalıştılar. Mesela Avrupa ülkelerine, Avusturalya'ya bile gitti insanlar. Daha sonra oralardan tekrara Türkiye'ye dönüş yapanlar vardı.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Şarköy çoğu Rumelili o yüzden iyi. Bulgaristan'da bizim köyümüz Türk köyüydü, tek bir Bulgar yoktu, tek bir çingene yoktu. Komşuluk ilişkilerimiz çok iyiydi.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca dilinde eğitim aldım. Altı ay bi Fransızca okudum lisede. Üç yılda ilkokul döneminde Rusça eğitim aldım.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar köyde Türk öğretmenler vardı. Lise döneminde Bulgar okuluna gidince ayrımcılıklar başladı. Üç yüz kişinin arasında ben lisede iki Türk öğrenciydik. Bize bir öğretmen sahip çıkmıştı ve üniversite sınavlarına girmemize izin vermişti.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Üniversite de Fizik Bölümünü bitirdim. Ve sonra kendi köyüme öğretmen olarak atandım. Daha sonra askere alındım, askere gidince bana bir evrak imzalatıldılar, o evrakta bu Bulgar ismini kabul edersen öğretmenliğe devam edebileceksin yazıyordu. Ben de o evrağı imzalamadım ve dolayısıyla öğretmenlik yapamadım. Bizim bi akrabamız vardı 1951'de Türkiye'ye göç etmiş ve askeri kökenli birisiydi. O yüzden bizi epey sorguladılar. Bazen ayda bir defa bazen ayda iki defa sorgulamadan geçtim. "Haber var mı? Ne yapıyor?" diye istihbarat bilgileri toplamaya çalışıyorlardı. Fakat bizim o komünist sistemde irtibatımız kesikti, hiç haberleşemiyorduk, kendisi amcam oluyordu. Demir perde ülkesiydi ve demir perde arkasında yaşadığın takdirde dünyaya açılman ve dünyaya bir bakış açın olmazdı.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İş hayatım kendi köyümde olduğu için bir sıkıntı yaşamadım.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Köyde bir camimiz vardı fakat hep kontrol altındaydı. Sade bayramlarda camiye izin veriliyordu fakat poliste o esnada cami de oluyordu. Bunlar silahlı polisler öyle sadece gözlemci değil. Bayram namazlarında cami çevrilirdi. Ve diğer günlerde kesinlikle izin verilmezdi. Camiye ittiğiniz takdirde de sizi cezalandırırlardı, ceza olarak da ücretsiz bir gün boyunca sizi çalıştırıyorlardı, belediyede nerde ihtiyaç varsa oraya ama süpürgeci ama temizlikçi bazen yol işlerinde çalıştırıyorlardı.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Şimdi şöyle bir şey üç kişi bir araya gelip Türkçe konuşamazdık. Devamlı Bulgarca konuşmak zorundasın fakat biz geceleri toplaşıp yine konuşuyorduk. Hatta Bulgarlar Mustafa Kemal Atatürk'ün Bulgarcaya çevirip yayımlanmış bir kitabı vardı onu bile toplattılar. Ama biz geceleyin yorgan altında o kitabı okuyorduk. Türkçe müzik de yine dinleyemezsin yasaktı düğünlerde falan çalınmıyordu.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Bu Bulgar Parlamentosunun aldığı bir karar, ona karşı gelsek de zorluk kullanacaklar, onlar her şeyi yapma eğilimine girmişler. Onlara karşı geldik biz de ama bir anlamı yoktu çektiğimiz cezalarla kaldık. Birçokları Belene Kampında cezalandırıldılar. Şuan Türkiye'de olan Belene Kampında yatmış çok yakın arkadaşlarım var. Bir tanesi on beş yıl önce akciğer kanserinden vefat etti. Kendi

abim de Belene Kampında kaldı ama o bir şekilde ordan sıyrılma noktası buldu öylelikle onu kurtarabildik.

Soru: Belene Kampındaki süreçten ağabeyiniz bahsetti mi? Nasılmış?

Cevap: Şimdi işkencelerden bahsederseniz, yarasına tuz basmadan tutun gece yarısı kaldırıp soğuk havada üzerinde hiçbir şey olmadan dışarı çıkarıp üzerine su atıp buz üstünde bekletmek gibi. Belene kampı da zaten Tuna nehrinin orta yerinde bulunuyor, tek bir köprüsü var giriş çıkış için. Aç bırakmışlar, biraz tuzlu kuru peynir ekmek verip susuz bırakmışlar böyle böyle şeyler işte.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Bizim için Türkiye vatan, vatan ve yine vatan.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Amcamlar 1951'de geldikten sonra bizleri de küçükken aşıladılar vatanımız Türkiye diye. Biz küçükten böyle eğitilmişiz, her an bekliyorduk böyle bir şey. 1978'de gelemedik ama 89'da nasılmış. Geldik vatanımıza.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Göç esnasında gayet hasmâne bir tutumları vardı bize karşı. Bunlar elimize pasaportu verdikten sonra Bulgaristan, bana iki saat süre verdiler terk etmem için. Fakat bu esna da yollarda çok göç eden insanlar vardı bizim gibi, ben dokuz gün yollarda kaldım. Aç ve susuz kaldım yollarda hiç yardım görmedim Bulgar tarafından.

Soru: Göç ederken her iki devletin de gümrüğünde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok sorun yaşamadım. Türkiye’de bize kollarını açmıştı, gayet güzel evimize gelmiş gibi olduk.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye’ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Orada kaldı hepsi. Hayvanlarımız kaldı, beş dönüm bi bahçemiz vardı kaldı. Hayvanlarımızı evimizin bahçesine saldık öylece bıraktık. Geride kalanlar onlara sahip çıktılar.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşım da zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk oldu tabi dokuz gün yollarda kaldım yoğun göç olduğu için. Yollar tıkalı ilerleyemiyorsunuz.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye’ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Tabi insan evine geldiğimde neler hisseder öyleydik yani.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Kepir tepe Çadır Kente geldik Lüleburgaz’da. Anadolu Öğretmen Okulunda yirmi gün kaldık.

Soru: Tekirdağ’a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Yirmi gün sonra Tekirdağ’ın Şarköy ilçesine yerleştik. Orda göçmenler vardı yoğun olarak ondan tercih ettim.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Amcam vardı bir tek burda, o bizim gelmemizi bekliyordu zaten. Ama en büyük amcam onun yanına yerleştiği için onun yanına gidemedik. Çadır kentte kaldık o yüzden orası gayet güzeldi. Orda da çok kalamazdık çünkü arkası hep geliyor, gelenlere de yer açmamız gerekiyordu, öyle bir bilinçle kaldık orda. Milletimize devletimize deyecek bir sözüm yok. Herkes güzel karşıladı bizi.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: İlk baştan biraz sıkıntı oldu çünkü ön yargıyla bize bakıyorlardı ama sonra değişti bu uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk olmadı en kısa zaman da çıktı vatandaşlığım.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Ben Devletten herhangi bir yardım almadım. Sadece belirli bir süre üç dört ay anne babama kira yardımı yapıldı.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutmadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Şarköy'e geldikten sonra iki buçuk yıl araba içinde yattım. Yerel halk bana bekar olduğum için ev vermediler. Başka bir görüşle bakıyorlardı bize ama sonra değişti. Ama hiçbir akşam aç yatmadım.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk olmadı. Biz tamamen mesleki eğitim aldığımız için Bulgaristan'da, buraya geldiğimizde de vatanımıza çok katkıda bulunduğumuzu düşünüyorum mesleki açıdan. Ama tabii Bulgaristan'daki mesleğimi yapamadım. Ben Fizik öğretmeniydim orda, buraya gelince çok uzak bir ile tayin verdiler bende gitmedim, istifa ettim. Şarköy' de başka bir işte çalıştım. Tabi şimdi ki gibi değildi o zaman şartlar.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Şevket Halimoğlu

Doğum Tarihi: 05.06.1954

Doğum Yeri: Şumnu / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Çerkezköy

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Veteriner

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Çerkezköy

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 05.11.2022

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çok güzel bir yerde yaşadım, Şumnu'nun bir köyünde, dağlık, ormanlık, yeşillik bir yerdin Deliorman. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Deliorman hakkında şöyle yazıyor: “Şumnu'dan Tuna'ya yola çıktım, üç gün üç gece yürüdüm güneş yüzü görmeden, ya Rabbim orman mı delirmiş”. Buradan da belli oluyor Deliorman'ın çok güzel bir dokusu olduğu, çok güzel bir tabiatın var.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşuluk ilişkilerimiz çok güzeldi. Bizim köyümüz dört yüz elli hane idi. Bunun elli hanesi Bulgar asıllı vatandaşlar diğerleri Türk'tü. Bulgar halkıyla da iyi geçinirdik. Çok akrabalık bağları da vardı. Yedi ataya kadar akraba bilirdik. Birbirlerine yardım ederdi insanlar. 1989'a gelince de olmadı, bu bir Totaliter rejim, Todor Jivkov'un ve onun kabinesinin yaptığı zor bir olaydı isim değıştirme, o Bulgaristan Türklerine çok ağır geldi.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca eğitim aldık. Bütün program Bulgarcaydı, haftada dört saat Türkçe okurduk. Türkçeden de zayıf alırsan sınıfta kalıyordun, Coğrafyası, Matematiği, Kimyası gibi not alıyordun. Ama 1974'de Jivkov rejimi Türkçeyi okumayı yasak etti, Rusça okutmaya başladılar, anadilimizi okutmadılar.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: İyiydi Öğretmenlerin tutumları. Bazı okullara bizi almadılar. Biz Türkler daha çok tarımla uğraşıyorduk ama Veteriner vardı, Tabib vardı. Uçak Mühendisi yoktu, adliyelerde yoktu, emniyet mensubu yoktu. Dış ülkelerde görev alacak memur yoktu, Subay olamaz. Askere bile iki çeşit alırdılar, bir normal asker bir de yol yapımı vs. işlerde çalışanlar. Türkleri, Pomakları, Çingeneleri hep yol yapımında falan çalıştırırlardı askerde.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Veteriner Hekimdim ben.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İyiydi iş yerinde arkadaşlarımla aramız. Türkler genelde Tütün işinde çalışıyorlardı “Kooperatifte, tütünle yatacaksınız tütünle kalkacaksınız” derdi devlet bize. Annem babam tütün parasıyla okuttu bizi. 1976'da Bulgaristan gizli servisleri bir kampanya yaptılar, Türkiye'ye gitmek istesenleri, pasaport istesen işten çıkartıyorlardı, bunlar 89'a hazırlandı. İş yerlerinde o baskıyı yaptılar. Muhtar, öğretmen, hemşire olanlara öyle yaptılar işten uzaklaştırdılar.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetlerimizi gerçekleştirdik ama bazı seneler oldu ben çocuktum 1964’lerde camileri kapattılar. İbadeti yasak ettiler, merkez köylerde sade bıraktılar. İnsanlar bunun mücadelesini verdiler sonra tekrar serbest olmuştu. 1984’de isim değiştirme kampanyasıyla bu defa camiler açıldı ama devlet işinde çalışanlara yasak ettiler gitmeyi. Sünnet olmayı yasak ettiler, sünnet olan çocuğu duyarsalar polisler, velisini dövdüler, sünnetçiye dövdüler, mahpus yatanlar oldu, ölenler oldu. Evde mevlüt okuttun, duyarsalar seni sorguya çekiyordu Bulgar polisi “niye okuttun, burda müslüman yok” diyorlardı. Biz de camii vardı ama yasaktı, Özal İslam Paktında dedi ki “ambargo uygulayalım Bulgaristan’a, Müslümanlara böyle yapıyorlar” dedi. Avrupa’dan gazateciler geldiler baktılar, merkezde Plondin Camii var Muradiye’de, BBC muhabiri soruyor hocaya “İsminiz nedir? İvan. Siz müslüman değil misiniz, İvan hıristiyan adı değil mi? Bunu devlet büyüklerimiz bilir” demişti, bizde radyodan bunları dinledik. Bize çok cefa yaptılar, bunlar da Türk milletine çok ağır geldi.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: O dönemde yaşadığım bir olayı anlatayım. Fuar oluyordu Eylül ayının sonunda. Orada bir çok ülkeden gelenlerin çadırları oluyordu. İngiliz çadırına gittim, Polonya çadırına gittim, sonra da Türkiye çadırına gittim. Hoş geldiniz dedim, nasılsınız dedim. “ Biz dört gündür burdayız, ilk defa seni görüyoruz Türkçe konuşan” dediler. “Durumlar nasıl kardeşim” dediler, iyi değil dedim. Ben oradan çıktım, gözcüler beni takip ediyor anladım, tam otobüse binicem yakaladılar kolumdan “yürü bakalım bizimle” dediler. Polis sorguya çekti beni “ Ne konuştun onlarla Türkçe” dedi. Ben de hoş geldiniz dedim. “sen nerden Türkçe biliyorsun” dedi. Ben Türküm dedim. “Bulgaristan’da Türk yok” dedi. Sen nerden biliyorsun Türkçe konuştuğumu belki Hintçe konuştum dedim. Sonra bana iki şamar(tokat) vurdu. Dövülen, vurulan, öldürülen de var, ben sade iki şamar yedim.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değişikliğine karşı tepkiler verildi köylerde, ölenler oldu. Benim bi dayım vardı, koyun güderdi devlete, tekese de(kooperatifde), Bulgar askerleri bastı köyleri, dayım da “benim adımı değiştiremezsiniz” diyor. Onu tutukladılar, Belene’ye attılar, iki buçuk sene mahkemesiz yattı orda. Bir sene sonra görüşme verdiler, babam ben amcam gittik. Bi gece de, 1985 Ocak ayında bastılar askerler Türk köylerini. Başladılar insanları birer birer çağırmaya dediler ki “siz Bulgardınız, yeniden Bulgar olacaksınız, ne mutlu bana diyacaksınız”. Türk muhtar ağladı diyemedi, sonra onu dövdüler, mahpusa attılar. İnsanları sıradan polisler aldılar isimlerini değiştirdiler. Çok köylerden okumuşları topladılar, seferberlik ilan ettiler. Öğretmenleri, muhtarları, eğitilmiş kişileri toplayıp askere aldılar. Askeriyede zorla adlarını değiştirdiler. Kaçsan asker kaçağı diycekler devlete karşı. Orda başka yerden size bir destek yok, Totaliter rejim kanun bir yerden çıkıyor. Öğretmeni işten kovdu, ne yapacak o öğretmen, mecbur gidicek bütün işine ya da çobanlık yapacak, bunca sene okumuş ama ne yapacak kovdular. O da insanlara çok ağır geldi. İsim değişikliğinde isminin baş harfini koruma hakkın var dediler. Mesela adın Mehmet ise Mitko oluyodu. Bununla ilgili yaşadığım olayı anlatayım. Beni de gece almışlardı evden, Plevne’ye götürdüler, üçüncü gün Tüm General konuşma yaptı “Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesinin kararı var, siz Bulgar’dınız tekrar Bulgar olacaksınız. Ne mutlu bana ki bunu söylemeyi bana layık gördüler, çok mutluyum” dedi. Onun bu konuşmasının üzerine solondaki askerler yedi yüz kişi falan vardı, askerlerin arasında biz varız, hocalar var, ilahiyat fakültesi mezunları da var, ayağa kalktık hep bir ağızdan “Allahü Ekber Allahü Ekber ...” diye tekbir getirdi bütün salon. Sonra general çıktı salondan, başka Bulgar bir subay vardı döndü arkasını ağlamaya başladı. Sonra bizi bölük bölük çıkardılar, sırayla adımızı değiştirdiler. Bana sıra geldi “adını değiştircen” dediler, ben de değiştirmem dedim. Ben otuz beş senedir Şevket’tim şimdi başka, olmaz dedim. Sayın Albayım dedim ben bu dünya da üç şeyi seviyorum, bir Bulgaristan’ı, iki çocuğumu, üç adımlı. Bunlardan birini alırsan öldü sayılırım dedim, “bak çok güzel konuştun, Bulgaristan’ı sevdiğin için adını Bulgar koyacaksın” dedi. Ben de “ş” harfiyle Bulgarca isim yok benim ismimin baş harfiyle, ondan değiştirmem dedim. Sonra dışarı çıkardılar beni, beş dakika düşün öyle gel dediler. Sonra Şişman ismini buldum, onu da olmaz dediler Türk ismiymiş diye. Nasıl olmaz sizde Şişman diye Bulgar Çar ‘ı vardı bin üçyüzler de

dedim, o zaman o da Türk'tü yani sizde Türk'sünüz dedim, ondan sonra bi şamar yedim enseme... “İsmi değiştirmezsen ölüme kadar gider” dediler. Ordan bi subay benim adımlı Karanfil koydu, çiçek adı , “imzala kağıdı” dediler, onu da imzalamadım, ordan birisi imzalamış. Yirmi beş gün orda kaldıktan sonra çıkardılar.

Soru: Siz Belene Kampında kaldınız mı?

Cevap: Ben değil dayım kaldı Belene’de. Dayım hiç mahkeme olmadan orada yattı, arkadaşlarıyla birlikte. Bir sene sonra görüşme verdiler, bizde gittik görmeye, dayıcığımı çıkardılar elinde ayağında zincirler vardı, pranga vurmuşlar, kayığa bindirip getirdiler yanımıza. Belene Adası Tuna Nehrinde bir ada, on yedi kilometre uzunluğu dokuz kilometre de genişliği var. Kaçmaya kalkanlar Romanya tarafına, nehir orda çok hızlı aktığı için hep ölmüşler, dayım anlatırdı. Dayımı görmeye torunu da götürmüştük, kucağına aldı, o sırada ağlayınca “ ağlamayın Türk evladı ağlamaz” dedi dayım, haydi asker duydu bu sefer Türkçe konuştuk diye silah dıpcığıyla dövdü dayımı aldılar götürdüler. Bizim komşu köyden dört kişi öldürmüşlerdi yürüyüşlerde.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Ana vatan bizim için.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Bulgar devleti o yürüyüşlerden sonra bizi kovdu “gidin” dedi. Elitleri kovdu. Bazıları başka yerlere gidip oradan Türkiye’ye geçti, mesela benim abim Yugoslavya’ya gidip ordan Türkiye’ye geçti. Bazılarına Viyana’ya gitmek için pasaport verdi, turist olarak insanlar ordan göç etti buraya. Başbakanımız Özal o zaman “Viyana’ya gönderme buraya gönder” dedi Bulgaristan’a. Jivkof’da onu bekliyor zaten, bu insanları nasıl azaltacak, başladı buraya göndermeye. On beş kilometre konvoy oldu Bulgar tarafında, herkes hücum etti. Sonra sınır kapandı, Türkiye kapadı. Çünkü Bulgaristan Devleti günde on beş bin kişi göndermeye başladı, otuz günde dört yüz elli bin kişi yapar, üç ayda bir milyondan fazla insan

yapar, hiç Türk bırakmayacak temizleyecek. Avrupa’da yardım edicez dediler, onlarda Balkanlarda Türk varlığını istemiyorlardı, en çok Bulgaristan’da var tabii.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Bulgaristan tarafında iyi değildi tabii.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Büyük bir sorun yaşanmadı. Bir bavulla geldik bazılarında o da yoktu. Yollar çok kalabalıktı, herkes göç için yığılmıştı o yüzden çok sıkıntı oldu.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye’ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Eşyalarımızı getiremedik hepsi kaldı. Bi giyim eşyası getirebildik.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk oldu şöyle, kalabalıktan çok uzun konvoy oluşmuştu o yüzden ilerleyemiyorduk, öyle sıkıntı oldu

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye’ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Çok kişinin yaptığı gibi Türk toprağını öptüm. Anavatanımıza kavuştuğumuz için sevinçten ağladık, tutamadık kendimizi. Yıllardan beri isteğimiz oydu.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk İstanbul Sefa köye geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: İki yıl sonra Tekirdağ'a geldim. İş için gelmiştim, Belediyelerde kadro açmışlardı göçmenlere, ziraatçılara, sağlıkçılara. Okumuşlara hep kadro açtı Özal, çok güzel bir isdihtam oldu.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Çok iyi karşıladılar bizi. Çok az insan da bizden şikayetçi oldu “ Biz iş bulamıyoruz bunların yüzünden” diyenler oldu. Her zaman olan şeyler bunlar ben onlara da kızmıyorum. Ama çoğunluk çok iyi karşıladı. Bizi gelince okullara, devlet yerlerine, bazı yerlerde otellere yerleştirdiler. O zaman çok yoğun göç olduğu için iki üç ay okullarda konakladık.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık tabii.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadım. Arabayla gelenlerden bile gümrük parası almadılar.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Devlet bir yıl kira parası verdi. Gıda yardımı da verdiler, Pirinç, şeker vs. verdiler.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Yardımlar oldu. Benim burda arkadaşlarım vardı maddi destek bile oldular, manevi destek de oldular. Gücü yeten bir arkadaşım vardı iki ay kira parası verdi, devlet veriyö dedim ama “çocuklara bi şey alırsın” demişti.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Türk vatandaşlığı aldıktan sonra Tarım Bakanlığına çıktı beni müracaatım. Trakya’da kalmak istiyodum akrabalar, arkadaşlar var diye. Belediye’ye de kadro gelmiş sormuştum ben iş var mı diye, hemen ertesi sabah başla dediler. Zorluk olmadı yani kendi işimi yaptım veteriner olarak.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Minnet Kahraman

Doğum Tarihi: 25.05.1949

Doğum Yeri: Köklüce / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Malkara

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Aşçı

Eğitim Durumu: Ortaokul

Görüşme Yapılan İlçe: Malkara

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 22.10.2022 – 13:30

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Hepimiz işimize bakardık. Ben yemekhanede çalışırdım. Hafta sonları da tütünde çalışanlara yardıma götürüyorlardı bizi, onlara yardıma giderdik. İyiydi yani.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşularımızda iyiydi bi kötülük görmedik hiç birisinden. Bizim köyümüz Türk köyüydü. Bi öğretmenler Bulgar'dı bide memurlar.

Soru: Bulgar arkadaşlarınızla ilişkileriniz nasıldı?

Cevap: Bulgarlarla da önceden iyiydik, kimsenin kimseye bi zararı yoktu. Mesela ben marangozhanede o kadar Bulgar'ın arasında çalıştım, bi kötülüklerini görmedim. Ama mesafeliydiler, beni adımla çağırılmazlardı “Kadınka” diye çağırırlardı. 86'da bi daha ortalık karıştı. Yasakladılar bize Türkçe konuşmayı. Yemekhaneye gelip ara ara baskın yaparlardı (devlet görevlileri). Biz üç bayan çalışıyoduk orda, arada baskın

yapıp bakarlardı Türkçe mi konuşuyoz Bulgarca mı? Biz de tedbirli oluyoduk, baktık gördük kimse yok o zaman Türkçe konuşurduk, hep gene insanın kendili. Yakalarsalar maaşımızdan kesiyolardı ya da dayak. Bi yere götürürlerdi, kayıplara karışıyordu insanlar. Mesela benim teyzemin oğlu, babası öldü o karışmaladıktı. O da kendi kendine mâni gibi ilahi gibi bi şey yazmış söylerdi, onu bi yakaladılar götürdüler, bir hafta sonra annesi öldü (üzüntüden), bir ay sonra da kendi öldü. Topladılar (götürdüler) çocuğu, artık elektrik mi verdiler, işkence mi bilmiyom. On, on beş gün kayboldu, hapis gibi bi şey, sonra çıktı ortaya. Babama demiş “Büyük baba çok kötüyüm hiç halim kalmadı” demiş. Ondan sonra evine parke almaya giderken yolda fenalaşmış ağızından burnundan kan gelmiş, öldü.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan’daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Benim zamanımda Türkçeydi ilkokulda, ortaokulda Bulgarca vardı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Arkadaşlarla iyiydik. Öğretmenler ayrımcılık yaparlardı, dersleri çok iyi bilsende bize hep bir puan altta not verirdiler. Türklere hep esir gibi görüyolardı. En kötü işleri bizim insanlarımıza yaptırıyolardı. Hep doktorlar, hemşireler, mühendisler üst düzey meslekler Bulgarlarındı, onları alırdılar.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Marangozhanede aşçılık yaptım bide tütün toplardık.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgar arkadaşlardan bi kötülük görmedim ama mesafeliydiler, adımla çağırılmazlardı beni “Kadınka” derlerdi. Türkçe konuşursak şikayet ediliyordu, baskın oluyodu.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yok yapamıyoduk ibadetlerimizi. Saklı saklı yapıyoduk Namazımızı, Kuran'ımızı okuyoduk. Mevlid falan yapamıyoduk onları hep yasakladılar bize. Camiye kaçak kaçak gidiyolardı. Ezan okumak yasaktı, Sünnet yasaktı, Bayramlar yasaktı. Cenazelerimizi bildirmezdik, kendimiz evde yıkattırıyoduk, kefenliyoduk ondan sonra sandığa koyup öyle haber veriyoduk. Saklı kefenliyoduk yani. Mezara da sandıkla koyduruyolardı. Tabut da değil o sandık, Bulgarların sandığı var Kofçek diyolar ona. Kofçeklerler koyuyolardı mezara. Daha önce eski mezarlıklarımız (Türk mezarlığı) vardı, onlara gömdürmediler sonra. İsim değişikliğinden sonra Bulgar mezarlıklarına gömdürdüler cenazelerimizi. Babam mesela Bulgar mezarlığına gömüldü, annem daha önce ölmüştü o eski mezarlığa gömüldü. Çok çektik, Aysel'in filmi var ya onlar bizim çektiğimiz şeylerin bire bir aynı. Ondan sonra İsim değişikliğinde köyümüzü çepe çevre tanklar sardı, helikopterler uçtu. Her hanenin insanlarını Belediye gibi bir yere çağırıp, yanında da bir tane asker götürüyo seni, "Senin ismin bu olacak" diyo, imza attırıyolardı. Onları gördük yavrum.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe televizyon seyredemezdik yasaktı. Türk filmi seyredemezdik, kaçak seyreliyoduk. Camlara perde yerine battaniye seriyoduk, öyle video seyrederdik, kasetler vardı o zaman Türk filmi kasetleri.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: İsim değişikliğinden önce her evin tüfeklerini, tabancalarını topladılar. Baya bi ayaklandık ama o zaman da tanklarla yürüdüler üstümüze, askerlerle geldiler. Genç kızlarımızı topladılar götürdüler, hamile kadınlarımıza baya işkence yaptılar.

Soru: Genç kızları niçin topladılar? Yürüyüşe katıldıkları için mi?

Cevap: Farklı bi amaçları vardı, tecavüz... Bunlar oldu kızım ya. Benim bu kızım gençti onu tavan arasına sakladık. Ev ev gezdiler genç kız varsa hep topladılar, götürdüler. Bunlar geçti başımızdan kızım.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'da iken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Anavatanımız diyoduk.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Yürüyüşler olduktan sonra başladılar isteyen gitsin demeye, baktım herkes kalkıştı gidiyo, ben neden durayım dedim. Kalıpta napayım üç çocukla, dedim Allah'ım sen yardımcı ol bu işkenceden kurtulayım dedim. Millet ne olursa bizde öyle olcaz dedik, başladık toplanmaya. Ne topladık sanki, bir metre kare yer veriyolardı Trende vagonda, ne sığdırabilersen.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Zorluk çıkardılar. Bankada param vardı, onu çekmeğe gittim, Askerler geldi yanıma onların yanında da birer koca köpek. O köpekler neredeyse beni parçayacaklar, iyice yakın tutuyolardı köpekleri bana. Trene binerken de askerler jopla insanların kafasına vuruyolardı. Zordu yavrum çok zordu, Allah bize yardım etti de attık ayağımızı buraya.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Türkiye gümrüğünde sorun yaşamadık zaten trenle geçtik. Bulgar tarafında da gümrükte sorun olmadı pek. Trene binerken çok şiddet gördük, O yaşlıların arkasına indiriyor jopları, hep bunları gördük yavrum.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Kaldı hepsi orda.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşım da zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Trene bindik, arka tarafa eşyaları koyduk ön tarafta 600 kişi geldik, bi trende 600 kişi sıkıştıkış çok zordu. Bizi Edirne'de karşıladılar. Çadırlarda kaldık Kapıkule'de bir gece sonra aynı trenle bizi hepimizi Zonguldak'a yolladılar, oraya da üç günde gittik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Çok sevindik, insan olduğumuzu hissettik, özgürlüğü hissettik. Bulgaristan'da bi dükkana gitsen Bulgarca konuşmak zorundasın. Yaşlılar konuşamıyo onları azarlıyolardı dükkân sahipleri

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Zonguldak'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Tekirdağ'a Malkara'ya 2007 yılında geldik. Ablam vardı, akrabalarım vardı burda onların yanına geldik. Eski bir ev aldım, dökülmüştü her yeri, onu tamir ettim, çatıyı çektim sonra duvarlarını yaptım.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Çok güzel karşıladı devletimiz. O ambulanslar, polis arabaları sirenler çalıyordu, o gözümün yaşı su gibi aktı, merdivenleri göremiyodum inan ki.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Baştan uyum sağlayamadık. Hep bize “Bulgar geliyo Bulgar gidiyo” diye söylendiler. Bu benim çok zoruma gitti. Biz Bulgar olsak orada kalırdık gelmezdik. Biz Müslümanız, benim babam camii hocasıydı. Biz Bulgarların verdiği isimleri kabul edemedik o yüzden yollara çıktık. Burda da öyle yaptı insanlar bize. Ama iyi ki gelmişiz, anavatanımız burası, Müslüman ülke. Ezanlar okundukça hep ağladım, insana sevinçten hep ağlamak geliyor.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yok yaşamadık aldık kısa süre sonra

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Allah razı olsun karşıladı devletimiz bizi, dört tane ölü vardı trende hemen aldılar onları. Yaşlıydı ölenler sıkışıklıktan, yorgunluktan öldüler. Ordan dağıtım yaptılar bizi üç tane okula. 200'er kişi okullara dağıttılar bizi. İki gün dinlendik yemek verdiler. İki gün sonra Vali geldi mesleğimizi sordu. Bana soyadımı Vali verdi “Kahraman”, ne büyük cesaret dedi tek başına üç çocukla gelmişin. Aşçıları ayırdılar yemek yaptık orda 15 gün. Sonra dağıtım yaptılar bizi Filyos Ateş Tuğla Fabrikasının lojmanlarına gönderdiler. Orda bize her hafta erzak geldi. Tüp verdiler, yağ verdiler, deterjanı, sabunu her şeyi verdiler. Kira da almadılar bizden. Ayda 100 lira para yardımı da aldık devletimizden.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Yok kimse yardım etmedi, Devlet yardım etti.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk olmadı bir otelde işe girdim hemen. Sonra O tuğla fabrikasına işe aldılar beni aile reisi olarak.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Fehmi Aydoğdu

Doğum Tarihi: 10.12.1962

Doğum Yeri: Mestanlı / Kırcaali / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Doktor

Eğitim Durumu: Lisans

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 10.11.2023 – 16:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğumuz yer, vatanımız sayılır orası, sevdiğim bir yer, hâlâ gidip geliyorum, bağlarım kopmadı. Doğduğum yerleri seviyorum.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Doğduğum yerde Bulgar komşularımız vardı, Pomaklar vardı. Hiçbir sıkıntı yaşamamıştık, hep birlikte güzel gidiyordu, aynı gemide gider gibi. Milliyetçilik duyguları hemen hemen görmüyoduk, öyle bir ilişkimiz vardı. 89 yılında göç etmemizin sebebi, temeli daha önceden atılmıştı muhtemelen. Bu da yöneticilerin, Todor Jivkof'un rejiminde “Tek millet tek devlet, tek bayrak ” diyerek, “Bulgaristan'da Türk yoktur” diyerek yok etmeye çalıştılar. Önce Pomaklardan başladılar, Türkçe konuşan Türkçe bilen Pomak dediğimiz bir popilasyon vardı,

onlardan başladılar. Bi dönem geçti, sonra Türklere başladılar asimilasyon politikasını uygulamaya, öyle bir dönem geçirdik.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca eğitim aldık. Biz okula başladığımızda artık Türkçe yasaklanmıştı. O dönemlerde sadece Bulgarca eğitim aldık. Yalnız bölgede Türkçe öğretmenleri vardı, eskiden. İsteyene Türkçe gramer öğretmişlerdi ama okul dışında. Öyle bir öğretmenimiz vardı. Kendisi şuan Türkiye'de Rumeli Gazetesinde editörlük yapıyor Mehmet Türker. Bize zamanında Türkçe alfabeyi grameri öğretmişti, okul dışında.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Değişikti tabii, o asimilasyon zamanında uçurum gibi bir ayrışma hissiyatı oluyodu, samimiyet kaybolmuştu. “Acaba bizim hakkımızda ne düşünüyorlar” diye soru işaretleri onların aklında vardı. Çoğu öğretmen iyiydi, tek tük bazı öğretmenler belli ediyorlardı, bize karşı tutumları iyi değildi, hoşnut değillerdi bizden. Ama çoğunluk insanî açıdan sıkıntı yaratmıyordu. Biz bu asimilasyon döneminde Tıp Fakültesindeydim. Bizi Rektörümüz topladı Türkleri dedi ki “İsyanlara karışmayın, bu karar (isim değiştirme) alınmış yapabileceğimiz bir şey yok, bölgenizdeki halka hizmet edecekler sizlersiniz” diye nasihatte bulunmuştu. Biz istediğimiz yerde çalışamıyoduk, mezun olduğumuzda kendi bölgemizde(Türklerin olduğu) çalışabiliyoduk, sistem öyleydi. Günümüzde bakıyorum da o nasihati doğruymuş. Tepki gösterip isyan etsek, içeri giriyorsun, Belene'ye gönderiyorlar, Tıp Fakültesi diye bir şey kalmıyor, öğrenim hayatın bitiyor, o dönem öyleydi. Ama bunu yapan hocalar değil yönetimdi, hocalarda bizi uyarıyordu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Orda çalışma hayatım olmadı. Tıp fakültesini bitirdim göç ettim Türkiye'ye.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Fakülteyi söyleyeyim çalışma hayatım olmadı ama orada iyiydi arkadaşlarla hocalarla ilişkilerimiz bir sıkıntı yoktu.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bulgaristan'da yasaklandı her şey, ibadethaneler kapanmıştı. Geleneklerimizi yaşayamıyorduk. Daha önceleri yaşayabiliyorduk ama 1982-84'ten yıllarından sonra yasaklanmıştı herşey.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Ceza kesiyorlardı müzik dinlediğimiz zaman. Türkçe konuşursan ceza, müzik dinlersen ceza. Türkiye televizyonunu (kanal) izlersen ceza. Zaten zordu onları izlemek, özel antenler yapıp Türk yayınlarını izlemeye çalışıyorduk ama yakalandık mı ceza, ciddi cezalar alıyorduk.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Şahıs olarak bi tepkide de bulunamadık. Dediğim gibi rektör bizi topladı uyardı, pek bir şey yapamadık. Bölge halkı yaptı ama. Tepki gösterdiler, yürüyüşler yapıldı ama baskılandı, çok hızlı baskılandı. Bir polis memleketiydi tam olarak.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Yani biz eski vatanımız diye biliyorduk zaten. Bi zamanlar bizim köklerimiz Karaman'a kadar gidiyor. Yine aile ağacına baktığımızda öyle, vatanımız diye bakıyorduk. Bizim babalar dedeler pek bir yatırım yapmıyorlardı, daha güzel bi ev

yapayım daha iyi bir ortamda yaşayayım diye uğraş vermiyorlardı. Hep göç zihniyeti vardı. Biz göç edicez, bizi göç ettirecekler diye düşünüyorlardı.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Karar vermedik biz direk zorunlu göç ettirildik. O dönemde Türkiye madem vatanımız, “Siz Bulgar değilsiniz gidin Türkiye’ye” denildi. Turgut Özal zamanıydı o da kapıları açtı, gelsinler diye. Mesela haber geliyordu eve, bu saatte çek point noktaları vardı konteynerler şeklinde, orda bulunun diyorlardı. Geçerli ismini söylüyorlardı, veriyorlardı pasaportunu “ Yürü yoldasın” diyorlardı. İlk baştan Avrupa’ya doğru göç ettirdiler sonra Türkiye’ye doğru açtılar kapıları. Türkiye kapıları açınca Avrupa kapılarını kapattılar. Kontrollü bir şekilde sağa sola sapamıyorsun, her yerde polis vardı. Kontrollü bir şekilde Türkiye’ye yönlendiriyorlardı o şekilde oldu göçümüz.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: O zorlu noktaya kadar getirdiler, tepki gösterenleri önceden toparladılar zaten, hapse girenler oldu, Belene’ye girenler oldu, kaybolanlar oldu. Ama göç başladığında zorluk olmadı.

Soru: Belene Kampına giren tanıdıklarınız var mıydı? Orada nasıl bir süreç geçirmişler?

Cevap: Var Mehmet Türker adında biri. O kitap da yazdı yaşadıklarını anlattı detaylı bir şekilde. Ömer Osman diye biri daha vardı o da kitap yazdı, anlattı yaşadıklarını, Belene’yi ayrıntılı anlattılar. En kötü hapislerden biri anlattıklarına göre kötü işkenceler var. Politik baskılar yapıyorlardı. Mehmet Türker hem Türkçe öğretmeni hem gazete de yazıyordu. Ona gazetede yalan haber yapmasını istemişler, yapamam deyince sadece ondan dolayı Belene’ye atılar.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Zorluk yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Orda kaldı hepsi. Anne baba orda kaldı zaten. Ben yeni mezundum, çalışmaya başladım ama pek çalışmadım, dolayısıyla biz gibi çalışanları direk gönderdiler. Annem babama dokunmadı onlar köyde oturuyorlardı. Zorunlu göç herkesi tutmadı yani bir grup insan kaldı böyle, çalışmayanlar, emekli olanlar, yaşlıları bıraktılar dokunmadılar onlara.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Çok zorluk yaşadık. Bir yerden bir yere gidemiyorduk zaten. Her yerde polisler vardı gidemiyorduk kontrol vardı, direk Olağanüstü Hâl gibi savaş varmış gibiydi. Habersiz izinsiz gidemessin bir yere gitmek için izin almak zorundaydın Emniyetten.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Kurtulduk dedik, çok sevinçliydik. Sınır arkamızda kaldığında bir rahatlama olmuştu. Ne olacak ne gidecek diye bir endişe içindeydik tabii karışık duygular içindeydik. Türkiye ülkemiz vatanımız burada sırtımız yere gelmez demiştik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk İzmir'e gelmiştik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Daha sonra Tekirdağ'a geldik, iş için.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Gayet iyi karşıladılar. Zaten akrabalarımız önceden de göç etmemizi istiyorlardı. Ama istesek te kolay değildi gelemiyorduk. Oradaki hükümet bırakmıyordu ama “madem Türk’sünüz gidin” denildiğinde kapılar açıldığında kendi kendilerine gol atmış oldular, oraları boşaldı. Orada ağır işleri Türkler yapıyordu genelde. İnşaat işlerinden tut birçok ağır işi Türkler yapıyordu, oldukça çok bir Türk popülasyonu vardı Bulgaristan’da. Verilere göre üç milyon civarında Türk var deniyordu ama daha fazla olabilir, yarı yarıya olabilir, dokuz milyon Bulgar vardı. Bu politik açıdan onlar için Todor Jivkov’un dediği gibi “Ülkeyi kurtarmaktı”, Türkiye’ye katılacak gibi korkuları vardı belki de. Attıkları adımla isimleri değiştirerek, örf adetleri yok ederek Bulgar Devletini kurtarmak gibi bir düşünceleri olabilir. Zor dönemlerdi o dönemler.

Soru: Tekirdağ’da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Sağladık sorun olmadı. Genelde biz problemsiz insanlarız, komşularımızla sıkıntı yaşamadık. Çabuk adapte olduk.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahsedermisiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadık, normal prosedürler izlendi, iki yıl gibi bir zaman aldı sonra nüfus kimliklerimiz verildi.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahsedermisiniz?

Cevap: Kapıkule'den gelirken ufak tefek eşyalarımız vardı onlar için kamyonlar vardı ücret alınmıyordu. Kalacak yeri olmayanları kamplar oluşturuldu, o kamplarda bakıldı onlara bi müddet. Biz kamplara girmedik akrabalarımızın yanına gittik. Çok uzun sürmedi kendimize iş bulduk, mesleğimiz vardı.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: yok kimse destek olmadı, Akrabalarımız yardım etti.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Gerekli belgeleri tamamladık, işleme aldılar çok uzun sürmeden işe başladık. Altı ay bi süre içinde bize çalışma hakkı verdiler, işlemler hızlıydı, o dönemde yavaş gibi geliyordu ama geri dönüp bakınca o kalabalığa göre çok hızlı yapmışlar işlerimi. Bu kadar çok diploma sahibi insanların denklik belgelerini işleme koymak kolay bir şey değil bunu başardılar.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Elman Çetin

Doğum Tarihi: 02.09.1964

Doğum Yeri: Şumnu / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Marmaraereğlisi / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Kaynakçı

Eğitim Durumu: Ortaokul

Görüşme Yapılan İlçe: Marmaraereğlisi

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 23.09.2023 – 14:58

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Ben şunu söyleyebilirim, Komünizma'da beş gün çalış, bir gün devlete bir gün kendine odun falan kes ama genelde beş buçuk gün çalışırsın. Ayda üç defa falan cumartesi parasız devlet için çalışırsın, Lenin için başka biri için hep çalıştırırdı, bıktık gayri Lenin Lenin için çalış, onlara para vermezdi. Bulgaristan'da maaş standart 150 Leva, 180 Leva, Doktorda aynı işçide aynı. Burası gibi değildi.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Burda komşuluk yok, komşuluk orda. Biz birbirimize para vermeyiz ama bir iş yapıcı mesela inşaat hemen küreği eline koşarsın. Elman çatıya, Ahmet tuğlaya herkes bir birene gider biz imece derdik buna. Ekmek yersin para mara yok ama yarın öbürgün komşunda gelir sana. Mesela mısır toplarsın herkes kızını karısını alır gelir yardıma.

Soru: Bulgar komşularınız var mıydı?

Cevap: Benim keşke hep Bulgar komşularım olsa, neden biliyor musun? Biz biraz maymunculuğa (hile yapmak) kaçıyoz onlar öyle yapmıyor. Mesela biz bir iş yapıcaz çabuk bitsin diye üstten yapıyoz onlar öyle değil. Bizden bir ev öte çingene vardı ondan bir ev öte Bulgar vardı çaprazımızda da Bulgar vardı ondan sonra Türkler vardı. Biz karışık yaşadık ama bir kötülük görmedik. Biz tek Jivkof'da zarar gördük. O Ad değişimi o yaptı.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarça, Rusça eğitim aldık. Rusçayı konuşabiliyorum, Bulgarca da konuşurum. Ben çocuğum için geldim. Ben İncil okudum onlar Kuran-ı Kerim okusun diye. Benim 1949 doğumlu abim vardı onlar Türkçe eğitim almıştı ama ben Türkçe hiç okumadım. Ben gazete okumak için öğrendim Türkçe yazı. Ben bir keresinde Sofya Başkentte asker kovalama gitmiştim. Bir baktım bir kürt elinde Türkçe gazete var, usulca bana verir misin ben askerim dedim. Ben Türkçe konuşuyom diye o Kürtçe bağırdı “bu adam Türkçe okuyo” benim komutanım o Türkçe bilmez dedi. Ondan sonra tabii beni on üç gün diskoya(hapis / kodes) içeriye attılar.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: Çok Türk öğretmen yoktu, çok doktor da çıkmazdı Türklerden. Onlar asimilasyon uyguladılar önünü açmazdılar Türklerin. Hep iş kısmına gönderirdiler Türkleri, kendi insanlarına kalsın öğretmenlik memurluk diye. O vardı başka bir şey yapmazlardı. Arkadaşlar iyiydi.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Ben kaynak yapardım, bi ara sandal ile insan taşıdım barajdan.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Ben üç sene sandal ile insan götürürdüm barajdan. Ada da ördek baktım, sülün baktım çok insanlarla kalabalık yerlerde çalışmadım.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetlerimizi yapabilmek için buraya geldik. Şöyle bir şey Cuma'dan Cuma'ya camiye gidiyorsun ama yaşatmıyorlar çünkü onlar o gün çalışıyorlar, cumartesi tatil günü onlar gidiyor kiliseye bazıları da Pazar günü gidiyor, bize Cuma günü izin vermiyorlardı. Biz onun için geldik buraya. Biz ibadetimizi yapamazdık, sünneti saklı yapardık, yaptırmazdılar. Mesela imam nikâhı kıyacan, devlet duyarsa ceza kesiyorlardı. Benim düğünüm mesela bir buçuk saat sürdü, bi tangırdadı çabucak bitti. Neden, herkes rahatsız oluyormuş güya.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Şöyle bahsedeyim, Türkçe bize yasaktı ama ben konuşurdum, polislerle çekişirdim. Mesela bizim hanımlar şalvar giyerdi biz don deriz, onu giydirtmezdi. Sakal uzatamazsın yasaktı.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Ben tepki veremedim. Çünkü ben askerdim o zaman. Ad değişiminde seni mecbur tutuyor hadi gitme bakalım, hadi gitme... Benim askerliğim uzun sürdü, Ad değişimi zamanıydı tam, otuz altı ay yaptım askerliği. O askerlerin içinde (yürüyüş yapanları engelleyen askerler) bende vardım, mecbur tutuyor. Ben köye geldim bana muhtar dedi ki "isim seç" bana kağıt attı. Ne seçeyim koymuşsun listeyi sen yaz bi isim, sonra "Emeliyan" dedi. Ben Emeliyan olmayacam dedim. Ortodoks isim ver

bari dedim, onlar “i” harfini kullanır daha çok. Tuttu sonra İvo yazdı adımı. Ne oldu sonra biz dört kardeş hepimizin soyadı ayrı, baba adı ayrı.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: 1976- 1977’ de Selda Bağcan gelmişti Burgaz kentine, ben seksen beş kilometre yürüdüm onu dinlemeye. Otobüsler çalışmıyordu insanlar gitmesin diye. Dağ, tepe, bayır yürüdüm, dinledim geri geldim yürüyerek. Sonra bir şarkıcı daha geldi, ona gidemedim yolları tamamen kapamışlardı, Türkçe dinlemek yasaktı...

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Ben hiç istemedim gelmeyi ama bu hanım başladığı ağlamaya, eniştesi gitmiş. Babam dedi “oğlanı bana ver, onu ben götüreyim imam yapıcım”. Ben de yarın yola çıkacam dedim. O gece gittim pasaportumu çıkarttım, ertesi akşam gece yarısı üç buçuk muydu dört buçuk muydu neydi, eşyaları yola verdik sabah ta biz çıktık. Ama bir şeyimizi alamadık. Bazıları çok eşya aldı ama ben alamadım. Bindik trene geldik. Bir daha da dönmek istemedim. Bi insanın gençliği gidince, gerisi hepsi boş. Benim bütün haklarım kaldı Bulgar’da. Ben dım dızlak orta yerde kaldım. Devletime mana bulmuyorum. Ben buraya gelince de on beş sene bir yerde çalıştım. Ben sanıyorum sigortalı, o gene hiç yatırmamış. Günlerimi tamamlayıp emekli olayım dedim, o gene hiç yatırmamış. Ben dım dızlak ortada kaldım. Ama orda öyle bir şey yoktu. On yerine beşe çalışıyorsun ama böyle şey yoktu.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Hiç istemediler gitmemizi. O zaman Japon kepçeleri yeni çıkmıştı, dediler ki “Japon kepçeler geldi Türk kepçeler gidiyor” yani Bulgaristan’ın hali ne olacak işçi

sınıf gidiyor diye. Hayvan bakan gitti, Traktör kullanan gitti, çiftçisi gitti, inşaatçısı gitti, onlarda pişman oldu ama iş işten gitti.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ben orasını nasıl söyleyeyim bilemedim, sınırdan nasıl geçtim bilmiyorum. Bi geldim “Hoş geldiniz Türkiye’ye” dediler, inanamadım.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye’ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Evet yaşadım. Biz dört yüz elli bin kişi geldik beş ay içinde. Küçük bir ülke Bulgaristan, kaç tane arabası var ki bizi götürsün. Benim eşyalarım traktörle geldi, altmış kilometre traktörle geldik, otobüs yok. Sonra trene bindik.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye’ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap. Edirne Kapıkule’ye geldik, inince ben toprağı öpemedim âlem toprağı öptü. Ben peronun duvarı vardı onu öptüm. İnsanlar çok, kim kimin eşyasını alıyo, kimisi buzdolabı taşıyo, her yer karışık, öyle geldik.

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Lüleburgaz Evren sekiz’e geldik. Ben Muğla Dalaman’a niyetliydim, orda akrabamız vardı. Bi amcamda burdaydı Marmara ereğlisi’nde.

Soru: Tekirdağ’a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Kısa süre sonra geldik buraya. Amcam burda doğmuş yerlisi.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Akrabalarımız çok iyi karşıladı. Ama bazı insanlar hoş karşılamadı. Bizi çok aşağıladılar. Akrabalarımızın ekmeğini yediysem yedim ama çok şey almadım. Devletimden bile yardım almadım. Benim devletim zayıflamasın diye, ben milliyetçiyim

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Bizim komşular akrabalarımız, dört kardeş biz, ikisi köylüm, diğeri bacanağım mahalle bizim.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Bize daha gelince muhacir kağıdı verdiler, orda sıkıntı yaşamadık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Bazılarına yardım oldu bazılarına yardım olmadı. Hatta verilen yardım geri alındı, onların içinde ben varım.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Hayır kimse yardım etmedi. Benim eşim fabrikaya girdi, ordan çıkınca temizliğe giderdi. Komşular arkasından dedikodu yapıp “ te geldi ...” derdiler, kötü kadın derdiler. Ben saklamıyom sabah öğlen akşam mercimek yedik. Bazı zaman

salçalı yapardım bazı zaman sirkeli yapardım azcık tadı değışsin diye. Kimse yardım etmedi. Devletim verdi ama ben almadım, devletim zayıflamasın diye. Ama alanlar çoktu.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Hayır zorluk yaşamadık. İş bulamadım diyen olursa onun beyninin orta yerine vururum. Komünizm bize çok şey öğretti. Mesela ben ilk geldiğimde aşçılık yaptım, garsonluk yaptım, çiftçilik yaptım, inşaatçılık yaptım, hayvan baktım, belediyede çalıştım, şimdi bahçıvanlık yaptım. Bulgaristan'ın insanı çok çalışır. Mesela kazak örmeyi bilirim, çorap örерim, yemek yaparım, ne istersen yaparım. Arabanın motorunu tamir ederim. Komünizm de bize “Alman gibi olun” derlerdi, bize her eğitim verildi. O yüzden zorluk çekmedik. İş sıkıntısı her zaman vardı.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: Hilmi Çavuşoğlu

Doğum Tarihi: 29.03.1964

Doğum Yeri: Akdere/ Şumnu/ Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Saray / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Torna Tesviye

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Saray

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 04.11.2023 – 15:00

2. GÖÇ ÖNCESİ DÖNEM

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Yaşadığımız köye Osmanlı zamanında Konya Karaman'dan oraya göç olmuş, köyümüz yüzde doksan Türk'tü, geri kalanı Bulgar. Çiftçilikle uğraşıldı, sanayii yoktu. İyiydik köyümüzde yalnız şu isim değişikliğinde 1984'de bizlere Bulgar ismi almamız için zorladılar, Ondan sonra asimilasyon yapmak istediler huzurumuz kaçtı. Herkesin işi gücü vardı, ilçelerde fabrikalarda çalışılırdı, eşim Konfeksiyon işçisiydi. Ama isim değişikliği her şeyimizi alt üst etti.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Komşularımız çok iyidiler. Herkes bir birinle çok iyi geçiniyordu. Bizlerde imece usulü yardımlaşma vardı. Bugün komşumun bir işi varsa konu komşu hep beraber yapardı. Bulgar komşularımızla da iyi geçiniyorduk. Üst yönetimin 1984'de aldığı bi karar bizi rahatsız etti. Biz de yürüyüşlere başladık. Önderlerimiz vardı onları topladılar Belene Kampına. Daha sonra 1989 bu iş buraya geldi.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca eğitim aldık. Bulgaristan'ın eğitim seviyesi çok güzeldi, herkes Lise mezunuydu. Okumayana devlet hesap sorardı. Liseye kadar zorunlu eğitimdi.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: İyiydi, arkadaşlarımız da iyiydi, Lisedeyken biz Türk isimlerimizin olduğu zamandı, ad değişimi ben askerdeyken oldu, 1984 yılında. Öğretmenlerle öğrenci arkadaşlarla bir sorunumuz yoktu.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan'da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Torna tesviye ustasıydım.

Soru: Bulgaristan'daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Ben ağır sanayide çalışıyordum bir fabrikada. Devamlı işimiz vardı, işe gitmeyi güvenlik kolları hesap sorardı, iş hayatımız güzeldi. İş arkadaşlarımızla güzel geçiniyorduk.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İsimlerimizi değiştirdikten sonra ibadetlerimizi yasakladılar. Camilere bizi almamaya başladılar. Evde yaşlılar ibadetlerini yapabildikleri kadar yapıyorlardı.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçe konuşmayı toplu olan yerlerde yasakladılar, müziklerimizi yasakladılar, başladılar ceza kesmeye. Yani milleti sındırmaya, zorlamaya başladılar cezalarla, bazılarını kapatmaya kadar gitti kolluk kuvvetleri tarafından.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Eylemde bulunamadık, isimleri değiştirmeden önce bütün köylerimizi mahallelerimizi Askeriye aniden çevirdi. Eşim evdeydi ben askerdim o zaman. Herkes şeye uğradı, o yüzden hiç kimse bir şey yapamadı. Kapıdan çıkıyorsun beş tane asker köşede, öbür tarafa gidiyorsun sekiz on tane asker köşede, o yüzden hiçbir eyleme kalkışamadık.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Türkiye bizim anavatanımız, baştan da söyledim bizim atalarımız Konya Karamandan o tarafa göç edilmiş.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: İsim değiştirdikten sonra gizlice başladık toplanmaya ondan sonra Bulgaristan Hükümeti bunun farkına vardı. İlk önce önderlerimizi topladılar Belene Kampına ondan sonra yılmadık yürüyüşler yaptık köylerimizden ilçelere. Sonunda başladılar turist olarak bizi yollamaya pasaportlarımızı çıkartıp. Biz turist olarak geldik. Yani Bulgar hükümeti bize “Gidin görün beğenirseniz kalın” beğenmeyen dönsün gibi dedi. Evini yerini sattırmadı, evimiz başıboş kaldı. Gözümüzü kararttık geldik. Allah razı olsun rahmetli Özal sayesinde geldik.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Göç esnasında konvoy şeklinde geldik. Sınıra kadar konvoy halinde getiriyorlar sizi, kimseye zarar vermediler. Onların amacı gidin görün bunlar nasılsa geri döner diye düşündüler. Ama biz dönme niyetiyle gelmedik ve kaldık.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Yok sorun yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Hepsi kaldı orda.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımda zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Ben arabamla geldim. İki yaşında oğlum vardı. Arabaya ne sığdırabilirdimsem, bir haftalık yiyeceğim içeceğim, bir haftalık giyecek ve su aldık geldik.

4. GÖÇ SONRASINDAKİ DÖNEM

4.1. Duygu

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Edirne Kapıkule'den giriş yaptık çok kalabalıktı. O sıra da birden bire Türkiye'ye 350 bin kişi falan geldi. Çok kalabalıktı, kapıdan çıkınca sınırdan yollar çok kalabalıktı, biz hiçbir şey anlayamadık baştan. Ancak

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ Saray ilçesine geldik

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Burda akrabalarımız vardı 1978 göçünde gelmişti onlar, onların yanına geldik. On sene içinde hepsi üç kat ev yapmış, burası sanayii bölgesi bizlerde yaparız dedik, buraya yerleştik.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Akrabalarımız Allah razı olsun bizi iyi karşıladılar. Yalnız burasının yerli halkı eşlerimizin çalışmasına pekiyi gözle bakmadılar. “Macırlar, karılarını eşlerini çalıştırıyor” şöyle böyle deyip laf söylediler. Ama biz gene de eşimle çalıştık, iki kişinin emeği bu binayı yaptık. Çocuklarımızı okuttuk, büyük oğlum Anadolu Üniversitesi mezunu Kimya Mühendisi, küçük oğlum ODTÜ mezunu.

Soru: Tekirdağ’da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağladık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadık 1992’de hükümet bi kararname çıkardı ve vatandaş olduk.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Evet yardımda bulundu. İlk baştan yiyecek olarak yardımda bulundu. Un verdi mercimek verdi. Saray Sosyal Yardımlaşma Derneği böyle şeylerde yardımda bulundu. Un, şeker, kırmızı mercimek, erzak.

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Halktan akrabalarımız yardım etti. Sığınmak için oda açtılar bize. Başka kimse destek olmadı.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Evet zorluk yaşadık. Bu Trakya sanayi organize bölge olması, birden bire buraya çok göçmen gelince fabrikaların kapılarında bekledik. Ama hangi birini alsın. Eşim Eylül ayında iş başı yaptı Gümüşsuyu Halı Fabrikasına. Benim mesleğimle ilgili ağır sanayi olması lazımdı ondan anca 12. Ayda iş başı yapabildim. Çabuk olmadı ama herkes girdi işe geçte olsa başardık.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Demografik Özellikler

Adı- Soyadı: İklime Çavuşoğlu

Doğum Tarihi: 16.09.1965

Doğum Yeri: Tuşovitsa / Şumnu / Bulgaristan

İkamet Ettiği Yer: Saray / Tekirdağ

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Tekstil

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Saray

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 04.11.2023 – 16:00

2. Göç Öncesi Dönem

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Biz küçük bi köyde yaşıyoduk. Genelde bütün köy Türk'tü. Beş altı hane Bulgar komşumuz vardı.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çok güzel geçiniyoduk onlarla da, bizden kendilerini ayırmazlardı bizde onlardan ayırmazdık kendimizi. Mevlidlerimize gelirdiler, dua ederdiler. Onlarda bayramlarında kırmızı yumurta getirirlerdi bize, paskalya çöreği getirirlerdi, komşuluğumuz çok iyiydi

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan'daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Eğitim hayatımız çok iyiydi, çok önem verirlerdi eğitime. Bulgarca eğitim aldık. Üçüncü sınıftan sonra Rusça da gördük, sekizinci sınıftan sonra İngilizce ve Fransızca eğitim aldık.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: İyiydi, çok güzeldi. Ama bizim Türklerde çok başarılıydı, başarılı öğrenciyi kim sevmez.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Tekstil işinde çalıştım.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çalıştığım iş yeri de iyiydi. Bizim köyde bir tane dikiş atölyesi vardı yirmi otuz kişilik bir yer, orda çalıştım, genelde Türk’tük hepimiz, müdürümüzde Türk’tü.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Maalesef onlara izin vermediler bize. Biz atalarımızdan, ninelerimizden, dedelerimizden ne öğrendiysek ne duyduysak onların yaptığını yapmaya çalışıyorduk ama evde dışarda yasaktı. Benim küçüklüğümde gidiyolardı camiye dedemler ama daha sonra bizim adlarımızı değiştirdikten sonra yasakladılar. Sünneti de yasakladılar. Biz gizlice doktor mu sünnetçi mi ne olduğunu bilmediğimiz bi doktor gelmiş dediler köyümüze, üç kişi çocuğunu ona sünnet ettirmiş. Onu da polisler çağırmış kadınları, “Niye sünnet ettirdiniz” diye. Bizim çocukları da sünnet edermi diye birleştik birkaç arkadaş ismimizi yazdırdık, sırayla yapcak dedi bi arkadaş. Bizim köylümüzün birinin evi vardı, o evinin arkasında eski bir evi daha vardı, o eski evde sünnet ettirdik biz çocuğumuzu hem de iki yaşında. Gittik sünnet için beşer kişi alıyordu odaya. Ama çok kalabalıktık o listeye baya bi insan girmiş. Beş kişiye hap veriyodu heralde ağrı kesici gibi bi şey. Sünnet ettirip eve getirdik. Ben oğlumu gece

24:00'da sünnet etti, görümcemin kini gene saat 2:00'da sünnet etti. Ondan sonra bu duyuldu köyde. Bizim köy doktorumuz da Türk'tü, o geldi "Sünnet ettirdin mi çocuğu" dedi. Ettirdim dedim. "Bakabilir miyim" dedi. Bakabilirsin dedim, gösterdim. Ama sonra bi şey demediler, demeye fırsat olmadı, adlarımızı değiştirdiler, yürüyüşler oldu, ondan sonra buraya geldik. Yani hapislik falan bizde olmadı.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: Türkçeyi de yasakladılar. Bi bakkala gidiyosun onu da zorluyolar Bulgarca konuşsun diye ama bakkal da Türk biz de Türk, ondan nasıl Bulgarca bir şey isteyebilirsin. Öğretmenlere yasakladılar çocuklarla Türkçe konuşmayı. Bizim köyümüzde genelde şalvar giyilirdi, yaşlılar giyerdi, onlara yasakladılar şalvarı. Kayınvalidemi görmüş üst düzeylerden birisi ona ceza kestiler. Geldi bize 50 leva ceza, "Badana yaparken giydim" demiş ama ona bakmıyolar yazmış cezayı. İnsanlar ne kadar komik duruma düşüyo, alışmış yaşlı insan şalvara, pantolon nasıl giysin, pantolonun üstüne etek giyiyorlar oda sarkıyo, alışık değil insanlar.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Hiçbir tepki veremedik. Çünkü birden bire köylere asker yığdılar, benim babama duymuş ekmek almaya gidince bir kamyon asker gelmiş, babam nasıl kaçmış ordan. Bir dereden geçiyo o dere gene buz tutmuş, geçerken buz kırılmış dereye batmış. Geldiğinde nasıl ağlıyodu, ben o zamana kadar hiç ağladığımı görmemiştim. Komşu geldi "Kaçalım" dedi. Babam dedi "Biz kaçarız ama çoluk çocuk, yaşlılar nasıl kaçsın ormandan" dedi. Mecbur kaldık değiştirmeye isimleri, zaten bu köyden öteki köye geçemiyosun, her şeyde bi araba asker seni bekliyo "Kimliğini çıkar" diyo adın Türk se "Geçemezsin" diyo. Bize verdiler bi isimlik ordan kendine bi isim seçiyosun. Herkes kendi adına uygun isim baktı. Yaşlılar Bulgarca bilmiyor ya birine "Anna" diye isim vermişler onlar Ana diyorlardı, hepsi "Benim adım Ana olsun" diyodu. Ayşe isminde olanlar Asya oldu, insanlar genelde yakın isimler seçtiler.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan'dayken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Anavatan.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Bu yapılanların hepsini birleştirdince artık yani iş yerlerinde, okullarda yasaklar gelince, Türkiye'de fırsat tanıyınca, kapıları açınca gelmeye karar verdik. Orasının Cumhurbaşkanı da bize gidin dedi. Ama "Gidin, görün gelin" dedi. Biz turist olarak geldik. Hiçbir şey satmadan geldik. Zaten kime satacan bütün köy göç etti.

3. Göç Sırasındaki Dönem

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Herhangi bir şey görmedik, zorbalık falan etmediler, zorluk çekmedik.

Soru: Gümrüklerde herhangi bir sorun yaşadığınız bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadık.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Onlar kaldı orda. Biz zaten yeni evliydik yani mobilyalarımızı hepsini öylece bıraktık orda. Arabaya ne alabildiysek onlarla geldik. Yiyecek, küçük çoğuma eşya aldık.

3.3. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşım zorlukları yaşadınız mı? Bunlardan bahsedebilir misiniz?

Cevap: Biz kendi arabamızla geldik o yüzden zorluk çekmedik. Bizi sınıra kadar konvoy halinde getirdiler polisler, önde arkada Bulgar polisleri.

4. Göç Sonrasındaki Dönem

4.1. Duygu

Soru: Türkiye’ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Gururlandım buraya geldim diye. Bu bir hayaldi heralde

4.2. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye’de ilk nereye geldiniz?

Cevap: İlk Tekirdağ / Saray’a geldik. Eşimin akrabaları çok kalabalık buraya gelmişlerdi. Bi otogar inşaatı vardı bizim göçmenler herkes eşyalarını oraya indirmişti. Biz bir ay araba içinde yattık. Arka koltuğa çocuğu yatırıyoduk biz de ön koltuğu biraz yatırıp öyle yatıyoduk. Sonra eşimin akrabaları “Olmaz böyle, çocuğu üşüteceksiniz, bizde kalın” dediler, onlarda kaldık. Kirada aradık bulamadık çok yoğunluk oldu birden bire. İki ay akrabalarımızda kaldık sonra kiralık ev bulduk. O eve de görümcem iki çocukla, ben bi çocukla, kayın validemle kayınpeder birde nine dede vardı, toplam on bir kişi oturduk o evde. Bi de ev sahibi dedi “Benim akrabalarım var onlar gelirse sizi çıkarmak zorunda kalırım” dedi, bizde kabul ettik, bir sene sonra geldi o akrabaları, bizde çıkmak zorunda kaldık.

Soru: Tekirdağ’a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: İlk buraya geldik, akrabalarımız var diye.

4.3. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: Halam vardı benim Balıkesir’de oda gelmişti bizi görmeye “Götüreyim sizi oraya” dedi ama “Orda iş sahası yok” dedi. Zaten eşimin akrabaları burda diye gitmedik. Onlarda bize çok iyi davrandılar

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Evet, komşularım çok iyi, çok iyi komşuluk yaptık.

4.4. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Yok zorluk yaşamadık.

4.5. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Biz o garaj gibi yerde oturduğumuzda bize erzak yardımı yaptılar. Un, mercimek, şeker. Başka bir maddi yardım almadık

4.6. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Yok halktan kimse yardım etmedi.

4.7. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Evet geldiğimizde çok yoğunluk vardı o yüzden zorluk oldu. Her sabah fabrikaların önlerine gidip bekliyoduk, belki gireriz umuduyla. Bi sabah Gümüşsuyu halı fabrikasına gittim ben, o sabah “1965’e kadar doğumlu olanlar gelebilir” dediler. Bende girdim, bizi mülakata aldılar, daha önce Konfeksiyonda çalıştığım için “Yapabilir misin, üç vardiye” dediler, yaparım dedim. Öyle aldılar beni. Ama görüncem çok zorluk çekti onu almadılar. Baya bi kafası bozuldu, almadılar işe diye, dönmek istediler geri ama olmadı. Ama ben asla dönmeyi düşünmedim. Benim dedem bize “Sakın asla aklınıza geri dönme fikrini koymayın” demişti.

GÖRÜŞME SORU FORMU

1.DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Adı- Soyadı: Naciye Mutlu

Doğum Tarihi: 17.04.1957

Doğum Yeri: Smolen

İkamet Ettiği Yer: Süleymanpaşa

Medeni Durumu: Evli

Mesleği: Tekstil

Eğitim Durumu: Lise

Görüşme Yapılan İlçe: Süleymanpaşa

Görüşme Yapılan Tarih – Saat: 13:00 - 30.08.2022

2. GÖÇ ÖNCESİ DÖNEM

2.1. Sosyal Çevre

Soru: Bulgaristan'daki yaşamınızı düşündüğünüzde yaşadığınız yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çocukluğumuz iyi geçti. Köyümüzde Pomak da vardı, Bulgar yoktu. Liseyi Bulgarca okudum, ortaokulu Bulgarlarla okudum, sonra işe başlayınca da Bulgarlarla Bulgarlar arasındaydım. Bizim sokakta mahallede bir olay oldu. 1989 da ki olaylar olurken bizim köyden de buraya gelecek çok vardı. Gençler ayaklandılar biz de gidicez diye, Pomak memurlardan biri mektup yazmış “Bizim köyden kimse göç etmeyecek” diye. Bir iki polis arabası geldi. Köyde arama yaptılar. Sonra gençler toplandı. Sabaha karşı polisler joplarla girdiler dövdüler gençleri, tanglarla çevirdiler köyü. Döve döve nereyse öldürdüler insanları. Ertesi gün nerde tütün toplayan erkekleri, nerde erkek gördüyseler topladılar. Dövdükleri kişileri de kamyona bindirip, Burgaz’a mı ne götürmüşler. Sorgulama yapmışlar. Bu olaylardan sonra

köyün camisini yaktilar ama “Mum düştü ondan yangın çıktı” dediler. Ama olay öyle değil çatıdan başlamış yanmaya, yakıldı yani.

Soru: Komşularınız ve komşuluk ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çok saygılıydılar bize karşı, çok iyi arkadaşlık yaptık, Çok iyi geçiniyorduk 1989 olaylarına kadar. Bazıları da çok kızıyorlardı bize, öyleleri de vardı işte.

2.2. Eğitim

Soru: Bulgaristan’daki eğitim hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Nerede, ne şekilde ve hangi dilde eğitim aldınız?

Cevap: Bulgarca eğitim aldım. Ortaokulda Rusça, Fransızca okuduk. Benim zamanımda ilkokulda Türkçe dersi vardı, sonra kaldırıldı.

Soru: Okulda Bulgar öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıldı?

Cevap: İyi davranıyorlardı baştan. Ama ad değişiminde, okul defterine adımı Bulgarca yazmıştı bir öğretmen. Ben de sildim Türkçe adımı yazdım. Çok kızmıştı bana öğretmenim “Siz önceden Bulgardınız o yüzden tekrar Bulgar ismi alacaksınız” demişti. Ayrım yapmadılar bana, arkadaşlarım da yapmadı ayrım.

2.3. İş

Soru: Bulgaristan’da ne işle meşguldünüz?

Cevap: Muhasebecilik yaptım. Sonra da tarlada tütün işinde çalıştım. Üç senede Orman işlerinde çalıştım.

Soru: Bulgaristan’daki iş hayatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? İş yerindeki çalışma arkadaşlarınız ile ilişkileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Bir sıkıntı yaşamadım iş hayatında. Arkadaşlarımda iyiydi.

2.4. Dini ve Sosyal Hayat

Soru: İbadetlerinizi ve geleneklerinizi (dini bayramlar, düğün, sünnet, mevlit vb.) gerçekleştirebilme hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: İbadetlerimizi yaşayabiliyoduk. Babam ölene kadar namazını bırakmadı. Son zamanlarda, Pomaklardan Komünist Partisinin sekreteri vardı bizim köyde. Bayram namazına gençlerin gitmesine izin vermiyodular, yolunu kesip geri çeviriyolardı. Kurban kesmeye son senelerde izin vermiyolardı. Sünnet ettirmeye izin vermiyolardı, gizli yapılıyordu. Mezar taşlarında isimleri çimentoyla kapadılar, Türk adı hiçbir yerde geçsin istemediler.

Soru: Türkçe konuşmanın veya Türkçe müzik dinlemenin yasak olduğu bir dönemlerde neler yaşadınız biraz bahseder misiniz?

Cevap: İş yerinde çalışırken Türkçe konuşmuştum, şef beni içeri çağırdı ve kızmıştı.

Soru. İsim değişikliğine karşı nasıl tepki verdiniz? Herhangi bir eylemde bulundunuz mu?

Cevap: Babam iki sene saklandı eve gelmedi. Ama sonra yakaladılar babamı, yine değiştirdiler adlarımızı. Annemi çağırdılar kimliklerimizi istediler. “Babam almış götürmüş yok bizde” dedik. Sonra annemi muhtarlığa çekip dövmüşler, hırpalamışlar. Onlara karşı gelemedik.

2.5. Aidiyet

Soru: Bulgaristan’da iken Türkiye sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Cevap: Yani hep merak ediyorduk. Akrabalarımız vardı ama biz gelemiyoduk izin vermiyolardı.

2.6. Karar

Soru: Göç etmeye nasıl karar verdiniz?

Cevap: Turist vizesiyle geldim ben. Annem, babam orda kaldı.

3. GÖÇ SIRASINDAKİ DÖNEM

3.1. Yetkililerin Tutumu

Soru: Göç esnasında devlet yetkililerinin size karşı tutumu nasıldı?

Cevap: Herkes akın akın geldi, paraya mala bakmadı kimse. Metrelerce kuyruk oldu yollar.

Soru: Göç ederken her iki devletin de gümrüğünde herhangi bir sorun yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Çok hatırlamıyorum.

3.2. Mal-Mülk

Soru: Türkiye'ye göç ederken taşınmaz mallarınız ne oldu?

Cevap: Kaldı orda herkesin malları.

3.4. Ulaşım

Soru: Göç sırasında ulaşımда zorluklar yaşadınız mı? Bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ben zorluk yaşamadım.

4. GÖÇ SONRASINDAKİ DÖNEM

4.1. Sosyal Çevre

Soru: Türkiye'ye ilk ayak bastığınızda neler hissettiniz?

Cevap: Bize kötü anlatıyorlardı. Ben de korkuyodum ama öyle değilmiş. Kapılarda anahtar bile yoktu, kilitlemiyoduk kapıları.

Soru: Türkiye'de ilk nereye geldiniz?

Cevap: Tekirdağ'a geldik.

Soru: Tekirdağ'a ne zaman yerleştiniz? Bu şehri tercih etme sebebiniz nedir?

Cevap: Bir tanıdığımız vardı, onun yanına gelmiştim.

4.2. Sosyal Hayat

Soru: Akrabalarınız ya da Türk Vatandaşları sizi nasıl karşıladı?

Cevap: İyi karşıladılar.

Soru: Tekirdağ'da komşularınızla uyum sağlayabildiniz mi?

Cevap: Uyum sağlayabildim. İyiler hepsi

4.3. Vatandaşlık

Soru: Türk Vatandaşlığı alma ile ilgili zorluk yaşadıysanız bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Biraz zorluk oldu ama aldık.

4.4. Devlet Desteği

Soru: Türkiye Cumhuriyeti Devleti size herhangi bir yardımda bulundu mu? Bulundu ise ne gibi yardımlar yapıldı bahseder misiniz?

Cevap: Ben yardım almadım, çok sıkıntı yaşadık.

4.5. Halk Desteği

Soru: Halktan size maddi veya manevi desteği olan kişiler oldu mu? Oldu ise ne gibi destek aldınız anlatır mısınız? Bununla ilgili unutamadığınız bir anınız varsa anlatır mısınız?

Cevap: Yok halktan da destek görmedik.

4.6. İş Hayatı

Soru: İş hayatına başlamada zorluklar olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Cevap: Ben altı yıl çalışmadım çocuklarım vardı. Daha sonra çalışmaya başladım.

EK 2. İZİN BELGESİ

İZİN BELGESİ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi bünyesinde yapılmakta olan Yüksek Lisans Tezinin nihai amacı tarafıma ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Bu tez kapsamında adım, soyadım, ses ve görüntü kayıtlarım rızam dahilinde alınmış olup bunların yüksek lisans tezinde ve başka çalışmalarda kullanılmasına izin veriyorum.

Ad-Soyad

İmza